

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 12 Οκτωβρίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 894

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Το GSI είναι βιώσιμο

Ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ επισημαίνει στην «Κ» πως το καλώδιο είναι έργο γεωστρατηγικής σημασίας και πρέπει να ολοκληρωθεί. Καλεί όλους να κατεβάσουν τους τόνους και να συνεργαστούν για να βρεθεί τρόπος να προχωρήσει το έργο. **Σελ. 6**

ΜΙΚΡΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Σε μεγάλες φουρτούνες

ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ, Κίνημα Οικολόγων και Volt φαίνεται να παλεύουν για να εξασφαλίσουν είσοδο στη Βουλή. Για άλλους φαίνεται εύκολο και γι' άλλους βουνό. **Σελ. 5**

ΕΛΑΜ

Δεκανίκι του συστήματος

Παρά το αντισυστημικό προσωπείο που επιμένει να φοράει το ακροδεξιό ΕΛΑΜ, η πορεία του χαρακτηρίζεται από δοσοληψίες με το «σύστημα» και το «κατεστημένο» που πολεμάει. **Σελ. 7**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΜΕΝΟ ΤΟ ΦΑΝΙΣΜΕΝΟ ΚΑΡΤΙΝΙΟ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Ή ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΚΑΛΩΔΙΟ ΚΥΠΡΟΥ-ΚΡΗΤΗΣ

Ψάχνουν πολιτικές μίζες στον EuroAsia

Ομάδες σε Λευκωσία και Λουξεμβούργο από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία

Στην αναζήτηση μαύρου πολιτικού χρήματος για το ηλεκτρικό καλώδιο Κύπρου-Κρήτης βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Οι ομάδες που έχουν συσταθεί σε Λευκωσία και Λουξεμβούργο ερευνούν την πρώτη περίοδο του έργου από το 2013 έως το 2023, χρονική περίοδο που Φορέας Υλοποίησης ήταν η εταιρεία κυπριακών συμφερόντων EuroAsia Interconnector. Οι έρευνες εστιάζονται στα ευ-

ρωπαϊκά κονδύλια που δόθηκαν για μελέτες ή άλλες εκταμιεύσεις. Στο στόχαστρο βρίσκονται και πολιτικά πρόσωπα που κατά καιρούς πρόσφεραν υπηρεσίες στον EuroAsia, για το ενδεχόμενο ευρωπαϊκοί πόροι να κατέληξαν σε τρίτα πρόσωπα που δεν είχαν σχέση με το έργο. Η δημοσιοποίηση των ερευνών από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας φαίνεται να προκάλεσε αμηχανία στο Λουξεμβούργο. **Σελ. 3**

ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΝΑΚΑΡΙΑ

Ενα σπουδαίο μνημείο αναστήθηκε

Η Παναγία της Κανακαριάς στη Λυθράγκωμη της Κερπασίας είναι ένα από τα πιο σπουδαία βυζαντινά μνημεία της Κύπρου. Λαβύθηκε βαριά μετά το 1974, αλλά χάρη στις εργασίες της Δικαιοτικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά συντηρήθηκε. Για τη συντήρηση εργάστηκαν και συνεργάστηκαν δεκάδες άνθρωποι από όλη την Κύπρο με αίσθημα ευθύνης. Στην «Κ» για το μνημείο γράφει και μιλάει ο βυζαντινολόγος και μέλος της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά δρ Ανδρέας Φούλιας. **Τέχνες, σελ. 4, 5**

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Σε κυπριακούς φορείς 4,8 εκατ.

Ο Stefan Dobrev σε συνέντευξή του στην «Κ» μιλάει για τη σύνδεση της Κύπρου με το ευρωπαϊκό οικοσύστημα καινοτομίας, στηρίζοντας νεοφυείς επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και τοπικούς φορείς. **Σελ. 10**

DRONES

Κατασκευάζονται στη Λεμεσό

Ο Gary Rafalovsky μιλάει στην «Κ» για την παραγωγή drones, που κατασκευάζονται στη Λεμεσό. Η εταιρεία Swarmly εξάγει τα προϊόντα της σε Αφρική, ΝΑ Ασία, Λατινική Αμερική και Ουκρανία. **Οικονομική, σελ. 4**

Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΕ ΔΙΝΗ

Ο μακρονισμός κατέληξε σε πολιτειακή κρίση

Αποδυναμωμένος και πολιτικά απομονωμένος, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν δεν φαίνεται ικανός να ξεπεράσει τον φαύλο κύκλο των αποτυχημένων κυβερνήσεων. Έχει άλλα χαρτιά να παίξει; **Σελ. 21**

ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Περίεργη κόντρα ΔΗΣΥ - ΕΛΑΜ

Τα δύο κόμματα καβγάδιζαν για μία εβδομάδα για τα Τέμπη στην Επιτροπή Αναφορών της Ε.Ε. με εκατέρωθεν επικρίσεις, ενώ είχαν «ξεχάσει» εντελώς το Βαρώσι. **Σελ. 4**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αρχισε ο προεκλογικός...

Μία οιονεί προεκλογική περίοδος έχει ξεκινήσει με τα κόμματα να έχουν αρχίσει την έκδοση ανακοινώσεων, απαντώντας το ένα στο άλλο, για ζητήματα που μάλλον αφορούν εκείνα και τη διαχρονική ασυνέπιά τους, παρά την κοινωνία. Αυτή η πρώτη μάχη εντυπώσεων που οδηγεί σε πόλωση, ενδεχομένως και να απομακρύνει αντί να συσπειρώνει. Γι' αυτό θα ήταν σοφό τα κόμματα να αρχίσουν να αφογκράζονται τις ανάγκες των πολιτών, να σταματήσουν κοκορομαχίες και άσκοπους λεονταρισμούς, αλλά και να βαυκαλίζονται.

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος. Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΕΛΛΑΔΑ: ΝΕΟ ΣΚΗΝΙΚΟ ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΟΥ

Κόμματα στον αντιδραστήρα

Νέα δεδομένα και ενδεχομένως ανατροπές στο υφιστάμενο πολιτικό σκηνικό πυροδοτεί η προαναγγελία νέου κόμματος «σε δόσεις» από τον Αλέξη Τσίπρα, καθώς μά-

λιστα υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι δεν θα καθυστερήσει ανάλογη πρωτοβουλία από τον Αντώνη Σαμαρά. Πώς διαβάζει το Μαξίμου το νέο σκηνικό. **Σελ. 18, 19, 20**

ΘΕΑΤΡΟ

Τα καινούργια ρούχα του βασιλιά

Ο ηθοποιός Δημήτρης Αντωνίου μιλάει στην «Κ» για τον ρόλο του στην παράσταση του ΘΟΚ «Τα καινούργια ρούχα του βασιλιά» που ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Μαρίνας Βρόντη. **Τέχνες, σελ. 1**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους

Το 15ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου ξεκίνησε και οι καλλιτεχνικοί διευθυντές του Καίτη Παπαδήμα και Διομήδης Κουφτερός μιλούν στην «Κ». **Τέχνες, σελ. 3**

HUBLOT

SQUARE BANG UNICO KING GOLD CERAMIC

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

Επειτα από δύο χρόνια πολέμου

Να σκοτώνεις αμάχους είναι πράξη ανήθικη, βάρβαρη. Και θεωρητικά κολάσιμη, με βάση το δικαίο του πολέμου, θεμελιωμένο στην Πρώτη Συνθήκη της Γενεύης, του 1864. Δύο χρόνια νωρίτερα ο Ελβετός πολίτης Ερρίκος Ντυνάν είχε εκδώσει το βιβλίο «Μια ανάμνηση από το Σολφερίνο». Ιστορούσε εκεί, ως αυτόπτης μάρτυς, το μακελειό της μάχης στο Σολφερίνο της Λομβαρδίας ανάμεσα στους Αυστριακούς και στις συνασπισμένες δυνάμεις Γαλλίας και Πεδεμοντίου. Πάνω από 40.000 οι νεκροί και αναρίθμητοι οι τραυματίες, πολλοί από τους οποίους πέθαιναν αβοήθητοι· ουδείς προλάβαινε να τους νοιαστεί. Συγκλονισμένος ο Ντυνάν, συνειδητοποίησε την ανάγκη να συγκροτηθεί μια ανεξάρτητη οργάνωση, που να βοηθάει δίχως εθνική μεροληψία όσους τραυματίζονταν στα πολεμικά πεδία. Από τη φιλόανθρωπη ιδέα του γεννήθηκε ο Ερυθρός Σταυρός. Για τη δημιουργία του ο Ντυνάν τιμήθηκε με το πρώτο Νομπέλ Ειρήνης, το 1901.

Ενα Νομπέλ που τώρα το ορέγεται ο Ντόναλντ Τραμπ. Παιδαριωδώς αυτοθαυμαζόμενος, αυτοπροτείνεται με το γνώριμο ετισιλικό στυλ του για ένα βραβείο που έχασε τη μισή αξία του το 1973, όταν δόθηκε στον Κίσινγκερ. Αριθμεί μάλιστα εφτά πολέμους, που υποτίθεται ότι τερματίστηκαν χάρη στην προσωπική του «γοητεία». Η σχέση του με την αλήθεια είναι τόσο στενή όσο και η σχέση του με την ηθική.

Τον πόλεμο Ρωσίας - Ουκρανίας θα τον τερμάτιζε σε πέντε-δέκα μέρες ο Τραμπ. Μα ο απολυτάρχης Πούτιν δεν σαηνεύτηκε από το κόκκινο χαλί της Αλάσκας και το αίμα εξακόλουθι να ρέει. Αίμα στρατιωτών και αμάχων, αφού τα ντρώουν σκορπίζουν αδιακρίτως τον θάνατο. Ο Αμερικανός πρόεδρος, πάντως, εμφανίζεται βέβαιος ότι χάρη στο

νέο σχέδιό του για τη Γάζα, που δεν προορίζεται πια για Ριβιέρα αλλά για προτεκτοράτο με «προβλεπτή» τον εγκληματία πολέμου Τόνι Μπλερ, θα λήξει ένας πόλεμος «τριών χιλιάδων ετών», κατά την παλαιοδιαθηκικής εμπνεύσε-

Ο Αμερικανός πρόεδρος εμφανίζεται βέβαιος ότι χάρη στο νέο σχέδιό του για τη Γάζα, που δεν προορίζεται πια για Ριβιέρα αλλά για προτεκτοράτο με «προβλεπτή» τον εγκληματία πολέμου Τόνι Μπλερ, θα λήξει ένας πόλεμος «τριών χιλιάδων ετών», κατά την παλαιοδιαθηκικής εμπνεύσεως χρονολόγησή του.

ως χρονολόγησή του. Η αντιπαλότητα Παλαιστινίων και Εβραίων έχει βαθύ παρελθόν, η ερμηνεία της όμως με βάση τη Βίβλο ή το Κοράνιο μόνο συσκοτιστικά λειτουργεί και μόνο τους εκατέρωθεν φονταμενταλιστές εξυπηρετεί. Η σύγκρουση των δύο λαών δεν άρχισε στις 7.10.2023. Εκείνη τη μέρα όμως η Χαμάς βαρβάρισε, σκοτώνοντας 1.200 Ισραηλινούς, αμάχους στη συντριπτική τους πλειονότητα, και παίρνοντας 251 ομήρους.

Η ευκαιρία του Μπίμπι

Ίσως κάποτε ο Νετανιάχου δικαστεί για τον λήθαργο των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών, που φημίζονται σαν άγρυπνες και παντογνώστριες. Δύο χρόνια πριν, ωστόσο, κατάλαβε πως η επιδρομή της Χαμάς του προσφέρει τη μοναδική ευκαιρία να

υλοποιήσει το εφιαλτικό όνειρο πολλών (πλην όχι όλων) Ισραηλινών: να αφανίσει, διά της «αυτοάμυνας», τον παλαιστινιακό λαό, να δημιουργήσει το «Μεγάλο Ισραήλ», κατακτώντας εδάφη, και να «νομιμοποιήσει» αναδρομικά το απαρχαίνι, τους εποικισμούς, την κατοχή. Ανάλογο εφιαλτικό όνειρο, ο αφανισμός των Εβραίων, τρώει το μυαλό πολλών (πλην όχι όλων) Παλαιστινίων. Ο Νετανιάχου δήλωσε εξ αρχής ότι αναλαμβάνει στρατηλάτης «στον πόλεμο του πολιτισμού κατά της βαρβαρότητας». «Δεν είναι μόνο δικός μας πόλεμος, είναι και δικός σας. Είναι πόλεμος του πολιτισμού εναντίον της βαρβαρότητας», έλεγε στις 13.11.2023 στο CNN. «Είμαστε αντιμέτωποι με τεράτια» επαναλάμβανε τα Χριστούγεννα του 2023. «Δεν πρόκειται μόνο για μάχη του Ισραήλ

εναντίον αυτών των βαρβάρων, αλλά και για μάχη του πολιτισμού κατά της βαρβαρότητας».

Προχθές, στο Euronews, εισήγαγε μια ηρωικότερη εκδοχή του μοτίβου: «Ελπίζω ότι η Ευρώπη θα αλλάξει κατεύθυνση. Δίνουμε τη μάχη του ελεύθερου κόσμου για να εμποδίσουμε τους βαρβάρους να εισβάλουν στην Ευρώπη». Εν τω μεταξύ, η κατεύθυνση της Ευρώπης εξυπηρετεί απολύτως τα σχέδια της ακροδεξιάς κυβέρνησης του Ισραήλ, παρά τις άτονες εκκλήσεις για «αυτοσυγκράτηση» ή την αναγνώριση του παλαιστινιακού κράτους, που εξαντλείται στο πεδίο της ρητορικής.

Ιδού κάποιοι «πολιτισμένοι» αριθμοί: Από τις σφαίρες και τις βόμβες έχουν σκοτωθεί πάνω από 67.000 Παλαιστίνιοι, ο ένας στους 33 δηλαδή, έχει δε τραυματιστεί ο ένας στους 14. Στην

καταμέτρηση δεν συνυπολογίζονται οι θαμμένοι κάτω από τα ερείπια που παράγει καθημερινά η πολεμική μηχανή του Ισραήλ. Τα σκοτωμένα παιδιά, τα ονόματα των οποίων δημοσίευσε προ-

Ίσως κάποτε ο Νετανιάχου δικαστεί για τον λήθαργο των μυστικών υπηρεσιών, που φημίζονται σαν άγρυπνες και παντογνώστριες. Δύο χρόνια πριν, ωστόσο, κατάλαβε πως η επιδρομή της Χαμάς του προσφέρει την ευκαιρία να αφανίσει, διά της «αυτοάμυνας», τον παλαιστινιακό λαό, να δημιουργήσει το «Μεγάλο Ισραήλ».

χθές ο Guardian, ξεπερνούν τις 20.000: κάθε ώρα σκοτώνεται ένα. Περί τους 500 πέθαναν από πείνα· λιμοκτονήθηκαν. Κάθε οικογένεια ξεριζώθηκε τουλάχιστον μία φορά.

Ερευνα του περιοδικού Lancet κάνει λόγο για «υγειοκτονία», αναδεικνύοντας τη «σκόπημη στοχοποίηση των υποδομών και του προσωπικού υγειονομικής περίθαλψης»: έχουν σκοτωθεί 1.500 υγειονομικοί στις 772 επιθέσεις κατά νοσοκομείων. Στοχοποιημένοι και οι δημοσιογράφοι: Έχουν σκοτωθεί περίπου 300, περισσότεροι (σύμφωνα με το πρόγραμμα «Κόστος του Πολέμου» του Πανεπιστημίου Μπράουν) απ' όσους σκοτώθηκαν συνολικά στον Αμερικανικό Εμφύλιο, στους δύο Παγκόσμιους, στην Κορέα, στο Βιετνάμ, στη Γιουγκοσλαβία και στο Αφγανιστάν μετά τις 11.9.2001.

«Γενοκτονία»

Στις 19.11.2023 παρέθετα εδάφια αποσπάσματα άρθρου του Αμερικανού Ομέρ Μπάρτοφ, καθηγητή Σπουδών για το Ολοκαύτωμα και τη Γενοκτονία (New York Times, 10.11.2023): «Ως ιστορικός της γενοκτονίας, πιστεύω ότι δεν υπάρχει καμία απόδειξη ότι αυτή τη στιγμή συντελείται γενοκτονία στη Γάζα, αν και είναι πολύ πιθανό να γίνονται εγκλήματα πολέμου, ακόμα και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. [...] Η μεγαλύτερη απουσία μου, παρακολουθώντας τον πόλεμο Ισραήλ - Γάζας, είναι ότι υπάρχει πρόθεση γενοκτονίας, που μπορεί εύκολα να γείρει προς γενοκτονική δράση. [...] Στις 9.10.2023 ο υπουργός Άμυνας του Ισραήλ είπε: “Πολεμάμε ανθρώπινα ζώα και ενεργούμε ανάλογα”, μια φράση που υποδηλώνει την απανθρωποποίηση, πράγμα που έχει γενοκτονική πχ. [...] Αυτή είναι η στιγμή να υψώσουμε τη φωνή μας, προτού η ηγεσία του Ισραήλ βυθίσει τη χώρα και τους γείτονές της στην άβυσσο. Υπάρχει ακόμα χρόνος για να σταματήσουμε το Ισραήλ από το να αφήσει τις ενέργειές του να μετατραπούν σε γενοκτονία».

Είκοσι μήνες μετά, στις 15.7.2025, ο Μπάρτοφ επανήλθε στους NYT με αλλαγή στη θέση του (το άρθρο αναδημοσιεύτηκε στην «Κ», 27.7.2023): «Το αναπόφευκτο συμπέρασμά μου: το Ισραήλ διαπράττει γενοκτονία εναντίον του παλαιστινιακού λαού. [...] Διδάσκω σπουδές γενοκτονίας επί ένα τέταρτο του αιώνα. Τη διακρίνω όταν τη βλέπω». Είχαν μεσολαβήσει οι αριθμοί της φρίκης, τεκμηριωτικοί ενός απάνθρωπου πολεμικού ήθους. Και η περίσκεψη. Και η θλίψη. Έτσι, με πόνο, άλλαξε η γνώμη του Μπάρτοφ. Και εκατομμύρια άλλων, όπου γης.

Ο Σταύρος Χριστοδούλου απουσιάζει

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

12-101935

Παρέλασις: Εντυπωσιακή παρέλασις του αγγλο-αιγυπτιακού στρατού έλαβε χώραν σήμερον εις την μεγάλην πλατείαν Μωχαμέτ Αλή της Αλεξανδρείας. Την παρέλασιν παρηκολούθησαν ο Υπάτος Αρμοστής σερ Μάϊλς Λάμσων [φωτ. αριστερά], ο Πρωθυπουργός Νεσίμ πασάς και ο αντιστράτηγος Τεβφίκ βέης Αβδουλά, υπουργός των Στρατιωτικών [φωτ. δεξιά].

Διακαστέρια: Αγγέλλεται εκ Λονδίνου ότι ο πρεσβευτής της Ελλάδος κ. Σιμόπουλος επισκεφθεί την Α.Μ. τον Βασιλέα Γεώργιον ανέγνωσε προς αυτόν το ψήφισμα της Εθνοσυνελεύσεως δι' ου παλιννορθούται η δυναστεία. Ο Βασιλεύς εις άκρον συγκεκνημένος είπεν ότι η διακαστέρια του ευχή είναι να ίδη επικρατούσαν την ένωσιν και την ομόνοιαν εις την Ελλάδα και την χώραν ευημερούσαν.

Ουδετερότης: Δεν **ημπορεί** να υπάρξη καμμία αντίρρησης επί της αυτόχρονα εθνικής ανάγκης όπως απέναντι της Ιταλοαιθιοπικής ρήξεως τηρηθή εκ μέρους ημών όλων, και των εφημεριδων και της κοινής γνώμης η πλέον ουδετέρα και ψύχραιμος στάσις, εφ' όσον το ζήτημα διαχειρίζεται υπευθύνως και εξ ονόματος 51 κρατών, δηλαδή ολοκλήρου του κόσμου σχεδόν, η Κοινωνία των Εθνών.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Το άλμα στο κενό και το μετέωρο βήμα του πελαργού

Το μαύρο κατασκοπευτικό μου βαν σάς έχει είδση: ο εμφύλιος που παρακολουθήσαμε αυτή τη βδομάδα στα ενδότερα του ΑΛΜΑ (πώς τους πετσόκοψε; έτσι βρε χασάπη Χασαπόπουλε;) είχε σαν συνέπεια η Ειρήνη (ειρήνη υμίν) να κάνει δεύτερες σκέψεις όσον αφορά τη συμπίρευσή της με τον Οδυσσέα και να ζυγίζει ξανά το ενδεχόμενο επανόδου της στο ΔΗΚΟ και στον εθνικό μας πρίγκιπα. Σε τέτοια περίπτωση θα ταιριάζει γάντι η ατάκα «θα τα παρατήσω όλα και θα γίνω πριγκίπισσα». Στην επίθεσή του στον Χαρίδημο Τσούκα ο Χασαπόπουλος του καταλογίζει, μεταξύ άλλων, πως κατέχει την έδρα της Columbia Ship Management, η μητρική της οποίας υπήρξε χορηγός της προεκλογικής εκστρατείας του Προέδρου και καταλήγει λέγοντας: «ο μεγαλύτερος χορηγός του Χριστοδουλίδη είναι ταυτόχρονα και ο χρηματοδότης του Number 2 στο ΑΛΜΑ και όλοι αντιλαμβάνονται τι σημαίνει αυτό». Και επειδή πολλοί μπερδευτήκαμε απ' το δυσνόητο υπονοούμενο, απλώς θα προσθέσουμε πως ενώ οι κατηγορίες είναι γελοίες, είναι το ίδιο γελοίες όπως έβαζε ο Οδυσσέας τον Χασαπόπουλο να δολοφονεί χαρακτήρες επί χρόνια. Ανά το shitfan γύρισε ανάποδα. Υπομονή Οδυσσέα.

Αποφασίστηκαν τα επόμενα βήματα για το καλώς του GSI, δηλώνει ο Παπαναστασίου. Μέχρι στιγμής πάντως τα βήματά μας θυμίζουν τον επιτόπιο τροχόδην που κάναμε στον στρατό. Κάτι σαν βήμα σημειωτών, που στο λεξικό περιγράφεται με δύο έννοιες: (α) επί

Πώς τους πετσόκοψα έτσι, σαν χασάπη...

τόπου βηματισμός, όπου κάποιος κινεί τα πόδια του πάνω-κάτω στο ίδιο σημείο και (β) μεταφορικά, έλλειψη προόδου ή εξέλιξης σε μια διαδικασία, όπου κάτι παραμένει στάσιμο. Ποιος Αγγελόπουλος; Εμείς είμαστε το -επόμενο- μετέωρο βήμα του πελαργού.

Το Κέντρο Ελέγχου Πτήσεων Λευκωσίας στην Κοκκινότριμηιά αποφασίστηκε πριν από περίπου 30 χρόνια και έπρεπε να λειτουργήσει πριν από σχεδόν 20. Μετά από σκάνδαλα και σπατάλες πολλών εκατομμυρίων -με πιο πρόσφα-

τες τεχνικές αστοχίες το 2024- το έργο επιτέλους ολοκληρώθηκε. Κακεντρεχής φίλος μου δήλωσε σκωπτικά: «Ένα έργο που πήρε τόσες δεκαετίες να ολοκληρωθεί, με τόσες αστοχίες, δεν θα μπορούσε να έχει το κόσμιο της κορδέλας από οποιονδήποτε άλλο εκτός από τον νεαρό μας Νίκο, τον εθνικό μας εγκαινιστή». Ήταν δίκαιο, έγινε πράξη.

Η πιο ελπιδοφόρα εξέλιξη των ημερών είναι φυσικά ο τερματισμός του πολέμου στη Γάζα. Οι πιέσεις του Τραμπ φαίνεται ότι έπαιξαν καταλυτικό ρόλο,

με τον Νετανιάχου να δηλώνει «δώσατε το Νόμπελ Ειρήνης στον Ντόναλντ».

Από την άλλη, στο Όσλο μαθαίνω ότι ανησυχούν για τυχόν εκδικητική συμπεριφορά του ιδιόρρυθμου Αμερικανού σε περίπτωση που δεν του δοθεί το Νόμπελ. Δεν θα δίσταζε να εισβάλει στη Νορβηγία. Εξάλλου, απείλησε με εισβολές από τη Βενεζουέλα μέχρι την Ανταρκτική. Τόσο λάτρης της ειρήνης και του Νόμπελ που τη συνοδεύει.

Περιδιβάζοντας χθες το Χ εντόπισα την ανάρτηση της χρονιάς. Ο Χριστόφορος Τορνάρτης τάγκρε τον Τραμπ και του έγραψε -στα αγγλικά- τα εξής: «Είμαι ο μεγαλύτερός σου υποστηρικτής στην Κύπρο. Μελετώ τη ζωή σου τα τελευταία 20 χρόνια και μοιραζόμαστε την ίδια ημερομηνία γενεθλίων, 14 Ιουνίου. Έγραψα το βιβλίο Never Surrender βασισμένο στο ολόγχαν της εκστρατείας σου. Για μένα είσαι ό,τι καλύτερο συνέβη στον πλανήτη Γη και το εννοώ. Αναμένω παρέμβαση από σου για να λυθεί και το Κυπριακό». Τι να προσθέσει κανείς ή τι να αφαιρέσει από μια τέτοια ανάρτηση; I have no words.

Λίγο πιο κάτω από την επική ανάρτηση του Σήκου Πάνου, η Κατερίνα Ηλιάδη διενεργούσε -τυχαία άραγε;- το εξής γκάλοπ: Να σχοληθεί με το Κυπριακό ο Τραμπ; Όχι. Ναι. Όχι για να ταιμεντώσουμε το Ναι. Ομολογώ πως στο θέατρο του παραλόγου που βιώνουμε από το 1960, πάντα θαύμαζα την ικανότητά μας για αυτοσαρκασμό.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία

«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβιττού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η επιχείρηση ήρεμα νερά που βρίσκεται σε εξέλιξη μετά τις φουρτούνες που προκλήθηκαν στο έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κύπρου με το ευρωπαϊκό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας μέσω Κρήτης, δεν είναι το μοναδικό αγκάθι που υπάρχει στον δρόμο του μεγαλεπήβολου ενεργειακού έργου GSI. Τα ενδιαφερόμενα μέρη, Κύπρος, Ελλάδα και Ε.Ε., το επόμενο διάστημα ενδεχομένως να βρεθούν αντιμέτωπα με νέους τριγμούς, αυτή τη φορά από ζητήματα που αφορούν τη διαχείριση ευρωπαϊκών πόρων που προορίζονται για την υλοποίηση του έργου. Η έρευνα που διεξάγει η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και βρίσκεται σε αρχικά στάδια, ενδεχομένως να εντοπίσει ατασθαλίες που θα έλθουν να αυξήσουν τον βαθμό δυσκολίας ολοκλήρωσης του έργου εάν εν τω μεταξύ έχουν ξεπερασθεί τα θεσμικά και γεωπολιτικά θέματα που του έχουν βάλει φρένο.

Η εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ει-

Πολιτικά, την περίοδο ερευνών το ηλεκτρικό καλώδιο διαχειρίστηκε η διακυβέρνηση Αναστασιάδη, επί θητείας της οποίας ο EuroAsia Interconnector ανακηρύχθηκε ως η εταιρεία που θα έφερνε εις πέρας την ολοκλήρωση της ηλεκτρικής διασύνδεσης.

σαγγελίας και στον GSI, που είχε αποκαλύψει η «Κ» από τον περασμένο Ιούλιο, αν και δεν έχει καμία σχέση με τα ζητήματα που ταλανίζουν αυτή την περίοδο το έργο, εντούτοις μπορεί να ενισχύσει την υπάρχουσα αβεβαιότητα και να προκαλέσει πολιτικές και δικαστικές φουρτούνες σε Αθήνα και Λευκωσία. Η αιφνιδιαστική κίνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας να επιβεβαιώσει μετά από σχεδόν τρεις μήνες τις πληροφορίες της «Κ», προκάλεσαν αρχική αμηχανία στο Λουξεμβούργο, έδρα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, η οποία παρά την προσπάθεια να διεξαγάγει τις έρευνες μακριά από τα φώτα, αναγκάστηκε να τις επιβεβαιώσει προκειμένου να μην βρεθεί ανακόλουθη με επιστολή ενημέρωσης που είχε ήδη αποστείλει στον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Εξέλιξη που ανέδειξε και σε αυτή την περίπτωση τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά καιρούς από τον διττό, κατά το Σύνταγμα, ρόλο του γενικού εισαγγελέα ως νομικού συμβούλου του κράτους και δημόσιου κατήγορου. Με βάση τις ελάχιστες πληροφορίες που υπάρχουν και έχει στη διάθεσή της η «Κ», οι έρευνες επικεντρώνονται στον εντοπισμό μαύρου

χρήματος κατά την πρώτη περίοδο του έργου που φορέας υλοποίησής του ήταν η εταιρεία κυπριακών συμφερόντων EuroAsia Interconnector. Ανάλογη κατεύθυνση έχει δοθεί και στις έρευνες που διεξάγονται και στο άλλο ενεργειακό έργο της Κύπρου, το τερματικό Φ.Α. στο Βασιλικό.

Τι ψάχνουν

Σε πρώτη φάση οι έρευνες των ομάδων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας σε Λουξεμβούργο και Λευκωσία αναζητούν και αντλούν στοιχεία από υπουργεία, φορείς και οργανισμούς που είχαν σχέση με τον EuroAsia Interconnector μέχρι την έξοδό του από το έργο. Οι έρευνες, όπως έχει γράψει εγκαίρως η «Κ», αφορούν τη διαδρομή των ευρωπαϊκών κονδυλίων που έχουν εκταμιευθεί κατά την πρώτη περίοδο του έργου. Δηλαδή, εάν υπήρξε ενδεχόμενη απάτη ή ενδεχόμενες μίζες σε τρίτους που δεν είχαν σχέση με το έργο προκειμένου ο τότε φορέας υλοποίησης (EuroAsia Interconnector) να αναλάβει το έργο με σημαντική οικονομική στήριξη από την Ε.Ε. Στο κομμάτι αυτό θεωρείται βέβαιο πως στο μικροσκόπιο των ερευνών θα τεθούν και πολιτικά πρόσωπα που στο προσκήνιο ή το

παρασκήνιο πρόσφεραν υπηρεσίες στον EuroAsia Interconnector προκειμένου να στρώσουν, όπως λέγεται και φαίνεται να έχει καταγγελθεί στο Λουξεμβούργο, την έγκριση των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων. Οι έρευνες, στην προσπάθεια να ξεκαθαρίσουν το θολό τοπίο που υπάρχει, επικεντρώνονται, πρώτον, από το 2014 που ξεκίνησαν οι προμελέτες του έργου μέχρι και το 2017 που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τα €15 εκατ. για χρηματοδότηση του συνόλου των μελετών. Ζητούμενο αν μέρος της χορηγίας χρησιμοποιήθηκε για άλλους σκοπούς και σε τρίτα πρόσωπα που δεν είχαν σχέση με το έργο. Δεύτερον, εάν επί προηγούμενου φορέα υλοποίησης του έργου σημειώθηκαν παρατυπίες μέχρι και το 2023 που μεταβίβασε τα νήια στον ΑΔΜΗΕ και αν ευρωπαϊκά κονδύλια χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκεκριμένη διαδικασία. Επί του παρόντος εκτός κάδρου ερευνών βρίσκεται η δεύτερη περίοδος του έργου από το 2023 μέχρι σήμερα, που το έργο έχει αναλάβει ο ΑΔΜΗΕ. Ωστόσο, σε κατοπινό στάδιο θεωρείται βέβαιο πως οι έρευνες θα επεκταθούν και στην Αθήνα με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία να ζητά τη συνδρομή του ελληνικού τμήμα-

τός της. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως ο ΑΔΜΗΕ έχει αντλήσει μέρος της χορηγίας των €657 εκατ. Από το πλαίσιο των ερευνών αυτό το οποίο προκύπτει ως ερώτημα είναι πώς μια εταιρεία που μέχρι και το 2022 λάμβανε δημόσια έσοδα από πολιτικά χείλη για την ολοκλήρωση του έργου, ένα χρόνο μετά διαπιστώθηκε πως δεν έχει την τεχνολογία και δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση του έργου.

Οι χορηγίες

Στο Λουξεμβούργο αλλά και στη Λευκωσία η ομάδα που τρέχει τις έρευνες αρχικά έχει επικεντρωθεί στην πρώτη περίοδο του ενεργειακού έργου. Η προσοχή εστιάζεται από το 2013, χρονιά κατά την οποία το ηλεκτρικό καλώδιο εγκρίθηκε από την Ε.Ε. ως Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος (PCI) μέχρι και το 2023 που ο EuroAsia Interconnector με τις ευλογίες όλων των ενδιαφερόμενων μερών (Κύπρου, Ελλάδας, Ε.Ε.) αποχώρησε από το έργο, με τον ΑΔΜΗΕ να αναλαμβάνει φορέας υλοποίησης του Έργου. Για να προσδιοριστεί το ζητούμενο των ερευνών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας θα πρέπει να διευκρινιστεί το εύρος των κονδυλίων που προ-

έρχονται από ευρωπαϊκές χορηγίες και έχουν εκταμιευθεί. Σε αυτό το κομμάτι η δημοσιογραφική έρευνα δεν έχει ξεκάθαρη εικόνα για τα ποσά που έχουν ήδη δοθεί. Λόγω της σπουδαιότητας του έργου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εγκρίνει τη χρηματοδότησή του με €657 εκατ., τη δεύτερη μεγαλύτερη μετά από ενεργειακά έργα στη Βαλτική. Πριν τη γενναία χορηγία της Ε.Ε. τον Ιανουάριο του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2021 ανακοίνωσε πως άλλα €100 εκατ. από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα δοθούν για το ηλεκτρικό καλώδιο. Από εκεί και πέρα το έργο κατά την πρώτη περίοδο του (2013-2023) έχει χρηματοδοτηθεί από την Ε.Ε. για μελέτες που προηγήθηκαν. Ωστόσο, το ύψος της χρηματοδότησης δεν έχει δημοσιοποιηθεί και ο υπολογισμός γίνεται στη βάση δημόσιων ανακοινώσεων.

Τι έχει δοθεί

Ο βασικός κορμός της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης αποτελείται από τα €657 εκατ. και τα €100 εκατ. από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Από τα συνολικά €757 εκατ. παραμένει ασαφές το ύψος των κονδυλίων που αντλήθηκαν, αν αντλήθηκαν, από τον EuroAsia Interconnector. Αυτό το οποίο βρίσκεται στο ιστορικό του έργου που ετοιμάσθηκε από τον ΑΔΜΗΕ είναι πως με το που ανέλαβε το έργο έλαβε ως προκαταβολή από την ευρωπαϊκή χορηγία των €657 εκατ. €164,5 εκατ. Δεν διευκρινίζεται αν από την προκαταβολή χρησιμοποιήθηκαν, πρώτον, €48 εκατ. για να αναλάβει φορέας υλοποίησής του και δεύτερον, €82 εκατ. για δόσεις του συμβολαίου κατασκευής του καλώδιου από τη γαλλική MEXANS.

Η πρώτη ευρωπαϊκή χρηματοδότηση που έλαβε το καλώδιο ήταν τον Οκτώβριο του 2014 για τη διεξαγωγή τριών προμελετών του έργου (prestudies). Με τα υπάρχοντα στοιχεία το συνολικό κόστος ανήλθε στα €2,7 εκατ. Τρία χρόνια αργότερα, τον Ιούνιο του 2017, η Ε.Ε. κάλυψε τις τελικές μελέτες του έργου (Final Detailed Studies) με το ποσό του €1,12 εκατ. Τον Φεβρουάριο του 2017 οι Βρυξέλλες ενέκριναν €15 εκατ. για τις τελικές μελέτες, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζεται το ποσό που αντλήθηκε από τη χορηγία των €15 εκατ. Στο κομμάτι των μελετών θα πρέπει να προστεθούν και αυτές που πραγματοποίησε ο ΑΔΜΗΕ, δεύτερη φάση του έργου, που αφορούσαν μελέτες κόστους-οφέλους για το τμήμα του καλώδιου Κύπρος-Ισραήλ και Κύπρος-Κρήτη, το κόστος των οποίων παραμένει αδιευκρίνιστο. Οι μελέτες εκπονήθηκαν από την Exergia σε συνεργασία με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Αμηχανία από την προεδρική επιβεβαίωση των ερευνών

Ωστόσο, πέρα από το ζητούμενο των ερευνών που είναι ενδεχόμενες οικονομικές ατασθαλίες με ευρωπαϊκούς πόρους, η επιβεβαίωση από προεδρικά χείλη πως έχει ανοίξει φάκελος στο Λουξεμβούργο για το ηλεκτρικό καλώδιο, ανέδειξε και τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά καιρούς από τον διττό ρόλο του γενικού εισαγγελέα και έχουν οδηγήσει σε τροχιά μεταρρύθμισης τη Νομική Υπηρεσία. Λαμβά-

νοντας υπόψη την πάγια τακτική της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να κρατά μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας ευαίσθητες έρευνες για λόγους προστασίας, η δημοσιοποίηση από τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ότι διεξάγεται έρευνα, εκ των πραγμάτων έφερε σε δύσκολη θέση την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία στο Λουξεμβούργο για δυο λόγους. Πρώτον, αν έπρεπε να τοποθετηθεί δημόσια μετά τις

δηλώσεις Χριστοδουλίδη και δεύτερον, αν δεν το έπραττε θα φαινόταν ανακόλουθη επειδή η προεδρική δήλωση, όπως ο ίδιος ο κ. Χριστοδουλίδης είπε, βασίστηκε σε ενημέρωση που είχε ο γενικός εισαγγελέας από το Λουξεμβούργο. Εκ του αποτελέσματος το συμπέρασμα που εξάγεται είναι πως η προεδρική επιβεβαίωση τερμάτισε την εμπιστευτικότητα των ερευνών με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

Η συγκεκριμένη εξέλιξη ανέδειξε και μια άλλη πτυχή. Του ρόλου, εκ του Συντάγματος, του γενικού εισαγγελέα ως νομικού συμβούλου του κράτους και ως δημόσιου κατηγόρου. Με βάση τον ευρωπαϊκό κανονισμό, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία όταν ξεκινά κάποια έρευνα είναι υποχρεωμένη να ενημερώνει την Εθνική Αρχή με αντίστοιχη αρμοδιότητα που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο γενικός εισαγγελέας.

Με βάση την εμπιστευτικότητα των ερευνών η Εθνική Αρχή θα έπρεπε να μην είχε ενημερώσει κανένα. Στην προκειμένη περίπτωση ο γενικός εισαγγελέας από τη μια έλαβε την ενημέρωση ως δημόσιος κατήγορος και από την άλλη, ως νομικός σύμβουλος του κράτους, καθηκόντως ενημέρωσε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, εξέλιξη που φαίνεται δεν είχε προβλεφθεί στο Λουξεμβούργο.

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικράνια ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

MC MEDOCHEMIE1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

Στη συνεδρία των Συντονιστών της Επιτροπής Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τόσο το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, στο οποίο συμμετέχει ο ΔΗΣΥ, όσο και οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί Μεταρρυθμιστές, δεν στήριξαν το αίτημα για πραγματοποίηση αποστολής της PETI στο Βαρώσι.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Μια περίεργη διαμάχη με εκατέρωθεν διαδοχικές επικρίσεις διά ανακοινώσεων ξέσπασε μεταξύ ΔΗΣΥ και ΕΛΑΜ, με επίκεντρο τη στάση που τήρησαν οι πολιτικές τους ομάδες στην Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, PETI. Τα δύο κυπριακά κόμματα έριζαν για μία περίπου εβδομάδα, με διαδοχικές δηλώσεις, επικεντρωνόμενα αποκλειστικά στην απόφαση πραγματοποίησης αποστολής στα Τέμπη. Αλλά, «όλως παραδόξως», δεν άρθρωσαν λέξη για την απόρριψη από την PETI αιτήματος που στόχευε στην πραγματοποίηση ανάλογης διερευνητικής επιτόπιας αποστολής, στην περικλειστική πόλη της κατεχόμενης Αμμοχώστου, υπό το φως του «πλοτικού ανοίγματος» και των «υποσχέσεων» Τατάρ για εποικισμό της. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», στη συνεδρία των Συντονιστών της εν λόγω κοινοβουλευτικής επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τόσο το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, στο οποίο συμμετέχει ο ΔΗΣΥ, όσο και οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί Μεταρρυθμιστές, δεν στήριξαν το αίτημα για πραγματοποίηση αποστολής της PETI στο Βαρώσι. Γεγονός που αφήνει εκτεθειμένα τα δύο κυπριακά κόμματα.

Αυτό ενδεχομένως εξηγεί και τους λόγους για τους οποίους, ο ΔΗΣΥ και το ΕΛΑΜ, επέλεξαν να «εξαόσουν» την ήττα που εισπράξαμε στην PETI για την Αμμόχωστο και να μεταφέρουν το εμφανές προεκλογικό «μπρα ντε φερ» τους, στο ζήτημα των Τεμπών. Θεωρώντας προφανώς ότι ευκολότερα μπορούν να εκδίδουν ανακοινώσεις και να αλληλοκατηγορούνται στην Κύπρο, ανέξοδα, χωρίς να κινδυνεύουν να υποστούν πολιτικό κόστος για την απόρριψη της αποστολής της PETI, στο Βαρώσι.

Έτσι λοιπόν, τόσο ο ΔΗΣΥ όσο και το ΕΛΑΜ δεν άρθρωσαν λέξη και επέλεξαν βολικά να τηρήσουν σιγή ιχθύος για την ήττα, στην Επιτροπή PETI, εκδίδοντας ανακοινώσεις μόνο για τα Τέμπη. Κάτι προφανώς που δεν είναι άδικο και με το γεγονός ότι και τα δύο κυπριακά κόμματα, ΔΗΣΥ και ΕΛΑΜ, έχουν μεγάλες ευθύνες για το αρνητικό αποτέλεσμα που καταγράφηκε στο ζήτημα του Βαρωσιού:

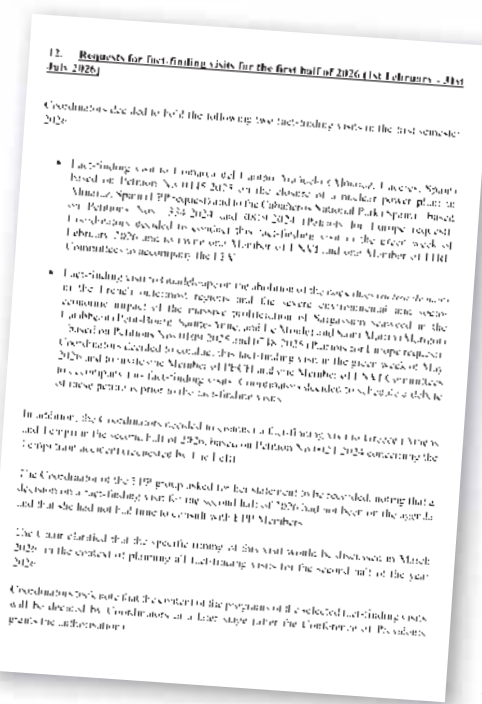
• **ΕΛΑΚ-ΔΗΣΥ:** Σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσίευσε η «Κ», η πρόταση για πραγματοποίηση αποστολής από την Επιτροπή PETI, στην περικλειστική πόλη της Αμμοχώστου, υποβλήθηκε από την ομάδα του ΕΛΑΚ, στην οποία συμμετέχει ο ΔΗΣΥ. Ωστόσο, για λόγους που θα πρέπει επισήμως να εξηγήσει ο Δημοκρατικός Συναγερμός, το ίδιο το ΕΛΑΚ, αν και υπέβαλε την εν λόγω πρόταση, εν συνεχεία υπαναχώρησε... και στην ψευδοφωτογραφία που έγινε, δεν ψήφισε τη δική του πρόταση! Συγκλίνουσες πληροφορίες

«Εξέχασαν» την Αμμόχωστο, ερίζουν για τα Τέμπη

Διαμάχη ΔΗΣΥ-ΕΛΑΜ στην Ευρωβουλή – Κανείς εκ των δύο δεν στήριξε αποστολή της PETI στο Βαρώσι

ες της «Κ», αναφέρουν μάλιστα ότι η πρόταση για την Αμμόχωστο «δεν προωθήθηκε, ούτε καν υποστηρίχθηκε, έστω φραστικά από το ΕΛΑΚ, στη συνεδρία των Συντονιστών, γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην απόρριψή της». Όπως συνάγεται από το πρακτικό της συνεδρίας των Συντονιστών, το οποίο εξασφάλισε η «Κ», το ΕΛΑΚ στήριξε αφενός μια δική του πρόταση για την πραγματοποίηση αποστολής στο Almaraz, από κοινού με την πρόταση της εθνικιστικής ομάδας των Πατριωτών, στους οποίους συμμετέχουν τα κόμματα της Μαρίν Λε Πεν και του Βίκτορ Όρμπαν και αφορά στο εθνικό πάρκο Cabaneros Ισπανίας. Και αφετέρου, αντί για τη δική του πρόταση, που αφορούσε στην Αμμόχωστο, το ΕΛΑΚ στήριξε την πρόταση επίσης της εθνικιστικής ομάδας των Πατριωτών για την πραγματοποίηση αποστολής της PETI, στη Γουαδελούπη... σφραγίζοντας μια πολύ ενδιαφέρουσα συμμαχία με τους εθνικιστές της Ευρώπης, με αποτέλεσμα, το Βαρώσι να μείνει κυριολεκτικά στα αζήτητα. Η έγκριση της αποστολής στη Γουαδελούπη αναφέρεται στο πρακτικό των αποφάσεων που παρουσιάζει σήμερα η «Κ», ενώ η πρότασή για το Βαρώσι, εξαφανίστηκε. Πηγή της Ευρωβουλής με άριστη γνώση του «μαγειρέματος» που έγινε, ανέφερε στην «Κ» ότι η υπαναχώρηση του ΕΛΑΚ στην πρόταση για την Αμμόχωστο και η στήριξη της πρότασης των «Πατριωτών» για τη Γουαδελούπη, «αποτελεί ανταποδοτικό δώρο» προς την εν λόγω εθνικιστική ομάδα για την παρέμβασή της, προκειμένου να μετακινηθεί η πραγματοποίηση αποστολής στα Τέμπη από το πρώτο εξάμηνο του 2026, κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2026, κάτι που επιθυμώσε ιδιαίτερα η Νέα Δημοκρατία, η οποία συμμετέχει στο ΕΛΑΚ (όπως και ο ΔΗΣΥ). Με προφανή στόχο η αποστολή να μη συμπέσει χρονικά με την επέτειο τριών ετών από το τραγικό δυστύχημα (Φεβρουάριος 2023) και να μην προσλάβει καθεστώς «άτυπου συλλαλητηρίου».

• **ΕΚΡ-ΕΛΑΜ:** Το ΕΚΡ έχει επίσης μεγάλη ευθύνη για την απόρριψη της πρότασης για την Αμμόχωστο. Αν και το ΕΚΡ δεν είχε υποβάλει πρόταση προς αυτή την κατεύθυνση, θα μπορούσε, εάν επιθυμούσε, να διαδραματίσει θεσμικό ρόλο

Η έγκριση της αποστολής στη Γουαδελούπη αναφέρεται στο πρακτικό των αποφάσεων που παρουσιάζει σήμερα η «Κ», ενώ η πρόταση για το Βαρώσι, εξαφανίστηκε.

για την πραγματοποίηση αποστολής στην περικλειστική πόλη. Καθώς πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής PETI, είναι ο Bogdan Rzonca, ευρωβουλευτής αλλά και μέλος του προεδρείου του ΕΚΡ. Άρα, ο πρόεδρος της Επιτροπής Αναφορών είναι μέλος της ίδιας πολιτικής οικογένειας στην οποία συμμετέχει και το ΕΛΑΜ, γεγονός που εκ των πραγμάτων παρέχει στο κυπριακό κόμμα άμεση πρόσβαση και αυξημένη δυνατότητα εκδήλωσης παρεμβάσεων, ή/και ανάληψης πρωτοβουλιών για ζητήματα που το ενδιαφέρουν. Το ΕΚΡ και το ΕΛΑΜ καθίστανται ακόμη πιο εκτεθειμένοι, καθώς η επιστολή του Δήμου Αμμοχώστου, διά της οποίας αιτήθηκε την πραγματοποίηση επιτόπιας διερευνητικής αποστολής στην περικλειστική πόλη, απευθύνθηκε στον πρόεδρο της PETI, Bogdan Rzonca, μέλος του προεδρείου του ΕΚΡ, στο οποίο συμμετέχει το ΕΛΑΜ. Στην εν λόγω επιστολή, ο δήμαρχος Αμμοχώστου Σίμος Ιωάννου επεσήμανε ότι «η κατά-

σταση επί του εδάφους συνεχίζει να επιδεινώνεται», προσθέτοντας ότι «το μονομερές άνοιγμα της περικλειστικής περιοχής από την Τουρκία, σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες προσπάθειες δημιουργίας τετελεσμένων, καθώς και η συνεχής περιφρόνηση των σχετικών ψηφισμάτων του ΟΗΕ και της Ε.Ε., όχι μόνο βλάπτουν την κατεχόμενη πόλη μας, αλλά υπονομεύουν και τις ευρύτερες προοπτικές για ειρήνη και επανένωση στην Κύπρο». Παρά το αίτημα του Δήμου Αμμοχώστου, ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επι-

τροπής PETI και μέλος του προεδρείου του ΕΚΡ, δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να το προωθήσει. Σημειώνεται ότι ούτε η πολιτική ομάδα των Σοσιαλιστών Δημοκρατών, στην οποία συμμετέχει το ΔΗΚΟ, δεν στήριξε την πρόταση για την Αμμόχωστο. Υπό την έννοια αυτή, ευθύνη έχει και το Δημοκρατικό Κόμμα, το οποίο πάντως δεν είχε υποβάλει πρόταση για πραγματοποίηση αποστολής στην περικλειστική πόλη, υπαναχωρώντας εν συνεχεία, όπως έπραξε το ΕΛΑΚ (ΔΗΣΥ). Ούτε κατέχει τη θέση του προέδρου της Επιτροπής PETI, όπως συμβαίνει με το ΕΚΡ (ΕΛΑΜ), στην οποία απευθύνθηκε ο Δήμος Αμμοχώστου, χωρίς ωστόσο το αίτημά του να προωθηθεί.

Εκτεθειμένοι δισ ο ΔΗΣΥ

Σε ό,τι αφορά στην διένεξη που βολικά επέλεξαν ΔΗΣΥ και ΕΛΑΜ, με επίκεντρο τα Τέμπη και «εχωνόντας» την Αμμόχωστο, τα δεδομένα δικαιώνουν το Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο, αφήνοντας εκτεθειμένο και στην περίπτωση αυτή, τον Δημοκρατικό Συναγερμό. Όπως αποκαλύπτεται μέσα από τα πρακτικά των αποφάσεων που δημοσιεύει σήμερα η «Κ», η ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, στην οποία συμμετέχουν Νέα Δημοκρατία και ΔΗΣΥ, όχι απλώς δεν στήριξε την πρόταση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς για πραγματοποίηση αποστολής στα Τέμπη,

αλλά έβαλε κι έναν αστερίσκο μετά την έγκρισή της (δεύτερο εξάμηνο 2026). Σύμφωνα λοιπόν με τα πρακτικά, «η Συντονίστρια της ομάδας του ΕΛΑΚ ζήτησε όπως καταγραφεί η δήλωσή της, τονίζοντας ότι η απόφαση για πραγματοποίηση επιτόπιας διερευνητικής αποστολής, το δεύτερο εξάμηνο του 2026 (σ.σ. Τέμπη) δεν βρισκόταν στην ατζέντα και δεν είχε τον χρόνο να διαβουλευθεί με τα άλλα μέλη του ΕΛΑΚ».

Με βάση την εν λόγω «ουρά» στο πρακτικό της απόφασης, το ΕΛΑΚ δημιουργεί την εντύπωση ότι παρά την έγκριση της αποστολής στα Τέμπη, εξακολουθεί να θεωρεί το ζήτημα ανοικτό και ότι θα μπορούσε να τεθεί εκ νέου στο τραπέζι, εάν και εφόσον βεβαίως εξασφαλίσει τις απαραίτητες συμμαχίες. Κάτι πάντως που δεν θα είναι εύκολη υπόθεση, καθώς όπως πληροφορείται η «Κ», όλες οι υπόλοιπες πολιτικές ομάδες, στήριξαν την πρόταση για την αποστολή στα Τέμπη, που έβαλε στο τραπέζι η Ευρωπαϊκή Αριστερά, στην οποία συμμετέχει το ΑΚΕΛ. Σε κάθε περίπτωση, με βάση τα πρακτικά των Συντονιστών, η ημερομηνία πραγματοποίησης της αποστολής στα Τέμπη, αναμένεται να αποφασιστεί τον προσεχή Μάρτιο.

Επί τις ουσίας, σημειώνεται ότι η πραγματοποίηση αποστολής στα Τέμπη, από την Επιτροπή PETI, είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς το δυστύχημα στο οποίο έχασαν τη ζωή τους 57 άνθρωποι, ανέδειξε παθογένειες σε δομές και θεσμούς του ελληνικού κράτους. Ως εκ τούτου, θα ανέμενε κανείς ότι θα τύγχανε στήριξης από όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Υπό το φως αυτών των δεδομένων, οι ενστάσεις που διατύπωσε στις δηλώσεις του ο Δημοκρατικός Συναγερμός, προκαλούν αλγεινή εντύπωση. Σημειώνεται ότι ο ΔΗΣΥ υποστηρίζει ότι «το πιο εξωφρενικό είναι και πάλι η συνεργασία με τις δυνάμεις της αντιδραστικής αριστεράς και της ακροδεξιάς στο Ευρωκοινοβούλιο, έστω και αν αυτό συνεπάγεται ζημιά για την Ελλάδα και την Κύπρο». Στην πραγματικότητα, όμως, όπως συνάγεται αβίαστα από το πρακτικό των αποφάσεων, η μόνη συνεργασία που αντανακλάται, είναι αυτή που συμπήχθηκε μεταξύ του ΕΛΑΚ, στο οποίο συμμετέχει ο ΔΗΣΥ και της εθνικιστικής ομάδας των Πατρι-

ωτών, στην οποία συμμετέχουν και τα κόμματα των πιο «επιφανών εθνικιστών» στην ευρωπαϊκή επικράτεια, του πρωθυπουργού της Ουγγαρίας, Βίκτορ Όρμπαν και της Γαλλίδας Μαρίν Λε Πεν.

Και ως αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής, το ΕΛΑΚ στήριξε την πρόταση των Πατριωτών για αποστολή στη Γουαδελούπη, υπαναχωρώντας από τη δική του πρόταση για πραγματοποίηση αποστολής στην Αμμόχωστο. Η οποία για την ιστορία, σύμφωνα πάντα με τα πρακτικά των Συντονιστών, θα λάμβανε χώρα από τις 30 Μαρτίου μέχρι τις 3 Απριλίου 2026, στη διάρκεια δηλαδή της άσκησης της προεδρίας της Ε.Ε. από την Κυπριακή Δημοκρατία. Γεγονός, που θα αποκτούσε ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Εάν βεβαίως δεν είχε απορριφθεί.

Στήριξη Αριστερά-ΑΚΕΛ

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», η μοναδική πολιτική ομάδα που στήριξε πλήρως την πραγματοποίηση επιτόπιας διερευνητικής αποστολής στην περικλειστική πόλη της Αμμοχώστου, ήταν η Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά, στην οποία συμμετέχει το ΑΚΕΛ. Συγκλίνουσες πληροφορίες αναφέρουν ότι η Ευρωπαϊκή Αριστερά απέστειλε επιστολή στο προεδρείο της Επιτροπής, PETI, εκφράζοντας γραπτώς τη στήριξή της στην πραγματοποίηση διερευνητικής αποστολής στην περικλειστική πόλη της Αμμοχώστου. Αν και η Ευρωπαϊκή Αριστερά είχε προτείνει ήδη την πραγματοποίηση αποστολής στα Τέμπη, ενώ είχε υποβάλει και μία ακόμη πρόταση για αποστολή στην Ιρλανδία, εντούτοις φρόντισε να αποστείλει επιστολή προς τη γραμματεία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής PETI, εκφράζοντας την πλήρη στήριξή της στο αίτημα πραγματοποίησης επιτόπιας διερευνητικής αποστολής στην περικλειστική Αμμόχωστο. Ανάλογη στάση τηρήσε και στη συνεδρία των Συντονιστών. Σημειώνεται ότι η τελευταία διερευνητική αποστολή της PETI στην Αμμόχωστο έλαβε χώρα πριν από επτά χρόνια, το 2018, ενώ το 2023 είχε επισκεφθεί την πόλη η τότε πρόεδρος της εν λόγω Κοινοβουλευτικής Επιτροπής.

Θα πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι η πολιτική πίεση που δύναται να ασκήσει η PETI είναι πολύ μικρή, δεδομένου ότι οι «Αναφορές» της δεν υπέχουν καν καθεστώς ψηφισμάτων της Ευρωβουλής, στην οποία σε κάθε περίπτωση δεν είναι ούτε νομικά αλλά ούτε και πολιτικά δεσμευτικά. Οι εν λόγω «Αναφορές» δεν παύουν πάντως να στέλλουν πολιτικά μηνύματα, τα οποία έχουν ανάγκη η κυπριακή Κυβέρνηση και ο Δήμος Αμμοχώστου, υπό το φως των κινήσεων πλοτικού ανοίγματος της περικλειστικής πόλης, αλλά και των εξαγγελιών Τατάρ για νέες κινήσεις προς την κατεύθυνση εποικισμού του Βαρωσιού.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Μέσα στον Νοέμβριο τα περισσότερα κόμματα αναμένεται να ανακοινώσουν και επίσημα τους 56 εκλεκτούς που θα πλαισιώσουν τα ψηφοδέλτιά τους, με στόχο την όσο το δυνατό μεγαλύτερη εκπροσώπηση στη Βουλή. Για κάποιους η διαδικασία φαντάζει ευκολότερη, αν αναλογιστεί κανείς και τη δυναμική που τους δίνουν οι δημοσκοπήσεις, ενώ σε κάποια άλλα τα πράγματα δείχνουν να δυσχεραίνουν, με τους εν δυνάμει υποψηφίους να κάνουν δεύτερες σκέψεις, μιας και αντιλαμβάνονται πως είναι μεγάλες οι πιθανότητες το κόμμα με το οποίο θα κατέβουν να μείνει εκτός Βουλής.

Αυτή την ώρα τέσσερα κόμματα –ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ, Κίνημα Οικολόγων και Volt– φαίνεται να παλεύουν για να εξασφαλίσουν είσοδο στη Βουλή, αν και όπως επισημαίνεται από όλους είναι πολύ νωρίς για να εξαχθούν συμπεράσματα, τονίζοντας πως θα υπάρχουν διαφοροποιήσεις λίγο πριν από την τελική ευθεία.

Τα αγκάθια της ΕΔΕΚ

Στην ΕΔΕΚ η φυγή Μαρίνου Σιζόπουλου, και ακολούθως η δημοσίευση του πορίσματος της Αρχής κατά της Διαφθοράς που αφορά την υπόθεση αγοραπωλησίας της εταιρείας TAXAN, αλλά και η

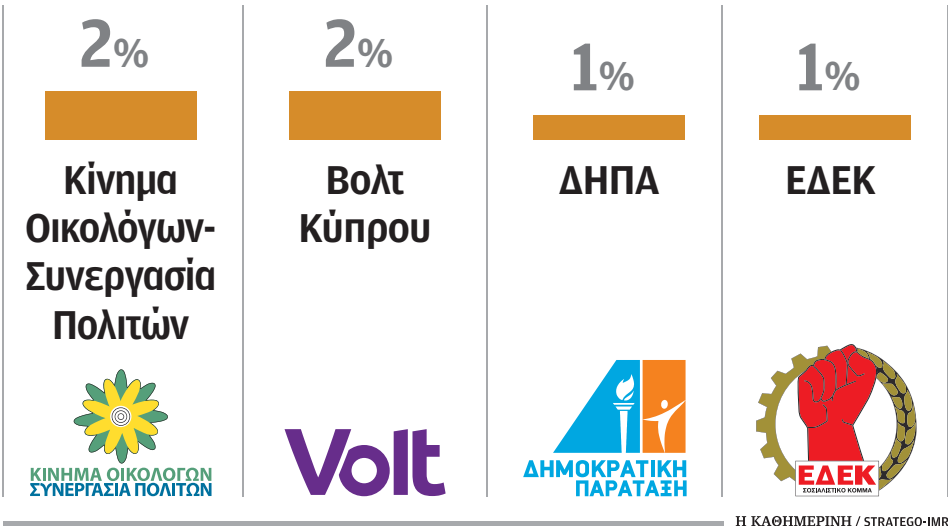
μη συναίνεση του τέως προέδρου του Κινήματος για άρση της ασυλίας, καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την προσπάθεια για την παρούσα ηγεσία. Ωστόσο, ο Νίκος Αναστασίου αφήνει να νοηθεί ότι στη συνδιάσκεψη της 9ης Νοεμβρίου, όπου θα παρουσιαστεί και το πολιτικό μανιφέστο του κόμματος με τους πυλώνες της πολιτικής που θα ακολουθήσει –σε ουσιαστική ζητήματα όπως η οικονομία– μέχρι τις βουλευτικές εκλογές, θα υπάρχουν ονόματα-έκπληξη που θα στηρίξουν το κόμμα, πρόσωπα που είχαν απομακρυνθεί τα τελευταία χρόνια. Αγκάθι για την ΕΔΕΚ η επαρχία Λάρνακας, όπου υπήρξε μεγάλος εφνοσηχασμός μιας και θεωρείτο βέβαιη η επαναδιεκδίκηση από πλευράς Ανδρέα Αποστόλου –που τελικώς θα τον δούμε υποψήφιο του ΔΗΚΟ– ενώ η δισταυρία της Πάφου δίνει μεγάλες πιθανότητες, όπως αναφέρουν στην ΕΔΕΚ, ώστε να εξασφαλίσουν βουλευτική έδρα στη συγκεκριμένη επαρχία. Ήδη, βρίσκεται σε εξέλιξη εκστρατεία σε αγροτικές περιοχές, ενώ τονίζεται πως αν εργαστούν έστω και στο ελάχιστο όλοι όσοι μιλούσαν λίγο πριν από τη διαμόρφωση της νέας ηγεσίας πως επιθυμούν το καλό του κόμματος και τη συνέχιση της προσπάθειας του, τότε τα πράγματα θα κυλούσαν με θετικό πρόσημο.

Έμφαση δίδεται αυτή την ώρα και στη νέα γενιά, αφού υπάρχει η παραδοχή ότι η ηγεσία απομακρύνθηκε εδώ και καιρό από τη βάση, ενώ το γεγονός ότι εντός ψηφοδελτίου δεν αναμένονται προσωπικότητες πλιν κομματι-

γιαστικές πολιτικές και βέλτιστες πρακτικές των κρατών-μελών. Εκείνο που πρέπει να είναι αντιληπτό είναι ότι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις για το στεγαστικό, ούτε ασφαλώς μπορεί να επιλυθεί από τη μια μέρα στην άλλη, εφόσον μιλάμε για σχέδια που αφορούν χρηματοδότηση, σχεδιασμό και ανέγερση μονάδων. Ωστόσο, παρά τις προκλήσεις, είμαστε αποφασισμένοι να δώσουμε επαρκείς λύσεις. Στόχος μας είναι να προσφέρουμε σε όσο το δυνατόν περισσότερους πολίτες και οικογένειες, προσιτές επιλογές για απόκτηση αξιοπρεπούς στέγης. Η ολοκληρωμένη πολιτική που σχεδιάσαμε στοχεύει σε δύο άξονες:

- **Στην αύξηση** του στεγαστικού αποθέματος –κάτι που θα συγκαταθεί και ίσως μειώσει συνολικά τις τιμές των ακινήτων– με προσθήκη και μονάδων προσιτής στέγης.

ΕΑΝ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΕΙΧΑΜΕ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ, ΠΟΙΟ ΚΟΜΜΑ ΘΑ ΨΗΦΙΖΑΤΕ;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ / STRATEGO-IMR

Μικρά κόμματα σε μεγάλη κρίση

Ο καταρτισμός ψηφοδελτίων και η στρατηγική για ένταξη στη Βουλή

κών στελεχών, από ορισμένους κρίνεται ως αρνητικό μιας και δεν θα καταφέρουν το άνοιγμα σε μια ευρύτερη δεξαμενή ψηφοφόρων. Πάντως, ο διορισμός της Έλενας Περικλέους στη θέση της Επιτρόπου Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού θεωρείται φιλικός ως προς την ΕΔΕΚ –αν και τον συγκεκριμένο διορισμό ανέμενε και άλλο μέλος του κόμματος– ωστόσο στελέχη της ηγετικής πυραμίδας αναφέρουν πως και η προσέγγιση του Προέδρου σε σχέση με τον ανασχηματισμό έχει τη δική της σημασία. Μάλιστα, όπως σημειώνεται, πιθανώς ο κ. Αναστασίου να βρεθεί στο Προεδρικό για διαβούλευση χωρίς να αποκλείεται να δώσει και ονόματα.

θα αναθεωρήσουν για τη ΔΗΠΑ...

Στη ΔΗΠΑ φαίνεται να διαφοροποιούνται τα πράγματα μιας και απουσιάζει η δυναμική των βουλευτικών του 2021, με αρκετούς πρωτεργάτες του τότε να απέχουν συνειδητά, ενώ η ηγεσία βρίσκεται σε μία προσπάθεια συμπλήρωσης ψηφοδελτίων με πρόσωπα πέραν των νυν βουλευτών Αλέκου Τρυφωνίδου, Μαρίνου Μουσιούττα και Μιχάλη Γιακουμή, που θα επαναδιεκδικήσουν, εκτός και αν θα υπάρξουν εκπλήξεις. Για τον κ. Μουσιούττα εδώ και καιρό υπάρχει φημολογία ότι θα υπουργοποιηθεί, χωρίς ο ίδιος να επιβεβαιώνει κάτι τέτοιο, ενώ ο κ. Γιακουμή δεν τοποθετήθηκε ξεκάθαρα σε σχέση με τις προθέσεις του στις βουλευτικές του

2026. Ο Μάριος Καρογιάν δεν έχει ξεκαθαρίσει αν θα είναι τελικά υποψήφιος, ωστόσο οι πιθανότητες να τρέξει στην κούρσα των βουλευτικών του '26 είναι μικρές. Στη διεκδίκηση μιας θέσης και ο εκ των αντιπροέδρων του κόμματος Μαρίνος Κλεάνθους.

Πάντως, η αντίδραση του προέδρου του κόμματος στις δημο-

Αγκάθι για την ΕΔΕΚ η επαρχία Λάρνακας όπου υπήρξε μεγάλος εφνοσηχασμός, μιας και θεωρείτο βέβαιη η επαναδιεκδίκηση από πλευράς Ανδρέα Αποστόλου – που τελικώς θα τον δούμε υποψήφιο του ΔΗΚΟ.

σκοπήσεις –που δεν είναι καθόλου θετικές για το κόμμα– ήταν να προχωρήσει με ανακοίνωση, λέγοντας μεταξύ άλλων ότι αυτοί που έχουν προδιαγράψει το τέλος για τα μικρά κόμματα και της ΔΗΠΑ συμπεριλαμβανομένης θα αναγκαστούν να αναθεωρήσουν. Πρόσθεσε ότι «εξανπεράσαμε αυτό τον εφιάλτη. Ο καθένας θα κριθεί από τα πεπραγμένα του και η εμφάνιση κάθε κόμματος θα εξαρτηθεί από τη δουλειά που θα κάνει και τους ανθρώπους που θα επιλέξει», ενώ δεν παρέλειψε να αναφέρει ότι «οι δημοσκοπήσεις δεν βάζουν κόμματα στη Βουλή, όμως, δυστυχώς, δυσκολεύουν το

έργο μας». Την ίδια ώρα, στελέχη της ΔΗΠΑ σημειώνουν την ανάγκη για περαιτέρω ενέργειες όπως η προβολή θέσεων του κόμματος σε καίρια ζητήματα, αλλά και η πίεση προς την κυβέρνηση –μιας και είναι από τα κόμματα που την στηρίζουν– ώστε να προχωρήσει σε υλοποίηση έργων με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών.

Ορισμένοι, μάλιστα, αναφέρουν ότι αυτή την ώρα η ΔΗΠΑ πιθανώς να βλέπει μείωση των ποσοστών της λόγω και της φθοράς που δέχεται ως κυβερνητικό κόμμα, επισημαίνοντας μάλιστα ότι ενώ υπήρξε παραδοχή από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη για την ανάγκη βελτίωσης των σχέσεων, δεν έχει γίνει κάποιο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναμένουν μέλη της ηγετικής πυραμίδας και τον ανασχηματισμό, για να διαπιστωθεί κατά πόσο ο Πρόεδρος επιλέγει να στηρίζει το κόμμα. Ξεκαθαρίζουν μάλιστα πως ο διορισμός του Μάριου Χαραλαμπίδη (ο οποίος ήταν αριστίνδην υποψήφιος ευρωβουλευτής με την παράταξη) στη θέση του πρώτου Συνηγόρου του Ασθενούς, δεν μπορεί να πιστωθεί στη ΔΗΠΑ, αφού ήταν στη λίστα των 100 που στήριξαν την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη για την Προεδρία της Δημοκρατίας.

Αισιοδοξία στους Οικολόγους

Στο Κίνημα Οικολόγων-Συνεργασία Πολιτών υπάρχει αισιο-

δοξία, ενώ σημειώνουν ότι οι απώλειες ψήφων από τη φυγή στελεχών, όπως η Αλεξάνδρα Ατταλίδου και η Έφη Ξάνθου, σταδιακά φαίνεται να καλύπτονται, τονίζοντας ωστόσο πως στον χρόνο που απομένει θα πρέπει να υπάρχει συνεχής επαφή με τον κόσμο –όχι μόνο με τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους– ώστε να παρουσιαστούν οι θέσεις και οι πρωτοβουλίες του Κινήματος. Την ίδια ώρα, ο πρόεδρος Σταύρος Παπαδούρης τραβάει γραμμή σε σχέση με το ποιοι θα συμπεριληφθούν στο ψηφοδέλτιο, ώστε να μην παρατηρηθούν αστοχίες του παρελθόντος, με την προβολή ασυνάρτητων εικόνων που προωθούσαν την αποσυμπείρωση, ενώ γίνεται αναφορά και στην ανάγκη συμπεριληφής αξιολογών προσωπικότητων από πλειάδα επαγγελματικών φορέων στο ψηφοδέλτιο.

Στόχος, όπως διαμνύεται, η διεύρυνση προς την κοινωνία των πολιτών με θέσεις στα κύρια προβλήματα που ταλανίζουν τουτό τον τόπο. Βέβαια πολλοί είναι που καταλογίζουν στην ηγεσία απομάκρυνση από τις αρχές και τα πιστεύα του Κινήματος, ενώ γίνεται λόγος και για υποβάθμιση της ικανότητας επιτροής του, αν και η παρούσα ηγεσία διαμνύει πως προχωρά με κινήσεις για να διαφοροποιήσει τα δεδομένα.

Το Volt και οι ξεκάθαρες θέσεις

Το καρέ των κομμάτων που σχοινοβατούν για μία θέση στη Βουλή συμπληρώνει το Volt Cyprus. Ως το νεοσύστατο της τετράδας αντιλαμβάνεται πως πρέπει να δώσει μάχη για να διεκδικήσει τούτη την ώρα στους ψηφοφόρους, γι' αυτό και όπως αναφέρουν στελέχη, εργάζεται για περισσότερη δημοσιότητα και αναγνωρισιμότητα του.

Η ραχοκοκαλιά του Volt δηλώνει αισιόδοξη μιας και όπως σημειώνεται είναι το κόμμα που έχει ξεκάθαρες θέσεις, εισιγήσεις και τεκμηριωμένες προτάσεις για όλα τα θέματα. Με τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό και τη θέση του στο Κυπριακό επιδιώκει να προσελκύσει ψηφοφόρους τόσο από τον ευρύτερο χώρο της Δεξιάς όσο και της Αριστεράς, αν και η παρουσία του κόμματος του τέως γενικού ελεγκτή Οδυσσέα Μιχαηλίδη που μπήκε σφήνα, ενδεχομένως να κοστίζει όχι μόνο στο Volt –ΔΗ.ΣΥ και ΔΗΚΟ ανησυχούν– ωστόσο είναι πρόωρο να εξαχθούν συμπεράσματα μιας και όπως σημειώνεται θα πρέπει να αναμένεται ο καταρτισμός των ψηφοδελτίων. Οι δύο συμπρόεδροι θα είναι υποψήφιοι, η Ανδρομάχη Σοφοκλέους στη Λευκωσία και ο Πάνος Παράς στη Λεμεσό.

Ο Σταύρος Παπαδούρης τραβάει γραμμή σε σχέση με το ποιοι θα συμπεριληφθούν στο ψηφοδέλτιο, ώστε να μην παρατηρηθούν αστοχίες του παρελθόντος.

Οι δύο συμπρόεδροι θα είναι υποψήφιοι, η Ανδρομάχη Σοφοκλέους στη Λευκωσία και ο Πάνος Παράς στη Λεμεσό.

Αυξημένο ενδιαφέρον και ανταπόκριση για στεγαστικά σχέδια της κυβέρνησης

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Το στεγαστικό έχει εξελιχθεί σε ένα σύνθετο ζήτημα για όλη την Ευρώπη. Εμπρεάζεται από απρόβλεπτους ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες, όπως πολεμικές συγκρούσεις στην ευρύτερη περιοχή, αύξηση της ζήτησης και του κατασκευαστικού κόστους, αύξηση επιτοκίων, δυσκολία δανεισμού κ.ά. Κατά την πρόσφατη συνάντησή μου με τον Ευρωπαίο Επίτροπο Ενέργειας και Στέγης κ. Dan Jorgensen, διαπιστώσα ότι η Ε.Ε. αντιμετωπίζει το στεγαστικό ως ευρωπαϊκή πρόκληση που απαιτεί συντονισμένες ενέργειες. Ενημέρωσα τον Επίτροπο για την πρόθεση της Κυπριακής κυβέρνησης να αναδείξει ως θέμα προτεραιότητας –κάτι την Κυπριακή Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. το πρώτο εξάμηνο του 2026– την ανάγκη ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής προσιτής στέγης, στην οποία να ενσωματωθούν βιώσιμες στε-

γαστικές πολιτικές και βέλτιστες πρακτικές των κρατών-μελών. Εκείνο που πρέπει να είναι αντιληπτό είναι ότι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις για το στεγαστικό, ούτε ασφαλώς μπορεί να επιλυθεί από τη μια μέρα στην άλλη, εφόσον μιλάμε για σχέδια που αφορούν χρηματοδότηση, σχεδιασμό και ανέγερση μονάδων. Ωστόσο, παρά τις προκλήσεις, είμαστε αποφασισμένοι να δώσουμε επαρκείς λύσεις. Στόχος μας είναι να προσφέρουμε σε όσο το δυνατόν περισσότερους πολίτες και οικογένειες, προσιτές επιλογές για απόκτηση αξιοπρεπούς στέγης. Η ολοκληρωμένη πολιτική που σχεδιάσαμε στοχεύει σε δύο άξονες:

- **Στην αύξηση** του στεγαστικού αποθέματος –κάτι που θα συγκαταθεί και ίσως μειώσει συνολικά τις τιμές των ακινήτων– με προσθήκη και μονάδων προσιτής στέγης.

- **Στην ενίσχυση** της αγοραστικής δυνατότητας των πολιτών στη βάση κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων.

Προς υλοποίηση των πολιτικών που αφορούν τον πρώτο άξονα, έχουμε αναβαθμίσει τον ΚΟΑΓ σε εκτελεστικό βραχίονα της στεγαστικής πολιτικής του κράτους. Επίσης, παρακολουθούμε συνεχώς την εξέλιξη των Σχεδίων, μελετούμε σχόλια και εισιγήσεις που λαμβάνουμε από πολίτες και φορείς της αγοράς και όπου κρίνουμε σκόπιμο επιφέρουμε αλλαγές που διευκολύνουν και εξυπηρετούν περισσότερους δικαιούχους. Διαπιστώνουμε με ικανοποίηση ότι υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον τόσο για τα έργα του ΚΟΑΓ όσο και για τα στεγαστικά σχέδια που υλοποιεί το υπουργείο Εσωτερικών. Ιδιαίτερα για το Σχέδιο κάτω των 41ός, μετά τις βελτιώσεις που επιφέραμε

πρόσφατα, υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον. Μέχρι σήμερα έχουν υποβληθεί γύρω στις 600 αιτήσεις και έχουν ήδη εγκριθεί 152. Το σχέδιο λήγει στις 30 Νοεμβρίου, συνεπώς υπάρχει ακόμη δυνατότητα, νεαρά άτομα ή ζευγάρια που είναι δικαιούχοι να το αξιοποιήσουν. Η χορηγία για το συγκεκριμένο σχέδιο κυμαίνεται από €20.000 μέχρι €50.000 αναλόγως της σύνθεσης και των εισοδημάτων της οικογένειας. Αυξημένο ενδιαφέρον υπάρχει και για τα αναθεωρημένα πολεοδομικά κίνητρα, μέσα από τα οποία επιδιώκεται η αύξηση του στεγαστικού αποθέματος στην ολόκληρη του, με έμφαση στην παραγωγή προσιτών κατοικιών. Με βάση το ενδιαφέρον που έχει εκδηλωθεί μέχρι στιγμής από επαγγελματίες ανάπτυξης γης για αξιοποίηση των πολεοδομικών κινήτρων με την παραχώρηση αυξημένου συντελεστή

δόμησης 25%-45% του υφιστάμενου, εκτιμάται ότι την επόμενη τριετία θα παραχθούν πέραν των 1.900 οικιστικών μονάδων, μέρος των οποίων θα διατεθεί στην αγορά προσιτής κατοικίας, ενώ θα εισρεύσουν στο Ειδικό Ταμείο Προσιτής Στέγης του ΚΟΑΓ σχεδόν €9 εκατ. από το δικαίωμα εξαγοράς του συντελεστή δόμησης. Επίσης, διαπιστώνουμε με μεγάλη ικανοποίηση την ανταπόκριση που υπάρχει για τα Στεγαστικά Σχέδια ακριτικών, ορεινών και μειονεκτικών περιοχών και συγκεκριμένων περιοχών της υπαίθρου. Αρκετές κοινότητες έχουν επωφεληθεί με την εγκατάσταση σε αυτές νεαρών οικογενειών, σε βαθμό που κάποιες να διεκδικούν ήδη τη δημιουργία ή επέκταση σχολικών μονάδων. Όλα τα στεγαστικά σχέδια είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΣ.

Είναι γεγονός ότι πολλοί συ-

μπολίτες μας αδυνατούν να συγκεντρώσουν το αρχικό κεφάλαιο ή να εξασφαλίσουν τον δανεισμό που απαιτεί η αγορά ή ανέγερση κατοικίας. Διαπιστώνοντας αυτή την ανάγκη, προσφέρουμε λύσεις για προσιτό ενοίκιο, το οποίο είναι πολύ χαμηλότερο από τα ενοίκια που επικρατούν στην αγορά. Πρόσφατα άρχισαν οι εργασίες για το μεγάλο έργο του ΚΟΑΓ στη Λεμεσό, που αφορά σε πρώτη φάση την κατασκευή 138 μονάδων που θα διατεθούν με προσιτό ενοίκιο, ενώ μόλις πριν από τρεις εβδομάδες το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε ποσό €12 εκατομμυρίων για ανέγερση 54 διαμερισμάτων στον Στρόβολο, τα οποία επίσης θα διατεθούν σε δικαιούχους του ΚΟΑΓ με προσιτό ενοίκιο.

Ο κ. Κωνσταντίνος Ιωάννου είναι υπουργός Εσωτερικών.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Το καλώδιο** είναι έργο γεωστρατηγικής σημασίας για την Κύπρο και πρέπει να ολοκληρωθεί», επισημαίνει στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος στον απόηχο των τελευταίων εξελίξεων σχετικά με την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Ελλάδας. Σημειώνει με νόημα ότι τού ακούγεται περίεργο η Ευρωπαϊκή Ένωση να χρηματοδοτεί ένα έργο κι εμείς να αμφισβητούμε τη βιωσιμότητά του. Αν συνεχίσουμε έτσι, λέει, τα κατεχόμενα θα διασυνδεθούν με το ηλεκτρικό δίκτυο της Ευρώπης μέσω Τουρκίας πριν από εμάς και τότε θα είμαστε άξιοι της τύχης μας. Χαρακτηρίζει όσα έγιναν τη βδομάδα που πέρασε ως μια αχρείαστη αντιπαράθεση και καλεί όλους να κατεβάσουν τους τόνους και να συνεργαστούν για να βρεθεί τρόπος να προχωρήσει το έργο.

—**Πώς είδατε τις τελευταίες εξελίξεις γύρω από το θέμα της ηλεκτρικής διασύνδεσης Κύπρου-Ελλάδας;**

—Πρόκειται για μια αχρείαστη αντιπαράθεση. Αν συνεχίσουμε έτσι, όπως πάμε, τα κατεχόμενα θα διασυνδεθούν με το ηλεκτρικό δίκτυο της Ευρώπης μέσω Τουρκίας πριν από εμάς. Το καλώδιο είναι έργο γεωστρατηγικής σημασίας για την Κύπρο και πρέπει να ολοκληρωθεί. Θα οδηγήσει σε χαμηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας, γι' αυτό κάποιοι δεν θέλουν να γίνει, γιατί θέλουν να διατηρήσουν τα μονοπώλια και τα ολιγοπώλια στην Κύπρο. Επομένως, η δική μου εκκλήση προς όλους είναι να κατεβάσουν τους τόνους και να συνεργαστούμε για να βρούμε τις λύσεις και να προχωρήσει το έργο.

—**Η θέση της κυβέρνησης, όμως, δεν είναι ξεκάθαρη. Ο υπουργός Οικονομικών λέει ότι το έργο δεν είναι βιώσιμο και ο υπουργός Ενέργειας λέει το αντίθετο.**

—Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει ξεκαθαρίσει ότι η Δημοκρατία είναι απόλυτα δεσμευμένη στην υλοποίηση αυτού του έργου. Από εκεί και πέρα, μου ακούγεται περίεργο η Ευρωπαϊκή Ένωση να χρηματοδοτεί ένα έργο κι εμείς να αμφισβητούμε τη βιωσιμότητά του. Οφείλω να ρωτήσω, τι σημαίνει δεν είναι βιώσιμο το έργο GSI; Δηλαδή να πληρώνουμε το δεύτερο πιο ακριβό επιχειρηματικό ρεύμα στην Ευρώπη είναι βιώσιμο για την κυπριακή οικονομία;

—**Ο κ. Κεραυνός επιμένει ότι έχει μελέτες που αποδεικνύουν ότι το έργο δεν είναι βιώσιμο.**

—Η Κομισιόν φαντάζομαι πρέπει να έχει δεκάδες μελέτες για να δώσει €650 εκατομμύρια γι' αυτό το έργο. Συνεπώς, επιλέγω να ακούω την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που χρηματοδοτεί το έργο και τους ιδιώτες επενδυτές που θέλουν να επενδύσουν σε αυτό, καθώς εκείνοι είναι διατεθειμένοι να διακινδυνεύουν τα χρήματά τους επειδή πιστεύουν σε αυτό το έργο.

—**Προκλήθηκε όμως κάποιους είδους ένταση με την Ελλάδα. Μπορούσε να αποφευχθεί η δήλωση του Προέδρου της Δημοκρατίας;**

—Δεν θα σχολιάσω δηλώσεις

Αν συνεχίσουμε έτσι όπως πάμε, τα κατεχόμενα θα διασυνδεθούν με το ηλεκτρικό δίκτυο της Ευρώπης μέσω Τουρκίας πριν από εμάς.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, πρόεδρος ΔΗΚΟ

Τι σημαίνει δεν είναι βιώσιμο το έργο GSI;

Μού ακούγεται περίεργο η Ε.Ε. να χρηματοδοτεί ένα έργο κι εμείς να αμφισβητούμε τη βιωσιμότητά του

και αντιδηλώσεις. Υπάρχει όντως ένα ζήτημα που αφορά την Τουρκία. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο Ελλάδα και Κύπρος πρέπει να συνεργαστούν, αλλά πρέπει να εμπλακεί και η Ε.Ε. σε αυτές τις διαπραγματεύσεις, εάν θέλουμε να βεβαιωθούμε ότι η ηλεκτρική διασύνδεση θα προχωρήσει.

—**Γίνεται πάντως και η ερμηνεία ότι Αθήνα και Λευκωσία ψάχνουν τρόπο να απεμπλακούν από το έργο χωρίς να επωμιστούν το πολιτικό κόστος.**

—Επαναλαμβάνω ότι αυτό το έργο πρέπει να ολοκληρωθεί. Αν Αθήνα και Λευκωσία «απεμπλακούν» από αυτό και τα κατεχόμενα διασυνδεθούν με το ευρωπαϊκό δίκτυο μέσω Τουρκίας, τότε θα είμαστε άξιοι της τύχης μας.

—**Σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση της «Κ», το ΔΗΚΟ είναι στην πέμπτη θέση και κινδυνεύει να βρεθεί σε μονοψήφιο ποσοστό, κάνοντας τον ρυθμιστικό του ρόλο.**

—Οι δημοσκοπήσεις είναι χρήσιμα εργαλεία, αλλά αυτό που έχει σημασία είναι το αποτέλεσμα των εκλογών. Έχουμε αρκετό χρόνο μέχρι την ημέρα των εκλογών και

στόχος του ΔΗΚΟ είναι να παραμείνει ρυθμιστής και πρωταγωνιστής, γιατί πολύ φοβάμαι ότι, αν τις τύχες μας τις καθορίζουν ακραίες και εμμονικές πολιτικές δυνάμεις, η χώρα μας θα επιστρέψει πίσω σε κρίσεις όπως είχαμε το 2013 και ακόμα χειρότερα το 1974.

—**Ποιους εννοείτε;**

—Όσους ζουν σε φαντασιώσεις, έχουν εμμονές και τους απασχολεί η αυτοπροβολή τους αντί το καλό της χώρας.

—**Αναφέρεστε στον Οδυσσέα Μιχαηλίδη και το ΕΛΑΜ;**

—Ας κρίνει ο κόσμος ποιους εννοώ.

—**Το ΔΗΚΟ πάντως στηρίζει τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη όσο ήταν γενικός ελεγκτής, ενώ από τη στιγμή που μπήκε στην πολιτική, είστε σε αντιπαράθεση μαζί του. Κάποιος είναι καλός μέχρι να απειλήσει τα κερτιμένα σας;**

—Στηρίξαμε τον θεσμό του γενικού ελεγκτή, όταν δέχθηκαν επίθεση από την κυβέρνηση Αναστασιάδη. Από εκεί και πέρα, όταν ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης κατηγορεί το ΔΗΚΟ, οφείλουμε να απαντούμε.

—**Εκ των υστέρων, θεωρείτε ότι ήταν λάθος τελικά η καταψήφιση του κρατικού προϋπολογισμού του 2021 από το ΔΗΚΟ;**

—Όχι. Λάθος ήταν που η τότε Βουλή ψήφισε τον προϋπολογισμό και έδωσε συγχωροχάρτι στην κυβέρνηση Αναστασιάδη, με αποτέλεσμα όσα ακολούθησαν με τα χρυσά διαβατήρια.

—**Φαίνεται ότι και το ΕΛΑΜ είναι πάνω από το ΔΗΚΟ και υπάρχουν φωνές και στο ΔΗΚΟ για ανοχή από μέρους του προέδρου Χριστοδουλίδη προς το ΕΛΑΜ.**

—Δεν διαπιστώνω κάτι τέτοιο. Όμως, θέλω να πω κάτι άλλο. Ακούω από κάποιους ότι δήθεν το ΕΛΑΜ στηρίζει την κυβέρνηση. Κάθε άλλο. Στη Βουλή, σε όλα τα δύσκολα θέματα για την οικονομία, το ΕΛΑΜ ψηφίζει μαζί με το ΑΚΕΛ εναντίον της κυβέρνησης. Στο μεταναστευτικό, παρά τα θετικά αποτελέσματα, το ΕΛΑΜ ασκεί συνεχώς κριτική εναντίον της κυβέρνησης. Στο Κυπριακό ούτε καν συνόδευαν τον Πρόεδρο στις διαπραγματεύσεις. Συνεπώς, αν κάποιοι νιώθουν ότι θέλουν να «εκδικηθούν»—και το βάζω σε πολλά εισαγωγικά—τον ΔΗΣΥ επει-

δή δεν στηρίξε Χριστοδουλίδη, τότε πρέπει να γνωρίζουν ότι το ΕΛΑΜ μόνο στα εύκολα στηρίζει την κυβέρνηση. Στα δύσκολα διαγωνίζεται με τους υπόλοιπους λαϊκιστές της Βουλής.

—**Είναι μήνυμα προς απογοητευμένους Συναγερμικούς που στηρίζουν Χριστοδουλίδη και πλέον στρέφονται προς το ΕΛΑΜ;**

—Επισημαίνω απλώς ότι το ΔΗΚΟ δεν είναι μόνο στα εύκολα δίπλα στην κυβέρνηση του Νίκου Χριστοδουλίδη, αλλά είναι εκεί και στα δύσκολα, γιατί πιστεύουμε ότι η υλοποίηση του κυβερνητικού προγράμματος μπορεί να πάρει τον τόπο μπροστά.

—**Κάνατε πρόταση στην κα Χαραλαμπίδου να είναι υποψήφια με το ΔΗΚΟ;**

—Δεν πρόκειται να μπω σε αυτό το στάδιο σε μια δημόσια συζήτηση για το ποιοι είναι οι πιθανοί υποψήφιοι του κόμματος. Γίνονται επαφές με διάφορες προσωπικότητες που προέρχονται από τον χώρο μας αλλά και από την ευρύτερη κοινωνία.

—**Ο κ. Αποστόλου θα είναι υποψήφιος τελικά; Υπήρξαν αντιδράσεις και τέθηκε ζήτημα πολιτική ηθικής για το ΔΗΚΟ, καθώς μέχρι πρότινος ήταν βουλευτής κόμματος με το οποίο συνεργάζεστε στην κυβέρνηση.**

—Συζητάμε με τον κ. Αποστόλου όπως και με άλλες προσωπικότητες. Λίγη υπομονή και σύνομα τα ψηφοδέλτια θα είναι έτοιμα.

—**Στη δημοσκόπηση καταγράφεται και η μεγάλη απογοήτευση της κοινωνίας για την κυβέρνηση. Θα μπορούσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να προχωρήσει σε ανασχηματισμό για να διορθώσει την κατάσταση;**

—Ο ανασχηματισμός αφορά αποκλειστικά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εμείς απλώς λέμε, αν είναι να γίνει κάτι, πρέπει να γίνει το συντομότερο, γιατί σε λιγότερο από 80 μέρες η Κύπρος αναλαμβάνει την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι υπουργοί πρέπει να είναι έτοιμοι. Από την άλλη, θεωρούμε πως τόσο εμάς όσο και τον Πρόεδρο πρέπει να μας απασχολήσουν οι λόγοι για τους οποίους υπάρχει αυτή η απογοήτευση.

—**Σας έχει ενημερώσει ο Πρόεδρος για το ενδεχόμενο ανασχηματισμού;**

—Όχι. Επαναλαμβάνω πως αυτό είναι δικό του θέμα.

—**Σε προσωπικό επίπεδο, ποια είναι η πολιτική σας επιδίωξη;**

—Πολιτική μου επιδίωξη είναι το ΔΗΚΟ να συνεχίσει να είναι πρωταγωνιστική δύναμη, γιατί έχει αποδείξει στην πράξη ότι μπορεί να αποτελέσει εγγύηση ασφαλείας για την κοινωνία, την οικονομία και για τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού.

—**Η Προεδρία της Βουλής σας ενδιαφέρει;**

—Η Προεδρία της Βουλής είναι μια συζήτηση που θα γίνει την επομένη των βουλευτικών. Τώρα επικεντρωνόμαστε στις θέσεις που θα παρουσιάσουμε στην κοινωνία.

“

Αν θα γίνει ανασχηματισμός, πρέπει να γίνει το συντομότερο, γιατί σε λιγότερο από 80 μέρες η Κύπρος αναλαμβάνει την Προεδρία της Ε.Ε. και οι υπουργοί πρέπει να είναι έτοιμοι.

“

Δεν έχουμε αλλεργία με το ΝΑΤΟ. Αλλά με όλο τον σεβασμό, αυτή είναι μια ανούσια συζήτηση από τη στιγμή που η Τουρκία δεν πρόκειται ποτέ να δώσει τη συγκατάθεσή της για ένταξη της Κύπρου.

Η συνεργασία ΔΗΚΟ - ΔΗΣΥ έβγαλε τη χώρα από το μνημόνιο

—**Συμφωνείτε με τη θέση ότι το ΔΗΚΟ πρέπει να αναζητήσει πολιτικές συνεργασίες με τα υπόλοιπα κόμματα του Κέντρου και τον ΔΗΣΥ και ότι η πολιτική απόσταση με το ΑΚΕΛ έχει αυξηθεί σε σημείο που δεν επιτρέπει πλέον πολιτική συνεργασία;**

—Παρόλες τις επιμέρους διαφορές μας η πραγματικότητα είναι ότι η συνεργασία του ΔΗΚΟ με τον ΔΗΣΥ έβγαλε τη χώρα από το μνημόνιο και οδήγησε την οικονομία σε πορεία ανάπτυξης. Αντίθετα, αυτή τη στιγμή υπάρχουν κόμματα που θέλουν να μας βγάλουν από αυτή την πορεία και να μας πάρουν πίσω στο 2013 με ακραίες, επικίνδυνες και λαϊκιστικές θέσεις.

—**Ανάμεσα σε αυτές τις δυνάμεις**

βάζετε και το ΑΚΕΛ;

—Επαναλαμβάνω, πως ο κόσμος πρέπει να κρίνει ποιες πολιτικές δυνάμεις υιοθετούν επικίνδυνη επιχειρηματολογία, θέλουν να ποινικοποιήσουν την επιχειρηματικότητα και να εξοντώσουν κάθε πιθανότητα οικονομικής ανάπτυξης.

—**Ο κ. Στεφάνου δήλωσε ότι υπάρχουν ενδείξεις ότι το ΔΗΚΟ κινείται δεξιότερα.**

—Εμείς ζητούμε από τον κόσμο να κρίνει ποιοι οδήγησαν τη χώρα σε περιπέτειες και ποιοι έσωσαν τον τόπο. Ποιοι θέλουν να οδηγήσουν τη χώρα πίσω στο παρελθόν και ποιοι έχουν όραμα για το μέλλον. Το ΔΗΚΟ έχει αποδείξει στην πράξη, πως, όποτε είναι κυβέρνηση, ο τόπος πάει μπροστά.

Η ΑΤΑ πρέπει να επεκταθεί για όλους και στον ιδιωτικό τομέα αλλά να εφαρμόζεται κλιμακωτά. Εισήγησή μας είναι, κάθε ιδιωτική επιχείρηση που δίνει ΑΤΑ να απαλλάσσεται από το τέλος του 2% για την Κοινωνική Συνοχή.

—**Πώς πιστεύετε ότι μπορεί να ξεπεραστεί το αδιέξοδο στις συζητήσεις για την ΑΤΑ; Το ΔΗΚΟ συμφωνεί με την αρχή «ΑΤΑ για όλους»;**

—Η ΑΤΑ πρέπει να επεκταθεί για όλους και στον ιδιωτικό τομέα, αλλά να εφαρμόζεται κλιμακωτά. Εισήγησή μας είναι, κάθε ιδιωτική επιχείρηση που δίνει ΑΤΑ να απαλλάσσεται από το τέλος του 2% για την Κοινωνική Συνοχή. Έτσι κι αλλιώς δεν υπάρχει αυτό το ταμείο και αυτά τα χρήματα πάνε στο πάγιο ταμείο του κράτους. Με αυτό τον τρόπο θα επωφεληθούν οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα χωρίς να αυξάνεται το κόστος για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Και αυτή η εφαρμογή της ΑΤΑ να θεσμοθετηθεί για να μην έχουμε συνέχεια αυτές τις ατέρμονες αντιπαραθέσεις.

—**Την άλλη Κυριακή είναι οι εκλογές στα κατεχόμενα. Εκφράζεται**

η θέση ότι άλλο Ερχιουρμάν και άλλο Τατάρ στο Κυπριακό. Συμφωνείτε ή θεωρείτε ότι είναι το ίδιο πράγμα;

—Σε ό,τι αφορά τη ρητορική τους σίγουρα υπάρχει διαφορά. Όμως, επειδή έχουμε ξαναχήσει το έργο πολλές φορές, δεν πρέπει να έχουμε ψευδαισθήσεις. Πλέον, στον βορρά ούτε καν ψευδοκράτος δεν έχουμε αλλά μια αποικία της Τουρκίας. Οι αποφάσεις για όλα τα θέματα λαμβάνονται στην Άγκυρα, επομένως το κλειδί της λύσης του Κυπριακού βρίσκεται στην Άγκυρα, εκεί που βρίσκονταν πάντα.

—**Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δήλωσε πως, αν μπορούσε θα έκανε αίτηση για ένταξη της Κύπρου**

στο ΝΑΤΟ, ωστόσο, όπως σημείωσε, δεν θα το πράξει απλώς για να ακούσει ένα «όχι» από την Τουρκία. Είπε, όμως, ότι γίνονται διεργασίες εσωτερικά, ώστε, όταν τα δεδομένα είναι διαφορετικά, να μπορεί η Κύπρος να κάνει αίτηση. Το ΔΗΚΟ συμφωνεί;

—Δεν έχουμε αλλεργία με το ΝΑΤΟ. Η Κύπρος είναι κράτος μέλος της Ε.Ε., ανήκει στη Δύση και σωστά επιδιώκουμε να έχουμε καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Αλλά με όλο τον σεβασμό, αυτή είναι μια ανούσια συζήτηση. Από τη στιγμή που απαιτείται ομοφωνία για ένταξη στο ΝΑΤΟ και η Τουρκία δεν πρόκειται ποτέ να δώσει τη συγκατάθεσή της, δεν τίθεται θέμα ένταξης μας στο ΝΑΤΟ.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Στις βουλευτικές εκλογές του 2021, το ΕΛΑΜ είχε καταφέρει να αναρριχηθεί στην τέταρτη θέση, εκτοπίζοντας ένα παραδοσιακό κόμμα, την ΕΔΕΚ. Πέντε χρόνια μετά, τα μέχρι στιγμής ευρήματα των ερευνών για την πρόθεση ψήφου στις επερχόμενες βουλευτικές, το δείχνουν να ανεβαίνει στην κατάταξη και να κερδίζει την τρίτη θέση, αρπάζοντάς την από το ΔΗΚΟ. Μαζί με τη θέση παίρνουν και τον ρόλο του ρυθμιστή και τη δυναμική που απόρρεε από αυτόν στο να επηρεάζει καθοριστικά το πολιτικό γίγνεσθαι.

Σε τέτοια περίπτωση, εάν η κάλπη του 2026 επαληθεύσει τις ενδείξεις, θα είναι η έβδομη κατά σειρά εκλογική αναμέτρηση που θα ενισχύει τη δύναμή του και θα καταγράφεται η συνεχής ανοδική του πορεία. Ωστόσο, την κατά τ' άλλα αναμενόμενη εξέλιξη θα συνοδεύει ένα στοιχείο που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το «turning point» στην πορεία του κόμματος που το 2008 θέλησε να εγγραφεί στο μητρώο κομμάτων με το όνομα «Χρυσή Αυγή - Πυρήνας Κύπρου», και όταν δεν είχε γίνει δεκτό, επινόησε το «Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο».

Ποιο είναι αυτό το στοιχείο; Η πιθανολογούμενη αναρρίχηση του «αντισυστημικού» ΕΛΑΜ στην τρίτη θέση και η «ανάθεση» σ' αυτό του ρυθμιστικού ρόλου του «κέντρου» —ως εκ τούτου, εν δυνάμει κόμμα εξουσίας— θα συμβεί σε ένα ριζικά αλλαγμένο πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον: Της κανονικοποίησης που επεσυνέβη σταδιακά μέσα από πολιτικές δοσοληψίες με το «σύστημα» που «αντιστρατεύεται» και, προπαντός, της απενοχοποίησης. Ήδη φαίνεται από την ευκολία διαφόρων να στρατευτούν μαζί του, να ενταχθούν στο ψηφοδέλτιό του, να αποδεχτούν τιμές και εύγε. Υποβोधώντας το στη διαμόρφωση του νέου προφίλ, αυτού της «άλλης», της «ννήσιας» Δεξιάς. Όπως, για παράδειγμα, κάποτε το ΕΥΡΩΚΟ, αποτέλεσμα σύζευξης των Νέων Οριζώντων και διαφωνούντων συναγερμικών στελεχών που αποχώρησαν.

Για την ιστορία: Ο δικηγόρος που εκπροσώπησε το ΕΛΑΜ στη νομική διαδικασία εγγραφής του σε πολιτικό κόμμα ήταν ο εν ενεργεία πολιτικός Ρίκκος Ερωτοκρίτου. Ο ίδιος, κατά τα πρώτα χρόνια, συμμετείχε σε εκδήλωσή του ως ομιλητής, το δε ΕΥΡΩΚΟ παρείχε κάλυψη σε φασιστικές επιθέσεις που διενήργησε το ΕΛΑΜ, χαρακτηριζοντάς τις «απλά περιστατικά κοulichκανισμού». Οι σχέσεις τους «διαταράχθηκαν» το 2011, όταν ο Ρίκκος Ερωτοκρίτου, μετά τα πενιχρά ποσοστά που κατέγραψε το ΕΥΡΩΚΟ στις βουλευτικές, κατέθεσε πρόταση για μετατροπή του ΕΥΡΩΚΟ σε «μια νέα, δημοκρατική, πατριωτική δεξιά, το οποίο οφείλουμε να τοποθετήσουμε σε έναν χώρο δεξιότερα του ΔΗΣΥ, μετατρέποντάς το σε ανάχωμα για ψηφοφόρους προς δεξιότερες αποκλίσεις, δηλαδή προς νεοφανείς πολιτικούς σχηματισμούς». Κάτι που το ΕΛΑΜ χαρακτήρισε ως κίνηση «ενάντια στους πραγματικούς Εθνικιστές και Πατριώτες»...

«Χρυσή Αυγή - Πυρήνας Κύπρου»

Το Who is Who του ΕΛΑΜ, η ιδεολογία, η δράση, οι στόχοι και οι συμπεριφορές, δεν χρειάζονται διεξοδική έρευνα για να εντοπιστούν. Απεναντίας, αποκαλύφθηκε δημόσια πολλές φορές και με διάφορες αφορμές. Στις 18 Σεπτεμβρίου του 2013, την επομένη της στυγεράς δολοφονίας του Παύλου Φύσσα στην Αθήνα, η δημοσιογράφος Πετρούλα Αργυρού φιλοξενεί στην τηλεόραση του ΣΙΓΜΑ τον πρόεδρο του ΕΛΑΜ, Χρίστο Χρίστου. «Τι είστε; Είστε η αντίστοιχη Χρυσή Αυγή στην Κύπρο;», ήταν η ερώτηση της δημοσιογράφου και η απάντηση του Χρίστου κάτι περισσότερο από ξεκάθαρη: «Είμαστε η Χρυσή Αυγή της Κύπρου. Και να σας ενημερώσω ότι, όταν ξεκίνησε το Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο, κατατέθηκε αρχικώς η ονομασία Χρυσή Αυγή, η οποία δεν έγινε αποδεκτή από το υπουργείο Εσωτερικών και γι' αυτό προχωρήσαμε στη δημιουργία του Εθνικού Μετώπου».

Πόσο αντισυστημικό είναι τελικά το ΕΛΑΜ;

Εύλογο το ερώτημα δεδομένου ότι το «σύστημα» το αγκάλιασε, το στήριξε, το βοήθησε. Και το ΕΛΑΜ του το ανταπέδωσε, εξυπηρετώντας το πολλές φορές. Ως καλόβολο δεκανίκι

Το τι ήταν στην Κύπρο ο Χρίστος Χρίστου για τη Χρυσή Αυγή, το αποτύπωσε πολύ εύλωτα μερικά χρόνια αργότερα, συγκεκριμένα τον Μάιο του 2016, ο Ηλίας Κασιδιάρης μιλώντας στο διαδικτυακό κανάλι της Χρυσής Αυγής, όταν ο συνομιλητής του αποκάλεσε τον Χρίστο «πρόεδρο». Ο Κασιδιάρης φρόντισε να μην αφήσει καμιά παρερμηνεία στους ρόλους: «Πρόεδρος... Καλά, το πρόεδρος είναι τυπικό. Για να αναγνωριστεί το κόμμα έπρεπε να έχει πρόεδρο...».

Με λίγα λόγια, το ΕΛΑΜ δημιουργήθηκε ως παρακλάδι, παράρτημα, θυγατρική, αν θέλετε, της Χρυσής Αυγής στην Κύπρο, ζήτησε να εγγραφεί με το όνομα Χρυσή Αυγή, συνάντησε την άρνηση του γενικού εισαγγελέα επειδή υπήρχε αντίστοιχο όνομα σε άλλη χώρα, επινοήθηκε τότε η ονομασία Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο και ο Χρίστου βαφτίστηκε τυπικά «πρόεδρος» μόνο και μόνο για να μπορεί να εγγραφεί το παράρτημα ως κόμμα.

Ο ίδιος, πριν από την πτώση της μαμάς οργάνωσης στην Ελλάδα, ήξερε τη θέση και τον ρόλο του, γι' αυτό και σε κάθε εκδήλωσή που γινόταν παρουσία του Νίκου Μιχαολιάκου τον προσφωνούσε πάντα ως «αρχηγό». Σε μια τέτοια εκδήλωση, είχε πει και τα εξής: «Ένας δημοσιογράφος με ρώτησε, γιατί υπερασπιζέσαι με πάθος τον Νίκο Μιχαολιάκο. Και του απάντησα, γιατί είναι ο πιο έντιμος και ο πιο πατριώτης πολιτικός που γνωρίζω». Μάλιστα ο Χρίστος Χρίστου υπήρξε φρουρός του αρχηγού. Απ' τους επίλεκτους, μάλιστα. Τους κοκκινোসκούφιδες. Δεν είναι μόνο οι φωτογραφίες και τα βίντεο που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο και τον δείχνουν στην

ομάδα των κοκκινোসκούφιδων που συνοδεύουν τον Μιχαολιάκο, τα είπε και ο Ηλίας Κασιδιάρης, εκθειάζοντας το ποιόν του Χρίστου: «Ήταν στην προσωπική φρουρά του αρχηγού ο Χρίστος ο Χρίστου, ήταν στην ομάδα αυτή με τα κόκκινα τζόκερ...».

Ο ίδιος, βεβαίως, το αρνήθηκε. «Προφανώς το να είμαι δίπλα στον πρόεδρο ενός κόμματος δεν με κάνει αυτόματα φρουρό του. Όχι, δεν ήμουν φρουρός του κυρίου Μιχαολιάκου», ήταν η απάντηση που έδωσε στον Ονούφριο Σωκράτους όταν τον είχε ρωτήσει ευθέως. Ψευδόμενος, βεβαίως. Συνηθισμένη πρακτική, άλλωστε, πολλά τα παραδείγματα. Άλλωστε, χρόνια μετά τη θαρράλεα τοποθέτηση στην Πετρούλα Αργυρού —«είμαστε η Χρυσή Αυγή της Κύπρου»— δήλωνε στον Αντρέα Κημήτρη ότι εξαρχής η ονομασία προς το υπουργείο Εσωτερικών ήταν «ΕΛΑΜ».

«Το εθνικό κίνημα του αγωνιστή Σαμψών»

Αφού, λοιπόν, το ΕΛΑΜ είναι η «Χρυσή Αυγή Κύπρου», τι ήταν η Χρυσή Αυγή; Το είχε πει ξεκάθαρα ο Μιχαολιάκος σε μια παραληρηματική ομιλία του: «Είμαστε η σπορά των νικημένων του 1945». Ήταν τον Μάρτιο του 2012, την οποία μπορείτε να βρείτε στο διαδίκτυο. «Εμείς», έλεγε, «είμαστε η σπορά των νικημένων του 1945. Αυτοί είμαστε. Οι εθνικιστές, οι εθνικοσοσιαλιστές, οι φασίστες».

Το ποιο νικήθηκαν το 1945, το ξέρουμε. Αυτοί που αιματοκύλησαν και την Ελλάδα. Επιπλέον, το 1987, πριν φορέσουν τις μάσκες και αποφασίσουν να χρησιμοποιήσουν το «σύστημα» προκειμένου να εδραιωθούν, ο Μιχαολιάκος

έγραφε στο περιοδικό της Χρυσής Αυγής (τεύχος 13, Μάιος 1987) ύμνους προς τον Χίτλερ, τον «Μεγάλο Άνδρα του Εικοστού Αιώνα, τον εμπυχωτή και απόστολο της Επαναστάσεως του Αγκυλωτού Σταυρού!» Όπου ανάμεσα σε πολλές ναζιστικές φαιδρότητες («... χωρίς να μας εμπυχώνει πια Εκείνος με τη ζωντανή παρουσία Του, αλλά μονάχα με τη μνήμη Του» —προσέξατε τα κεφαλαία;) κατέληγε: «Με τη σκέψη και την ψυχή μας δοσμένη στη Μνήμη του Μεγάλου μας Αρχηγού, υψώνουμε το δεξί χέρι ψηλά, χαιρετούμε τον Ήλιο και με το θάρρος, που μας επιβάλλει η Στρατιωτική μας Τιμή και το Εθνικοσοσιαλιστικό μας καθήκον κραυγάζουμε γεμάτοι πάθος πίστη στο μέλλον και στα οράματά μας: HEIL HITLER!».

Το κερασάκι στην τούρτα; «Δεν έχουμε σκοπούς πολιτικάντικους, ούτε και υποφέρουμε από το άγχος της κοινοβουλευτικής παρουσίας, δεν αναζητούμε μια θέση κάτω από τον ήλιο της δημοκρατίας, αρνούμεθα τη δημοκρατία, αρνούμεθα την αρχή της πλειοψηφίας, αρνούμεθα την πολιτική του marketing και παραμένουμε πιστοί, σήμερα που όλοι γίνανε άπιστοι, παραμένουμε πιστοί στα οράματα της Εθνικοσοσιαλιστικής Ιδέας».

Είναι η ίδια ιδέα που οδηγούσε το ΕΛΑΜ τον Μάιο του 2010, 65 χρόνια από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, να πραγματοποιήσει εκδήλωση στο οίκημά του με τίτλο «9 Μαΐου 1945: εμείς δεν έχουμε να γιορτάσουμε τίποτα!» Είναι η ίδια ιδέα που οδήγησε τα παλικάρια που συνοδεύουν τον Χρίστο να φορούν φανέλες με τις νεκροκεφαλές των SS — τις οποίες βέβαια, σπεύδουν στη συνέχεια να σβήσουν από τις φωτο-

γραφίες με photoshop, όπως είχε γίνει στην περίπτωση της περιπολίας στη Χλώρακα πριν από μερικά χρόνια.

Επιπλέον: Το ΕΛΑΜ τη λέξη «πραξικόπημα» την ψέλλισε όταν πια θα έμπαινε στη Βουλή. Για πολλά χρόνια κοινοποιούσε ανακοινώσεις οι οποίες μιλούσαν για «... Επέτειο του εθνικού κινήματος του αείμνηστου αγωνιστή Νικόλαου Σαμψών...».

Η «πορεία κανονικοποίησης»

Και όμως! Ούτε Υπουργείου, ούτε Εισαγγελίας, ούτε Δικαιοσύνης δεν ίδρωσε το αφτί. Απεναντίας. Το πολιτικό, κομματικό και εκκλησιαστικό κατεστημένο το αγκάλιασε, το κάλυψε, είχε μαζί του δοσοληψίες. Και το «αντισυστημικό» ΕΛΑΜ του το ανταπέδωσε, εξυπηρετώντας το πολλές φορές. Εκεί και όπου υπήρχε ανάγκη. Ως καλόβολο δεκανίκι.

Γι' αυτό άλλωστε και τον Δεκέμβριο του 2020, ο χρυσαυγίτης Γιάννης Λαγός δήλωνε στο κυπριακό «Ποντίκι»: «Η στάση του ΕΛΑΜ είναι τουλάχιστον απογοητευτική. Είχαμε ξεκινήσει σαν μια ομάδα εθνικιστών, η οποία θα αγωνιζόταν μέχρι εσχάτων ώστε να πραγματοποιηθεί το πολυπόθητο Ελλάς - Κύπρος - Ένωσις. Άλλοι αποφασίσαμε να κοντραριστούμε με το σύστημα με τίμημα διώξεις και φυλακίσεις και άλλοι έγιναν το σύστημα. Δυστυχώς κάποιιοι έξεχασαν από πού ξεκίνησαν και από πού προέρχονται».

*** Μπορεί** το νεύμα του Αβέρωφ Νεοφύτου, προκειμένου το ΕΛΑΜ να γείρει στις 10 Ιουνίου 2021 την πλάστιγγα υπέρ της υποψήφιας του κυβερνώντος ΔΗΣΥ για την προεδρία της Βουλής (ανταμείφθηκε με προεδρία υποεπιτροπής) να αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, αξίζει ωστόσο μια σύντομη αναδρομή σε σημαντικούς «σταθμούς» της στρωμένης με καταπόνηση και στοργή πορείας κανονικοποίησης του ΕΛΑΜ.

*** Το 2010** ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος δήλωσε σε συνέντευξή του στην Καθημερινή Κύπρου ότι το ΕΛΑΜ τον «εκφράζει πολύ». Ο μακαριστός έβρισκε ότι είχαν «κρυστάλλινες θέσεις» και «ορθοφρονούσαν» στο Κυπριακό! Ήταν και «καλά παιδιά». Και στήριξε οικονομικά, τόσο τη θυγατρική στην Κύπρο, όσο και τη μητρική στην Ελλάδα.

*** Ο Ιωνάς** Νικολάου, υπουργός Δικαιοσύνης, αποφάνθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013: «Δεν υπάρχουν νεοφασιστικές κινήσεις στην Κύπρο ή οργανώσεις που διακατέχονται από άκρατο εθνικισμό ή προωθούν είτε τον ρατσισμό είτε την ξενοφοβία».

*** Το 2018** ο Νίκος Αναστασιάδης, συμπεριέλαβε το ΕΛΑΜ στον προεκλογικό διάλογο, επιλέγοντας να απαντήσει σχετικό ερωτηματολόγιο που του απέστειλε.

*** Την επομένη** των εκλογών του 2018, ο Νίκος Αναστασιάδης απύθηνε πρόσκληση συνεργασίας και στο ΕΛΑΜ, στο πλαίσιο προσπάθειας για σχηματισμό κυβερνήσεως ευρύτερης αποδοχής.

*** Το 76%** των ψηφοφόρων του ΕΛΑΜ, ψήφισε Νίκο Αναστασιάδη στον δεύτερο γύρο των εκλογών του 2018.

*** Ο τηλεοπτικός** διάλογος εκπροσώπων ΕΛΑΜ - ΔΗΚΟ, τον Δεκέμβριο του 2018, αποκάλυψε ότι οι δεύτεροι ζήτησαν τη στήριξη των πρώτων. Η πικρία του ΔΗΚΟ; Ότι το ΕΛΑΜ έγινε δεκανίκι άλλων. «Εξαχάσατε ότι μας παρακαλούσατε», είχε πει ο Γεώργιος. «Κι εσείς πήγατε και γίνατε το δεκανίκι του Αναστασιάδη», αντίτεινε ο Γιώργος Γεωργίου!

*** Ο υπουργός** Παιδείας Κώστας Χαμπιαούρης, επισκέφτηκε το 2018 εθιμοτυπικά τα γραφεία του ΕΛΑΜ. «Οι δικές σας αξίες και αρχές είναι και δικές μας αξίες και αρχές», είπε.

*** Το 2020** το ΕΛΑΜ υπερψήφισε για πρώτη φορά τον κρατικό προϋπολογισμό. Ήταν τότε που, με μπροστάρη το ΔΗΚΟ, ο κρατικός προϋπολογισμός δεν είχε αρχικά εγκριθεί εξαιτίας της άρνησης της κυβέρνησης Αναστασιάδη να δώσει στον Ελεγκτή τους φακέλους των «χρυσών διαβατηρίων».

*** Ενόψει** των εκλογών του 2023, ο Αβέρωφ Νεοφύτου στις δηλώσεις του, εξαίρεσε μόνο το ΑΚΕΛ από πιθανές συνεργασίες...

Από την εκκεχειρία στην ειρήνη

Η συμφωνία για κατάπαυση του πυρός στη Γάζα καλύπτει τα 4 από τα 20 σημεία του σχεδίου Τραμπ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Το ήθελε πολύ αυτό το Νομπέλ Ειρήνης ο Ντόναλντ Τραμπ και το εκβίασε όσο μπορούσε. Με τη μεσολάβησή του στο Ουκρανικό αποτελεσματώμενη, πίστεψε ότι η ποθητή διαδρομή προς το Οσλο περνούσε αναγκαστικά από τη Γάζα. Δύο πολύ κοντινοί του άνθρωποι, ο γαμπρός του, Τζάρεντ Κούσνερ, και ο ειδικός απεσταλμένος του, Στιβ Γουίτκοφ, έφθασαν εσπευσμένα στο Σαρμ ελ Σείχ της Αιγύπτου, όπου διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις πάνω στο σχέδιο 20 σημείων το οποίο ο ίδιος είχε παρουσιάσει.

Τελικά μπορεί το Νομπέλ να του ξέφυγε για φέτος, αλλά κατάφερε κάτι που ουδείς προκάτοχός του είχε επιτύχει: να τον χειροκροτούν την ίδια στιγμή η Χαμάς και ο Νετανιάχου. Υστερα από τρεις ημέρες φρενήρους διαπραγματεύσης, τα εμπόλεμα μέρη συμφώνησαν στο πρώτο και εξαιρετικά σημαντικό μέρος του σχεδίου Τραμπ: να σταματήσει ο πόλεμος, να αποσυρθούν εν μέρει τα ισραηλινά στρατεύματα από τη Λωρίδα, να ανοίξουν οι δρόμοι για την ανθρωπιστική βοήθεια και να απελευθερωθούν οι τελευταίοι 48 Ισραηλινοί όμηροι (από τους οποίους 20 εκτιμάται ότι είναι ζωντανοί) και 2.000 από τους 11.000 φυλακισμένους Παλαιστίνιους.

Από την πλευρά της Χαμάς, πρόκειται για μια απόφαση υψηλού ρίσκου. Μετά την απελευθέρωση των ομήρων –καλώς εκόντων των πραγμάτων, μέχρι την Τρίτη– δεν θα έχει πλέον κανένα διαπραγματευτικό χαρτί στα χέρια της. Ο Νετανιάχου θα μπορεί να επανέλθει στον πόλεμο, όπως έκανε μετά την εκκεχειρία του περασμένου Ιανουαρίου, χωρίς καμία εσωτερική πίεση – γι' αυτό άλλωστε δεν παραιτήθηκαν από την κυβέρνηση, παρά τη διαφωνία τους, οι ακροδεξιοί υπουργοί του.

Παρ' όλα αυτά, ο Ισραηλινός πρωθυπουργός δεν ήθελε αυτή τη συμφωνία. Στόχος του ήταν να καταλάβει ολόκληρη τη Γάζα, να διώξει τους Παλαιστίνιους και να δημιουργήσει το «Μεγάλο Ισραήλ», από τον Ιορδάνη μέχρι τη Μεσόγειο. Το είπε ο ίδιος στο τηλεοπτικό κανάλι i24 News, στις 12 Αυγούστου, λέγοντας ότι είναι αποφασισμένος να φέρει εις πέρας τη «μεσσιανική, πνευματική αποστολή» του. Εύλογα οι συμπολίτες του θα του ζητήσουν λογαριασμό γιατί συνέχισε τον πόλεμο μετά την εκκεχειρία του Ιανουαρίου, με αποτέλεσμα να καθούν πολλές ζωές ομήρων και

στρατιωτών, αλλά και να μετατραπεί το Ισραήλ σε παρία της διεθνούς κοινότητας.

«Χτυπημένες αλλά όρθιες»

«Η ανθρωπότητα δεν θα ξεχάσει σύντομα τη γενοκτονία», έγραψε στην ισραηλινή Haaretz ο Γκίντεον Λεβί στις 5 Οκτωβρίου, για να προσθέσει: «Η Γάζα, αλλά και η Χαμάς βγαίνουν από τον πόλεμο όρθιες. Χτυπημένες, αιμόφυρτες, κατεστραμμένες, άπορες, αλλά όρθιες. Η Γάζα έγινε Χιροσίμα, αλλά η ψυχή της έμεινε ζωντανή. Το Παλαιστινιακό είχε ξεγραφτεί από τη διεθνή ατζέντα –άλλη μια ειρηνευτική συμφωνία της Σαουδικής Αραβίας (με το Ισραήλ) και οι Παλαιστίνιοι θα γίνονταν Ινδιάνοι της Μέσης Ανατολής–, αλλά ήρθε ο πόλεμος και τους ξανάφερε στην κορυφή της διεθνούς συζήτησης».

Ντάνι Αγιαλόν, πρώην υφυπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ και πρώην πρέσβης στις ΗΠΑ

Χάρη στον Τραμπ, οι Τούρκοι πίεσαν τη Χαμάς

Συνέντευξη στον ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ

«Μεγάλη νίκη για τον Τραμπ» χαρακτηρίζει την επίτευξη εκκεχειρίας μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς ο Ντάνι Αγιαλόν, πρώην υφυπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ και πρώην πρέσβης στις ΗΠΑ, που μίλησε στην «Κ» το πρωί της Παρασκευής. «Πολλοί περιφρονούν τον Τραμπ λόγω του στυλ του, αλλά οι ικανότητές του είναι αρκετά ισχυρές και σχεδόν μόνος του έφερε σε επαφή την αραβική ισλαμική συμμαχία και τους έπεισε ότι ήρθε η ώρα να παραδώσουν τη Χαμάς».

Τον ρωτάμε τι ήταν διαφορετικό σε αυτή τη συμφωνία από τις προηγούμενες που δεν καρποφόρησαν. Ο Αγιαλόν εξηγεί ότι «μέχρι τώρα η Τουρκία, η Αίγυπτος και το Κατάρ δεν ασκούσαν τη μέγιστη πίεση στη Χαμάς. Αυτή τη φορά το έκαναν». Και υπογραμμίζει ότι «η Χαμάς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την Τουρκία, επειδή πολλοί από τους τρομοκράτες βρίσκονται εκεί, έχουν τραπεζικούς λογα-

ριασμούς, επιχειρήσεις, ακόμα και μετοχές στο τουρκικό χρηματιστήριο, και έχουν μεγάλη πολιτική υποστήριξη από την Αγκυρα».

Ο Αγιαλόν αποδίδει την αλλαγή στάσης της Τουρκίας στην πρόσφατη συνάντηση Τραμπ - Ερντογάν στον Λευκό Οίκο. «Ο Τραμπ ανάγκασε την Τουρκία και το Κατάρ να κινηθούν δυναμικά. Υποσχέθηκε στην Τουρκία ότι θα κερδίσει πολιτικά οφέλη και ότι η θέση της θα βελτιωθεί, ενώ επίσης της υποσχέθηκε συμμετοχή στην ανοικοδόμηση της Γάζας, καθώς υπάρχουν πολλές τουρκικές κατασκευαστικές εταιρείες που θέλουν να πάνε εκεί. Και έπειτα συμφώνησαν για στρατιωτικό εξοπλισμό, όπως τα F-16. Η Τουρκία θέλει και τα F-35, αλλά ελπίζω πως δεν θα είναι μέρος της συμφωνίας. Έτσι, ο Ερντογάν μίλησε στη Χαμάς λέγοντας “τώρα ή ποτέ”. Αν δεν τη δεχθούν, όλοι θα αποχωρήσουν και η Χαμάς θα μείνει απομονωμένη».

Από την πλευρά του Ισραήλ, ο Αγιαλόν παραδέχεται πως η πίε-

ση κατάπαυση του πυρός επιβλήθηκε στο Ισραήλ από τον μεγάλο του σύμμαχο. Επί Μπάιντεν είχε κανείς την εντύπωση ότι στις σχέσεις ΗΠΑ - Ισραήλ ήταν η ουρά που κινούσε τον σκύλο. Ο Τραμπ ήταν εκείνος που αποκατέστησε τη σχέση υπερδύναμης κράτους - πελάτη. Σε αυτό τον βοήθησε η ανοησία του Νετανιάχου να βομβαρδίσει την αποστολή της Χαμάς στο Κατάρ, σε μικρή απόσταση από τη μεγαλύτερη βάση των ΗΠΑ στον Κόλπο. Στην τελευταία συνάντησή τους, στον Λευκό Οίκο, ο Τραμπ τον έβαλε να ζητήσει συγγνώμη από τον εμίρη του Κατάρ και του επέβαλε το σχέδιό του για τη Γάζα, αφού προηγουμένως του είπε, βγάζοντας καπνούς από τα αυτιά, «γιατί είσαι τόσο αρνητικός, γαμώτο;» σύμφωνα με το Axios.

«Η Δύση δεν υποστήριξε μια χώρα που είναι δυτική δημοκρατία και φιλελεύθερη, και αυτό είναι λυπηρό», λέει ο Ντάνι Αγιαλόν για τις διαδηλώσεις υπέρ των Παλαιστίνιων ανά την Ευρώπη.

ση στο εσωτερικό με τις καθημερινές διαδηλώσεις έπαιξε ρόλο, αλλά όχι καθοριστικό: «Νομίζω ότι (ο εσωτερικός αναβρασμός) ήταν μέρος αυτού. Υπάρχει κόπωση, όλοι είναι κουρασμένοι – και οι Παλαιστίνιοι στη Γάζα, και το ισραηλινό κοινό. Υπήρξε πίεση και από τη δημοσιότητα.

Σήμερα και αύριο ο Ντόναλντ Τραμπ προβλέπεται να κάνει τον γύρο του θριάμβου στο Σαρμ ελ Σείχ, κατά την υπογραφή της συμφωνίας και στην Ιερουσαλήμ, πλάι σε απελευθερωμένους ομήρους. Ωστόσο, όσο σημαντικό κι αν είναι το πρώτο βήμα προς την ειρήνευση, αυτό δεν καλύπτει παρά τέσσερα από τα 20 σημεία του συνολικού σχεδίου. Ολοι αισθάνονται ότι τα επόμενα βήματα θα είναι τα πιο δύσκολα.

Το πρώτο ανοικτό ερώτημα είναι ποιος θα επιτηρεί την εφαρμογή της συμφωνίας. Οι Αμερικανοί ανακοίνωσαν ότι θα συγκροτήσουν ένα συντονιστικό κέντρο και ότι θα στείλουν στην περιοχή 200 στρατιώτες

με επικεφαλής τον αρχηγό της Κεντρικής Διοίκησης για να παίξουν αυτόν τον ρόλο.

Όσον αφορά τον αφοπλισμό

της Χαμάς, η οργάνωση δέχεται να παραδώσει τον βαρύ οπλισμό της στην Παλαιστινιακή Αρχή, αν και θα προσπαθήσει να κρατήσει κάποια ελαφρά όπλα, περισσότερο για συμβολικούς λόγους. Τον βασικό ρόλο θα τον έχει ούτως ή άλλως η διεθνής δύναμη σταθεροποίησης, στην οποία προτίθεται να συμβάλει με στρατιώτες της η Τουρκία. Ο Ταγίπ Ερντογάν κατάφερε τις τελευταίες εβδομάδες να εδραιώσει τη χώρα του ως βασικό συντελεστή των μεσολαβητών, πλάι στην Αίγυπτο και στο Κατάρ, εκμεταλλευόμενος τις καλές σχέσεις του τόσο με τον Τραμπ όσο και με τη Χαμάς.

Απόυσα η Δυτική Οχθη

Βασική έλλειψη του σχεδίου Τραμπ είναι ότι δεν προβλέπει τίποτα για τη Δυτική Οχθη, που κινδυνεύει να εξελιχθεί στην επόμενη Γάζα με τον ασταμάτητο ισραηλινό εποικισμό. Θα ευχόταν κανείς η κατάπαυση του πυρός να οδηγήσει σε μια ενιαία διοίκηση Γάζας και Δυτικής Οχθης υπό μια ανανεωμένη παλαιστινιακή διοίκηση, την οποία θα μπορούσε να εκπροσωπήσει ο Μαρουάν Μπαργούτι, δεσμός της του Ισραήλ εδώ και 23 χρόνια και για πολλούς ένας υποψήφιος Νέλσον Μαντέλα των Παλαιστίνιων. Φαίνεται όμως ότι η απελευθέρωσή του δεν θα γίνει δυνατή σε αυτή τη φάση. Αν σε όλα αυτά προστεθεί και το σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής του Τραμπ, που μπορεί να τον οδηγήσει να ξεχάσει σύντομα τη Γάζα, οι οιωνοί δεν είναι καθυστασιαστικοί.

«Η ιστορία της περιοχής λέει ότι οι ειρηνευτικές συμφωνίες για τον τερματισμό συγκρούσεων είναι σαν τις εργασίες αποκατάστασης μετά την ηφαιστειακή έκρηξη: όλοι γνωρίζουμε ότι θα επαναληφθεί και το μόνο ερώτημα είναι το πότε και πόσο βίαια», έγραφε στους New York Times ο Ντέιβιντ Σάνγκερ. Μπορεί η απαισιοδοξία του να δικαιωθεί αύριο, σήμερα όμως είναι μια άλλη μέρα. Είναι μέρα για δάκρυα χαράς και για πανηγυρισμούς στην πλατεία Ομήρων του Τελ Αβίβ και στα καλίσματα της Γάζας. Βλέποντας αυτά τα παιδιά, που είδαν μέσα σε δύο άλικα χρόνια όλα τα πρόσωπα της κόλασης, να χορεύουν, να γελούν και να τραγουδούν, είναι σαν να ακούμε ολόκληρη την πολιτισμένη ανθρωπότητα να τραγουδάει τους συγκινητικούς στίχους του Λευτέρη Παπαδόπουλου: «Υπερασπίσου το παιδί/ Γιατί αν γλιτώσει το παιδί/ Υπάρχει ελπίδα».

Το ανοικτό ερώτημα

Ποιος θα επιτηρεί την εφαρμογή της συμφωνίας; Οι Αμερικανοί ανακοίνωσαν ότι θα συγκροτήσουν ένα συντονιστικό κέντρο και ότι θα στείλουν στην περιοχή 200 στρατιώτες τους με επικεφαλής τον αρχηγό της Κεντρικής Διοίκησης.

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Τα πρώτα 24ωρα της –εϋθραυστης ακόμα– συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός στη Γάζα, στις συνομιλίες που διεξάγονται υπό την αιγίδα του προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, παρακολουθούνται με μεγάλο ενδιαφέρον και από την Αθήνα, η οποία κατ’ αρχάς ευελπιστεί ότι δεν θα αποδειχθεί βραχύβια.

Η επιστροφή των σχέσεων του Ισραήλ με τις αραβικές χώρες σε τροχιά εξομάλυνσης εκ των πραγμάτων μπορεί να αναβιώσει ορισμένες διαδικασίες που βρίσκονταν σε εξέλιξη πριν από το 2023 και ήταν προς το συμφέρον και της Ελλάδας. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται, βεβαίως, η πιθανή επαναφορά και επέκταση των Συμφωνιών του Αβραάμ (του Ισραήλ με διάφορες αραβικές χώρες), μέρος των οποίων ήταν και μακρόχρονα σχέδια όπως ο εμπορικός διάδρομος Ινδίας - Μέσης Ανατολής - Ευρώπης (IMEC) στο δυτικό σκέλος του οποίου φιλοδοξεί να βρεθεί η Ελλάδα.

Οι μεσάζοντες

Φυσικά δεν διαφεύγει την προσοχή και η αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας, η οποία, έπειτα από αρκετά κοπιώδεις προσπάθειες εκ μέρους του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, κατόρθωσε να εξασφαλίσει μια θέση στο τραπέζι των συζητήσεων και, υπό προϋποθέσεις, στην επόμενη μέρα στη Γάζα.

Διανύουμε εποχή στην οποία η σκληρή ισχύς μετράει και –κυρίως– γίνεται σεβαστή από τους μεγαλύτερους ηγέμονες του κόσμου (όπως ο κ. Τραμπ), ως εκ τούτου τη θέση της Τουρκίας στο τραπέζι κέρδισε η στρατιωτική ισχύς της και η προθυμία να την αξιοποιήσει. Βέβαια, όπως επισημαίνουν όσοι έχουν παρακολουθήσει στενά τη διπλωματική κινητικότητα των τελευταίων δύο εβδομάδων, από όσα φαίνεται ο κ. Ερντογάν να ζήτησε στην Ουάσιγκτον, κατόρθωσε να αποσπάσει μια θέση στο τραπέζι για το μέλλον της Γάζας, αλλά όχι πολύ περισσότερα από τους Αμερικανούς. Η συμπάθεια του κ. Τραμπ προς τον κ. Ερντογάν παραμένει αυτή τη στιγμή το θεμέλιο της σημερινής καλής αμερικανοτουρκικής σχέσης και κατανόησης, ωστόσο δεν αποτελεί εγγύηση για τη διαίωνα της.

Η τουρκική παρουσία στο τραπέζι για τη Γάζα, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα περιφερειακά μέτωπα όπου η Αγκυρα είναι ενεργή, όπως η Συρία και η Λιβύη, αποτελεί ένδειξη γεωπολιτικής ισχύος. Είναι όμως και ένδειξη υπερέκτασης και απώματος των τουρκικών πόρων που μπορεί να κλονίσουν την πραγματική δυνατότητα της

Τουρκίας να ασκεί καθοριστική επιρροή.

Οι άλλοι παίκτες

Το παιχνίδι στη Γάζα περιλαμβάνει αρκετούς παίκτες που διαθέτουν εξίσου καλή πρόσβαση στον Λευκό Οίκο και φαινομενικά ανεξάντλητες οικονομικές αντοχές (όπως η Σαουδική Αραβία), αλλά και ρίζες στην περιοχή. Οι ηγεμονικές βλέψεις της Αγκυρας είναι, βεβαίως, απολύτως απωθητικές για τους Αραβες,

οι οποίοι αντικρίζουν με καχυποψία τη νεοοθωμανική ρητορική του κ. Ερντογάν και της κυβέρνησής του και θα ήθελαν να δουν την ιδιόρρυθμη αυτοκρατορική βουλιμία του να περιορίζεται.

Όπως σημειώνουν στην «Κ» καλά πληροφορημένες πηγές, οι Τούρκοι έχουν ήδη καταφέρει να έλθουν σε τριβές ακόμα και με τον μεταβατικό πρόεδρο της Συρίας Αχμέντ αλ Σάρα, τον οποίο –λίγο έως πολύ– εγκατέστησαν στην Δαμασκό οι υποστηριζόμε-

νες από την Αγκυρα τουρκομανικές πολιτοφυλακές.

Φυσικά αν για τους Αραβες η Τουρκία γίνεται αντιληπτή ως μια δύναμη με ηγεμονικές βλέψεις, η αντίστοιχη αίσθηση για το Ισραήλ είναι ακόμα εντονότερη. Μάλιστα, οι λιγότερο πικρές εξελίξεις στη Συρία μαρτυρούν ότι τα επόμενα χρόνια η χώρα μπορεί και να μετατραπεί σε πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα στο Ισραήλ και την Τουρκία.

Από τη συνολικότερη ανάλυ-

ση δεν μπορεί να λείπει ο τρόπος με τον οποίο τελικά σύρθηκε και ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, καθώς φαίνεται πλέον ακόμα πιο καθαρά ότι η αφορμή ήταν ο ιδιαίτερα λανθασμένος υπολογισμός του ότι το χτύπημα στην Ντόχα θα περάσει περίπου απαρατήρητο από τον Λευκό Οίκο. Η οργή του κ. Τραμπ για το χτύπημα στο Κατάρ ήταν, βεβαίως, απολύτως συνδεδεμένη με το γεγονός ότι αυτή η μικρή πάμπλουτη χώρα του Κόλπου είχε εξασφαλίσει την προσωπική ευνοία του.

Αθήνα - Ριάντ

Ο έτερος ηγέτης (πέρα από τον εμίρη του Κατάρ Ταμίμ μπιν Χαμάντ μπιν Καλίφα αλ Θάνι) που ο κ. Τραμπ συμπαθεί ιδιαίτερω, είναι ο πρίγκιπας διάδοχος του σαουδαραβικού θρόνου Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν. Το γεγονός, βεβαίως, ότι η Ελλάδα διατηρεί τα τελευταία χρόνια άριστες σχέσεις με τη Σαουδική Αραβία, αξιοποιείται και διπλωματικά από την Αθήνα, η οποία –ούτως ή άλλως– διαθέτει διαύλους επικοινωνίας με το Βασίλειο, ενώ και σε στιγμές που απαιτήθηκε βοήθεια το Ριάντ ανταποκρίθηκε, μάλιστα χωρίς τυμπανοκρουσίες (βοήθεια με ελληνόκτητα πλοία που αντιμετώπιζαν απειλές από τους Χούθι στην Ερυθρά Θάλασσα, ανταλλακτικά για ελληνικά οπλικά συστήματα και μεσολάβηση προς το καθεστώς της Δαμασκού για κάποια από τα λίγα ζητήματα που έχει η Ελλάδα στη Συρία).

Η Ελλάδα επιχειρεί να χρησιμοποιήσει όλους εκείνους τους πολλαπλασιαστές που της παρέχουν οι σχέσεις με όλους τους παραπάνω παίκτες. Η ελληνική διπλωματία προωθεί συνέχεια την εικόνα της Ελλάδας ως χώρας με φυσικό καθήκον στην πρόσσπιση των δικαιωμάτων των θρησκευτικών μειονοτήτων και, κυρίως, των Ελληνορθοδόξων της Μέσης Ανατολής, πεδίο στο οποίο αντιμετωπίζει ήδη έντονο και δύσκολο ανταγωνισμό από τη Μόσχα που από καιρό έχει αποδυθεί σε αγώνα εμβάθυνσης της επιρροής στα πρεσβυγενή Πατριαρχία και κυρίως σε αυτό της Ιερουσαλήμ. Επιπλέον, η Ελλάδα έσπευσε με αρκετά καλά ζυγισμένες κινήσεις να καλλιεργήσει σχέσεις με την κυβέρνηση του Λιβάνου, την οποία και ενισχύει στρατιωτικά.

Φυσικά, το μεγαλύτερο ερώτημα –και για την Αθήνα– είναι τι μέλλει γενέσθαι στο Ισραήλ σε περίπτωση που δρομολογηθούν πολιτικές εξελίξεις. Στην Αθήνα εκτιμάται ότι ο χαρακτήρας των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων είναι στρατηγικός, ωστόσο σε μια εποχή διαρκώς απρόβλεπτων εξελίξεων, κάθε ημέρα μετράει διαφορετικά.

Το ρίσκο της Αγκυρας

Η παρουσία της Τουρκίας στο τραπέζι για τη Γάζα, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα περιφερειακά μέτωπα όπου η Αγκυρα είναι ενεργή, αποτελεί ένδειξη γεωπολιτικής ισχύος, αλλά και σπατάλης σημαντικών τουρκικών πόρων.

Παιδιά περιεργάζονται αφίσσα με Ισραηλινούς ομήρους στο Τελ Αβίβ, την Πέμπτη. Το Ισραήλ μπαίνει σε μια νέα περίοδο όπου δεν μπορούν να αποκλειστούν πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες –μολοντί ο χαρακτήρας των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων είναι στρατηγικός– θα μπορούσαν να απασχολήσουν την Αθήνα.

ΑΠΟΨΗ

Μια συμφωνία, πολλά αφηγήματα

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Η πρώτη φάση του σχεδίου Τραμπ αρχικά για την κατάπαυση του πυρός και σε βάθος χρόνου για την ειρήνευση στη Γάζα ολοκληρώθηκε την περασμένη Πέμπτη με την υπογραφή σχετικής συμφωνίας ανάμεσα σε Χαμάς και Ισραήλ. Τις επόμενες μέρες θα γίνει ανταλλαγή Παλαιστινίων αιχμαλώτων με Ισραηλινούς ομήρους αλλά και τις σορούς όσων δεν βρίσκονται στη ζωή. Αυτή η διαδικασία για αντικειμενικούς λόγους ενδέχεται να κρατήσει περισσότερο όχι μόνο για λόγους ταυτοποίησης, αλλά γιατί ως μέτρο αυτοπροστασίας τα στελέχη της Χαμάς δεν επικοινωνούν μεταξύ τους με σύγχρονους τρόπους, οπότε εναπόκειται σε αγγελιαφόρους να μεταφέρουν το μήνυμα της συμφωνίας και να ζητήσουν την απελευθέρωση κάποιων ομήρων και την επιστροφή των σορών.

Σήμερα βιώνουμε μια στιγμή προσωρινής ανακούφισης για όλα τα

μέρη. Ο Τραμπ έχει επιτέλους στα χέρια του μια διπλωματική επιτυχία που μπορεί να «πουλήσει» στο εσωτερικό του. Η ανάμειξη του στα μέτωπα της Νοτιανατολικής Ασίας, του Καυκάσου και των Βαλκανίων είχε μνηδενική απήχηση στους ψηφοφόρους του. Στη Γάζα πρόκειται να τερματιστεί μια αιματοχυσία που διαρκεί δύο χρόνια και μέσα από τη συμφωνία – πλαισίο που έχει προτείνει, εφόσον αυτή υλοποιηθεί στην ολότητά της, θα διαμορφωθούν οι συνθήκες για μια εντελώς νέα κατάσταση στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Ακόμη και οι πιο καχύποπτοι ισχυρίζονται ότι εφόσον λάβει χώρα το πολύ καλό σενάριο, τότε ίσως βρεθούμε ένα βήμα παρακάτω από εκεί που ήμασταν μετά το Οσλό. Στο μεσοδιάστημα, αν τηρηθούν τα συμφωνηθέντα και γίνουν βήματα προς την αποκατάσταση της τάξης στη Γάζα, την ανοικοδόμησή της και τη μεταβίβαση της εξουσίας σε μια παλαιστινιακή διοίκηση που θα προκύψει από εκλογές, η επαναφορά στις Συμφωνίες του Αβραάμ, αυ-

τή τη φορά με τη συμμετοχή της Σαουδικής Αραβίας, ενδέχεται να γίνει πραγματικότητα. Οι τρεις χώρες που μεσολάβησαν, το Κα-

Θα καταφέρει άραγε ο Τραμπ να λειτουργήσει εκτός από καταλύτης και ως φόβητρο έναντι όλων για να μην απαξιωθεί το εκ των πραγμάτων εύθραυστο σχέδιό του;

τάρ, η Αίγυπτος και η Τουρκία, πιστώνονται την αλλαγή στάσης της Χαμάς και εύλογα θα διεκδικήσουν ειδικό ρόλο στη Λωρίδα της Γάζας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή. Διευκολύνοντας μάλιστα και το Ισραήλ δεν θα πρέπει να αποκλείουμε με αμερικανική παρέμβαση την αναθεώρηση των σχέσεων τους επί τα βελτίω. Πιθανότατα όχι άμεσα, αλλά αργότερα, ανάλογα και με το αποτέλε-

σμα των εκλογών στο Ισραήλ, οι οποίες πρέπει να διεξαχθούν το αργότερο τον Οκτώβριο του 2026.

Ο Νετανιάχου, από την πλευρά του, καταφέρνει να επιστρέψει τους ομήρους, ικανοποιώντας με μεγάλη καθυστέρηση αλλά και σημαντικές απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό το παλλαϊκό αίτημα. Ερμηνεύοντας τη συμφωνία βάσει του δικού του αφηγήματος, μπορεί να υποστηρίξει ότι το Ισραήλ έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο και πως τελικά ωφελείται από τη σαλαμοποίηση της συμφωνίας, καθώς είναι σε θέση ως ο ισχυρότερος παίκτης να ορίζει το κάθε επόμενο βήμα. Σε πρώτη φάση διατηρεί τον έλεγχο περίπου του 55%-60% της Γάζας και ακόμη και στην τελευταία φάση δεν είναι ξεκάθαρο αν η ζωή ασφαλώς πρόκειται να είναι εντός ή περιμετρικά αυτής.

Η Χαμάς γνωρίζει ότι δεν πρόκειται να παραδώσει το σύνολο του εξοπλισμού της, ωστόσο ο επανεξοπλισμός της υπό τις παρούσες

συνθήκες είναι σχεδόν απίθανος. Όμως θα έχει χρόνο να ανασυγκροτηθεί, να διατηρήσει την ιδεολογία της και να μεταμορφωθεί τύποις, αλλάζοντας όνομα, αλλά όχι απόψεις. Πιθανόν να προσβλέπει στις εκλογές, όταν και εφόσον αυτές διεξαχθούν, ώστε να επανακάμψει πολιτικά ή να εκμεταλλευθεί τις συνθήκες των δύο τελευταίων ετών για να πετύχει τη ριζοσπαστικοποίηση του νεανικού πληθυσμού της Γάζας. Έτσι κι αλλιώς, στην παρούσα φάση, η δημοτικότητα της στη μεν Δυτική Οχθη υπολογίζεται περίπου στο 30%, στη δε Γάζα κάτω από το 20%. Θα ισχυριστεί βέβαια ότι θυσιάστηκε για να επιτευχθεί η πολυπόθητη κατάπαυση του πυρός, στο δε μέλλον –αν κιόλας η συμφωνία για τη Γάζα λειτουργήσει ως πρόκριμα για μια ανάλογη αναφορικά με τη Δυτική Οχθη– πως χάρη σε αυτή το Παλαιστινιακό επανήλθε στο προσκήνιο και μάλιστα με προοπτική επίλυσης.

Σε κάθε περίπτωση, οι αμέσως επό-

μενοι μήνες θα είναι κρίσιμοι. Πώς και από ποιους θα επιβλέπεται η εφαρμογή της κατάπαυσης του πυρός, από πού (ΟΗΕ;) θα εξουσιοδοτηθεί η διεθνής ειρηνευτική δύναμη, ποιοι θα τη στελεχώσουν, ποιος θα ασκεί τη διοίκηση επί του πεδίου, πώς θα συνυπάρξει ο ισραηλινός στρατός με το παλαιστινιακό στοιχείο, ποιο είναι το σημείο ανοχής έναντι sporadικών παραβιάσεων της εκκεντρίας, κατά πόσον η Χαμάς θα εκμεταλλευθεί τις συνθήκες αναρχίας που θα επικρατούν το πρώτο χρονικό διάστημα ώστε να κωμαντάρει την κατάσταση και υπό ποιους όρους θα γίνει η μεταβίβαση εξουσίας σε μια παλαιστινιακή δύναμη. Θα καταφέρει άραγε ο Τραμπ να λειτουργήσει εκτός από καταλύτης και ως φόβητρο έναντι όλων για να μην απαξιωθεί το εκ των πραγμάτων εύθραυστο σχέδιό του;

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (ΙΓΑ), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

«Μέσω του Περιφερειακού Σχεδίου Καινοτομίας, βοηθάμε επίσης χώρες όπως η Κύπρος να συνδεθούν με το ευρύτερο ευρωπαϊκό οικοσύστημα», λέει στην «Κ» ο Στέφαν Ντόμπρεβ.

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την ώρα που η ενεργειακή μετάβαση και η καινοτομία βρίσκονται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για ένα βιώσιμο μέλλον, ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT), Στέφαν Ντόμπρεβ, μιλάει στην «Κ» για τον ρόλο της τεχνολογίας στην αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων και τη σημασία της περιφερειακής συνεργασίας. Εξηγεί στη συνέντευξή του πως, μέσα από τις Κοινότητες Γνώσης και Καινοτομίας, το EIT ενισχύει τη σύνδεση της Κύπρου με το ευρωπαϊκό οικοσύστημα καινοτομίας, στηρίζοντας νεοφυείς επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και τοπικούς φορείς. Παράλληλα, ο κ. Ντόμπρεβ υποδεικνύει πως με έργα, όπως το RAPTOR 2025 στη Λευκωσία, η ευρωπαϊκή καινοτομία αποκτά απόδοξη στην καθημερινότητα των πολιτών.

– Ποιος είναι ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT) στην προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσεων;

– Το EIT έχει ως στόχο να συνδέσει τους επιχειρηματίες, τους ερευνητές και τις εταιρείες από το ένα μέρος της Ευρώπης με κορυφαία πανεπιστήμια, κέντρα καινοτομίας και επενδυτές από το άλλο. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς όπως η ενέργεια, το κλίμα, η υγεία και η ψηφιακή μεταμόρφωση. Για την Κύπρο και την ευρύτερη περιοχή, αυτό σημαίνει ότι βοηθάμε τους τοπικούς καινοτόμους να επεκταθούν πέρα από τα εθνικά σύνορα, παρέχοντάς τους πρόσβαση σε καθοδήγηση, χρηματοδότηση και διεθνή δίκτυα. Με λίγα λόγια, φροντίζουμε ώστε οι καλές ιδέες – από όπου και αν

προέρχονται – να έχουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να αναπτυχθούν και να επιτύχουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ένα βασικό μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι ο Κοινοτικός Κόμβος του EIT στην Κύπρο, ο οποίος ιδρύθηκε στα τέλη του 2023. Το Γραφείο στη Λευκωσία μάς βοηθά να κατανοήσουμε καλύτερα τα τοπικά πλαίσια, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες και να υλοποιήσουμε δραστηριότητες προσαρμοσμένες στις συγκεκριμένες ανάγκες της Κύπρου μέσω μιας προσέγγισης βασισμένης στον τόπο. Στόχος είναι να μετατραπούν οι τοπικές προκλήσεις σε ευκαιρίες καινοτομίας, ενισχύοντας ολόκληρη την περιοχή. Το κοινοτικό κέντρο του EIT στην Κύπρο αποτελεί μέρος ενός πανευρωπαϊκού δικτύου κέντρων και λειτουργεί ως πύλη που συνδέει τους τοπικούς φορείς με το ευρύτερο οικοσύστημα του EIT, το μεγαλύτερο ολοκληρωμένο δίκτυο καινοτομίας του είδους που στην Ευρώπη.

– Πώς θεωρείτε ότι η καινοτομία και η τεχνολογία συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων στην Κύπρο

– Πώς πιστεύετε ότι μπορούν να ενισχυθούν τα οικοσυστήματα καινοτομίας στην Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο για να υποστηρίξουν τις νεοφυείς επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα;

– Ο Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2025 δείχνει σαφώς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του οικοσυστήματος καινοτομίας της Κύπρου. Η χώρα έχει ισχυρές επιδόσεις στις δημόσιες-ιδιωτικές συνδημοσιεύσεις, τη διεθνή επιστημονική συνεργασία και τη δραστηριότητα στον τομέα των εμπορικών σημάτων – όλα σημάδια μιας δυναμικής βάσης γνώσεων. Ωστόσο, η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί σε τομείς όπως οι εισαγωγές υψηλής τεχνολογίας από χώρες εκτός της Ε.Ε., οι επενδύσεις επιχειρηματικού κεφαλαίου και η κρατική στήριξη της επιχειρηματικής E&A. Για να ξεπεραστούν αυτές οι προκλήσεις, μία από τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές είναι η κινητοποίηση καθιερωμένων ιδιωτικών εταιρειών – ιδίως σε τομείς όπου η Κύπρος και η ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου έχουν ήδη ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, όπως ο τουρισμός, η χρηματοοικονομική και η ναυτι-

λία – και η ενθάρρυνσή τους να υιοθετήσουν την καινοτομία πιο προληπτικά. Όταν οι κορυφαίοι παράγοντες του κλάδου αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία, δημιουργούν ένα φαινόμενο έλξης που προσελκύει νεοφυείς επιχειρήσεις, ερευνητές και επενδυτές, ενισχύοντας ολόκληρο το οικοσύστημα καινοτομίας.

Το EIT μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη μεταμόρφωση. Ήδη, συνδέουμε τις κυπριακές βιομηχανίες με τα κορυφαία οικοσυστήματα καινοτομίας της Ευρώπης και του κόσμου, διευκολύνοντας τη δοκιμή, την υιοθέτηση και την κλιμάκωση νέων τεχνολογιών. Με την προώθηση της συνδημοσιεύσεως μεταξύ καθιερωμένων εταιρειών και νεοφυών επιχειρήσεων, το EIT συμβάλλει στην έναρξη πιλοτικών έργων που δείχνουν πώς η καινοτομία μπορεί να προσθέσει πραγματική αξία σε παραδοσιακούς τομείς. Τέλος, ως ένας από τους μεγαλύτερους δημόσιους επενδυτές στην καινοτομία στην Ευρώπη, το EIT παρέχει στοχευμένη υποστήριξη μέσω της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα, των προγραμμάτων επιτάχυνσης και της προσαρμοσμένης ανάπτυξης ικανοτήτων.

Στέφαν Ντόμπρεβ, πρόεδρος Δ.Σ. Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας

Η Κύπρος εντάσσεται στο ευρωπαϊκό οικοσύστημα καινοτομίας

Κυπριακοί φορείς έλαβαν 4,8 εκατ. ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας μεταξύ του 2021 και του τέλους του 2024

Η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί σε τομείς όπως η κρατική στήριξη της επιχειρηματικής έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και στις εισαγωγές υψηλής τεχνολογίας από χώρες εκτός της Ε.Ε.

και στην ευρύτερη περιοχή;

– Πιστεύω ότι η ενεργειακή πρόκληση είναι, στην ουσία, μια πρόκληση καινοτομίας. Οι νέες τεχνολογίες είναι απολύτως απαραίτητες – όχι μόνο για να καταστήσουν την παραγωγή και την αποθήκευση ανανεώσιμης ενέργειας πιο αποδοτική και προσιτή, αλλά και για να βελτιστοποιήσουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούμε την ενέργεια μέσω πιο έξυπνων συστημάτων και ελέγ-

χου διαδικασιών με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, η πραγματική μεταμόρφωση είναι βαθύτερη, αφορά την αναδιάρθρωση των οικονομιών μας από μοντέλα έντασης ενέργειας σε μοντέλα έντασης γνώσης. Στο EIT αντιμετωπίζουμε αυτές τις προκλήσεις με το δίκτυο των Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της InnoEnergy, η οποία υποστηρίζει νεοφυείς επιχειρήσεις και έργα σε

όλη την Ευρώπη που αναπτύσσουν καθαρές τεχνολογίες, προηγμένα συστήματα μπαταριών και βιώσιμες λύσεις κινητικότητας. Μέσω του Περιφερειακού Σχεδίου Καινοτομίας, βοηθάμε επίσης χώρες όπως η Κύπρος να συνδεθούν με αυτό το ευρύτερο ευρωπαϊκό οικοσύστημα, παρέχοντας σε όσους στην Κύπρο έχουν καινοτόμο όραμα την πρόσβαση σε τεχνολογία, επενδυτές και αγορές που βοηθούν να μετατραπούν οι σπουδαίες ιδέες σε πραγματικότητα.

– Υπάρχουν συγκεκριμένα έργα ή πρωτοβουλίες στα οποία εργάζεστε επί του παρόντος το EIT στην Κύπρο ή στην ευρύτερη περιοχή;

– Η Κύπρος συμμετέχει ενεργά και δυναμικά στις δραστηριότητες του EIT. Μεταξύ του 2021 και του τέλους του 2024, το EIT διοχέτευσε 4,8 εκατομμύρια ευρώ σε κυπριακούς φορείς, μεταξύ των οποίων 13 εταιρείες από τις Κοινότητες Γνώσης και Καινοτομίας μας, οι οποίες εργάζονται σε έργα που αντιμετωπίζουν μερικές από τις πιο επείγουσες κοινωνικές προκλήσεις στην περιοχή. Επιπλέον, 15 οργανισμοί από την Κύ-

προ έχουν συμμετάσχει σε έργα στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση του EIT, συμβάλλοντας στη μετατροπή των πανεπιστημίων σε κινητήριους μοχλούς καινοτομίας και επιχειρηματικότητας. Έχουμε επίσης υποστηρίξει τη δημιουργία και την ανάπτυξη 45 επιχειρήσεων στην Κύπρο, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα της χώρας και συμβάλλοντας στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι περισσότεροι από 1.800 Κύπριοι έχουν συμμετάσχει στα προγράμματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που προσφέρουμε, συμβάλλοντας στην καλλιέργεια μιας νέας γενιάς καινοτόμων και ενδοεπιχειρηματιών. Ένα έργο που θα ήθελα να επισημάνω, επειδή θα έχει πολύ απόδοξη στην καθημερινή ζωή των Κυπρίων πολιτών, είναι το πρόγραμμα RAPTOR 2025, το οποίο υλοποιείται από το EIT Urban Mobility. Μέσω του RAPTOR, ο Δήμος Λευκωσίας εξασφάλισε χρηματοδότηση και τεχνολογία για τη βελτιστοποίηση της διαδρομής συλλογής απορριμμάτων, τη βελτίωση της αποδοτικότητας και τη μείωση των εκπομπών. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα θα βοηθήσει την πόλη, πρώτο, να προσδιορίσει τις πιο αποδοτικές διαδρομές συλλογής για τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων, των ωρών εργασίας και των πόρων. Δεύτερο, να κατανοήσει καλύτερα τις ανησυχίες των πολιτών σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων. Τρίτο, να αναπτύξει συγκεκριμένα σχέδια για τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων και των εκπομπών CO₂ μέσω της πιο έξυπνης συλλογής απορριμμάτων. Αυτό είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η ευρωπαϊκή καινοτομία μπορεί να έχει άμεσο αντίκτυπο σε τοπικό επίπεδο, βελτιώνοντας τόσο τα περιβαλλοντικά αποτελέσματα όσο και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην πολυμορφία της

Η Κύπρος έχει ισχυρές επιδόσεις στις δημόσιες-ιδιωτικές συνδημοσιεύσεις, τη διεθνή επιστημονική συνεργασία και τη δραστηριότητα στον τομέα των εμπορικών σημάτων – όλα σημάδια μιας δυναμικής βάσης γνώσεων.

Αυτές οι προσπάθειες βοηθούν τους νέους καινοτόμους και ερευνητές να αποκτήσουν τις δεξιότητες, τα δίκτυα και τους πόρους για να φέρουν τις ιδέες τους στην αγορά, ενισχύοντας όχι μόνο τη βάση καινοτομίας της Κύπρου, αλλά και τον ρόλο της στο ευρύτερο τοπίο καινοτομίας της Ανατολικής Μεσογείου.

– Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τις δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας στον τομέα της

καινοτομίας και της τεχνολογίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. και των γειτονικών χωρών;

– Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην ικανότητά της να συνεργάζεται πέρα από τα σύνορα. Το EIT δημιουργήθηκε ακριβώς για να καταστήσει αυτό εφικτό: να συνδέσει πανεπιστήμια, επιχειρήσεις και καινοτόμους σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και σε ηγέτες της καινοτομίας εκτός αυτών, και να μετατρέψει την πολυμορφία της Ευρώπης σε κινητήριο δύναμη δημιουργικότητας και ανταγωνιστικότητας. Μέσω της πρωτοβουλίας EIT Global Outreach, επεκτείνουμε αυτή τη συνεργατική προσέγγιση σε βασικές περιοχές καινοτομίας σε όλο τον κόσμο, δημιουργώντας πύλες για τις ευρωπαϊκές νεοφυείς επιχειρήσεις ώστε να έχουν πρόσβαση σε νέες αγορές, ταλέντα και επενδυτικές ευκαιρίες. Τελικά, η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης θα εξαρτηθεί από το πόσο καλά συνδέουμε τα ταλέντα, τις ιδέες και τους πόρους μας. Με τη δημιουργία ανοιχτών και συνεργατικών δικτύων καινοτομίας, μπορούμε να κάνουμε την Ευρώπη όχι μόνο μια ήπιο καινοτόμων, αλλά μια πραγματική κοινότητα καινοτομίας που συνεργάζε-

ται με τον κόσμο με τους δικούς της όρους.

– Κοιτώντας μπροστά, πώς πρέπει να τοποθετηθεί η Ευρώπη για να παραμείνει ανταγωνιστική στην παγκόσμια καινοτομία έναντι των ΗΠΑ και της Ασίας;

– Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην πολυμορφία της. Πολυμορφία ιδεών, πολιτισμών, βιομηχανιών και ταλέντων. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε είναι να μετατρέψουμε αυτή την πολυμορφία σε πραγματικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Διαθέτουμε βαθιά ιστορικά πλεονεκτήματα σε τομείς όπως η μεταποίηση, η μηχανική ακριβείας, η χημεία και ο πολιτισμός. Αν τα συνδυάσουμε με τις αναδυόμενες τεχνολογίες και την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, μπορούμε να ηγηθούμε του είδους της σύνθεσης, διεπιστημονικής καινοτομίας που καθορίζει το μέλλον. Για να το επιτύχει αυτό, η Ευρώπη πρέπει να δημιουργήσει δίκτυα συνεργατικής καινοτομίας που θα φέρνουν σε επαφή νεοφυείς επιχειρήσεις, εταιρείες, ερευνητές και υπεύθυνους χάραξης Εξίσου σημαντικό είναι να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα θάρρους, όπου κάθε τομέας της οικονομίας θα αισθάνεται τη δύ-

ναμη να πειραματίζεται, να αναλαμβάνει κινδύνους και να επιταχύνει την καινοτομία.

Πρέπει επίσης να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα που ανταμείβει τον πειραματισμό και την ανάλυση κινδύνων. Η Ευρώπη δεν έχει έλλειψη λαμπρών μυαλών ή τεχνολογιών – αυτό που μας λείπει μερικές φορές είναι το θάρρος να επιταχύνουμε την καινοτομία, να προχωρήσουμε γρηγορότερα από την έρευνα στην αγορά και να επεκτείνουμε, ό,τι λειτουργεί. Εάν καταφέρουμε να δημιουργήσουμε τις κατάλληλες συνθήκες – εμπιστοσύνη, ανοιχτό πνεύμα και συνεργασία – η Ευρώπη μπορεί να ηγηθεί όχι αντιγράφοντας τους άλλους, αλλά καθορίζοντας το δικό της ξεχωριστό μοντέλο βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς καινοτομίας.

Πιστεύω ακράδαντα ότι το EIT μπορεί και κάνει μια πολύ σημαντική διαφορά σε αυτό το θέμα. Συνδέοντας τα οικοσυστήματα καινοτομίας της Ευρώπης, συμβάλλουμε στη μετατροπή αυτής της πολυμορφίας σε αντίκτυπο, διασφαλίζοντας ότι η Ευρώπη θα παραμείνει όχι μόνο ανταγωνιστική, αλλά και παγκόσμιος ηγέτης στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς καινοτομία.

Γαλλικός πυρετός για την Ευρώπη

Του ΣΑΪΜΟΝ ΝΙΞΟΝ

Τα νερά καλύπτουν το κεφάλι του Εμανουέλ Μακρόν. Για το μεγαλύτερο μέρος της τελευταίας δεκαετίας, ο Γάλλος πρόεδρος υπήρξε μια ζωτική παρουσία στη σκηνή της Ευρώπης – όχι μόνον ως ηγέτης της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κυριότερης στρατιωτικής δύναμής της, αλλά και ως ο πιο δυναμικός υπέρμαχος μιας βαθύτερης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ώστε να διασφαλιστούν η ασφάλεια και η ευημερία μιας ηπείρου που βρίσκεται παγιδευμένη ανάμεσα σε μια ολοένα πιο συναλλακτική Αμερική και μια πιο διεκδικητική Κίνα. Ωστόσο, η πολιτική κρίση που έχει καταλάβει τη Γαλλία αφήνει τόσο τον Μακρόν όσο και τη χώρα του αποδυναμωμένους με τρόπους που θα προκαλέσουν αναταράξεις σε ολόκληρη την ήπειρο.

Ο Μακρόν μπορεί να επέζησε της τελευταίας πολιτικής κρίσης, αλλά η θέση του φαίνεται όλο και πιο επισφαλής. Η άμεση πρόκληση είναι η ψήφιση του προϋπολογισμού έως το τέλος του έτους. Με την άκρα Δεξιά και την άκρα Αριστερά να απορρίπτουν ό,τι και αν προτείνει η νέα κυβέρνηση, ο δρόμος για μια λύση παραμένει στενός.

Δεδομένου ότι οι δημοσκοπήσεις δείχνουν εκ νέου ένα κατακερματισμένο κοινοβούλιο, μια προεδρική εκλογή ίσως είναι ο μόνος τρόπος προκειμένου να ξεκαθαρίσει η κατάσταση. Ο Μακρόν επιμένει ότι θα ολοκληρώσει τη θητεία του, η οποία λήγει στα μέσα του 2027. Όσο, όμως, συνεχίζεται η αστάθεια, τόσο περισσότερο φαίνεται να αποτελεί μέρος του προβλήματος παρά της λύσης.

Προς το παρόν, αυτή παραμένει μια πολιτική κρίση της Γαλ-

λίας και όχι της ευρωπαϊκής οικονομίας. Το κόστος δανεισμού αυξήθηκε όταν παραιτήθηκε ο Λεκορνί και για πρώτη φορά ξεπέρασε εκείνο της Ιταλίας. Ωστόσο, η διαφορά από τα γερμανικά ομόλογα δεν ξεπέρασε τις 86 μονάδες βάσης – ακόμη κάτω από το ανώτατο σημείο του 2012 και πολύ χαμηλότερα από τις 300 μονάδες της κρίσης του ευρώ. Η πιθανότητα να φτάσει σε επίπεδα κρίσης είναι μικρή, καθώς οι επενδυτές θα έπρεπε να στοιχηματίσουν εναντίον της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η οποία πλέον διαθέτει νέα εργαλεία για την αντιμετώπιση κρίσεων.

Η πορεία, πάντως, παραμένει ανησυχητική. Η Goldman Sachs εκτιμά πως η Γαλλία χρειάζεται δημοσιονομική προσαρμογή τεσσάρων ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ μόνο για να σταθεροποιηθεί το χρέος της.

Ο άμεσος κίνδυνος για την Ευρώπη είναι μια αδύναμη γαλλική οικονομία να επιβαρύνει περαιτέρω την ανάπτυξη, η οποία ήδη ανακόπτεται από τη γερμανική οικονομία, που βρίσκεται στα πρόθυρα ύφεσης λόγω της κατάρρευσης της βιομηχανικής παραγωγής φέτος. Η Γερμανία αναμένεται να ανακάμψει το επόμενο έτος, όταν θα αρχίσουν να αποδίδουν οι μεγάλες επενδύσεις σε υποδομές και άμυνα. Είναι αξιοσημείωτο ωστόσο ότι η ευρωπαϊκή ανάπτυξη αυτή τη στιγμή καθοδηγείται από τις πρώην «χώρες της κρίσης», όπως η Ισπανία και η Ελλάδα. Αυτό αντικατοπτρίζει τις βαθιές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης του ευρώ – μεταρρυθμίσεις που η Γαλλία και η Γερμανία απέφυγαν.

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την Ευρώπη είναι ότι μια αποδυναμωμένη Γαλλία θα αποτελέσει

Η Μαρίν Λεπέν φτάνει στα κεντρικά γραφεία της Εθνικής Συσπείρωσης κρατώντας μια γάτα σε ένα καλάθι. Ενδεχόμενη άνοδος του ακροδεξιού κόμματος στην εξουσία το 2027 (το κόμμα της Λεπέν καταγράφει 33% στις δημοσκοπήσεις) θα φέρει πολλά χρόνια πίσω την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

εμπόδιο στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις της ηπείρου. Από τότε που εμφανίστηκε ως υπουργός στην κυβέρνηση του Φρανσουά Ολάντ, πριν από μία δεκαετία, ο Μακρόν υπήρξε ο πιο ένθερμος υποστηρικτής μιας βαθύτερης ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η Ε.Ε. ήδη δυσκολεύεται να εφαρμόσει τις μεταρρυθμίσεις που προτείνει η έκθεση Ντράγκι – τη μείωση των γραφειοκρατιών, την ενοποίηση των αγορών ενέργειας, άμυνας, χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και τηλεπικοινωνιών. Με τη Γαλλία σε πολιτική αναταραχή, η πρόοδος σε αυτά τα εγχειρήματα μπορεί να σταματήσει.

Σε πιο θεμελιώδες επίπεδο, η προοπτική νέου κοινού ευρωπαϊκού δανεισμού για την άμυνα, την καθαρή ενέργεια και την επιστημονική έρευνα –όπως προτείνει ο

Ντράγκι– γίνεται σχεδόν αδύνατη, όσο υπάρχουν αμφιβολίες για τη βιωσιμότητα του χρέους του δεύτερου μεγαλύτερου μέλους της Ευρωζώνης, που μάλιστα παραβιάζει αποκάλυπτα τους δημοσιονομικούς κανόνες.

Ενα ακόμη πιο ζοφερό σενάριο για την Ευρώπη είναι η λήξη της θητείας του Μακρόν –είτε τώρα είτε το 2027– με την άνοδο της Εθνικής Συσπείρωσης της Μαρίν Λεπέν στην εξουσία. Αυτό το σενάριο μοιάζει όλο και πιο πιθανό. Το κόμμα της Λεπέν καταγράφει 33% στις δημοσκοπήσεις, ποσοστό που ουσιαστικά εγγυάται ότι η ίδια –ή ο προστατευόμενός της, Ζορντάν Μπαρντελά– θα φτάσει στον δεύτερο γύρο για τρίτη φορά. Ανάλογα με τον αντίπαλο, οι ψηφοφόροι ίσως τελικά τολμήσουν το ρίσκο. Μία από τις συνέπειες

της πολιτικής αποτυχίας του Μακρόν ήταν η αποδυνάμωση του κεντρικού χώρου της γαλλικής πολιτικής, αφήνοντας το τοπίο χωρίς προφανή διάδοχο.

Το ακροδεξιό κόμμα έχει εγκαταλείψει τη ρητορική περί Frexit, όμως οι πολιτικές του θα το φέρουν σε τροχιά σύγκρουσης με τις Βρυξέλλες. Θα υπονομεύσει τη γαλλογερμανική συνεργασία, που επί δεκαετίες αποτέλεσε κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, θα θέσει εν αμφιβόλω τη στήριξη της Ε.Ε. προς την Ουκρανία, θα αναστείλει την ενοποίηση της ενιαίας αγοράς και τις εμπορικές συμφωνίες, και θα ενισχύσει το δεξιό, λαϊκιστικό μπλοκ στην Ε.Ε., το οποίο πιθανότατα θα ενισχυθεί περαιτέρω από τον Αντρέι Μπάμπις μετά τη νίκη του στις πρόσφατες εκλογές στην Τσεχία.

Το ερώτημα που τίθεται πλέον για την Ευρώπη δεν είναι μόνον αν ο Μακρόν θα επιβιώσει, αλλά τι θα απογίνει το όραμά του για μια πιο ολοκληρωμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, ικανή να ασκεί «στρατηγική αυτονομία» σε έναν αναδυόμενο πολυπολικό κόσμο. Δεν υπάρχει προφανής διάδοχος που να διεκδικεί τον μανδύα της ηγεσίας του. Η Γερμανία παραμένει απορροφημένη στις εσωτερικές αντιπαραθέσεις της. Η Ιταλία πρωθυπουργός Τζόρτζια Μελόνι έχει αποδειχθεί πραγματίστρια, αλλά η δέσμευσή της στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παραμένει τακτική και όχι ιδεολογική. Ο κίνδυνος είναι ότι το αποδυναμωμένο κύρος του Μακρόν θα επιταχύνει περαιτέρω τη διάσπαση και τη γεωπολιτική αδυναμία της Ευρώπης.

Ο κ. Σάιμον Νίξον είναι ανεξάρτητος σχολιαστής και εκδότης του ενημερωτικού δελτίου Wealth of Nations στο Substack.

The Black Range Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού

Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Το απόλυτο χάος

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ένας πολιτικός για να κάνει καλά τη δουλειά του πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί την ανθρώπινη εμπειρία. Και μέσα από αυτή την κατανόηση να θέτει ως προτεραιότητά του να κάνει τη ζωή πιο ανθρώπινη. Ή, για να το θέσω πιο λιανά, πολιτικός χωρίς ενσυναίσθηση ώστε να αντιλαμβάνεται τις επιπτώσεις των πράξεών του στην ψυχολογία του πολίτη, παραμένει ανεπαρκής στην άσκηση πολιτικής. Προς τι όλη αυτή η εισαγωγή; Εδώ και καιρό το κυκλοφοριακό πρόβλημα στη Λευκωσία έχει γιγαντωθεί. Οι ταυτόχρονες εργασίες στους δρόμους σε πολλαπλά σημεία χωρίς να προσφέρονται εναλλακτικές λύσεις, έστω και προσωρινές, έχουν ως αποτέλεσμα τη μετατροπή της καθημερινότητας του δύσμοιρου κάτοικου αυτής της πόλης σε μια εξαντλητική αναμέτρηση με την υπομονή του και την ψυχική του υγεία. Δεν φτάνει που ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει καταστήσει ένα διαρκές και καθόλα μάταιο κυνήγι του χρόνου, έρχεται και το κράτος με το υπουργείο Μεταφορών και όποιον άλλο αρμόδιο/αναρμόδιο να καθηλώσει τον άνθρωπο σε ατέμονα μπιτιλιάρισματα με αλυσιδωτές παρενέργειες στην ήδη κλονισμένη ψυχολογία του.

Και αυτό είναι κάτι το οποίο δεν χωρεί ούτε και συγχωρεί επιδερμικές δικαιολογίες, γιατί αν δεν αντιλαμβάνονται οι αρμόδιοι τι σημαίνει να κάνεις την καθημερινότητα του κόσμου ανυπόφορη χωρίς να του προσφέρεις μια εναλλακτική λύση, τότε το θέμα είναι σαφώς πιο βαθύ. Όταν δεν μπαίνεις καν στον κόπο να δείξεις πως έχεις καταστρώσει ένα πλάνο προκειμένου να πετύχεις μεν τη διεκπεραίωση των έργων, αλλά παράλληλα και την ελάχιστη επίπτωση των εργασιών στα ήδη ασφυκτικά δρομολόγια του πολίτη, τότε μία είναι η ερμηνεία που επιδέχεται ο τρόπος που ασκείς πολιτική: Ότι δεν σε ενδιαφέρει ποσώς να βρεις τρόπους να διευκολύνεις τον κόσμο και πως θεωρείς ότι αυτός ο κόσμος οφείλει να υπομένει τις όποιες εργασίες και έργα πρέπει να συμβούν αδιαμαρτύρητα και στωικά, άες και δεν τον αρκούν τα χίλια μύρια άλλα προβλήματα που καλείται να διαχειριστεί εξαιτίας της χρόνιας πολιτικής ανεπάρκειας των κρατούντων και της τεράστιας απόστασης μεταξύ πολιτικής και ενσυναίσθησης.

Μετά λοιπόν από τη δεκάχρονη ταλαιπωρία μέχρι να τελειώσει η πλατεία Ελευθερίας, με όλο το κυκλοφοριακό χάος που επέφεραν τα έργα υλοποίησής της, τώρα ο δύσμοιρος κάτοικος αυτής της πόλης πρέπει να υπομένει το ταυτόχρονο κλείσιμο οδικών αρτηριών που επιφορτίζει τους υπόλοιπους δρόμους του κέντρου, με αποτέλεσμα ένα μεγαλειώδες μπιτιλιάρισμα από το οποίο δεν υπάρχει πουθενά έξοδος διαφυγής. Με πιο απλά λόγια, ο πολίτης καλείται να περάσει το μεγαλύτερο μέρος της μέρας του μέσα στο αυτοκίνητό του μπλοκαρισμένος από παντού. Και γιατί αυτή η συνθήκη πρέπει να γίνεται ανεκτή και αποδεκτή, είναι ένα θεμελιώδες ερώτημα που οφείλει ο αρμόδιος υπουργός να μας το απαντήσει πάραυτα. Η Μακαρίου είναι κλειστή, η Κωνσταντίνου Παλαιολόγου είναι κλειστή, στη Διγενή Ακρίτα γίνονται έργα, στην Ευαγόρου γίνονται έργα, το κλείσιμο αυτών των οδών σε συνδυασμό με το κλείσιμο λωρίδων λόγω έργων έχει μετατρέψει τη Στασίνου σε εφιάλτη, όπως επίσης και την έτσι κι αλλιώς αποτυχημένη Καλλιπόλεως. Ο Δήμος Λευκωσίας ισχυρίζεται ότι έκρουσε τον κώδωνα κινδύνου εδώ και μήνες, προειδοποιώντας ότι θα έρθει αυτή η μέρα του απόλυτου κυκλοφοριακού χάους στέλνοντας, όπως δήλωσε ο κ. Φάκας, ξεκάθαρο μήνυμα ότι πρέπει να επαναξιολογηθούν οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στο κέντρο της Λευκωσίας.

Έκαναν μάλιστα, όπως είπε, και εισηγήσεις στο υπουργείο αλλά αντί να εισακουστούν «μπήκαν κάτω από το χαλί». Γιατί μπήκαν κάτω από το χαλί; Γιατί δεν επαναξιολογήθηκαν οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις; Γιατί δεν συνεδρίασαν από κοινού δήμος και υπουργείο Μεταφορών με στόχο να βρεθούν οι καλύτερες εναλλακτικές λύσεις μέχρι την αποπεράτωση των έργων; Γιατί δεν πιέζει περισσότερο ο δήμος το υπουργείο; Και γιατί το υπουργείο παραμένει ασυγκίνητο στην απαράδεκτη ταλαιπωρία στην οποία υποβάλλει καθημερινά τον πολίτη; Υπάρχει κάποιος να δώσει μια απάντηση και μια απολογία ή στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα;

elenixenou11@gmail.com

Το 2023, τα πανηγυρικά πρωτοεξέλιδα ορισμένων εφημερίδων εμφάνιζαν τον Κυριάκο Μητσοτάκη και τον Ταγίπ Ερντογάν ως συνεχιστές του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Κεμάλ Ατατούρκ, ένεκα της Διακήρυξης Φιλίας και Καλής Γειτονίας που είχαν υπογράψει την Πέμπτη, 7 Δεκεμβρίου, στην Αθήνα. Και αυτό διότι η Διακήρυξη μεταξύ των δύο ηγετών θυμίζει το Ελληνο-τουρκικό Σύμφωνο Φιλίας και Σταθερότητας που υπεγράφη στην Άγκυρα το 1930, από τους Βενιζέλο και Ατατούρκ, ως εκ τούτου επέτρεπε να δημιουργηθούν προσδοκίες για φως στην άκρη του τούνελ και επέτρεψε συγκλίσεων στα ακανθώδη ζητήματα. Είχε προηγηθεί, τρία χρόνια νωρίτερα, η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας - Ιταλίας για την ΑΟΖ—που ουσιαστικά αναθεωρούσε εκείνην του 1977, αλλά αναμφίβολα επίσης ιστορικής σημασίας παρά τις όποιες υποσημειώσεις— ένα γεγονός που εντυπώθηκε με τη χαρακτηριστική φράση του Νίκου Δένδια: «Μεγαλώσαμε

την Ελλάδα». Τον Ιούλιο του 2024, τα πέντε πλοία του τουρκικού πολεμικού ναυτικού που κινήθηκαν στη θαλάσσια περιοχή της Κάσου όπου βρισκόταν το ιταλικό ερευνητικό σκάφος «IEVOLI RELUME», με σκοπό τη διενέργεια βυθοσκοπήσης, μιας διαδικασίας απαραίτητης προκειμένου να ακολουθήσει η πόντιση του περιβόητου καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης, με αποτέλεσμα να αναχωρήσει πριν ολοκληρώσει τις ενέργειές του, δεν άφηναν περιθώρια για άλλες μεγалоστομίες.

Οι δημόσιες αντεγκλήσεις και η ένταση που παρατηρούμε τον τελευταίο καιρό μεταξύ Αθηνών - Λευκωσίας είναι συνέπειες ενός άλυτου προβλήματος που κακοφορμίζει. Της αδυναμίας ή απροθυμίας, αν προτιμάτε, της Ελλάδας να ασκήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα, παρά τις αμφισβητήσεις της Τουρκίας τις οποίες επιβάλλει με επιτυχία διά των παρεμποδίσεων.

Η περίπτωση του καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης, ενός έργου στρατηγικής σημασίας και σπουδαιότητας μεν, αποφασίστηκε και δρομολογήθηκε κάτω από περιερ-

γες συνθήκες δε, εξελίσσεται σε πρόβλημα ασφυξίας. Διότι η επιμονή μας για λόγους ακατανόητους να αγνοούμε την πραγματικότητα, μας έφερε—πρωτίστως την κυβέρνηση της Ελλάδας—στη σημερινή δεινή θέση. Που δεν ωραιοποιείται με κενού περιεχομένου δηλώσεις όπως «δεν συζητάμε θέματα εθνικής κυριαρχίας / η χώρα δεν παραιτείται των κυριαρχικών της δικαιωμάτων». Καθότι, να που μπλεχτήκαμε στο καλώδιο πριν το ποντίσουμε στη θάλασσα, χωρίς να μπορούμε να ξεμπλεχτούμε, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουμε να πνιγούμε.

Πολύ φοβάμαι, ότι η όλη συζήτηση περί οφειλών, εκατομμυρίων και άλλων παρεμφερών, διαδικαστικών ωστόσο ζητημάτων, δεν είναι παρά προπέτασμα καπνού. Και στην πραγματικότητα γίνεται για το πάπλωμα. Δηλαδή την προστασία της «ηγετικής εκόνας», και στην προκειμένη περίπτωση, αυτής του Έλληνα πρωθυπουργού. Γιατί η εντύπωση που έχει δυστυχώς δημιουργηθεί είναι μιας απέλπιδας προσπάθειας πρόκλησης τεχνητής κρίσης με την

Κύπρο, ώστε να δικαιολογείται η ανακοίνωση του ναυαγίου του έργου για λόγους ασυμφωνίας χαρακτήρων και ασυνέπειας οικονομικών υποχρεώσεων.

Εντούτοις, αν αυτή είναι η επιδίωξη, ακόμα κι αν επιτευχθεί, όσο ο Κυριάκος Μητσοτάκης δεν βγάζει ξανά το πλοίο στη θάλασσα—έχει παρέλθει πάνω από ένας χρόνος από το συμβάν της Κάσου—προκειμένου να υλοποιήσει το μέρος των δικών τους δεσμεύσεων, το αποτέλεσμα θα είναι ένα και το αυτό: Και η εικόνα και το κύρος του θα έχουν τρωθεί και η Τουρκία θα εξακολουθήσει να ασκεί κυριαρχία στην άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. Οπότε, αν δεν κρύβει άσο στο μανίκι, δηλαδή μια συμφωνία με την Τουρκία που επιλύει το πρόβλημα, ας ζητήσει, σε συμφωνία και με την «αδελφή Κύπρο», τη συνδρομή του φίλου Νετανιάχου, να κατεβάσει τα πλοία του στην περιοχή. Τζάμπα δεν είναι να πάνε τόσες τριμερείς και τόσες ασπίδες ασφαλείας; Όχι και τόσο τζάμπα, βέβαια...

photiouth@kathimerini.com.cy

Μέλος του προσωπικού περπατά στο άδειο Καπιτώλιο των ΗΠΑ στην Ουάσινγκτον. Το shutdown της κυβέρνησης των ΗΠΑ έχει εισέλθει στη δέκατη ημέρα, με την κυβέρνηση να λέει ότι οι απολύσεις ομοσπονδιακών υπαλλήλων είναι επικείμενες και θα μπορούσαν να είναι μόνιμες.

Συνειρμοί

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Από την πρώτη στιγμή γνωστοποίηστος του «σχέδιου Τραμπ» για τη Γάζα, η Ε.Ε. εξέφρασε στήριξη, με γραπτή δήλωση, την οποία εξέδωσε εξ ονόματος των 27 κρατών-μελών, η ύπατη εκπρόσωπος Κάγια Κάλας. Όλα λοιπόν τα κράτη-μέλη και η ηγεσία της Ε.Ε. στις Βρυξέλλες, καλωσόρισαν το «σχέδιο Τραμπ» και συντάχθηκαν με τον πλανητάρχη.

Πόσο όμως αυτό το σχέδιο που αποδίδεται στον κ. Τραμπ, καλύπτει τις θέσεις της Ε.Ε.; Ερώτημα το οποίο καθίσταται εύλογο, καθώς το «σχέδιο Τραμπ» δεν κάνει την παραμικρή νύξη στη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους. Κάτι που αποτελεί βασική παράμετρο των ομόφωνων αποφάσεων της Ε.Ε. και κατά συνέπεια, θα έπρεπε να αποτελεί πυξίδα για τη στήριξη του όποιου σχεδίου αφορά στο Παλαιστινιακό. Παρόλα αυτά, όμως, οι ηγέτες των 27 κρατών-μελών επέλεξαν να επικροτήσουν το «σχέδιο Τραμπ». Στη

γραπτή τους δήλωση θυμίζουν και τη «λύση δύο κρατών», που παραπέμπει σε παλαιστινιακό κράτος, χωρίς ωστόσο αυτή η υπόμνηση να προσλαμβάνει ουσιαστικό χαρακτήρα, ώστε να τεθεί ως προϋπόθεση για την έκφραση στήριξης στο σχέδιο του πλανητάρχη. Ως αποτέλεσμα, οι 27, περιλαμβανομένης της Κυπριακής Δημοκρατίας, στήριξαν το σχέδιο Τραμπ για τη Γάζα, άνευ ουσιαστικών προϋποθέσεων. Δηλαδή, εν λευκώ.

Αν προεκτείνουμε την εν λόγω πολιτική συμπεριφορά της Ε.Ε. από το Παλαιστινιακό, κατ' αντιστοιχία στο Κυπριακό, επίσης εύλογα μπορεί κάποιος να διερωτηθεί, πώς θα αισθανόταν η Λευκωσία, εάν η Ε.Ε. στήριζε μια διευθέτηση στην Κύπρο, χωρίς να θέτει ως προϋπόθεση τη λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας. Δηλαδή, εάν στο τραπέζι υπήρχε ένα σχέδιο για διευθέτηση του Κυπριακού, χωρίς να κάνει την παραμικρή νύξη στο πλαίσιο λύσης και στα ψηφίσματα ΟΗΕ, η κυβέρνηση Χρι-

στοδουλίδη θα ήταν ευτυχής, εάν η Ε.Ε. το «καλωσόριζε»;

Οι συνειρμοί καθίστανται ακόμη πιο ενδιαφέροντες, καθώς το σχέδιο Τραμπ για τη Γάζα, που καλωσόρισαν και στήριξαν οι 27 ηγέτες, περιλαμβανομένου του Προέδρου μας, δεν περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα πλήρους αποχώρησης των ισραηλινών στρατευμάτων από τη Γάζα. Σε ελεύθερη μετάφραση, το Ισραήλ, με βάση το σχέδιο Τραμπ, μπορεί να βρίσκεται στη Γάζα για απροσδιόριστο χρόνο. Θα αποφύγει να πω «εοσαεί», αν και εκτιμώ ότι η Λευκωσία αυτό ακριβώς θα έλεγε, εάν υπήρχε ανάλογο σχέδιο για το Κυπριακό, το οποίο δεν θα προσδιόριζε επακριβώς πότε θα αποχωρούσαν πλήρως τα κατοχικά στρατεύματα της Τουρκίας. Και πιθανότατα ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να έπνεε τα μένεα, εάν η Ε.Ε. «καλωσόριζε» ένα σχέδιο για το Κυπριακό, χωρίς χρονοδιάγραμμα αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων και εάν ανεχόταν την παραμονή τους για

απροσδιόριστο χρόνο. Όπως ακριβώς πράττει το σχέδιο Τραμπ για τη Γάζα, με το οποίο συντάχθηκαν οι 27, περιλαμβανομένης της Κύπρου.

Όμως, το σχέδιο Τραμπ για το Παλαιστινιακό, χαρακτηρίζεται από δύο ακόμη ανησυχητικά στοιχεία. Το πρώτο είναι η παντελής απουσία του ΟΗΕ, ο οποίος «εκτοπίσθηκε» και συνεπώς δεν διαδραματίζει κανένα απολύτως ρόλο. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι το σχέδιο που αποδίδεται στον κ. Τραμπ είναι στην πραγματικότητα αυτό που ετοίμασαν ο πρώην πρωθυπουργός της Βρετανίας Τόνι Μπλερ και ο γαμπρός του Αμερικανού προέδρου, Τζάρεντ Κούσερ και είχε αποκαλύψει η εφημερίδα Times of Israel, η οποία μάλιστα το διαφώνισε δέοντως.

Μπορεί αλήθεια κανείς να φανταστεί ένα ανάλογο σχέδιο λύσης του Κυπριακού, διά χειρός Τραμπ, χωρίς καμιά εμπλοκή του ΟΗΕ και με διαφημιστικούς, υποστηρικτικούς τίτλους από τον τουρκικό Τύπο; Με απουσία μάλιστα

προνοιών για λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας και άνευ χρονοδιαγράμματος αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων;

Δεν ξέρω αν ο Ντόναλντ Τραμπ ζυγίζει τον Ταγίπ Ερντογάν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που ζυγίζει τον Βενιαμίν Νετανιάχου. Αυτό όμως που θεωρώ ως αυτονόητο, είναι ότι η ζυγαριά του πλανητάρχη θα βαρύνει υπέρ της λίστας που ετοίμασε ο Ερντογάν για αγοράς 50 δισ. δολαρίων από τις ΗΠΑ και όχι υπέρ των «ελαφρότερων» δικαιών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Κύπρου. Από την κυβέρνηση της οποίας θα προσδοκούσε κανείς να αποκτήσει κάποια στιγμή αντίληψη και να κοιτάξει σοβαρά τη συνάφεια Κυπριακού και Παλαιστινιακού, σε συνδυασμό με τα επικίνδυνα κενά που χαρακτηρίζουν το σχέδιο Τραμπ, περιλαμβανομένου του «εκτοπισμού» του ΟΗΕ.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η διπλωματία στην εποχή του Τραμπ

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Είναι απίστευτο πώς ένας άνθρωπος μπορεί να αλλάξει τον ρου της Ιστορίας. Μπορείτε να αποδώσετε την άνοδο του Ντόναλντ Τραμπ στην εξουσία σε δεκάδες «βαθύτερα αίτια», στην αποτυχία της αμερικανικής ελίτ κ.λπ. κ.λπ. Τη διαφορά όμως στο τέλος της ημέρας την κάνει ο ίδιος, με τον τρόπο που λειτουργεί και αποφασίζει. Μπήκε σε ένα κατωσπρέπει, γερασμένο, «πολιτωμένο» πολιτικό σκηνικό και τα έκανε λίμπα. Σκεφθείτε ότι δεν έχει ακόμη κλείσει χρόνο από την αρχή της δεύτερης θητείας και δείτε τι έχει αλλάξει, μέσα και έξω από την Αμερική. Μιλάμε για έναν παλιό κόσμο που καταρρέει κάθε μέρα και έναν νέο που καθορίζεται από τις αποφάσεις ενός ανθρώπου, της οικογένειάς του και μερικών προσωπικών φίλων.

Τι σημαίνει αυτή η εξελίξη για εμάς; Δεν έχω ιδέα. Κανείς δεν έχει ιδέα όσο και αν είναι «κολλήτσος της βίβανκα» ή «στενός φίλος με τον πρώτο ξάδελφο της Μελάνια», όπως διατείνεται το μισό «Κολωνάκι». Το βέβαιο είναι ότι όποιος βρεθεί απέναντι στον Αμερικανό πρόεδρο θα αιφνιδιαστεί. Με μαθηματική βεβαιότητα. Όπως ο Αλέξης Τσίπρας όταν τον άκουσε να του λέει, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, ότι ήταν κακή απόφαση να μείνει στο ευρώ (a bad business decision). Ή ο Κυριάκος Μητσοτάκης, όταν στην κρίση του 2020 απείλησε, ακολουθώντας ένα προσεκτικό σχέδιο, να απαντήσει δυναμικά σε κάποια τουρκική ενέργεια και ο Τραμπ, αντί να τον αποτρέψει όπως κάθε προκάτοχός του, είπε περίπου «καλή ιδέα, έτσι φτάνεις σε μια συμφωνία» (that

is the way to get to a deal). Ή ο σημαίων Έλληνοαμερικανός παράγων που τον άκουσε να λέει «μα δεν καταλαβαίνω, αφού είναι Έλληνας ο Πατριάρχης, γιατί δεν είναι στην Ελλάδα και μένει στην Τουρκία;». Ή, το ακόμη καλύτερο, όταν ο ίδιος παράγων του ζήτησε να παρέμβει για να μη γίνει τζαμί η Αγία Σοφία, η απάντηση ήταν: «Ο Ερντογάν είναι πολύ φίλος μου, σκεπτόμαστε με τον ίδιο τρόπο. Του είπα όμως ότι ήταν πολύ κακή επιχειρηματική επιλογή, θα έβγαζε πολλά

Το βασικό είναι ποιος (πραγματικά όμως, όχι στη φαντασία του) ξέρει ποιον που μπορεί να έχει πρόσβαση στον πρόεδρο και στον άμεσο κύκλο του.

λεφτά πουλώντας εισιτήρια σε χριστιανούς τουρίστες» (a bad real estate deal).

Η διπλωματία στην εποχή του Τραμπ είναι μια νέα τέχνη, που δεν διδάσκεται στις σχολές Διεθνών Σχέσεων γιατί δεν αφορά μηχανισμούς και θεσμούς. Το βασικό είναι ποιος (πραγματικά όμως, όχι στη φαντασία του) ξέρει ποιον που μπορεί να έχει πρόσβαση στον πρόεδρο και στον άμεσο κύκλο του. Και μετά, ποιος μπορεί να σκεφθεί τι κάνει κλικ στο μυαλό του. Ιστορικοί και διεθνολόγοι δεν κάνουν για αυτήν τη δουλειά. Ανήκουν και αυτοί σε έναν παλιό κόσμο, τα εργαλεία τους είναι σκουριασμένα και η φαντασία τους περιορισμένη. Ημασταν και είμαστε όλοι απροετοίμαστοι για αυτό το φαινόμενο.

Ο νέος και οι παλιοί

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΑΝΙΔΗ**

Ας μην αιφνιδιάζει ο τρόπος ενεργείας του κ. Ντόναλντ Τραμπ στη διεθνή πολιτική σκηνή. Είναι ασφαλώς εγωπαθής ο πρόεδρος των ΗΠΑ. Αλλά και ποιος δεν θα ήταν, εάν τύχαινε να ηγείται της μεγαλύτερης δυνάμεως του πλανήτη.

Οικτρίζουν και αναθεματίζουν οι αντιπαλοί του σε Αμερική και Ευρώπη πώς ήταν δυνατόν να αναδειχθεί εκ νέου στο προεδρικό αξίωμα, αφού πττηθεί διασύρθηκε για μία τετραετία από τον προκάτοχό του – τον Δημοκρατικό και «άνου» Τζο Μπάιντεν.

Ιώως γιατί «το πρόβλημα είναι πως στην Αμερική μπορεί ο καθένας να γίνει πρόεδρος», όπως έλεγε ο «πρύτανης των κωμικών της αντικουλτούρας» Τζορτζ Κάρλιν, που πέθανε το 2008, πριν καν ο κ. Τραμπ εμφανισθεί στην αμερικανική πολιτική σκηνή.

Πολιτικός ο κ. Τραμπ δεν είναι ο κλασικός Ρεπουμπλικανός ή Δημοκρατικός ηγέτης. Είναι ένας ανατροπέας ριζοσπάστης με διάθεση σαρωτική. Δεν είναι φυσικά ο μόνος και ούτε καν ο πρώτος. Στις 21 Απριλίου 1938, σε ομιλία του προς τις «Θυγατέρες της Αμερικανικής Επανάστασης» ο τότε πρόεδρος Φραγκλίνος Ρούσβελτ έλεγε τα εξής: «Να θυμάστε πάντα πως όλοι μας, εσείς και εγώ ειδικότερα, είμαστε απόγονοι μεταναστών και επαναστατών», τονίζοντας ότι στους πρώτους μετανάστες που έφτασαν με το Mayfair στην Αμερική «υπήρχε μόνον ένας Τογ» – με άλλα λόγια συντηρητικός– προκαλώντας γέλιο επιδοκιμασίας στο ακροατήριό του. Πριν από αυτόν, ο πρόεδρος

Γούντροου Ουίλσον, διαρκούντος ακόμη του Μεγάλου Ευρωπαϊκού Πολέμου, με το διάγγελμά του τον Ιανουάριο του 1918 περί των «14 σημείων», το οποίο μεταξύ άλλων αναφερόταν στην αυτοδιάθεση των εθνών, διέλυε τις αυτοκρατορίες των Αψβούργων στην Κεντρική Ευρώπη και των Οθωμανών στα Βαλκάνια. Ενίοτε ριζοσπαστικές ανατροπές επιβάλλονται εκ των άνω και όχι αποκλειστικά από τις εξεγέρσεις των μαζών.

Καθόσον αφορά στην εξωτερική πολιτική του κ. Τραμπ, ίσως να ήταν χρήσιμο, παραβλέποντας προς στιγμήν τους αναλυτές, να θυμηθεί κανείς –ενδεχομένως χάριν παιδιάς– μία ρήση του συγχρόνου μας Αμερικανού συγγραφέα Τζιμ Μπούτσερ που είπε δηκτικότητα: «Η αντίληψή μας περί διπλωματίας είναι να κρατάμε με το ένα χέρι μας το περιστρόφο και με το άλλο ένα σάντουιτς και να σε ρωτάμε τι από τα δύο προτιμάς». Αυτό ενίοτε θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκεί την εξωτερική πολιτική ο κ. Τραμπ.

Μόνον που οι κυριότεροι αντιπαλοί του, η Κίνα και η Ρωσία, είναι χώρες παλιές, με εμπειρία αιώνων, που επιβιώνουν έως σήμερα με μνήμη ισχυρή και παρελθόν αυτοκρατορικό. Είναι, ανεξαρτήτως πολιτικού συστήματος, χώρες βαθύτατα συντηρητικές, ενώ οι ΗΠΑ θα γιορτάσουν του χρόνου τα 250 χρόνια από την ανεξαρτησία τους.

«Ο παλιός είναι αλλιώς», λέει ένα λαϊκό τραγούδι. Νέα χώρα με δυναμισμό όντως αξιοθαύμαστο οι Ηνωμένες Πολιτείες. Αλλά είναι «τα νέα παιδιά που ήρθαν στην παλιά τη γειτονιά» και την αναστατώνουν. Έτσι, όμως, ήταν πάντα οι Αμερικανοί και ο Θεός να είναι μαζί μας.

«Θα ήμουν τρελή αν ήθελα να αναλάβω την προεδρία». Η φράση, που ανήκει στην Κριστίν Λαγκάρντ, αναδεικνύει με τον πιο κυριολεκτικό τρόπο την πολιτική κρίση που ταλαιπωρεί τη Γαλλία. Κάτι αδιανόητο για την 5η Γαλλική Δημοκρατία όπου ο πρόεδρος της Δημοκρατίας λειτουργεί λίγο ως πολύ ως ο ανώτατος άρχων. Από τον στρατηγό Ντε Γκωλ ως τον Εμανουέλ Μακρόν ο πρόεδρος λειτουργούσε ως διαιτητής του κοινοβουλίου. Ορίζει τον πρωθυπουργό και ενέκρινε την κυβέρνηση που αυτός ο πρωθυπουργός σχημάτιζε. Το πλειοψηφικό σύστημα επέτρεπε τον σχηματισμό κοινοβουλευτικών πλειοψηφιών που στήριζαν τον πρωθυπουργό που, το επαναλαμβάνω, όριζε ο πρόεδρος. Για την Ιστορία να θυμίσω ότι η Πέμπτη Δημοκρατία διαδόθηκε την Τέταρτη επειδή το κοινοβούλιο αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του πολέμου της Αλγερίας. Αλλάξε το καθεστώς, η εξουσία πέρασε στα χέρια ενός ισχυρού Ντε Γκωλ, ο οποίος κληροδότησε την ισχύ του στους διαδόχους του. Η γαλλική δημοκρατία έως σήμερα ακόμη παραμένει «γκωλική». Αν δεν κάνω λάθος το Σύνταγμα προβλέπει ότι το κοινοβούλιο δεν μπορεί να ανατρέψει τον πρόεδρο. Εκείνος μπορεί να παραιτηθεί αν το επιθυμεί για συγκεκριμένους λόγους, όπως οι λόγοι υγείας. Έως σήμερα δεν έχει

συμβεί. Ο Μιτεράν κυβέρνησε μέχρι το τέλος, ενώ ήταν γνωστό ότι έπασχε από καρκίνο του προστάτη. Σήμερα, για πρώτη φορά στην 5η Δημοκρατία ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κινδυνεύει να αποχωρήσει εξαιτίας του κοινοβουλίου. Το σύστημα λειτουργούσε επειδή ο εκάστοτε πρόεδρος σπιντοργεί λίγο ως πολύ ως ο ανώτατος άρχων. Από τον στρατηγό Ντε Γκωλ ως τον Εμανουέλ Μακρόν ο πρόεδρος λειτουργούσε ως διαιτητής του κοινοβουλίου. Ορίζει τον πρωθυπουργό και ενέκρινε την κυβέρνηση που αυτός ο πρωθυπουργός σχημάτιζε. Το πλειοψηφικό σύστημα επέτρεπε τον σχηματισμό κοινοβουλευτικών πλειοψηφιών που στήριζαν τον πρωθυπουργό που, το επαναλαμβάνω, όριζε ο πρόεδρος. Για την Ιστορία να θυμίσω ότι η Πέμπτη Δημοκρατία διαδόθηκε την Τέταρτη επειδή το κοινοβούλιο αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του πολέμου της Αλγερίας. Αλλάξε το καθεστώς, η εξουσία πέρασε στα χέρια ενός ισχυρού Ντε Γκωλ, ο οποίος κληροδότησε την ισχύ του στους διαδόχους του. Η γαλλική δημοκρατία έως σήμερα ακόμη παραμένει «γκωλική». Αν δεν κάνω λάθος το Σύνταγμα προβλέπει ότι το κοινοβούλιο δεν μπορεί να ανατρέψει τον πρόεδρο. Εκείνος μπορεί να παραιτηθεί αν το επιθυμεί για συγκεκριμένους λόγους, όπως οι λόγοι υγείας. Έως σήμερα δεν έχει

Την ώρα που γράφω, παρακολουθώντας συγχρόνως και τη γαλλική τηλεόραση, ο Μακρόν δεν έχει ακόμη ονομάσει τον πρωθυπουργό του. Παρότι έχει ξεπερασθεί το όριο που είχεβάλει ο ίδιος. Μπορεί και να μην έχει σημασία πια. Οι πρωθυπουργοί του

αποδεικνύονται αναλώσιμοι. Και η Εθνοσυνέλευση στο μόνο που συμφωνεί είναι στην απόρριψη του προϋπολογισμού. Στην τελευταία δημοσκοπήση η Εθνική Συσπείρωση ανέβηκε στο 36%, ενώ ανέβηκε και ο Ζεμούρ, γεγονός που κάνει πιθανή μια σύμπραξη στα δεξιά της δεξιάς για τη δημιουργία πλειοψηφίας. Γι' αυτό η σημερινή πλειοψηφία δεν θέλει τη διεξαγωγή πρόωρων εκλογών. Δεν θέλει όμως, όπως έχει δείξει μέχρι τώρα, και κυβέρνηση που θα προτείνει ο Μακρόν. Κοινώς αδιέξοδο. Απλώς για να διαψεύσουν όσοι υποστηρίζουν ότι η δημοκρατία δεν έχει αδιέξοδα. Και όμως η γαλλική δημοκρατία βρίσκεται μπροστά σε ένα αδιέξοδο που δύσκολα θα μπορέσει να ξεπεράσει. Κρίση καθεστώτος; Το τέλος της 5ης Δημοκρατίας; Ίδωμεν.

Εν τω μεταξύ, τα προβλήματα είναι προβλήματα. Η μεταρρύθμιση των συντάξεων. Το κοινωνικό κράτος που συντηρείται από δανεικά. Η κοινωνία σε αναβρασμό και η πολιτική τάξη που κάνει ό,τι μπορεί για να χάσει την αξιοπιστία της. Κάτι σας θυμίζει αυτό. Μόνον που η Γαλλία δεν είναι Ελλάδα και οι τύχες της επηρεάζουν τις τύχες ολόκληρης της Ευρώπης. Η Λεπέν, που τον τελευταίο καιρό ακολουθούσε μια ηπιότερη γραμμή, τώρα λέει ότι θα καταψηφίσει ό,τι κι αν παρουσιάσει μια καινούργια κυβέρνηση.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

Όλα αλλάζουν και όλα ίδια μένουν στην Κεντροαριστερά

Της **ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ**

Η διαφαινόμενη επιστροφή του Αλέξη Τσίπρα στη διεκδίκηση της πρωθυπουργίας θα ήταν πολύ σημαντικό γεγονός αν είχε προκύψει ως κοινωνικό αίτημα. Αλλά δεν φαίνεται να υπάρχουν ούτε ρεύμα ούτε κύμα για να τον ωθήσουν μπροστά και πάνω. Αυτό που σίγουρα υπάρχει είναι η αδυναμία των κομμάτων αριστερά της Ν.Δ. να απειλήσουν την πρωτοκαθεδρία της.

Αρκεί το κενό στην πολιτική έκφραση της κοινωνικής δυσφορίας για να δοθεί στον πρώην πρωθυπουργό μια δεύτερη ευκαιρία στην εξουσία;

Όπως όλα δείχνουν, ακόμη και ο ίδιος ξέρει ότι δεν αρκεί και γι' αυτό αναφέρεται σε μια ευρύτερη ανασύνθεση του προοδευτικού χώρου, αποδεχόμενος ότι μόνος του δεν μπορεί, όπως δέκα χρόνια πριν μπόρεσε, να θριαμβώσει.

Με τη Ζωή Κωνσταντοπούλου να είναι ορκισμένη εχθρός του και το ΚΚΕ να μην εμπλέκεται από θέση αρχής σε τέτοιου είδους διεργασίες, η πρωτοβουλία του Αλ. Τσίπρα αφορά εκ των πραγμάτων μόνο το ΠΑΣΟΚ, τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Νέα Αριστερά – για την ακρίβεια κομμάτια τους.

Το κόμμα από το οποίο προέρχεται και με το οποίο μεγαλοūr-

ηγσε βρίσκεται σε μια θλιβερά αμήχανη κατάσταση. Και μόνο το γεγονός ότι ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ Σωκράτης Φάμελλος κάνει κατ' ιδίαν συναντήσεις με τους βουλευτές για να βολιδοσκοπήσει τις προθέσεις τους δείχνει την παραδοξότητα στη λειτουργία ενός κόμματος που στην πραγματικότητα υπάρχει πια μόνο ως κέλυφος. Οι περισσότεροι βουλευτές και τα περισσότερα στελέχη περιμένουν ένα νεύμα από τον πρώην πρωθυπουργό για να τον ακολουθήσουν, ενώ αυτοί που εκ προοιμίου αποκλείονται από την πρωτοβουλία Τσίπρα, ο Π. Πολάκης και ο Ν. Παπάς, θα κληρονομήσουν, πιθανότατα, ό,τι απομείνει.

Οι παλιοί σύντροφοι του Αλ. Τσίπρα που σήμερα ανήκουν στη Νέα Αριστερά των 12 βουλευτών αλλά του 1,5% στις δημοσκοπήσεις είναι διχασμένοι: Κάποιοι (Τσακαλώτος κ.ά.) ούτε θέλουν ούτε τους θέλουν, και άλλοι (π.χ. ο Αλ. Χαρίτσος και ο Ν. Ηλιόπουλος) θα μπορούσαν να τον ακολουθήσουν αν και όταν έρθει η ώρα.

Για το ΠΑΣΟΚ ανοίγει ένα νέο, δύσκολο κεφάλαιο: Αν δημοσκοπικά βρεθεί να δίνει μάχη για τη δεύτερη θέση με ένα

κόμμα Τσίπρα που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει καν, τότε η εσωκομματική αναστάτωση θεωρείται δεδομένη και η επανεξέταση της στρατηγικής αναγκαστική. Εκ των πραγμάτων, στελέχη που μπορούν να συνομιλήσουν μετεκλογικά με τον Αλ. Τσίπρα θα αποκτήσουν πλεονέκτημα στο παιχνίδι της εσωκομματικής εξουσίας και αυτό μπορεί να δημιουργήσει απρόβλεπτη εσωκομματική δυναμική.

Μέχρι τότε, θα συνεχίζουν καταγγέλλοντας τυχοδιωκτισμό, θυμίζοντας σκοτεινές όψεις του 2015 (συνοργασία με τον Καίμενο, capital control κ.ο.κ.) και θα προσπαθούν να πείσουν ότι ο Αλ. Τσίπρας παραμένει ένας αμετανοήτος λαϊκιστής που παριστάνει τον σοσιαλδημοκράτη.

Όλα αυτά θα συμβάλουν στη μεγαλύτερη απαξίωση του προοδευτικού χώρου μέσα από την εντροπία και τις θορυβώδεις μετακινήσεις στελεχών που θα αλλάζουν κομματική ταυτότητα διεκδικώντας καλύτερη προσωπική τύχη στις εκλογές.

Στην ερώτηση πότε θα εξειδικεύσει το πολιτικό του σχέδιο ο Αλ. Τσίπρας, απάντηση δεν υπάρχει γιατί δεν την έχει ούτε ο ίδιος. Το προφανές είναι ότι εύχεται να

Κάποιοι σχολιαστές είπτε ότι για πρώτη φορά άκουσε τον γιο του να του λέει ότι δεν πρόκειται ποτέ να πάρει σύνταξη. Σ' αυτό να προσθέσουμε το μεταναστευτικό, την αποτυχία του πολυπολιτισμικού μοντέλου, την ακρίβεια της ζωής και την κρίση του συστήματος υγείας, το οποίο και αυτό, όπως αποδεικνύεται, το συντηρούσαν με δανεικά.

Οι πολιτικοί κρίνονται από το αποτύπωμα που αφήνουν στη χώρα τους. Όταν ο Μακρόν εξελήχη για πρώτη φορά όλοι πίστευαν πως θα αφήσει το αποτύπωμά του όχι μόνον στη Γαλλία αλλά και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μια Ευρώπη που είχε ανάγκη από πολιτική ηγεσία. Σήμερα είναι απομονωμένος στο Μέγαρο των Ηλυσίων, χωρίς κανούς συμμάχους στο κοινοβούλιο, επικεφαλής μιας μεγάλης χώρας της Ευρώπης, η οποία προσπαθεί να βρει τη θέση της στον κόσμο που αλλάζει μέρα με την ημέρα. Κι αυτό είναι το πρόβλημα της Γαλλίας που μας αφορά όλους μας. Ας ελπίσουμε μόνον ότι η κρίση του καθεστώτος δεν θα αποδειχθεί και κρίση της δημοκρατίας. Εξάλλου η Γαλλία έχει μεγάλη ιστορική παράδοση στις βίαιες ανατροπές. Κι αυτήν τη στιγμή η μόνη δύναμη που μπορεί να γίνει μοχλός μιας τέτοιας ανατροπής είναι η δεξιά της δεξιάς με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται όχι μόνον για τη Γαλλία αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη.

Κάτι αλλάζει στα social media

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Παρά τα πολυάριθμα οφέλη της, δεν αποκλείεται η τεχνητή νοημοσύνη να αποδειχθεί η γενεσιουργός αιτία του αφανισμού μας ως είδους και η οριστική μας ταφόπλακα. Ο προβοκατόρικος αυτός ισχυρισμός, που έχει διατυπωθεί από σπουδαία μυαλά των ημερών μας, φαντάζει πράγματι υπαρκτός ως κίνδυνος. Για την ώρα, ωστόσο, ανήκει στη σφαίρα μιας υποθετικής εικασίας για το μακρινό –ή και όχι πολύ μακρινό, ποιος ξέρει– μέλλον.

Ένα άλλο βεβαίως κολοσσιαίο φαινόμενο που εντάσσεται στο πλαίσιο της ψηφιακής επανάστασης, για το οποίο ενδέχεται να έχουμε φτάσει στην κορύφωση των συνεπειών του, είναι η κυριαρχία των social media ο’ όλες τις πτυχές της δραστηριότητας και της καθημερινής μας ζωής. Κάνω λόγο για πιθανή κορύφωση των συνεπειών, αφού σύμφωνα με έρευνα που έγινε για λογαριασμό των Financial Times, ο χρόνος που περνούν οι άνθρωποι στα social media φαίνεται να κορυφώθηκε το 2022. Έκτοτε, σύμφωνα με την έρευνα που βασίστηκε σε 250.000 χρήστες σε 50 χώρες, έχει αρχίσει η μείωση της χρήσης τους με τη μεγαλύτερη μάλιστα πτώση να παρατηρείται ανάμεσα σε άτομα εφηβικής και νεανικής ηλικίας.

Ίσως, γράφει η συντακτική ομάδα που δημοσίευσε την έρευνα, το καλοκαίρι του 2025 να ήταν το σημείο μηδέν για τα social media και από το μέρος «όπου συνέβαιναν τα πάντα» και «όπου όλοι βρίσκονταν» σταδιακά να ευτελιστούν σε μια υποβαθμισμένη και υποτιμημένη γωνιά της διαδικτυακής αβύσσου. Σίγουρα υπερβολικός ισχυρισμός, με μια αυταπόδεικτη όμως δόση αλήθειας, καθότι, πέρα από τη μείωση της χρήσης, που δεν ξέρω σε ποιο βαθμό επισυμβαίνει και στη δική μας χώρα, είναι και μια άλλη αξιοπρόσεκτη αλλαγή που λαμβάνει χώρα στο ψηφιακό σύμπαν των πλατφορμών το τελευταίο διάστημα.

Αναφέρομαι στο γεγονός ότι από διαδικτυακοί χώροι επικοινωνίας, κοινωνικοποίησης και διάδρασης με φιλικά και οικεία πρόσωπα, καθώς και μοιράσματος προσωπικών στιγμών, από κοινωνικά δίκτυα δηλαδή, όπως συνηθίζαμε να τα λέμε τα πρώτα χρόνια που μπήκαν στη ζωή μας, τα social media μετεξελίσσονται τώρα σε ένα μέρος όπου η ισχυρή πλειονότητα των χρηστών δεν συμμετέχει ενεργά με δικές της αναρτήσεις αλλά απλώς παρακολουθεί. Ενδεικτικότερο ίσως της συγκεκριμένης μετατόπισης και αλλαγής στη μορφή χρήσης είναι το εξαιρετικά δημοφιλές Instagram. Εκεί που τα πρώτα χρόνια της δημοτικότητάς του είχε αποκτήσει τον ρόλο της εξεγνεγνισμένης, ραφινάρισμένης και αριστική πριγκίπισσας των σόσιαλ, που σχετιζόταν σχεδόν αποκλειστικά με στιγμιότυπα προσωπικής ζωής και αισθητικής, πλέον έχει γίνει η κατεξοχήν πλατφόρμα ψυχαγωγίας και ενημέρωσης, η οποία όμως προέρχεται πρωτίστως από σελίδες κοινωνικών συνόλων, θεμάτων και οργανισμών και δευτερευόντως από απλούς χρήστες που κοινοποιούν υλικό από την καθημερινότητά τους.

Δεν είναι ότι οι απλοί χρήστες έχουν πάψει να δημοσιεύουν προσωπικές ιστορίες. Αυτό είναι κάτι που συνεχίζεται και που παρατηρείται ωστόσο κυρίως μέσω των 24ωρων ιστοριών που έχουν ημερομηνία λήξης και δεν μένουν ως αναρτήσεις για πάντα, εκτός κι αν επιλεγούν ως κορυφαία στιγμή (highlight). Εκείνο που άλλαξε, ίσως για πάντα, είναι ότι η έκφραση τώρα δίνεται στα ποικίλης ύλης σύντομα βίντεο, τα περιβόητα reels, τα οποία έχουν επεκταθεί σε όλες τις μορφές της επικοινωνίας: Από την ειδοσεογραφία και τη ψυχαγωγία μέχρι τη σάτιρα, τον πολιτισμό, την επικερηματικότητα, στα πάντα.

Οποιαδήποτε συζήτηση γίνεται φυσικά για τα social media είναι νομίζω φρόνιμο να συμπεριλαμβάνει και τις διαφορετικές συνθήκες των χρηστών ανάλογα με το ηλικιακό τους υπόβαθρο. Δεν είναι ζήτημα ηλικιακού ρατσισμού. Είναι το απολύτως λογικό φαινόμενο οι άνθρωποι να προσαρμόζουν τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις γύρω τους με βάση την εμπειρία, τη γνώση και τις συνήθειες που έχουν ευρύτερα αναπτύξει μέσα στα χρόνια. Σε μια αισιόδοξη νότα, ανατρεπτικές μελέτες όπως η υπό αναφορά έρευνα που δημοσιεύθηκε στους Financial Times μπορεί να προμηνύουν απλώς το τέλος μιας ισχυρής αμπαρίας μας απέναντι ο’ αυτή την τόσο ριζική τομή στη ζωή μας που λέγεται social media. Μια τομή που τα τελευταία χρόνια έχει αναποδογυρίσει στην κυριολεξία τα πάντα γύρω μας. Η κατάργησή τους δεν είναι λύση, μια πιο αρμονική ωστόσο συνύπαρξη μαζί τους, με λιγότερη παραπλάνηση και λιγότερη τοξικότητα, ενδείκνυται.

demetriadesp@sppmedia.com

ΕΡΑ/CRISTO BAL HERREDA-ILASHNEVICH

Αξιωματικός της αστυνομίας της πολιτείας του Ιλινόις μπροστά σε ακτιβιστές κατά τη διάρκεια διαδήλωσης έξω από το κέντρο κτήσης της ICE στο Μπρόντγουι του Ιλινόις. Η Εθνοφυρούρ του Τέξας αναπτύσσεται στο Σικάγο για να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις της ICE.

Η δημοσκοπήηση της ανατροπής

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Θεματικές ανατροπές στη Μ. Ανατολή. Έως χθες ο ένας μιλούσε για τα τέρατα της Χαμάς, τώρα υπογράφει συμφωνία μαζί τους. Έως χθες ο άλλος μιλούσε για Ριβιέρα και τώρα επισκέπτεται την περιοχή ως «σωτήρας». Και ο ένας και ο άλλος προσέγγιζαν χώρες της Αφρικής για να δεχθούν τους Παλαιστινίους μετά την έξοδό τους από τη Γάζα. Ισχύει βέβαια και το ανάποδο: η Χαμάς υπογράφει συμφωνία με ό, τι θεωρούσε ως πράξη προδοσίας, η ίδια που κατηγορούσε την Παλαιστινιακή Αρχή ως «ύποπτο» συνομιλητή του Ισραήλ.

Πολύ ωστόα οι κύριοι παίκτες αναθεωρούν τις επιλογές τους, η ειρήνευση είναι πέρα από αναγκαία. Ανατροπές συμβαίνουν, οι συγκυρίες, οι διεθνείς παράγοντες, οι εσωτερικοί παίκτες παίζουν τον ρόλο τους. Μερικοί από τους παράγοντες που άλλαξαν τη ροή των πραγμάτων. Η αεροπορική επίθεση Νετανιάχου κατά Κατάρ και η εξαιτίας της, έντονη δυσάρεσκεια πολλών Αράβων ηγετών κατά ΗΠΑ – ασφαλός Κατάρ, και κυρίως Σ. Αραβία.

Ο Β. Νετανιάχου συνδέει κάθε κίνηση του στο πολεμικό πεδίο με το εσωτερικό σκηνικό – καθοδηγεί και καθοδηγείται από τις δημοσκοπήσεις, κατά κανόνα, «σκ-

νοθετεί» την κυριαρχία του. Να γιατί τα πάντα ρει. Η τελευταία δημοσκοπήηση: «Το 64% των Ισραηλινών πιστεύει ότι ο πρωθυπουργός Β. Νετανιάχου πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την επίθεση της 7ης Οκτωβρίου και να παραιτηθεί, είτε αμέσως (45%) είτε μετά τον πόλεμο (19%)». Το 66% των Ισραηλινών υποστηρίζει ότι έχει έρθει η ώρα να τερματιστεί ο πόλεμος στη Γάζα» (Times of Israel, 6/10).

Ίσως, ο καταλύτης των εξελίξεων. Η «Χααρέτζ» μας πληροφορεί ότι «οι ηγέτες των κομμάτων της αντιπολίτευσης συναντήθηκαν για να συντονίσουν κοινές πολιτικές κινήσεις ενόψει της συνόδου της Κνέσετ, σε περίπου δύο εβδομάδες. Σε κοινή δήλωσή τους οι ηγέτες ανέφεραν ότι οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν σε συντονισμένες προσπάθειες για την ανατροπή της κυβέρνησης και για τη δημιουργία «κυβέρνησης ανόρθωσης και θεραπείας στο Ισραήλ». Ζήτησαν επίσης την εφαρμογή του σχεδίου Τραμπ για την εξασφάλιση της επιστροφής και των 48 ομήρων. Μεταξύ των συμμετασχόντων στη συνάντηση ήταν ο ηγέτης της αντιπολίτευσης Γιαΐρ Λαπίντ (Γιέσ Ατίβντ), ο πρώην πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ, ο Γκάντι Αϊζενκοτ, ο Γιαΐρ Γκολάν (Δημοκρατικοί), ο βουλευτής Αβιγκντορ Λίμπερμαν (Γισραέλ

Μπεϊτέινου) και ο Μπένι Γκαντς (Εθνική Ενότητα)», 8/10.

Μια δικαστική απόφαση με σοβαρές πολιτικές προεκτάσεις στην εσωτερική πολιτική σκηνή: Το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ απέρριψε τους όρους της κυβέρνησης Νετανιάχου για απόλυση της γενικής εισαγγελέα Γκάλι Μπαχαράβ-Μιάρ: «Η απόφασή μας μιλάει από μόνη της», ανακοίνωσε («Χααρέτζ», 6/10).

Οπωσδήποτε έπαιξε ρόλο η πρωτοβουλία Γαλλίας-Σ. Αραβίας, την οποία ως γνωστόν υπέγραψαν 140 χώρες: τερματισμός του πολέμου, επιστροφή των ομήρων, έξοδος Χαμάς από το σκηνικό με τελικό στόχο ένα ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος. Οι ΗΠΑ δεν μπορούσαν να αγνοήσουν την εξέλιξη αυτή. Το Ισραήλ υφίσταται πραγματικό κόστος εφ’ όλης της ύλης – διαδηλώσεις, εκκλήσεις Εβραίων της διασποράς, απόφαση του ΔΠΔ, ψηφοφορίες για αποβολή του από διεθνείς ομοσπονδίες. Η εικόνα της αποχώρησης των αντιπροσωπειών κατά την έναρξη της ομιλίας Νετανιάχου στη Γ.Σ. του ΟΗΕ, τα συμπυκνώνει όλα.

Στη συνέχεια, στοιχεία που περιλαμβάνοντα στη συμφωνία ειρήνευσης που υπογράφηκε την περασμένη Πέμπτη (20 σημεία Τραμπ) περιέχονται στο γαλλικό κείμενο του Ιούλη.

Το Παρίσι, που κατέβαλε πραγ-

ματικές προσπάθειες για την ειρήνευση, δεν αφήνει να πιστωθεί τη συμφωνία μόνο ο Ν. Τραμπ. Έτσι οργανώνει σύνοδο κορυφής (10/10) για τη Γάζα στο Παρίσι με πρωτοβουλία του ΥΠΕΞ της Ζαν Νοέλ Μπαρό. Οι υπουργοί Εξωτερικών της Γερμανίας, της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Βρετανίας, της Τουρκίας, της Αιγύπτου, της Σαουδικής Αραβίας, των ΗΑΕ, του Κατάρ και της Ιορδανίας, μαζί με την επικεφαλής της διπλωματίας της Ε.Ε., Κάγια Κάλας, έχουν προσκληθεί για να συζητήσουν το σχέδιο κατάπαυσης του πυρός στη Γάζα», (πηγή: «Καθημερινή, Reuters, 9/10).

Το κρίσιμο για την επόμενη μέρα: «Οι αραβικές χώρες που υποστηρίζουν το σχέδιο λένε ότι πρέπει να οδηγήσει σε τελική ανεξαρτησία για ένα παλαιστινιακό κράτος». Ο Β. Νετανιάχου δήλωσε ότι «δεν συμφώνησε για ένα παλαιστινιακό κράτος με τον πρόεδρο των ΗΠΑ. Θα αντιταχθούμε σθεναρά σε ένα παλαιστινιακό κράτος» (3/10). Γι’ αυτό, ο ηγέτης της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, αφού καίρεται τη συμφωνία ειρήνευσης, ανέφερε ότι «ελπίζει ότι αυτή θα αποτελέσει προοίμιο για την επίτευξη μιας λύσης δύο κρατών», (πηγή: ίδια).

www.larkoslarkou.org.cy

Η ιστορία επαναλαμβάνεται σαν φάρσα

Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Τέλη του ’80, αρχές ’90, ξεκινούσε η επανάσταση του διαδικτύου και όλες οι χώρες έτρεχαν να δι-ασυνδεθούν με καλώς δια-μεταφοράς δεδομένων.

Πολλά ήταν υποθαλάσσια, για να συνδέσουν ηπείρους και νησιά, όπως το δικό μας. Από τις μεγαλύτερες διόδους, το κανάλι του Σουέζ, διαμέσου του οποίου συνδέθηκαν Ασία, Αυστραλία και Μέση Ανατολή με την Ευρώπη.

Τότε, η Κύπρος αποφάσισε ότι δεν ήθελε αυτά τα καλώδια να έχουν κόμβο στη χώρα μας επειδή «αυτά τα πράγματα δεν είναι βιώσιμα» και «το ίντερνετ θέλει 50 χρόνια να γίνει κερδοφόρο». Ασφαλώς, ο πραγματικός λόγος ήταν να διαφυλαχθεί το (τότε) μονοπώλιο της Cyt.

Έτσι, τα καλώδια τερμάτισαν (κατά την τεχνική ορολογία) στο Δέλτα του Νείλου και από εκεί στη Σικελία. Εξαιτίας εκείνης της απόφασης είχαμε για 30 χρόνια τις ακριβότερες και χειρότερες τηλεπικοινωνίες στην Ευρώπη, ενώ αδυνατούσαμε να γίνουμε περιφερει-

ακός κόμβος τεχνολογίας, εφόσον δεν είχαμε το βασικό... ίντερνετ.

Σήμερα, αντιτίστοικο σκηνικό στήνεται στην ενέργεια. Με την επανάσταση της τεχνητής νοημοσύνης, οι ανάγκες ενέργειας του πλανήτη αναμένεται να τετραπλασιαστούν τα επόμενα δέκα χρόνια.

Ένα και μόνο AI Data Center να αποκτήσουμε στην Κύπρο, θα απαιτεί το 20-25% περίπου όλης της ενέργειας που καταναλώνουμε σήμερα. Και όμως, σε όλους τους ενεργειακούς μας σχεδιασμούς μπαίνει με διάφορες αιτίες και αφορμές φρένο. Με αυτό που πραγματικά επιχειρείται να προστατευθεί, να είναι το ολιγοπώλιο που έχει στηθεί με πρωταγωνιστή την ΑΗΚ και λίγους ντόπιους παραγωγούς που τρέμουν τον ανταγωνισμό από έξω.

Το άρθρο γράφεται με αφορμή το νέο επεισόδιο της παρωδίας των χειρισμών της κυπριακής κυβέρνησης για τον Great Sea Interconnector. Δεν είμαι ο αρμόδιος να υποδείξω αν ο GSI είναι ο τρόπος να αποκτήσει η Κύπρος ασφάλεια στην παροχή ηλεκτρισμού. Ξέρω

όμως ότι η χώρα χρειάζεται ασφάλεια και επάρκεια για το μέλλον. Αλλιώς, θα επαναληφθεί η ιστορία του διαδικτύου και θα έχουμε για μια νέα τριακονταετία το ακριβότερο ρεύμα στην Ευρώπη, ανεπαρκή παραγωγή και κουτοσυρεμένη ανάπτυξη.

Η αγορά ηλεκτρισμού μας είναι σήμερα της τάξης του 1,5 δισεκατομμυρίων ευρώ τον χρόνο και θα πολλαπλασιαστεί στα επόμενα χρόνια. Εάν αξίζει ένα έργο που προσφέρει ασφάλεια, απρόσκοπτη παροχή και ευκαιρίες το 1 δισ. περίπου της δικής μας υποχρέωσης (πλέον 650 εκατ. από Ε.Ε. και 350 εκατ. από Ελλάδα), είναι στην κρίση του καθενός. Όπως και το αν η Τουρκία μπορεί τελικά να παρεμποδίσει ένα ευρωπαϊκό έργο, την ώρα που επιθυμεί αμυντική συνεργασία με την Ε.Ε. Εάν όμως δεν είναι αυτή η λύση στην ενέργεια, κάποιος πρέπει επιτέλους να μας πει ποια είναι.

Τις τελευταίες μέρες θυμήθηκα και μια άλλη ιστορία, αυτή των S-300. Τη σύσκεψη στο Μέγαρο Μαξίμου το 1998, όπου ο τότε πρωθυπουργός Κώστας

Σημίτης απέτρεψε με δραματικό τρόπο την επιμονή του Γλαύκου Κληρίδη να φέρει τους πυραύλους στην Κύπρο. Ο Κληρίδης όμως πήρε πάνω του την απόφαση.

Δεν μίλησε ποτέ για το τι ειπώθηκε, ούτε και οι συνεργάτες του. Δεν κατηγόρησαν ποτέ την Ελλάδα και κάθονταν στωικά να τρώνε οι ίδιοι το «ξύλο» στα ΜΜΕ και την κοινωνία. Βλέπετε, η έγνοια τους ήταν η διαφύλαξη των σχέσεων με το εθνικό κέντρο και το εθνικό συμφέρον. Το τι πραγματικά έγινε στη σύσκεψη, το μάθαμε 20 χρόνια μετά από τον Γιαννάκη Ομήρου, αφού ο Κληρίδης απεβίωσε.

Συγκρίνετε εκείνη τη συμπεριφορά με αυτήν του Νίκου Χριστοδουλίδη, για να αντιληφθείτε το επίπεδο των σημειώσεων μας ηγεσιών. Ο Κύπριος Πρόεδρος, μετά που ο Κυριάκος Μητσοτάκης πήρε (ως όφειλε) πάνω του το μισό ρίσκο του έργου και είναι απευθείας συννομιλητής του, δεν δίστασε να κάνει δημόσιους παλικαρισμούς της φακής με το περιβόητο: «Η κυπριακή κυβέρνηση δεν εκβιάζεται». Διακύβευσε

έτσι την ενόητη του Ελληνισμού για πέντε συμφεροντολογικά χειροκροτήματα, με μια κατάπτυστη δήλωση, σε συνέχεια μάλιστα ψευδούς ρεπορτάζ που η ίδια η κυβέρνηση διέρρευσε σε φιλοκυβερνητική εφημερίδα.

Επειδή όμως στην Ελλάδα η κυβέρνηση είναι σοβαρή, ο πρωθυπουργός κάλεσε σύσκεψη εκτάκτως κυριακάτικα. Δεν υπήρξαν διαρροές. Υπήρξε μια πολύ σοβαρή τοποθέτηση του εκεί υπουργού Ενέργειας, με τρεις υποδείξεις: Πρώτο, ότι η Ελλάδα ποτέ δεν εκβιάζει. Δεύτερο, ότι υπάρχει διγλωσσία στην Κύπρο, είναι ανήκουστο ο υπουργός Οικονομικών να μην αναγνωρίζει την υπογραφή του Προέδρου του. Και τρίτο, ότι πριν μιλούμε για υποχρεώσεις τρίτων, θα πρέπει πρώτα να μεταβιβάσουμε τις άδειες για το έργο στον ΑΔΜΗΕ, κάτι που δεν κάνουμε εδώ και ένα χρόνο.

Η Κύπρος, σε μια θεαματική ισπανική υποχώρηση, μεταβίβασε σιωπηλά τις άδειες την ίδια βδομάδα...

michalis@michalis.com

Ανεύθυνοι big brothers

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

«Κοριζι» γλαύκα εις Αθήνας» ο Αντρέας Παπακωνσταντίνου, ξεσηκώντας ενώπιον της Επιτροπής Νομικών της Βουλής, λέγοντας ότι «θέλουν να βάλουν big brother στην Ελεγκτική Υπηρεσία!». Αφορμή νομοσχέδιο το οποίο προβλέπει τη σύσταση τριμελούς Ελεγκτικού Συμβουλίου, το οποίο θα διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο και θα ελέγχει τα προσχέδια των εκθέσεων της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Δηλαδή, απλώς, θα είναι μια ομάδα η οποία θα εποπτεύει την Ελεγκτική Υπηρεσία, αλλά οι ευθύνες θα παραμένουν στον γενικό ελεγκτή. Η πλάκα είναι ότι ο γενικός ελεγκτής δεν θα έχει λόγο, ούτε κα ψήφο, στις «αλλαγές των εκθέσεων» από το Ελεγκτικό Συμβούλιο.

Αποτελεί κοινό μυστικό ότι, κυρίως τα τελευταία χρόνια, η Δημοσία Υπηρεσία γέμισε από «big brothers», κλίμακας «Α παλαριστιή», κατά τον Ζαχαρία Κουλιά, οι οποίοι καταπατώντας σχέδια υπηρεσίας, άρα και τους νόμους, εποπτεύουν τάχα τους υφισταμένους τους, χωρίς ποτέ να λαμβάνουν αποφάσεις. Ωστόσο, την ώρα της κρίσης «μην είδατε τον Παναή». Εξαφανίζονται όλοι από προσώπου γης και τον «μπάτσο» τον τρώνε με πολλούς τρόπους «τα μικρά ψαράκια», οι ευσυνείδητοι δουλευταράδες του Δημοσίου, οι οποίοι τολμούν και «κόβουν δρόμο». Την «τρώνε» και μερικοί υπουργοί, πρόεδροι ημικρατικών και κάποιοι άλλοι, οι οποίοι αναλαμβάνουν αξιώματα για το «φίτισο», για την καρέκλα, για τη λιμουζίνα και για τον οδηγό. Οι γενικοί διευθυντές, οι διευθυντές Τμημάτων και οι άλλοι διευθυντές του Δημοσίου, είναι όλοι «ανεύθυντοι» σύμφωνα και με τον νόμο. Σταμάτησαν σχεδόν όλα τα μεγάλα έργα του Δημοσίου, τα σκάνδαλα δεν έχουν τελειώσει – τα δισεκατομμύρια δεν είναι στραγάλια – και όμως κανένας «αρμόδιος» για την παρακολούθηση των έργων δεν διώχθηκε, ή τουλάχιστον δεν κατονομάστηκε δημοσίως. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης γέμισε το Προεδρικό με υψηλόμισθους διευθυντάδες του Δημοσίου, με επικεφαλής την «πρωθυπουργίνα», όπως γράφει ο «σύντροφος» Στέλιος Σιούρης. Αυτοί θεωρητικά θα έλεγχαν και τους υπουργούς και τους γενικούς διευθυντές και θα καθόριζαν στρατηγικές και τακτικές υλοποιήσιμων έργων. Πέρασαν κοντά τρία χρόνια διακυβέρνησης και τώρα ανακάλεψαν από σχεδόν όλα τα μεγάλα έργα ήταν της «πλάκας» και έπρεπε να τερματιστούν οι συμβάσεις. Ακόμη και στη μεγαλύτερη κρίση την οποία πέρασε η κυβέρνηση, με τη φωτιά στην ορεινή Λεμεσό, δεν εμφανίστηκε κανείς από τους «προνομίους» του Προεδρικού Μεγάρου.

Νεαρός, με πλούσιο βιογραφικό,

ο οποίος προσλήφθηκε πρόσφατα στη Δημόσια Υπηρεσία, αγανακτισμένος από τους «άσχετους» big brothers, έλεγε γελώντας ότι μας παρακολουθούν όλες οι μυστικές υπηρεσίες του κόσμου, μέσω των κινητών τηλεφώνων. Αλλά τουλάχιστον αυτοί δεν μας ενοχλούν και κάνουνε τη δουλειά μας. Αυτοί όμως αν ανευθύνον «big brothers» μόνο εμπόδια προβάλλουν στη δουλειά μας, για να λένε ότι κάτι κάνουν και για να «ηδονίζονται» με την εξουσία τους, τα γραφεία και τις γραμματείες τους. Ο νεαρός, ο οποίος «δέθηκε» από γυναικα, παιδί και χρέη, δεν τολμά να κουνήσει από το Δημόσιο, έστω και αν το επιθυμεί διακαώς, λόγω των μισθολογικών συνθηκών στον ιδιωτικό τομέα. Και μονολογούν λέγοντας, μακάρι να ήμενα στο εξωτερικό και στην καλή μου δουλειά. Αλλά, ναι, η μάνα, μια οι φίλοι και μια ο ήλιος, με έφεραν να βασανίζομαι στη «μακαρία γη» της Κύπρου, κατά τον Κωστή Παλαμά.

Στην Αμερική και πιθανόν σε πολλές άλλες χώρες, ο έλεγχος των δημοσίων δαπανών για μεγάλα έργα, γίνεται από ανεξάρτητους οίκους.

Ετοιμάζουν επιμετροστατωμένες εκθέσεις όχι μόνο για την οικονομική πτυχή ενός έργου, αλλά και για την αποδοτικότητα του. Αν δεν συμφέρει, απλώς πέφτει «μαχαίρα». Στην Κύπρο, η οποία πλημμυρίζει από επισημίνες, μετακαλούνται χρυσοπληρωμένοι επιμετρογνώμονες, για να ετοιμάσουν προδιαγραφές έργων, για την κατακύρωση των προσφορών και αν κάτι δεν πάει καλά, μετακαλούνται για να γλυτώσει, αν γλυτώσει, το νησί από ένα νέο μνημόνιο. Η πλάκα είναι ότι πολλοί από τη Κύπριο επισημίνες έχουν πολύ μεγαλύτερες ικανότητες και περισσότερες εμπειρίες από ξένους επιμετρογνώμονες. Αλλά αυτό είναι μια άλλη δύσκολη υπόθεση.

Οι έλεγχοι στο Δημόσιο είναι αμέτρητοι. Γενικοί διευθυντές και άλλοι διευθυντές. Διοικητικά Συμβούλια ημικρατικών και άλλων Οργανισμών. Εσωτερικοί ελεγκτές, εσωτερικός ελεγκτής της Δημοκρατίας, γενικός ελεγκτής και πάνω από όλους το Υπουργικό Συμβούλιο και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Τα τελευταία χρόνια έχουμε και επιτροπές, οι οποίες φωνάζουν χωρίς να έχουν καμία ευθύνη. Κατά τα άλλα μπαίνει η τεχνητή νοσημοσύνη στο Δημόσιο, χωρίς ωστόσο να μειώνεται η γραφειοκρατία. Την καλύτερη λύση, την βρήκε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο οποίος βλέποντας το χάλι του ελληνικού κράτους μετά την επανάστασή του 1821, είπε: «κάποτε μια επιτροπή να διαλύσει όλες τις επιτροπές, για να πάει ο τόπος μπροστά...». Απλώς, ο τόπος για να πάει μπροστά, θέλει «εργάτες» και όχι μόνο «επίτροπους».

kaparispan@yahoo.gr

Ενα από τα κρίσιμότερα ζητήματα που θα έπρεπε να απασχολήσι την πολιτική και κοινωνική ζωή της Κύπρου αφορά τη σχέση της με την Ελλάδα. Στην κυπριακή συλλογική συνείδηση, η Ελλάδα παραμένει μια ρομαντικοποιημένη ιδέα ταυτοτικής σχέσης και πολιτισμικής συνένωσης, βασισμένη σε κοινή γλώσσα, παράδοση και ιστορική κληρονομιά. Ωστόσο, πέραν αυτών της συναισθηματικής προσέγγισης, η σύγχρονη Ελλάδα αποτελεί μια πολιτεία που σφαιρά δομικά προβλήματα διαφθοράς, γεγονότος που καθιστά κάθε συνεργασία ιδιαίτερα επικίνδυνη.

Η μακρά διάρκεια της ελληνικής οικονομικής κρίσης παρέχει εμπειρικά στοιχεία για τη βαθύτητα των διαρθρωτικών προβλημάτων της χώρας. Η παρατεταμένη αυτή κρίση δεν αποτελεί απλώς οικονομικό φαινόμενο, αλλά αντικατοπτρίζει την κρίση των θεσμών και της διακυβέρνησης. Ενώ στη διεθνή βιβλιογραφία οι οικονομικές κρίσεις τυπικά δεν υπερβαίνουν σε διάρκεια τα δύο έτη, η Ελλάδα διανύει το δέκατο πέμπτο έτος οικονομικής δυσπραγίας. Αυτή η ασυνήθιστα μακρά διάρκεια αποκαλύπτει ότι η διασθορά δεν υπάρχει απλώς στη χώρα ως περιστασιακό φαινόμενο, αλλά συνιστά τη θεμελιώδη ιδιότητα της κρατικής λειτουργίας.

Η διαφθορά, ως θεμέλιο της ελληνικής πολιτικής πραγματικότητας, υπερβαίνει τα στενά όρια της νομικής παραβατικότητας και εισχωρεί στον πυρήνα της ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας. Όπως διατύπωσε ο Ιμπάνουελ Καντ στην πρακτική του φιλοσοφία, η ηθική αξία μιας πράξης δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά από τα εμφανή αποτελέσματά της αλλά κυρίως από τα θεμέλια των ηθικών γνωμών που την κατευθύνουν. Υπό αυτό το φιλοσοφικό πρίσμα, η διαφθορά συνιστά όχι απλώς την παραβίαση συγκεκριμένων κανόνων, αλλά την ουσιαστική προδοσία της καθημερινής προσπάθειας και της συστηματικής θωράξης της

Ο Λογαριασμός

Του δρος **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ**

πηγής όλων των υποκειμενικών αρχών και αξιών. Στον πυρήνα κάθε πράξης διαθρομβόρ βρίσκεται η θεμελιώδης παραβίαση της εμπιστοσύνης. Η εμπιστοσύνη, ως κεντρική φιλοσοφική έννοια, αποτελεί τη βάση κάθε υγιούς κοινωνικής σχέσης και, κατ' επέκταση, της δημοκρατικής λειτουργίας καθώς και κάθε διακρατικής συνεργασίας. Θεωρητικά, όταν οι πολίτες εκκωρούν εξουσία στους εκλεγμένους εκπροσώπους τους, δημιουργείται μια θεμελιώδης σχέση εμπιστοσύνης που προϋποθέτει ότι αυτή η εξουσία θα ασκηθεί προς το κοινό συμφέρον. Ωστόσο, ποιος ορθολογικός παρατηρητής μπορεί να πειστεί ότι μια συνεργασία με την Ελλάδα θα αποτελέσει ουσιαστική επιλογή και θα παράγει ουσιαστικά οφέλη για τους Κύπριους πολίτες; Στην Ελλάδα, διμερείς συμφωνίες προσλαμβάνονται από τους πολίτες ως πράξεις διαθρομβόρ σε εξέλιξη.

Η διαφθορά στην Ελλάδα έχει δημιουργήσει ένα παράλληλο σύστημα αξιών, όπου η κοινωνική επιτυχία δεν μετρείται με τη συμβολή στο κοινό καλό, αλλά με την ικανότητα εκμετάλλευσης του συστήματος προς ιδιτελείς σκοπούς. Αυτή η αλλαγή στο σύστημα αξιών διαπερνά όλα τα θεσμικά όργανα, διαμορφώνοντας ένα τοξικό περιβάλλον όπου η ηθική παρακμή γίνεται κανόνας παρά εξαίρεση. Οποιοσδήποτε έχει πρόσβαση στην κυβέρνηση ή στο γραφείο κάποιου βουλευτή της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας, αποκτά αυτομάτως πρόσβαση και στα μέσα λεηλασίας των δημοσίων πόρων. Αυτή η παρασιτική σχέση με τα κοινά καθορίζει τη θεσμική ταυτότητα.

Το δυστύχημα για την Κύπρο έγκειται στο γεγονός ότι τέτοιοι φορείς διαφθοράς μπορούν να εισχωρήσουν στο κυπριακό θεσμικό σύστημα, εκμεταλλευόμενοι την ιδιαίτερη σχέση μεταξύ των δύο κρατών. Με φαινομενικά φαινείς ιδέες για επενδυτικές σχεδιασμούς ή άμεσες παρεμβάσεις στην οικονομική ζωή, οι παράδοτοι από αι-

φότερες τις πλευρές διαχέουν την τοξική διαφθορά τους και διασαλεύουν την κοινωνική ειρήνη. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο όπου η διαφθορά τροφοδοτεί περαιτέρω διαφθορά.

Τα σκάνδαλα που περιοδικά ενώνουν την Κύπρο και την Ελλάδα δεν αποτελούν μεμονωμένα επεισόδια παραβατικότητας, αλλά συνιστούν συμπτώματα βαθύτερων δομικών και ηθικών προβλημάτων που γεννά η άλογη πίστη της μιας χώρας στην άλλη. Δεν είναι ηθικά αποδεκτό οι πολίτες των δύο κρατών να επωμιζονται τις συνέπειες τις διαφθοράς, οι οποίοι παραμένουν αθώοι των πράξεων των διεφθαρμένων αξιωματούχων. Εάν οποιοσδήποτε Κύπριος ή Έλληνας αξιωματούχος, για χάρη μιας ρομαντικής ιδέας ή για λόγους διδθεν καλών σχέσεων των δύο χωρών, λαμβάνει επικίνδυνες αποφάσεις, θα πρέπει να αναμένει και να αναλάβει πλήρως τον αντίστοιχο λογαριασμό για τις πράξεις του.

Θα πρέπει, συμπερασματικά, να απο-
λέσει αντικείμενο συλλογικής και ρεαλισ-
τικής συνειδητοποίησης στην Κύπρο το γε-
γονός ότι το ελληνικό κράτος δεν συνιστά
μια αξιοποιήσιμη οντότητα. Δεν πρόκειται για
μια λειτουργική πολιτεία που στοχεύει στην
βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.
Αντιθέτως, η ελληνική πολιτεία παρουσιάζ-
εται ως μια δυσλειτουργική οντότητα γε-
μάτη αρρακτικών μηχανισμών, οι οποίοι
συστηματικά και μεθοδικά λεηλατούν τις
ζωές δέκα εκατομμυρίων πολιτών. Οι υπεύ-
θυνοι αξιωματούχοι της Κύπρου, όσοι δι-
ασώζονται ηθικά ακεραιότητα, οφείλουν να
αναλογίζονται συχνά την κλασική παροιμία
για τους Δαναούς και τα δώρα τους, εφάρ-
μοζώντας την στις σύγχρονες ελληνο-κυ-
πριακές διακρατικές σχέσεις με σοφία και
πιο διατεταγμένη πρόνοια.

Ο δρ Ευάγγελος Κωνσταντέλος είναι ειδικός
επιστήμονας Ηθικής και Δεοντολογίας στο
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ

Περί εγκλημάτων και ποινών

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

«Αμείλικτος» είναι ο νέος Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας: αυτή είναι η φράση που κυριαρχεί στα πρωτοσέλιδα των ελληνικών εφημερίδων. Συνοδεύεται από το εστιάζ της προ-

τις καταδικές για υπερβολικά μέθη κατά τη διάρκεια οδήγησης εικοσιτρίαχρονου σε είκοσι πέντε μήνες φυλάκιση χωρίς αναστολή. Σύμφωνα με τα ρεπορτάζ, σε αλκοτέστ που πραγματοποιήθηκε, ο νεο-αρχος βρέθηκε να έχει καταναλώσει σημαντική ποσότητα αλκοόλ, συνελήφθη, οδηγήθηκε στον εισαγγελέα με τη διαδικασία του αυτόφωρου, δικάστηκε εντός σαράντα οκτώ ωρών, καταδικάστηκε και οδηγήθηκε σε σωφρονιστικό ίδρυμα όπου θα εκτίσει ποινή φυλάκισης για τα επόμενα δυο έτη και έναν μήνα τής ζωής του, ως ζωής που μόλις ξεκίνησε.

Εντός ενός εφιαλτικού σαρανταοκτάωρου, ένα νεαρό άτομο οδηγήθηκε από τον τόπο εξορίας στην φυλακή με βαρύτατες, εξακουείται, ψυχολογικές επιπτώσεις και επαγγελματικές συνέπειες στον ζήη του και σε αυτές των μελών της οικογένειάς του. Και αυτό χωρίς στην ουσία να έχει τραυματίσει ή σκοτώσει κανέναν. Διότι τα σοβαρά ή θανατηφόρα ατυχήματα με οδηγούν σε κατάσταση μέθης είναι ένα απειροελάχιστο πο-

σοστό των περιπτώσεων οδηγώντας σε κατάσταση μέθης. Αν υπήρχε μια αξιοπιστή στατιστική υπηρεσία εγκληματολογικών εργασιών στην Ελλάδα θα ήταν μάλλον σημαντικό να γνωρίζουμε αυτό το ποσοστό. Διότι αν το ποσοστό αυτό είναι έδωτ της τάξης του πέντε ή του δέκα της εκατό, τότε κάθε βράδυ θα έπρεπε να έχουμε δεκάδες νεκρούς και τραυματίες στους δρόμους μετά τις ώρες διασκεδάσιου. Είναι αξιοσημείωτο δε ότι σε περίπτωση που μεθυσμένοι οδηγός προκαλέσει θανατηφόρο ατύχημα, η ποινή του θα κυμανθεί από δύο έως πέντε χρόνια φυλάκισης.

Αυτή η ανισορροπία του νυν ΚΟΚ σημαίνει ότι τιμωρείται εξίσου η πιθανότητα διάπραξης σωματικής βλάβης ή ανθρωποκτονίας με τη διάπραξη σωματικής βλάβης ή ανθρωποκτονίας. Κάτι τέτοιο δεν έχει καμία σχέση με τη δικαιολογημένη αναλογία ανάμεσα στην πρόθεση διάπραξης εγκλήματος και στη διάπραξη εγκλήματος. Η πρόθεση για διάπραξη εγκλήματος είναι εγκλημα, το οποίο άλλωστε δύσκολα αποδεικνύεται αν δεν διαφαίνεται το εγκλημα. Ένας επιδοξος δολοφόνος, ο οποίος για κάποιο λόγο δεν δολοφονεί τελικά το θύμα του δεν θα μπορούσε ποτέ να καταδικαστεί για πρόθεση διάπραξης φόνου. Καμία ανακριτική αρχή ελεύθερου καθεστώτος δεν θα μπορού-

σε να εκμειύσει μια τέτοια ομολογία. Η πιθανότητα πάλι τέλεος κακοχηρηματι- κής πράξης κατά την οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ, όταν τελικά δεν συμβεί κανένα δυστύχημα κατά τη διαδρομή, είναι μηδενική. Τα στατιστικά δεδομένα, που στην περίπτωση μας δεν υπάρχουν, δεν αφορούν ποτέ συγκεκριμένα άτομα ή μοναδικά γεγονότα. Αφορούν μόνο συλλογικές, κοινωνικές κανονικότητες. Όταν ένα άτομο ολοκληρώσει τον βίο του χωρίς να πεθάνει από ανίατη ασθένεια δεν σημαίνει ότι ήταν «τυχερό», επειδή «νίκησε» τις πιθανότητες που λένε ότι είναι σημαντικό ποσοστό των συνανθρώπων μας πεθαίνουν από ανίατες ασθένειες. Η θεωρία των πιθανοτήτων δεν ισχύει για άτομα αλλά μόνο για σύνολα.

Εδώ είμαστε ακριβώς στην καρδιά του γεγρημένου του νομοθέτη. Ποιος είναι ο τελικός σκοπός του νομοθέτη; Σε καμία περίπτωση δεν είναι η αναλογική τιμωρία ενός εγκληματία ως όφειλε να είναι. Αναλογική ποινή θα ήταν η αφαίρεση της άδειας οδήγησης για έναν ή και πέντε ή και δέκα έτη. Έτσι εξα-
σφαλίζεται το κοινωνικό σύνολο ότι ο καθόλα ανεύθυνος οδηγός δεν θα απο-
τελεί κίνδυνο για τους άλλους. Και ένα-
τουσχετό πρότιμο μερικόν εκατοντά-
δων ή και χιλιάδων ευρώ θα απορρέψα-
ν την επανάληψη αυτής της συμπεριφο-
ρας.

ράς. Όμως ο σκοπός του νομοθέτη εδώ δεν είναι η επιβολή ατομικής ποινής αλλά ξεκάθαρα ο εκφοβισμός του συνόλου των πολιτών. Οι δε τιμωρίες που προβλέπει ο νέος ΚΟΚ, όπως άλλωστε διαβεβαιώνει και η συντριπτική πλειονότητα του ελληνόφωνου τύπου, είναι «παραδειγματικές». Δεν τιμωρούμε άρα ένα συγκεκριμένο υποκείμενο για τις πράξεις του, αλλά το εργαλειοποιούμε με σκοπό να παραδειγματίσουμε το κοινωνικό σύνολο. Και αυτό καθιστά τον νέο ΚΟΚ ανάλογο ενός ελεύθερου καθεστώτος. Η λογική αυτή ίσχυε σε σκοταδιστικές εποχές, ισχύει δε ακόμη και σήμερα στα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Στο έργο του με τίτλο «Περί εγκλημάτων και ποινών» (1764), έργο σταθμό για τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό και το ευρωπαϊκό νομικό σύστημα, ο Τζέζαρ-Μπικαρία κατακεραυνώνει απή τη λογική, χαρακτηριστική των υποστριπτικών της θανατικής ποινής. Οι χιλιάδες δηλώσεις εκτελέσεις φονιάδων, έγγραφο το οποίο οι δικαστές νομίζουν, ουδέποτε παραδειγματίσαν και ουδέποτε απέτρεψαν τη διαπράξη φόνων. Όσο αυστηρές και αν ανέλθεις κι αν είναι οι ποινές, πάντα θα διαπράττονται φόνος, καθώς ο κάθε επιδοκός δολοφονίας θεωρεί ότι δεν θα συλληφθεί ποτέ. Όταν διαπράττει δε το έγκλημα δεν ελέγχεται από τη

λογική του, που ίσως να τον απέτρεπε από την αποτρόπαια πράξη του αν του υπενθύμιζε την τιμωρία, αλλά είναι έρμαιο των παθών του, της οργής και του μίσους κατά του θύματος.

Η μετατροπή του ΚΟΚ σε ολοκληρωτικό μέσο αποτροπής μιας ειδικεύουσας κοινωνικής πρακτικής, όπως η οδηγηση υπό την επήρεια αλκοόλ ή άλλων ναρκωτικών ουσιών, είναι επομένως εξισουλειμένη, τόσο στον σχεδιασμό της όσο και στην εφαρμογή της. Το μόνο αποτέλεσμα που θα έχει είναι η συμμόρφωση των σωφρονιστικών ιδρυμάτων με «πιθानότατες» εγκαταστάσεις και η καταστροφή ατόμων στο άηθος της επαγγελματικής τους δραστηριότητας μαζί και των οικογενειών τους, οι οποίες δεν θα συνέλθουν ποτέ από τη βάνανση συμπεριφορά του Νόμου. Θα προκαλέσει κοινωνική δυσφορία και θα γίνει αιτία ανεξέλεγκτων συμπεριφορών. Τέλος, θα διδάξει την περιφρόνηση για τον Νόμο και τους λειτουργούς του, καθώς στο πρόσωπο της Δικαιοσύνης, δεν θα αντανακλάται το δίκαιο αλλά ο τρόπος που θα εμπνέει μια ανάληψη κρατική μηχανή καταστολής.

Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Συνέντευξη στη **ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ**

Για τις σύγχρονες μεθόδους διεξαγωγής πολέμου, στο διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον ασφάλειας, μίλησε στην «Κ» ο πρόεδρος της Lockheed Martin International, στις εγκαταστάσεις της εταιρείας λίγο έξω από την Ουάσιγκτον. Ο Μάικλ Γουίλιαμσον αναφέρθηκε στην ανάγκη διαλειτουργικότητας και διασυνδεσιμότητας των αμυντικών συστημάτων και εξήγησε γιατί η ανάπτυξη ολοκληρωμένων λύσεων αεροπορικής και πυραυλικής άμυνας είναι μια από τις πρώτες προτεραιότητες σε διεθνές επίπεδο. Ο πρόεδρος της Lockheed Martin έδωσε έμφαση στη στενή αμυντική συνεργασία ΗΠΑ - Ελλάδας και διαβεβαίωσε ότι οι παραδόσεις των F-35 θα γίνουν βάσει των συμφωνημένων χρονοδιαγραμμάτων.

— Το οικονομικό δόγμα του προέδρου Τραμπ δίνει έμφαση στις εξαγωγές και τα αμερικανικά αμυντικά προϊόντα αποτελούν την αιχμή του δόρατος. Ποιος είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός σας και πώς ανταποκρίνεστε στην αυξανόμενη ζήτηση για προηγμένα συστήματα όπως το F-35;

— Είναι πολύ καλό το ερώτημα και αγγίζει τον πυρήνα της εξέλιξής μας. Θα αναφερθώ, για παράδειγμα, στη σημαντική επένδυση που έχουμε κάνει στις εγκαταστάσεις μας στην Πολωνία, οι οποίες όχι μόνο παράγουν εξαρτήματα κρίσιμα για τις ικανότητες των ΗΠΑ, αλλά έχουν επίσης καταστεί ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς αμυντικού εξοπλισμού από την Πολωνία σε άλλες χώρες. Το βλέπουμε ως μοντέλο που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και αλλού. Οι ομάδες μας διερευνούν συνεργασίες σε όλες τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, της Κεντρικής, της Ανατολικής και της Δυτικής Ευρώπης. Με αυτές τις συνεργασίες δεν θα παράγουμε μόνο κρίσιμα εξαρτήματα στο εξωτερικό, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις θα παραχωρούμε τεχνολογία για παραγωγή εντός των χωρών. Αυτό θα δίνει εγχώρια βιομηχανική ώθηση, θα ενισχύει τις τοπικές οικονομίες και τελικά θα καθιστά τους συμμάχους μας πιο αυτόντες και πιο ανθεκτικούς.

— Ενώ ενισχύετε τις διεθνείς συμπράξεις, ο πρόεδρος Τραμπ δίνει προτεραιότητα στις εσωτερικές απειλές έναντι των εξωτερικών. Πώς βλέπετε αυτή τη στρατηγική μετατόπιση;

— Δεν θα σχολιάσω τον τρόπο με τον οποίο οι ΗΠΑ καθορίζουν τις προτεραιότητες της άμυνάς τους. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες συνεχίζουν να ενισχύουν τις δυνατότητες άμυνας της πατρίδας, πιστεύουμε ότι είμαστε καλά προετοιμασμένοι να υποστηρίξουμε αυτή την αποστολή, ιδιαίτερα μέσω των ολοκληρωμένων συστημάτων αεροπορικής και πυραυλικής άμυνας. Συνδυάζοντας αυτά τα συστήματα, τους αισθητήρες και τις δυνατότητες διοίκησης και ελέγχου, μπορούμε να προσφέρουμε μια αποτελεσματική λύση που ευθυγραμμίζεται με τις απαιτήσεις της αμερικανικής κυβέρνησης.

— Αναφερθήκατε στην ολοκληρωμένη αεροπορική και πυραυλική άμυνα, η οποία αποτελεί βασική προτεραιότητα σε πολλές περιοχές του κόσμου. Πώς το βλέπετε να εξελίσσεται αυτό;

— Η ολοκληρωμένη αεροπορική και πυραυλική άμυνα είναι σαφώς κορυφαία προτεραιότητα είτε μιλάμε για την Ευρώπη, τον Ειρηνικό ή τη Μέση Ανατολή. Το μήνυμα αυτό έχει γίνει σαφές σε εμάς. Αυτό που βλέπουμε, πέρα από την οικονομική αποδοτικότητα και την έγκαιρη παράδοση, είναι η αυξανόμενη συνεργασία. Δεν πρόκειται πλέον μόνο για μεμονωμένα κράτη που ζητούν αυτές τις δυνατότητες, αλλά οι χώρες αρχίζουν να εξετάζουν τρόπους για να συνεργαστούν μεταξύ τους. Υπάρχουν δύο παράλληλες συζητήσεις. Η μία αφορά συγκεκριμένα οπτικά συστήματα που έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους. Η άλλη αφορά την ιδέα του «any sensor, any shooter» (κάθε αισθητήρας μπορεί να τροφοδοτεί οποιοδήποτε όπλο με πληροφορίες για τον στόχο, επιτρέποντας στα συστήματα άμυνας να συνεργάζονται

Η σχέση ΗΠΑ - Ελλάδας είναι πολύ ιδιαίτερη, επισημαίνει ο Μάικλ Γουίλιαμσον στη Λένα Αργύρη.

αποτελεσματικά και να αντιδρούν γρήγορα σε απειλές). Όταν πολλές χώρες ενσωματώνουν τους αισθητήρες τους σε αυτό το δίκτυο, το σύστημα γίνεται πολύ πιο ισχυρό. Εκεί είμαστε πολύ δυνατοί. Έχουμε κατασκευάσει προηγμένα συστήματα, αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι τα έχουμε σχεδιάσει να επικοινωνούν απρόσκοπτα. Αυτή η αδιάλειπτη συνδεσιμότητα και διαλειτουργικότητα κάνει τη διαφορά.

Τα drones δεν αντικαθιστούν τα F-35

Η διασυνδεσιμότητα των όπλων και το ιδανικό μείγμα προηγμένων και φθηνών συστημάτων

Αεροσκάφος F-35A στην αεροπορική βάση Εντουαρντς, στην Καλιφόρνια. «Επί του παρόντος παράγουμε περίπου 156 αεροσκάφη F-35 κάθε χρόνο», λέει ο Μάικλ Γουίλιαμσον. «Οι χώρες που έχουν ήδη υποβάλει παραγγελίες βρίσκονται στην παραγωγική αλυσίδα και οι παραδόσεις καθορίζονται με βάση τις συμφωνίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ και τις προτεραιότητες του προγράμματός».

— Σε σχέση με τη διαλειτουργικότητα και τη συνδεσιμότητα υπάρχουν σύμμαχοι που διαθέτουν ένα μείγμα συστημάτων αμερικανικών και μη αμερικανικών, όπως οι ρωσικοί S-400. Αισθάνεστε σίγουροι ότι η αμερικανική τεχνολογία μπορεί να παραμείνει πλήρως ασφαλής;

— Δεν θα σχολιάσω τις κυβερνητικές συζητήσεις και αποφάσεις. Έχουμε θέσει σε λειτουργία συστήματα για να είμαστε σίγουροι ότι η ασφάλεια είναι εγγυημένη. Οσον αφορά άλλες αποφάσεις που εξαρτώνται από την κυβέρνηση, θα ήταν ανάρμοστο για μένα να τις σχολιάσω.

— Μίλησαμε για την παγκόσμια ζήτηση προηγμένων πλατφορμών, αλλά ταυτόχρονα βλέπουμε φθηνά συστήματα, όπως τα drones, να αναδιαμορφώνουν τις σύγχρονες πολεμικές μεθόδους. Σας ανησυχεί αυτό; Μπορούν τα F-35 να παραμείνουν κυρίαρχα και στο μέλλον;

— Αυτό το θέμα βρίσκεται στο επίκεντρο πολλών συζητήσεων. Σαφώς βλέπουμε drones και παρόμοια συστήματα να χρησιμοποιούνται στον αέρα, στην ξηρά

και στη θάλασσα. Είμαι παλιός στρατιωτικός και πιστεύω ότι οι πραγματικές επαναστάσεις στις στρατιωτικές επιχειρήσεις είναι ελάχιστες – λίγα πράγματα είναι αυτά που μπορούν να αλλάξουν δραστικά τον τρόπο διεξαγωγής των πολέμων. Τα αυτόνομα και ρομποτικά συστήματα είναι μια νέα διάσταση στο πεδίο της μάχης, αλλά δεν αντικαθιστούν πλήρως τις προηγμένες πλατφόρμες. Πιστεύω ότι τα προηγμένα συστήματα –όπως το F-35 και άλλες προηγμένες πλατφόρμες αέρα, ξηράς και θάλασσας– πολλαπλασιάζουν την αξία των φθηνότερων συστημάτων. Αν τα drones ήταν καθοριστικά σε μια πολεμική έκβαση από μόνο τους, οι συγκρούσεις θα κρίνονταν αποκλειστικά από αυτά, κάτι που δεν συμβαίνει. Επιπλέον, τα drones τις πολεμικές επιχειρήσεις; Απόλυτα. Αλλά δεν αντικαθιστούν τις βασικές δυνατότητες. Το πραγματικό ερώτημα αποτελεί ποιο είναι το βέλτιστο μείγμα προηγμένων και φθηνών συστημάτων και πώς θα τα αξιοποιήσουμε μαζί για το μέγιστο αποτέλεσμα. Βρισκόμαστε σε μια περίοδο εξέλιξης, οι χρήστες θα βρουν ισορροπία και οι σχεδιαστές άμυνας πρέπει να διασφαλίσουν ότι αυτές οι δυνατότητες θα συνδέονται αποτελεσματικά, χωρίς να εγκαταλείπουν τα κύρια προγράμματα υπέρ της αγοράς μόνο drones.

— Πάντως δεν είναι μόνο σαφώς φθηνότερα, αλλά κατασκευάζονται και σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με τα πιο προηγμένα συστήματα. Αν ένας σύμμαχος έκανε σήμερα παραγγελία για F-35, τότε θα μπορούσε ρεαλιστικά να αναμένει παράδοση;

— Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αυτό, καθώς η διαδικασία αφορά τόσο την κυβέρνηση των ΗΠΑ όσο και την κοινότητα συνεργατών του προγράμματος F-35. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι επί του παρόντος παράγουμε περίπου 156 αεροσκάφη F-35 κάθε χρόνο. Οι χώρες που έχουν ήδη υποβάλει παραγγελίες βρίσκονται στην παραγωγική αλυσίδα και οι παραδόσεις καθορίζονται με βάση τις συμφωνίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ και τις προτεραιότητες του προγράμματος. Ο ρόλος μας είναι να τηρούμε σταθερά τον στόχο παραγωγής και να διασφαλίζουμε ότι θα παραδώσουμε τα αεροσκάφη σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα.

— Σε αυτή την παραγωγική αλυσίδα των F-35 βρίσκεται και η Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα εκσυγχρονίζει και τον στόλο των F-16. Πώς βλέπετε την πορεία της αμυντικής σχέσης ΗΠΑ - Ελλάδας;

— Πιστεύω ότι πρόκειται για μια πολύ ιδιαίτερη σχέση. Είχα την ευκαιρία να συναντηθώ με τον πρωθυπουργό σας πρόσφατα στη Νέα Υόρκη και τονίσουμε δύο βασικά σημεία. Πρώτον, πόσο εκτιμούμε τη συνεργασία ΗΠΑ - Ελλάδας στον τομέα της άμυνας και, δεύτερον, τη δέσμευσή μας να τηρήσουμε το χρονοδιάγραμμα τόσο για το πρόγραμμα αναβάθμισης των F-16 όσο και για την παράδοση των αεροσκαφών πέμπτης γενιάς. Μπορώ να σας πω ότι είμαστε στην ώρα μας και τηρούμε το χρονοδιάγραμμα.

Η δέσμευση

Τονίσουμε (στον Έλληνα πρωθυπουργό) τη δέσμευσή μας να τηρήσουμε το χρονοδιάγραμμα τόσο για το πρόγραμμα αναβάθμισης των F-16 όσο και για την παράδοση των αεροσκαφών πέμπτης γενιάς.

Προσπαθούν να ξεμπλέξουν το κουβάρι του καλωδίου

Οι τεχνικές εκκρεμότητες και οι πολιτικές ενστάσεις που επιμένουν εντός της κυπριακής κυβέρνησης για το έργο της διασύνδεσης

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Με τις σχέσεις Αθίνas και Λευκωσίας να διανύουν το ιστορικό χαμηλότερο σημείο τους από το 1974 και έπειτα, οι δύο πλευρές αναζητούν λύσεις προκειμένου να ξεπεραστεί η παρατεταμένη εκκρεμότητα της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κυπριακής Δημοκρατίας (Great Sea Interconnector – GSI).

Αν και, από τη συνάντηση του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη και του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη και έπειτα, είχε συμφωνηθεί η ανάγκη το θέμα αυτό να συζητείται κατά το δυνατόν εντός τεχνοκρατικού πλαισίου, η

ένταση παραμένει. Γι' αυτό, άλλωστε, το ζήτημα από πλευράς Λευκωσίας το χειρίζεται πλέον αποκλειστικά ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου, δηλωμένος υποστηρικτής του GSI. Η έκδοση των αποφάσεων της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ), όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε στην Κυπριακή Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την Παρασκευή, για τη μεταβίβαση των αδειών κυριότητας και διαχείρισης του έργου της ηλεκτρικής διασύνδεσης στον ΑΔΜΗΕ ήταν βασικά προϋπόθεση ώστε η κυπριακή πλευρά να πληρώσει τα ποσά που απαιτούνται στην ελληνική εταιρεία.

Βασική εκκρεμότητα παραμένει

το γεγονός ότι η ΡΑΕΚ έχει αναγορίσει περίπου το ένα τρίτο των επενδυτικών δαπανών του έργου (82 από τα 250 εκατ. ευρώ), ενώ η Λευκωσία πρακτικά καλείται να αναλάβει και τη ρήτρα που αφορά τις δεκάδες ημέρες κατά τις οποίες τα ερευνητικά πλοία παρέμεναν καθυλωμένα στο λιμάνι αντί να κάνουν τις έρευνες (περίπου 20 εκατ. ευρώ).

Ο «ελέφαντας στο δωμάτιο»

Βέβαια, αν αυτές οι τεχνικές λεπτομέρειες αποτελούσαν το μοναδικό πρόβλημα στην υλοποίηση του GSI, είναι απολύτως σίγουρο ότι το έργο θα είχε προχωρήσει. Ιδιαίτερα, καθώς πλέον η Κομι-

σίων ασκεί τεράστιες πιέσεις στη Λευκωσία ώστε να βρει τρόπους να ξεπεράσει τις ενστάσεις που υπάρχουν και εντός της κυβέρνησης του κ. Χριστοδουλίδη. Ο «ελέφαντας στο δωμάτιο» είναι η προφανής ανοικτή άρνηση της Τουρκίας να επιτρέψει να γίνουν ακόμα και βυθομετρικές έρευνες που δεν επηρεάζουν την υφαλοκρηπίδα, στα ανοικτά της Καρπάθου και της Κάσου. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, σε περίπτωση που τελικά ξεπεραστεί το σύνολο των οικονομικών και τεχνικών πινακών της προβληματικής αυτής υπόθεσης, τότε θα βρεθεί και λύση για τον τρόπο που θα ξεπεραστούν οι ενστάσεις της

Τουρκίας. Με βάση τις ίδιες πληροφορίες, σχεδιάζεται η ερευνητικά πλοία απλά να ξεκινήσουν έρευνες δίχως να ζητήσουν άδεια από καμία αρχή, καθώς οι έρευνες στα διεθνή ύδατα δεν απαιτούν τη χορήγησή της. Πιο δύσκολη –και για πολιτικούς λόγους– θα ήταν μια επιλογή να ζητηθεί έκδοση NAVTEX για τις έρευνες από όλους, δηλαδή όχι μόνο από την Αθήνα και τη Λευκωσία αλλά και από την Αγκυρα. Δεδομένου ότι εφόσον το έργο πραγματοποιούνταν με βάση τον υφιστάμενο σχεδιασμό, θα ζητείτο κάποια στιγμή NAVTEX στο μέσον της διαδρομής και από την Αγκυρα, ένα γενικό αίτημα θα μπορούσε να τεθεί.

Αξίζει να σημειωθεί, πάντως, ότι αυτές οι λύσεις είχαν πέσει στο τραπέζι και κατά τις άτυπες συζητήσεις που είχαν γίνει ανάμεσα στην Αθήνα και την Αγκυρα για το θέμα σε ανύποπο χρόνο, με την Τουρκία να κρατάει σαφώς αρνητική στάση, καθώς το βλέπει περισσότερο ως ζήτημα συμβολισμού και λιγότερο ουσίας. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον τα πράγματα φτάσουν σε αυτό το σημείο η Αθήνα και η Λευκωσία θα μπορούν να εκθέσουν –για ακόμα μια φορά– τη στάση της Αγκυρας στην Ανατολική Μεσόγειο. Πριν όμως φτάσουν εκεί, θα πρέπει πρώτα να τα βρουν μεταξύ τους...

VOGUE

GREECE

19/10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

NAOMI WATTS
BY DOMEN
& VAN DE VELDE

REAL STAR

Η σκακιέρα γυρίζει ανάποδα

Τα σχέδια για νέα κόμματα προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις, κυρίως στην Κεντροαριστερά. Ποιος απειλείται;

ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΑ

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ

Νέα δεδομένα και ενδεχομένως ανατροπές στο υφιστάμενο πολιτικό σκηνικό πυροδοτεί η προαναγγελία νέου κόμματος «σε δόσεις» από τον Αλέξη Τσίπρα, καθώς μάλιστα υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι δεν θα καθυστερήσει ανάλογη πρωτοβουλία από τον Αντώνη Σαμαρά, ενώ δεν μπορεί να αγνοηθεί ούτε η παράμετρος Καρυστιανού. Η ολική επαναφορά του Αλ. Τσίπρα εκ των πραγμάτων εισάγει δύο πρόσθετες μεταβλητές στην πορεία προς τις προσεχείς κάλπες:

Η δεύτερη θέση

Με την επιστροφή Τσίπρα, το ΠΑΣΟΚ, αντί να έχει το βλέμμα στραμμένο προς τη διεκδίκηση της πρώτης θέσης, ενδέχεται να κληθεί να δώσει μάχη—κατά πολλούς μάλιστα αβέβαιη—για τη δεύτερη.

Επιτείνει την πολυδιάσπαση του πολιτικού συστήματος, καθώς μάλιστα προεξοφλείται πως ο σχηματισμός του οποίου θα ηγηθεί ο πρώην πρωθυπουργός θα προσεγγίσει ή θα υπερβεί το διψήφιο ποσοστό και θα εισέλθει με άνεση στην επόμενη Βουλή.

Μεταβάλλει τους συσχετισμούς στην αρένα της Κεντροαριστεράς, παρότι μένει να αποδειχθεί εάν μπορεί να αποτελέσει τον καταλύτη για ένα big bang που θα επιτρέψει στον χώρο να επανακάμψει με όρους πολιτικής ηγεμονίας, όπως έχουν επιτύχει η Ν.Δ. και ο Κυριάκος Μητσοτάκης κατά την τελευταία εξαετία.

Σε κάθε περίπτωση, η παραίτηση Τσίπρα από τη Βουλή, που επί της ουσίας σηματοδοτεί την επιστροφή του σε πρωταγωνιστικό ρόλο στην ενεργό πολιτική, «αγγίζει»—και βραχυπρόθεσμα—σχεδόν το σύνολο του πολιτικού φάσματος.

Η Νέα Δημοκρατία είναι προφανές πως απειλείται λιγότερο από κάθε άλλο κόμμα από εκροές ψηφοφόρων της προς τον υπό ίδρυση σχηματισμό. Όμως, όπως επισημαίνεται, με δεδομένο ότι ως οροφή του εγχειρήματος Τσίπρα στην παρούσα φάση τοποθετείται το 20% των ψηφοφόρων που βλέπουν «θετικά» ή με «ενδιαφέρον» το εγχείρημα του πρώην πρωθυπουργού—θεωρείται κρίσιμο εάν το επόμενο διάστημα το συγκεκριμένο ποσοστό θα βαίνει αυξανόμενο ή μειούμενο—, δεν μπορεί να αξιοποιηθεί την παρουσία του για τη συσπείρωση της εκλογικής της βάσης. Δεν είναι δυνατή, δηλα-

δή, η επανασύσταση του «αντι-ΣΥΡΙΖΑ» μετώπου που οδήγησε τη Ν.Δ. στις εκλογικές νίκες του 2019 και του 2023. Επίσης, ο Κυρ. Μητσοτάκης θα πρέπει να αναπροσαρμόσει τη στρατηγική του: θα έχει και πάλι ως αντίπαλο έναν πρώην πρωθυπουργό, επί του οποίου έχει μεν καταγάγει πολλαπλές νίκες, αλλά πλέον και ο ίδιος μεταφέρει τα βάρη της πολυετούς παραμονής στο Μέγαρο Μαξίμου.

Το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε σαφώς πιο

κρίσιμο σταυροδρόμι. Οι διαρροές που θα έχει προς το κόμμα Τσίπρα δεν αναμένονται μεγάλες, καθώς στην εκλογική του βάση υπάρχουν ισχυρά αντανakλαστικά εναντίον του πρώην πρωθυπουργού που οικοδομήθηκαν κατά τη μνημονιακή περίοδο. Ο σχεδιασμός του Νίκου Ανδρουλάκη όμως να εδραιωθεί στον χώρο του Κέντρου και στη συνέχεια να προσπαθήσει να κυριαρχήσει στην Κεντροαριστερά ανατρέπει, καθώς το κόμμα του πρώην πρωθυπουργού δύ-

σκολα δεν θα αποτελέσει ισχυρό ανάχωμα στη συγκεκριμένη κατεύθυνση. Επί της ουσίας, με την επιστροφή Τσίπρα, το ΠΑΣΟΚ, αντί να έχει το βλέμμα στραμμένο προς τη διεκδίκηση της πρώτης θέσης, ενδέχεται να κληθεί να δώσει μάχη—κατά πολλούς μάλιστα αβέβαιη—για τη δεύτερη, με στάσιμα τα ποσοστά του και πιθανό, ως εκ τούτου, έναν νέο κύκλο εσωστρέφειας στη Χαριλάου Τρικούπη.

Μεγάλοι χαμένοι των εξελίξεων εί-

ναι βεβαίως ο ΣΥΡΙΖΑ και η Νέα Αριστερά με την παρούσα μορφή και σύνθεσή τους. Οι όποιοι σχεδιασμοί για συντονισμό και εκλογική σύμπραξη των δύο σχηματισμών μπαίνουν στο «χρονοντούλαπο της Ιστορίας», καθώς στελέχη και από τα δύο κόμματα τελούν πλέον εν αναμονή πιθανού προσκλητηρίου από τον Τσίπρα, παρότι πληροφορίες αναφέρουν πως στο ορατό μέλλον ο πρώην πρωθυπουργός δεν θα απευθυνθεί σε εν ενεργεία βουλευτές. Αντιθέτως, κατά μια γραμμή πληροφόρησης, θα περιοριστεί στην παρουσίαση μιας ομάδας νέων και καταξιωμένων στους χώρους τους προσώπων εκτός πολιτικής, ορισμένα εκ των οποίων θα αποτελέσουν τη «βιτρίνα του δικού του Μεγάρου Μαξίμου», όπως κάποτε οι Γιώργος Γεραπετρίτης και Ακης Σκέρτσος για τον Κυρ. Μητσοτάκη. Σε κάθε περίπτωση, με δεδομένους τους πολιτικούς αλλά και συναισθηματικούς δεσμούς μεγάλης μερίδας της εκλογικής βάσης του ΣΥΡΙΖΑ και της Νέας Αριστεράς με τον πρώην πρωθυπουργό, θεωρείται σχεδόν βέβαιη η περαιτέρω υποχώρησή τους στις επερχόμενες δημοσκοπήσεις.

Το υπό ίδρυση κόμμα μπορεί να οδηγήσει, επίσης, σε απομείωση των δυνάμεων της Πλεύσης Ελευθερίας. Σημαντική μερίδα δυνητικών ψηφοφόρων της Ζωής Κωνσταντοπούλου εμφανίζεται να βλέπει θετικά το εγχείρημα του Αλ. Τσίπρα, ενώ πολλοί εκτιμούν πως ο πρώην πρωθυπουργός θα έχει λόγω πολιτικών χαρακτηριστικών διείσδυση στα νεανικά κοινά—που δεν βίωσαν με ένταση την τρικυμιώδη περίοδο 2015-19—, τα οποία αποτελούσαν τον τελευταίο χρόνο προνομιακό χώρο για την Πλεύση Ελευθερίας.

Τέλος, η πολυδιάσπαση του πολιτικού σκηνικού και το ενδεχόμενο η επόμενη Βουλή να είναι ακόμη και δεκακομματική κατά ορισμένους μπορούν να επαναφέρουν στο προσκήνιο το ζήτημα της αλλαγής του εκλογικού νόμου. Ο Κυρ. Μητσοτάκης εμφανιζόταν έως τώρα πλήρως αρνητικός στο ενδεχόμενο μεταβολής των «όρων του παιχνιδιού», αλλά οι πολλαπλές αναφορές του στην ανάγκη πολιτικής σταθερότητας κατά την ομιλία του, την περασμένη Τρίτη, στον ΣΕΒ, κατά ορισμένους ίσως αποτελούν ένδειξη στροφής σε διαφορετική κατεύθυνση.

ΑΠΟΨΗ

Ο αντίπαλος που έλειπε

Του ΕΥΓΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ

Ο κ. Τσίπρας έγραψε τις πρώτες λέξεις στο νέο κεφάλαιο της πολιτικής του διαδρομής. Τώρα ξεκινάει το κύριο μέρος του εγχειρήματος. Να πείσει ότι έχει ο ίδιος αλλάξει σε σχέση με τον πολιτικό που καταψήφισαν οι ψηφοφόροι τόσο ως πρωθυπουργό, αλλά ιδίως ως αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Να μιλήσει για τα σημερινά ζητήματα χωρίς την αυτοαναφορικότητα και το άγχος δικαίωσης που συχνά χαρακτηρίζει τους «πρώην». Να ενώσει τις δυνάμεις ενός χώρου που εν πολλοίς κατακερματίστηκε με αφορμή δικές του αποφάσεις. Και να χωρέσει, τελικά, ο ίδιος σε ένα κοστούμι που γενικά δεν του έχει ταιριάζει.

Ο Αλέξης Τσίπρας ως δημεγέρτης, ως εκφραστής της λαϊκής οργής και του κυρίαρχου ρεύματος διέπρεψε πολιτικά στις αρχές της περασμένης δεκαετίας. Είχε το ταλέντο το ρυάκι να το κάνει ποτάμι. Πολλοί το προσπάθησαν αυτό, λίγοι όμως το πέτυχαν, και αυτό είναι σημαντικός λόγος να μην τον

υποτιμά κανένας. Στον ρόλο του «υπεύθυνου ηγέτη», όμως, είτε ως πρωθυπουργός είτε ως αρχηγός αντιπολίτευσης μετά το 2019, δεν τα πήγε τόσο καλά. Κυρίως επειδή ο ίδιος δεν προσαρμόστηκε στον νέο του ρόλο, πατώντας συχνά σε δύο βάρκες, ιδίως μετά το 2019. Αν δεν κατάφερε να ολοκληρώσει τότε τη μετάλλαξη του ιδίου και του κόμματός του, θα τα καταφέρει τώρα σε ένα εκ νέου ριζοσπαστικοποιημένο πολιτικό περιβάλλον;

Παρά τους «πειρασμούς» που υπάρχουν σε ένα τέτοιο πολιτικό τοπίο, ο κ. Τσίπρας φαίνεται ότι επιδιώκει να επαναπροσδιοριστεί όχι ως επανεμφανιζόμενος ριζοσπάστης, αλλά ως «αξιόπιστος διαχειριστής». Ως εναλλακτική κυβερνητική λύση που καλύπτει το σχετικό πολιτικό κενό. Εξ ου και οι περισσότερες πρωτοβουλίες του το τελευταίο διάστημα στόχευαν στην ενίσχυση της εικόνας ενός έμπειρου και ρεαλιστή πολιτικού και στην αποδοχή του από ένα πιο μετριοπαθές κοινό, αλλά και από διάφορα κέντρα επιρροής.

Το εγχείρημα ασφαλώς δεν είναι εύκολο. Τα σχεδόν 20 χρόνια στην πρώτη γραμμή των πολιτικών συγκρούσεων, το μόνιμο για τον ίδιο τραύμα αξιοπιστίας λόγω όσων συνέβησαν το 2015,

Ο κ. Τσίπρας φαίνεται ότι επιδιώκει να επαναπροσδιοριστεί όχι ως επανεμφανιζόμενος ριζοσπάστης, αλλά ως «αξιόπιστος διαχειριστής». Ως εναλλακτική κυβερνητική λύση που καλύπτει το σχετικό πολιτικό κενό.

η απαξίωση που προκάλεσαν οι εκλογές του 2023, οι εσωτερικές εξελίξεις και η πορεία του ΣΥΡΙΖΑ, έχουν συσσωρεύσει μεγάλη φθορά. Το όλο πολιτικό σύστημα έχει επίσης φθαρεί, με πολλούς να αναζητούν λύσεις σε πρόσωπα έξω από αυτό.

Κανένας πάντως δεν θα πρέπει να υποτιμήσει τον κ. Τσίπρα. Στις «καλές» του ημέρες έδειξε ηγετικά και επικοινωνιακά στοιχεία που για τους σημερινούς ανταγωνιστές του δεν θεωρούνται αυτονόητα. Παρά τις όποιες πληγές του, διαθέτει πιο ισχυρή «πρωθυπουργική» εικόνα σε σχέση με τους περισσότερους εκ των πολιτικών αρχηγών. Πλησιάζοντας προς τις εκλογές, η παράμετρος αυτή θα αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία.

Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κόμματα της αντιπολίτευσης, εκείνος ίσως βρει υποστηρικτές πέραν του στενού του περιβάλλοντος. Το λεγόμενο «third party endorsement», που κανένα άλλο κόμμα—ούτε το ΠΑΣΟΚ—δεν έχει καταφέρει. Το ποσοστό δυνητικής ψήφου που σήμερα καταγράφει απέχει από τις καλές μέρες του ίδιου και του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά δεν είναι αμελητέο. Σε ένα κατακερματισμένο τοπίο μπορεί να τον καταστήσει σημείο αναφοράς. Αν μάλιστα φανεί ότι μπορεί να πετύχει τη δεύτερη θέση, η πίεση αυτομάτως θα μεταφερ-

θεί στα υπόλοιπα κόμματα και όχι στον ίδιο.

Το πρώτο «στοίχημα» αφορά το ποιος θα πάρει το πάνω χέρι στον χώρο της αντιπολίτευσης, ώστε να γίνει στη συνέχεια ο κύριος πόλος αντισυσπείρωσης απέναντι στην κυβέρνηση. Θα παραμείνει δεύτερο το ΠΑΣΟΚ, όπως συμβαίνει σήμερα, ή θα το υπερκεράσει ο κ. Τσίπρας προκαλώντας του μεϊζονα στρατηγικά διλήμματα; Τα δε στελέχη του ΠΑΣΟΚ (ιδίως τα πιο αριστερόστροφα) θα δουν και τη «φάκα» εκτός από το «τυρί» ή θα εγκλωβιστούν σε έναν νέο γύρο εσωστρέφειας;

Το βέβαιο είναι ότι ούτε η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, που φιλοδοξεί να επωφεληθεί από την κεντρομόλο φύση της πολιτικής, ούτε η Πλεύση Ελευθερίας, το Κίνημα Δημοκρατίας και το ΜέΡΑ25, των οποίων η πολιτική επιβίωση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δυναμική του εγχειρήματος Τσίπρα, αλλά ούτε και στελέχη που ενδεχομένως αποκλειστούν από αυτό, θα το αντιμετωπίσουν με ιδιαίτερη αβρότητα. Η επιτυ-

χία του ενός είναι καταδικαστική για τον άλλο.

Όσο για τη Νέα Δημοκρατία, αυτή μοιάζει ως το μόνο κόμμα που μπορεί να ωφεληθεί από την επανεμφάνιση Τσίπρα. Στο πρόσωπό του βρίσκεται έναν αντίπαλο με σαφή πολιτικά χαρακτηριστικά, συγκεκριμένα πεπραγμένα και συγκρίσιμο παρελθόν. Αυτά που της έλειψαν αυτά τα δύομισι χρόνια. Το αφήγημα που μετά βεβαιόητος θα έχει η Ν.Δ. στις εκλογές και θα αφορά το πού ήταν η χώρα το 2019, πού βρίσκεται σήμερα και πού θέλει να πάει, αναπτύσσεται πολύ ευκολότερα όταν βασικός ανταγωνιστής της είναι ο κ. Τσίπρας. Με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι ούτε θα τον υποτιμήσει ούτε θα τον αντιμετωπίσει με αλαζονεία. Το λάθος που έκανε ο κ. Τσίπρας υποτιμώντας τον κ. Μητσοτάκη το 2019 θα είναι ακόμα μεγαλύτερο αν επαναληφθεί αντίστροφα αυτή τη φορά.

Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος Στρατηγικής και Επικοινωνίας.

ΠΑΡΕΤΕΡΑΣ, «ΗΜΕΡΑ», 2006

Λίγο μετά το μέσον της τετραετίας, οι πολιτικές εξελίξεις έμοιαζε να κινούνται με ρυθμούς κελώνας. Τώρα, φαίνεται ότι η κελώνα κινείται σε δρόμο ταχείας κυκλοφορίας. Στο τερέν πάντως δεν έχουν εμφανιστεί ακόμη κόμματα, αλλά προθέσεις κομμάτων. (Έργο του Πάρι Πετρίδη που εκτίθεται στο ΕΜΣΤ, στο πλαίσιο της ομαδικής έκθεσης «Why Look at Animals?».)

Τη Σορβόννη ή την πλατεία;

Στόχος του «νέου» Τσίπρα είναι να καλύψει τον χώρο από τον αντισυστημισμό μέχρι το Κέντρο. Πώς;

ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΑ

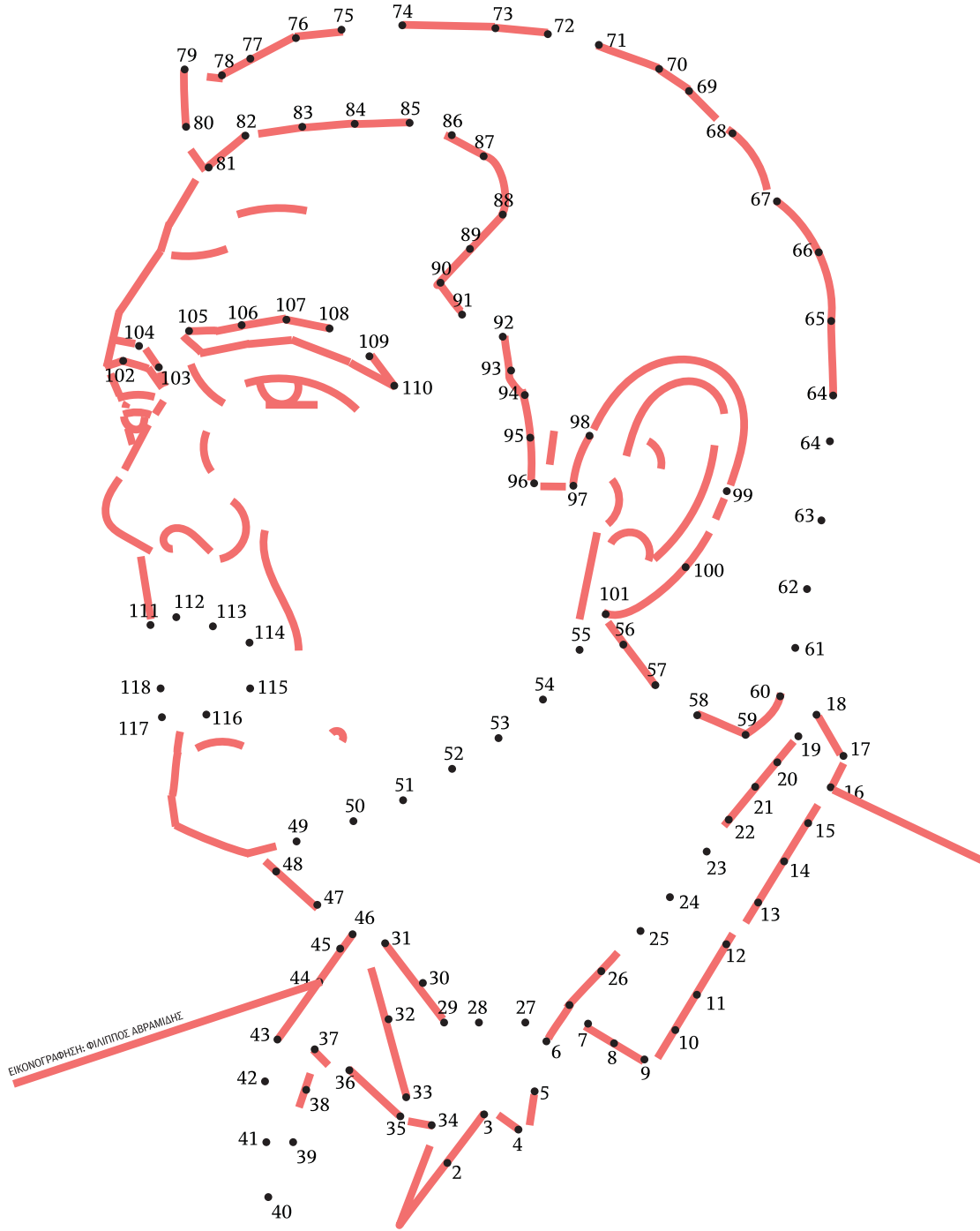
Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

«Rebranding στο rebranding» έκανε ο Αλέξης Τσίπρας λίγο μετά την παραίτησή του από βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ. Ισως έτσι να εξηγούνται οι αναφορές συνομιλητών του πως όσο «εκτός πλαισίου» ήταν η κίνησή του να αφήσει τη βουλευτική έδρα και τα προνόμιά της, άλλο τόσο «εκτός πλαισίου» αναμένεται να είναι και οι κινήσεις του στο εγγύς μέλλον. Δίνοντας στοιχεία αντισυμβατικότητας στην πρωτοβουλία του, φαντάζει πιο εύκολη η προσέγγιση ενός σημαντικού αντισυστημικού κοινού που είτε έχει βρει προσωρινή «πολιτική στέγη» στη Ζωή Κωνσταντοπούλου είτε περιμένει στην γκριζα ζώνη. Πιθανότατα το μεγαλύτερο μέρος του να αναμένει μια νέα κίνηση, τύπου «Καρυσιανού», για να ενεργοποιηθεί. Αυτό το κομμάτι του κόσμου δεν το κερδίζει κανείς με τη Σορβόννη και το Χάρβαρντ. Αν πάλι επιλέξει να γίνει «και του σαλονιού και του λιμανιού», υπάρχει ο κίνδυνος το μήνυμά να μπερδευτεί, όπως έγινε την περίοδο 2019-2023. Τότε ο ΣΥΡΙΖΑ έψαχνε να ισορροπήσει πελαγοδρομώντας μια στο Κέντρο και μια στην Αριστερά.

Νέο αφήγημα

Τι έχει αλλάξει σήμερα για να μη γίνουν τα λάθη εκείνης της τετραετίας; Στελέχη που βρίσκονται κοντά στο περιβάλλον της λεωφόρου Αμαλίας τονίζουν με έμφαση πως ο Αλέξης Τσίπρας, σε αντίθεση με τη δεύτερη θητεία του ως αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης, έχει πλέον ένα πολύ συγκεκριμένο και σταθερό όραμα που υπερβαίνει τον παραδοσιακό πολιτικό χάρτη και μπορεί να απευθυνθεί από τον μετριοπαθή μεσαίο χώρο μέχρι στα πιο ριζοσπαστικά στρώματα. Κατ' αρχάς αποκρυσώνει την κοινωνία του 1/5 – υποστηρίζοντας τους υπολοίπους που δεν μπορούν να ζήσουν αξιοπρεπώς. Λανσάρει τον «νέο πατριωτισμό» και καταστρώνει ένα αφήγημα περί «χαμένης ευκαιρίας» μετά το τέλος των μνημονίων και της πανδημίας. Αναδεικνύει, μεταξύ άλλων, την πρόταση για τη φορολόγηση του πλούτου, το σχέδιο ανάπτυξης και ανασυγκρότησης, το ταμείο στέρησης της νέας γενιάς. Αν επικρατήσουν αυτές οι παραδοχές, η παλιά πολιτική γεωγραφία είναι, λένε, πλέον δευτερεύουσα.

Ο πρώην πρωθυπουργός εκτιμάει πως έχει μια σταθερή «δεξαμενή» ψηφοφόρων, που βρίσκεται στο 8%-10%, η οποία θα τον ακολουθήσει ό,τι και αν γίνει. Αναζητείται ο κόσμος που θα τον εμπιστευθεί από τα δεξιά του

Κέντρου μέχρι τη ριζοσπαστική Αριστερά. Εγχείρημα καθόλου εύκολο, καθώς οι πολίτες είναι πιο δύσπιστοι από ποτέ και το πρωθυπουργικό του παρελθόν έχει αδύναμα σημεία εξαιτίας των πολιτικών που ακολούθησε έστω και υπό επιτροπεία.

Η παραίτηση

Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, είχε ήδη αποφασίσει να μη βρίσκεται πλέον στα έδρανα της Ολομέλειας από το καλοκαίρι, όταν η Βουλή σταμάτησε τις εργασίες της και ο ίδιος ετοίμαζε πυρετωδώς το βιβλίο του. Το βίντεο που συνόδευσε την επιστολή του στον Νικότα Κακλαμάνη που γύρισε την περασμένη Κυριακή. Πριν κάνει οτιδήποτε ενημέρωσε τον Σωκράτη Φάμελλο, ο οποίος φέρεται να εξέφρασε τη διαφωνία του με την κίνησή του, επισημαίνοντας πως θα έπρεπε να συζητήσουν πριν παραιτηθεί. Ο Αλέξης Τσίπρας αποφάσισε να τραβήξει μια δι-

αχωριστική γραμμή με τη σημερινή Βουλή, η οποία ξεκίνησε τις εργασίες της την περασμένη Δευτέρα. Να μη φθείρει άλλο το πολιτικό του κεφάλαιο με ένα σκηνικό που έχει υποβαθμιστεί πολύ τα τελευταία δύο χρόνια, αλλά και να λύσει τα χέρια του χωρίς να έχει οποιαδήποτε κομματική δέσμευση. Οι πιο «καχύποπτοι» είδαν πως επιταχύνοντας τις εξελίξεις αναχαίτιζε την προσέγγιση ΣΥΡΙΖΑ - Νέας Αριστεράς που θα άλλαζε το τοπίο, με τον ίδιο ενδεχομένως να εγκλωβίζεται κοινοβουλευτικά. Εκτός και αν ήθελε –σε αυτή τη φάση τουλάχιστον– να προλάβει τους Σαμαρά, Καρυστιανού.

Αυτό που δεν υπολόγισε είναι οι προσδοκίες που δημιουργήσε η φράση από το βιντεοσκοπημένο μήνυμά του, πως ίσως σύντομα να ταξιδέψει μαζί με τους συντρόφους του «σε πιο όμορφες θαλάσσες». Αυτομάτως η «διαθεσιμότητα» ήταν μεγάλη, με αποτέλεσμα οι συνεργάτες του

να αναγκάζονται να ξεκαθαρίζουν, προς αποφυγήν παρεξηγήσεων, ότι δεν έκλεισε το μάτι σε κανέναν, δεν έκανε καμία παρασκηνιακή συνεννόηση και δεν κάλεσε τον οποιονδήποτε να προβεί σε οποιαδήποτε κίνηση. Με απλά λόγια, αν ήθελε να είναι πάλι αρχηγός του ΣΥΡΙΖΑ και να έκανε μόνο μερικές προσθήκες, θα έμενε στο κόμμα.

Τα βήματα

Ούτε ο ίδιος πάντως φαίνεται να έχει αποφασίσει ποια θα είναι τα επόμενα βήματά του. Με τη συζήτηση που θέλει να ανοίξει με την κοινωνία ελπίζει να δημιουργηθεί ένα κύμα ή ακόμη καλύτερα ένα κίνημα υπέρ της επιστροφής του. Η «Κ» είναι σε θέση να γνωρίζει πως εξαιρετικά κοντινό του πρόσωπο ήξερε και δεν είχε κρατήσει εντελώς μυστικό το γεγονός πως θα παραιτηθεί σύντομα από βουλευτής. Συμπλήρωνε, ωστόσο, το ίδιο πρόσωπο σε συνομιλητή του

πως δεν σκέφτεται να κάνει κόμμα. Αν ισχύει πως ο φίλος ήξερε μόνο τη μισή αλήθεια, ο πρώην πρωθυπουργός αμέσως μετά την έκδοση του βιβλίου θα πρέπει να τρέξει προκειμένου να στήσει μια βάση στελεχών που θα παρουσιάσει στον κόσμο. «Ο Αλέξης Τσίπρας ξέρει πως φτιάχνονται τα κόμματα», τόνιζε συνομιλητής του θέλοντας να δείξει πως από τη στιγμή που το αποφασίσει, οι εξελίξεις θα «τρέξουν» γρήγορα. Αν, ωστόσο, ο Κυριάκος Μητσοτάκης επιλέξει να φέρει τις κάλπες πιο κοντά ή αν για αστάθμητους παράγοντες δεν προλάβει, η λύση του εκλογικού συνδυασμού χωρίς κόμμα δεν μπορεί να αποκλειστεί, καθώς δεν χρειάζεται τη «γραφειοκρατία» που απαιτεί ένας κομματικός μηχανισμός. Η συμπλήρωση μιας εκλογικής λίστας σε κάθε περιφέρεια είναι πιο εύκολη υπόθεση με προτεραιότητα στα φρέσκα στελέχη που θα δώσουν τον τόνο της ανανέωσης. Στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ υποστήριζαν πως δεν τον συμφέρει να κάνει κάτι άμεσα, αλλά να αφήσει να κυλήσουν αρκετοί μήνες μέσα στο 2026 προτού ανακοινώσει τον καινούργιο φορέα. Πάντως, η πολιτική συγκυρία και τα δημοσκοπικά δεδομένα θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό τις τελικές αποφάσεις του.

Όσον αφορά το επιστημονικό συμβούλιο του Ινστιτούτου, που θα ανακοινωθεί τις επόμενες ημέρες, τα πρόσωπα που θα το αποτελούν δεν μπορεί να μη σηματοδοτούν και το πως βλέπει ο Αλέξης Τσίπρας τη στελέχωση μιας πιθανής νέας κίνησης. Τα ραντάρ της «Κ», σύμφωνα με πληροφορίες, έπιασαν πως προσέγγιση έχει γίνει στον καθηγητή Διεθνούς Δικαίου Χάρη Τζήμητρα, στην πρώην αντιστράτηγο της ΕΛ.ΑΣ. Ζαχαρούλα Τσιρινιώτη, ενώ στο τραπέζι φέρεται να έπεσε και το όνομα πρώην προέδρου της ΑΔΑΕ Χρήστου Ράμμου.

Το βιβλίο

Ο πρώην πρωθυπουργός με την παραίτησή του από το βουλευτικό αξίωμα έδωσε ένα πρώτο σήμα σε έναν δυσαρεστημένο κόσμο που αμφιταλαντεύεται πως κάτι καινούργιο ετοιμάζεται, ζητώντας την προσοχή του. Το βιβλίο αποτελεί το μέσο για να ξανασυστηθεί, γνωρίζοντας, ωστόσο, πως οι πολιτικοί του αντίπαλοι θα επενδύσουν σε αυτό για να γυρίσουν πίσω τον χρόνο στο 2015. Αναλόγως με το πόσο αποκαλυπτικός θα είναι για την περίοδο 2019-2023, δεν αποκλείεται να προκαλέσει πάθη και στο εσωτερικό της Κουμουνδούρου. Εκτός και αν είναι ο τρόπος για να γίνει το μεγάλο «ξεσκαρτάρισμα» και όσοι δεν έχουν προσκλητήριο για την επόμενη ημέρα να το καταλάβουν αμέσως.

Δεν θέλει χρόνο

«Ο Αλέξης Τσίπρας ξέρει πως φτιάχνονται τα κόμματα», τόνιζε συνομιλητής του θέλοντας να δείξει πως από τη στιγμή που το αποφασίσει, οι εξελίξεις θα «τρέξουν» γρήγορα.

Η ομάδα της Λεωφόρου Αμαλίας και η αντιπρόεδρος

Μιχάλης Καλογέρου

Από την πρώτη στιγμή της παραίτησης του Αλέξη Τσίπρα από την προεδρία του κόμματος, το καλοκαίρι του 2023, ο πρώην υπουργός Δικαιοσύνης ανέλαβε τη διεύθυνση του Πολιτικού Γραφείου του πρώην πρωθυπουργού. Συμμετέχει στον στρατηγικό σχεδιασμό και στις συσκέψεις που πραγματοποιούνται στη Λεωφόρο Αμαλίας.

Γιώργος Χουλιαράκης

Ο πρώην αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών παραμένει στο πλευρό του Αλέξη Τσίπρα και οι πληροφορίες αναφέρουν πως θα βρίσκεται στο επιστημονικό συμβούλιο του Ινστιτούτου, το οποίο θα αποτελείται από περίπου 20 άτομα. Πραγματοποιεί πολλές επαφές για το Ινστιτούτο και τα επόμενα βήματα που θα γίνουν, συμμετέχοντας και στις θεματικές εκδηλώσεις που έχουν γίνει έως τώρα.

Δημήτρης Λιάκος

Στενός συνεργάτης του Αλέξη Τσίπρα πριν ακόμα διατελέσει υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ δίπλα του στο Μέγαρο Μαξίμου. Μαζί με τον Γιώργο Χουλιαράκη έχουν αναλάβει την εξειδίκευση και την τεκμηρίωση των οικονομικών ζητημάτων του Ινστιτούτου και αναμένεται και αυτός, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, να είναι μέλος του νέου επιστημονικού συμβουλίου.

Γιώργος Βασιλειάδης

Ο πρώην αναπληρωτής γραμματέας του ΣΥΡΙΖΑ επέλεξε στο τελευταίο συνέδριο του κόμματος να μη μετέχει στα όργανα της Κουμουνδούρου. Εντάχθηκε πιο πρόσφατα, μέσα στο καλοκαίρι, στον κύκλο των συνεργατών του Αλέξη Τσίπρα. «Μετακόμισε» στη Λεωφόρο Αμαλίας και ασχολείται με οργανωτικά ζητήματα.

Ολγα Γεροβασίλιν

Το γραφείο της είναι στη Βουλή, όμως η πρώην υπουργός και αντιπρόεδρος της Βουλής δεν έχει σταματήσει να είναι σταθερή συνομιλήτρια του Αλέξη Τσίπρα και έμπιστη συνεργάτις του. Θα εξακολουθήσει να βρίσκεται στην κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ, στηρίζοντας, όπως έκανε μέχρι τώρα, τον Σωκράτη Φάμελλο και κατά κάποιον τρόπο θα αποτελεί τον σύνδεσμο της Κουμουνδούρου με τον πρώην πρωθυπουργό.

Οι ειδικοί ρόλοι

Στενή συνεργάτις παραμένει η πρώην γενική γραμματέας του Μεγάρου Μαξίμου Γιάννα Πεπιπέ. Ο διευθυντής του γραφείου Τύπου Ανδρέας Μπούσιος έχει αναλάβει τις επαφές με τα μέσα ενημέρωσης. Συχνές είναι οι επισκέψεις στην Αμαλία και του αρθρογράφου Θανάση Καρτερού. Χρήν διπλωματικού συμβούλου εκτελεί ο Δημήτρης Παπαγεωργίου. Ο Βαγγέλης Καλπαδόκης έχει πλέον αναλάβει τη θέση του μόνιμου αντιπροσώπου στον ΟΑΣΕ στη Βιέννη, αλλά διατηρεί πάντα στενές σχέσεις με τον πρώην πρωθυπουργό.

Αναμονή στο μαιευτήριο

Ποιες ανησυχίες έχει το επιτελείο του Μαξίμου ενόψει της κυοφορίας νέων κομμάτων. Το μήνυμα Σαμαρά

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Το πολιτικό σκηνικό είναι σε φάση εγκυμοσύνης». Αυτό λέει κυβερνητικό στέλεχος πίσω από τα φώτα της δημοσιότητας, σχολιάζοντας πως η κυβέρνηση αναγκαστικά βρίσκεται σε φάση αναμονής να δει τι θα «γεννηθεί» το επόμενο διάστημα. Και δεν έχουμε να κάνουμε απλώς με δύο οποιαδήποτε νέα κόμματα. Αλλά για δύο νέους σχηματισμούς από δύο πολιτικούς που έχουν κυβερνήσει τη χώρα. Τον Αλέξη Τσίπρα και τον Αντώνη Σαμαρά. Ή, για να ακριβολογούμε, για το Μέγαρο Μαξίμου η σειρά είναι ανάποδη. Αντώνης Σαμαράς και Αλέξης Τσίπρας, καθώς το βλέμμα της κυβέρνησης πέφτει πολύ περισσότερο προς τον Μεσσήνιο πολιτικό. Το «φωτογράφισε» ευθέως ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Κωστής Χατζηδάκης, όταν, κληθείς να σχολιάσει την πιθανότητα δημιουργίας νέων κομμάτων, είπε πως το «κόμμα Τσίπρα» τους απασχολεί λιγότερο στο Μαξίμου από ό,τι ένα «κόμμα Σαμαρά».

Το αγκάθι της «οικογένειας»

Στην κυβέρνηση το ξέρουν και το έχουν μετρήσει. Ο Αλέξης Τσίπρας μπορεί να βοηθήσει τη Ν.Δ. να συσπειρωθεί, αλλά στην περίπτωση του Αντώνη Σαμαρά δεν υπάρχει καμία τέτοια παράμετρος. Ένα «καθαρόαιμο» μπισοτακτικό στέλεχος, που έχει συνηθίσει να βλέπει τα πράγματα με μεγαλύτερη ψυχραιμία, παραδέχεται στην «Κ» πως «ο μέσος νεοδημοκράτης βλέπει αρνητικά την εξέλιξη με τον Αντώνη Σαμαρά. Σαν να έχει τσακωθεί και να έχει χωρίσει μία οικογένεια». Ο Μπισοτάκης με τον Σαμαρά ουδέποτε υπήρξαν βέβαια «οικογένεια», αλλά αυτό δεν αναιρεί την οπτική ενός νεοδημοκράτη που «έχει ψηφίσει και τους δύο για πρωθυπουργούς». Την πραγματικότητα αυτή την αντιλαμβάνεται το Μαξίμου, αλλά οι δυσκολίες να ξεπεραστεί είναι αντικειμενικές και μεγάλες. Ο πρώην πρωθυπουργός με την απόφασή του να μην παραιτείται καν στην εκδήλωση του Ευριπίδη Στυλιανίδη, λόγω της παρουσίας του Κυριάκου Μπ

Πλιν Μεσσηνίων: Η ταμπέλα στη θέση του Αντώνη Σαμαρά κατέστησε έκδηλη την απουσία του από το Ωδείο την Τετάρτη, όπου συγκεντρώθηκε η «όλη» Ν.Δ. Ο πρώην πρωθυπουργός ετοιμάζεται, αλλά δεν βιάζεται, ποντάροντας στην αναγνωρισιμότητά του και στο υπαρκτό δικτύό του.

τισοτάκη στο βήμα, σηματοδοτώντας την οριστική και αμετάκλητη ρήξη με την κυβέρνηση, αφού δεν θέλησε να βρεθεί καν στον ίδιο χώρο με τον πρωθυπουργό και να ακούσει έναν απλό χαιρετισμό.

Συνεπώς, ένα «άνοιγμα» του Μαξίμου αυτή τη στιγμή στον κ. Σαμαρά είναι σαν να χτυπάει κάποιος μια πόρτα χωρίς να είναι κανείς μέσα στο σπίτι, μια τακτική που μπορεί να ενισχύσει τον πρώην πρωθυπουργό, καθώς εμφανίζεται το Μαξίμου σαν ικέτη και σαν αποστολέα ενός γράμματος χωρίς παραλήπτη.

Στο πλαίσιο αυτό, κυβερνητική πηγή απορρίπτει το ενδεχόμενο να γίνει το επόμενο διάστημα απευθείας κάλεσμα επιστροφής του Αντώνη Σαμαρά. Υπάρχει βέβαια και η άλλη οπτική που λέει πως κάτι τέτοιο θα λειτουργούσε υπέρ του Μαξίμου, καθώς θα έριχνε το βάρος της αδιαλλαξίας

στον πρώην πρωθυπουργό.

Η οπτική αυτή θεωρείται ριψοκίνδυνη, καθώς στο στρατόπεδο του κ. Σαμαρά ο κύβος έχει ριφθεί: «Επιστροφή στη Ν.Δ. με αρχηγό τον Κυριάκο Μπισοτάκη δεν υπάρχει». Στις εσωτερικές συζητήσεις που γίνονται στο Μαξίμου, καθώς έχουν αντιληφθεί την οριστική ρήξη, αυτό που ιδανικά θα ήθελαν είναι οι πρώην πρωθυπουργός απλώς να βάλει φρένο στο νέο κόμμα, παραμένοντας ανεξάρτητος, ακόμα και... πυροβολώντας.

Όμως, την ίδια ώρα το επιτελείο του πρώην πρωθυπουργού κινείται σε τροχιά δημιουργίας νέου κόμματος, αλλά χωρίς το χρονοδιάγραμμα να είναι σαφές για το πότε θα γίνει. Το δεδομένο είναι ότι ο Αντώνης Σαμαράς δεν βιάζεται και, ξέροντας καλά το πολιτικό παίγνιο, τροφοδοτεί τη συζήτηση γύρω από το όνομά

του και την πιθανότητα δημιουργίας νέου κόμματος χωρίς περαιτέρω εξηγήσεις.

Οι ίδιες πηγές σημειώνουν πως «το βαρύ όνομα του κ. Σαμαρά και ο διαχρονικός μηχανισμός του τού επιτρέπουν να πατήσει το κουμπί όποτε θέλει». Την ίδια ώρα, πάντως, προσθέτουν πως χρειάζεται υπομονή, καθώς το πολιτικό τοπίο είναι ρευστό και αλλάξει διαρκώς. Οσον αφορά τις φήμες πως ο πρώην πρωθυπουργός θα πιεστεί από τον Τσίπρα και θα επιταχύνει τις πρωτοβουλίες, διαψεύδονται, καθώς «ο πρόεδρος δεν ετεροπροσδιορίζεται, πόσο μάλλον από τον κ. Τσίπρα που ανήκει σε τελείως άλλον πολιτικό χώρο».

Καλώς τον, αλλά...

Στον αντίποδα του πολιτικού συστήματος, ο Αλέξης Τσίπρας φαίνεται ένα βήμα πιο μπροστά

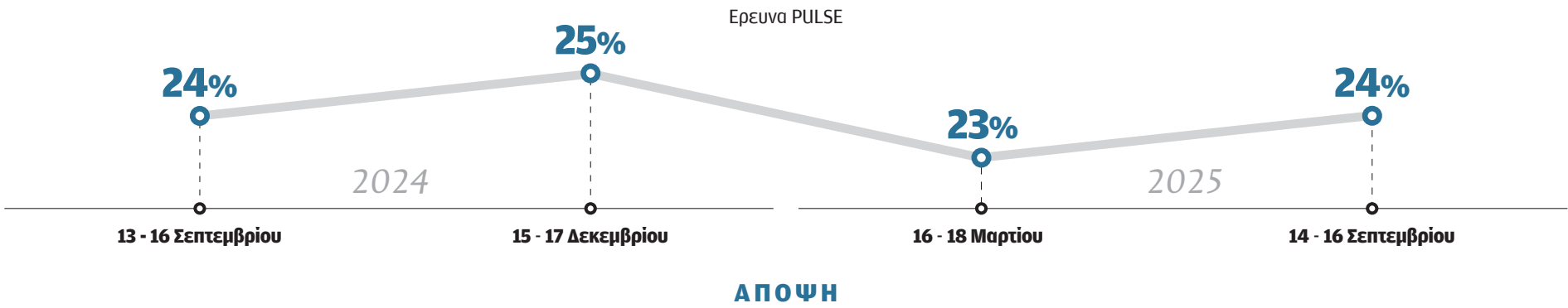
στη δημιουργία νέου κόμματος. Με μια πρώτη ανάγνωση, αυτό βολεύει το Μαξίμου για δύο βασικές αιτίες: Πρώτον, η επιστροφή Τσίπρα «θυμίζει τους λόγους για τους οποίους ψηφίστηκε καθολικά ο Κυριάκος Μπισοτάκης και το 2019 και το 2023», αφού ως πρόσωπο οπτικοποιεί τις αιτίες που ο πρωθυπουργός συσπείρωσε γύρω του το κεντρώο και δεξιό ακροατήριο.

Δεύτερον, με δεδομένα τα παραπάνω, το Μαξίμου εικάζει έως και ελπίζει πως «θα βρει έναν πολιτικό αντίπαλο», με κυβερνητική πηγή να παραδέχεται πως «εκλογές χωρίς αντίπαλο δέος και χωρίς διλήμματα δεν μπορούν να είναι επιτυχημένες». Στο Μαξίμου θεωρούν πως το δίλημμα «σταθερότητα ή επιστροφή στο παρελθόν» παίρνει σάρκα και οστά με τον Αλέξη Τσίπρα στο κάδρο απέναντι στον Κυριάκο Μπισοτάκη.

Είναι όμως όλα τόσο απλά; Υπάρχουν κυβερνητικά στελέχη και εντός του Μαξίμου που διατηρούν επιφυλάξεις, αντιλαμβανόμενοι «πως το 2025 δεν είναι 2019». Αφενός γιατί η κυβέρνηση η ίδια δεν έχει την ορμή και τη φρεσκάδα που είχε τότε και πείθει λιγότερους. Αφετέρου γιατί κανείς δεν μπορεί να προβλέψει πώς θα λειτουργήσει το νέο κόμμα Τσίπρα. Ο κίνδυνος να υπάρχουν δύο «βασικά» κόμματα στην αντιπολίτευση περί το 10% –το κόμμα Τσίπρα και το ΠΑΣΟΚ– είναι υπαρκτός βάσει των προβλέψεων που κάνουν δημοσκόποι. Σε αυτή την περίπτωση το Μαξίμου θα παραμείνει μπερδεμένο. Ο κύριος αντίπαλος δεν θα έχει βρεθεί και ο κατακερματισμός του πολιτικού συστήματος μπορεί να λειτουργήσει διαβρωτικά και για την κυβέρνηση. «Σε μια επόμενη φάση, που η Ν.Δ. δεν θα μπορέσει να πλησιάσει το 30% και πίσω της θα υπάρχουν μόνο μικρά κόμματα και κομματίδια, θα υπάρξει έντονη πολιτική αμηχανία και αδυναμία συσπείρωσης», σημειώνει κυβερνητικό στέλεχος. Μέχρι τότε το Μαξίμου απλώς θα καταστρώνει σχέδια και σενάρια επί χάρτου, καθώς για πρώτη φορά η πρωτοβουλία των κινήσεων έχει περάσει και σε άλλα χέρια.

Φέρνει συσπείρωση
Η επιστροφή Τσίπρα «θυμίζει τους λόγους για τους οποίους ψηφίστηκε καθολικά ο Κυριάκος Μπισοτάκης και το 2019 και το 2023», λένε στο Μαξίμου, ωστόσο κάποια στελέχη επισημαίνουν «πως το 2025 δεν είναι 2019».

Μικρές διακυμάνσεις, καμία απώλεια

Σε διαρκή περίγυρο επανεκκίνησης

Τον ΠΑΝΟΥ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

Πριν από ένα χρόνο, αμέσως μετά τη ΔΕΘ οι δημοσκοπήσεις δεν κατέγραφαν τόσο τον όποιο απόηχο των εμφανίσεων του πρωθυπουργού και των άλλων πολιτικών αρχηγών, όσο τους νέους συσχετισμούς των πολιτικών δυνάμεων έπειτα από το πρόσφατο ακόμη αποτέλεσμα των ευρωεκλογών. Όπως προέκυπτε από την τότε έρευνα της Pulse, η Ν.Δ. βρισκόταν πτωτικά στο 24%, με ένα πολύ μεγάλο όμως ποσοστό αδιευκρίνιστης στάσης (19% αναποφασιστοι και απαντήσεις αποχής), ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ περιοριζόταν στο 10% (από σχεδόν 15% στις ευρωεκλογές), τρεις μονάδες πιο χαμηλά από το ΠΑΣΟΚ, το οποίο φαινόταν να κατοχυρώνει το 13% περίπου που είχε καταγράψει στις ευρωεκλογές.

Ακολούθησε το τρίμηνο των, αιφνιδώς, πολλαπλών διεργασιών (επανεκλογή Ανδρουλάκη στο ΠΑΣΟΚ,

αποπομπή Κασσελάκη με εκλογή Φάμελλου στον ΣΥΡΙΖΑ και διαγραφή Σαμαρά στη Ν.Δ.), με αποτέλεσμα η έρευνα της Pulse τον Δεκέμβριο 2024 να δίνει πόντους στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ φαινόταν να κάνει περίπου ισόποσα την επιρροή που κατέγραφε ο νέος σχηματισμός του ΚΙΔΗΜ. Η βασική δομή, δηλαδή, στη συνολική διασπορά της πρόθεσης ψήφου έμοιαζε κατά βάσιν σταθερή, με την προσθήκη ενός ακόμη προσωποπαγούς σχηματισμού.

Η συνθήκη αυτή διαταράχθηκε όταν στο νέο έτος κυριάρχησε το θέμα των Τεμπών, που κορυφώθηκε τον Μάρτιο (μετά τα συλλαλητήρια στις 28/2) εκτοξεύοντας τον σχηματισμό της Ζ. Κωνσταντοπούλου σε αντίστοιχο ποσοστό με το ΠΑΣΟΚ (12%), με πτωτική επίσης τη Ν.Δ. Ακολούθησε το θέμα του ΟΠΕΚΕΠΕ που συντάρραξε εκ νέου την επικαιρότητα, με κορύφωση

στον καλοκαιρινούς μήνες χωρίς εκτεταμένη καταγραφή δημοσκοπήσεων, για να φτάσουμε στη φετινή ΔΕΘ, όπου η μαζική δημοσιοποίηση ερευνών έθεσε συνολικά τα νέα δεδομένα. Η πρόσφατη έρευνα της Pulse του Σεπτεμβρίου 2025 δεν απείχε από τον μέσο όρο που καταγραφόταν ως πρόθεση ψήφου σε κοινοποιήσεις στοιχεί-

Μετά και τη φετινή ΔΕΘ, το ελληνικό πολιτικό σύστημα βρίσκεται στη συνθήκη της περιόδου δεύτερου μισού της δεύτερης τετραετίας για την κυβέρνηση. Μιας κατεξοχήν «δύσκολης» περιόδου, δηλαδή, για οποιαδήποτε κυβέρνηση.

ων από 11 συνολικά εταιρείες και μπορεί να μας βοηθήσει για ορισμένες παρατηρήσεις.

Η πρώτη προφανής παρατήρηση αφορά την αξιολόγηση πτώσης της Πλ. Ελευθερίας που μπορεί να επηρεάσει ανακατατάξεις στους συσχετισμούς εφόσον συνεχιστεί ως τάση που αποκαθλάνει σταδιακά την απότομη εκτόξευση. Η πιο ουσιαστική όμως παρατήρηση συνδέεται με την απουσία διαφοροποιήσεων στην επιρροή της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ που είχε καταγραφεί με τα ίδια ακριβώς στοιχεία του Σεπτεμβρίου και στις δύο προηγούμενες δημοσιευμένες έρευνες της ίδιας εταιρείας τον Μάιο και τον Ιούνιο. Σημειώνει όμως αυτό ότι η ΔΕΘ δεν επιπράσσει τίποτα; Η απάντηση είναι ότι έτσι ή αλλιώς δεν αναμενόταν να επηρεάσει άμεσα την εκλογική συμπεριφορά, το αντίθετο θα ήταν μάλλον εκπληξη, επηρεάζει όμως σημαντικά τη συνολική

εικόνα και την κατεύθυνση των πραγμάτων. Τα ποσοστά των δημοσκοπήσεων έπονται.

Μετά και τη φετινή ΔΕΘ, το ελληνικό πολιτικό σύστημα βρίσκεται στη συνθήκη της περιόδου δεύτερου μισού της δεύτερης τετραετίας για την κυβέρνηση. Μιας κατεξοχήν «δύσκολης» περιόδου, δηλαδή, για οποιαδήποτε κυβέρνηση σε αυτή τη θέση όπως καταγράφεται στις εμπειρικές μελέτες της πολιτικής επιστήμης, στην οποία αναμένεται να κριθεί και η δυνατότητα της να κινηθεί ανοδικά στη συνέχεια ή όχι. Στην τρέχουσα ελληνική περίπτωση βεβαίως υπάρχουν αναπάντεχες πρόσθετες συνθήκες, όπως η απουσία οποιασδήποτε συγκεκριμένων εναλλακτικής για τη διακυβέρνηση, σε ένα κατακερματισμένο κομματικό σύστημα με ποικίλη παρουσία προσωποπαγών δόλων κομμάτων, ενώ εντείνεται η φημολογία για εμφάνιση και νέων τέτοιου τύπου σχηματισμών.

Οι προσωποπαγείς σχηματισμοί όμως στερούν το οξυγόνο στα πολιτικά συστήματα αν δεν διαμορφωθούν ως κανονικά κόμματα με εσωτερικές διαδικασίες και σαφές πρόγραμμα και όραμα για τη χώρα, που δικαιολογούν τη διακριτή παρουσία τους. Με αυτήν την έννοια, ενώ οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν μια περίπτωση παγιωμένη τον τελευταίο χρόνο εκλογική συμπεριφορά, το υψηλό επίπεδο της αδιευκρίνιστης στάσης στέλνει πρώτα απ' όλα μήνυμα στην κυβέρνηση ότι αναμένει να τη δει πιο αποτελεσματική, αναζητώντας επίσης μια επανεκκίνηση που θα δώσει έμφαση σε πολιτικές θέσεις και προγράμματα και όχι στον αδιέξοδο τοξικό πολιτικό λόγο που, απ' ό,τι φαίνεται, δεν ευνοεί εντέλει τους διακινητές του.

Ο κ. Πάνος Σταθόπουλος είναι διευθυντής Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής.

Δεσμώτης του ιλίγγου

Ο Μακρόν δείχνει εγκλωβισμένος στον φαύλο κύκλο των θνησιγενών κυβερνήσεων. Έχει άλλα χαρτιά να παίξει;

REUTERS / BENOTTESHER

Ο Εμανουέλ Μακρόν εμφανίστηκε μάλλον προβληματισμένος στα σκαλοπάτια του Ελιζέ την Τετάρτη. Πέντε παραιτήσεις πρωθυπουργών σε τρία χρόνια πάει πάρα πολύ.

Των **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ** και **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Με σκωμμένο τον γιακά και τα χέρια στις τσέπες, ο Εμανουέλ Μακρόν περπατάει μόνος στον Σηκουάνα λίγες ώρες μετά την παραιτήση του πέμπτου σε διάστημα τριών ετών πρωθυπουργού, Σεμπαστιάν Λεκορνί. Το εμβληματικό στιγμιότυπο που έγινε viral στις αρχές της εβδομάδας είναι ενδεικτικό της πρωτόγνωρης απομόνωσης του Γάλλου προέδρου.

Ο Μακρόν αμφισβητείται πλέον ανοικτά ακόμη και από πρώην πρωθυπουργούς του, όπως οι Γκαμπριέλ Ατάλ και Εντουάρ Φιλίπ, εξέλιξη που απηχεί το μέγεθος του πολιτικού αδιεξόδου στη Γαλλία. «Δεν καταλαβαίνω πλέον τις αποφάσεις του, ας δοκιμάσει κάτι διαφορετικό», είπε ο Ατάλ, ενώ ο Φιλίπ ζήτησε να σταματήσει το επώδυνο πολιτικό παιχνίδι του και να προκηρύξει προεδρικές εκλογές.

Η υπερψήφιση του προϋπολογισμού ο οποίος θα προβλέπει περικοπές πολλών δισ. ευρώ (44 δισ. ήταν ο στόχος του προκατόχου του Λεκορνί, Φρανσουά Μπαϊρού) έως τα τέλη του έτους αποτελεί το επιτακτικό αίτημα των αγορών και των επενδυτών που έχουν θορυβηθεί από το έλλειμμα (5,4%-5,6% φέτος, πάνω από 5% το 2026) και επαναλαμβάνουν μονότονα τη φράση «τελευταία ευκαιρία».

Η πιο βραχύβια

Ο Λεκορνί παραιτήθηκε τη Δευτέρα, λίγες ώρες αφοτό ανακοίνωσε τη σύνθεση του υπουργικού του συμβουλίου, καταρρίπτοντας το ρεκόρ της πιο βραχύβιας παραμονής στην εξουσία στη σύγχρονη Γαλλία. Σε μια απρόσμενη εξέλιξη, ο Μακρόν τον όρισε ξανά πρωθυπουργό το βράδυ της Παρασκευής, κατόπιν μακρών διαβουλεύσεων με τους ηγέτες των κομμάτων, οι οποίες απέβησαν άκαρπες.

Η νευρική κατάσταση στις αγορές είναι απόρροια της ανησυχίας ότι η παράλυση στη Γαλλία και η στασιμότητα στη Γερμανία συμπαρασύρουν ολόκληρη την Ευρώπη. Επιτείνεται, δε, από τον φόβο ότι και οι δύο χώρες έχουν μια τελευταία ευκαιρία να αποτρέψουν την άνοδο της Ακροδεξιάς στην εξουσία τα επόμενα χρόνια: μια νίκη του Ζορντάν Μπαρντελά ή της Μαρίν Λεπέν της Εθνικής Συσπείρωσης (RN) – αν της το επιτρέψουν οι δικαστικές περιπέτειές της – στις επόμενες προεδρικές εκλογές και την επικράτηση της Εναλλακτικής για τη Γερμανία (AfD) στις ομοσπονδιακές εκλογές σε τέσσερα χρόνια ή και νωρίτερα, αν καταρ-

ρεύσει η κυβέρνηση του καγκελαρίου Φρίντριχ Μερτς.

Ο... τριπολισμός

Ο Ματιέ Γκαλάρ, εκτελεστικός διευθυντής του ινστιτούτου δημοσκοπήσεων Ipsos, θεωρεί ότι το πρόβλημα στη Γαλλία είναι κυρίως θεσμικό. «Το πολιτικό μας σύστημα λειτουργεί πολύ καλά όταν υπάρχει σταθερή πλειοψηφία στην Εθνοσυνέλευση και καθαρή εναλλαγή ανάμεσα στην Αριστερά και στη Δεξιά. Από το 2017, όμως, έχουμε περάσει από ένα διπολικό σε ένα τριπολικό σκηνικό. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το πλειοψηφικό εκλογικό μας σύστημα λειτουργεί πολύ λιγότερο αποτελεσματικά και είναι πολύ πιο δύσκολο για οποιοδήποτε κόμμα ή συνασπισμό να σχηματίσει σταθερή πλειοψηφία. Επιπλέον, ο έντονα προεδρικός χαρακτήρας της Πέμπτης Δημοκρατίας αποθαρρύνει τους συμβιβασμούς – έτσι το σύστημα μοιάζει μπλοκαρισμένο. Δεν βλέπω πώς θα μπορούσαν να αλλάξουν πραγματικά τα πράγματα χωρίς μια στροφή προς την αναλογική εκπροσώπηση και τον περιορισμό των εξουσιών του προέδρου», εξηγεί στην «Κ».

Μπροστά στο δίλημμα πρόωρες εκλογές ή νέος πρωθυπουργός, ο Γάλλος πρόεδρος επιλέγει προς το παρόν τη δεύτερη λύση.

Η τρίτη, να παραιτηθεί ο ίδιος, εντάσσεται περισσότερο στα σενάρια επιστημονικής φαντασίας των ΜΜΕ παρά σε μια ρεαλιστική προοπτική.

Μακριά από τον στόχο

Μιλώντας στην «Κ» ο Σαχίν Βαλέ, senior fellow στο German Council on Foreign Relations και σύμβουλος του Μακρόν όταν ο νυν πρόεδρος ήταν υπουργός Οικονομίας, είναι κατηγορηματικός: «Δεν νομίζω ότι η Γαλλία χρειάζεται προεδρικές εκλογές, ούτε – ξανά – πρόωρες βουλευτικές εκλογές». Η γνώμη του είναι, πάντως, πως ακόμη κι αν περάσει από την Εθνοσυνέλευση έως το τέλος του χρόνου ο προϋπολογισμός, «δεν θα πλησιάσει στον βαθμό δημοσιονομικής πειθαρχίας που χρειάζεται η Γαλλία».

Από την άλλη, η λύση των πρόωρων εκλογών θα οδηγούσε σε μια συγκατοίκηση της Εθνικής Συσπείρωσης της Μαρίν Λεπέν με τον Μακρόν επί ενάμιση χρόνο και «θα τους παρείχε αυτό που τους λείπει τώρα – την αξιοπιστία που συνδέεται με την άσκηση της εξουσίας», εξηγεί ο Γάλλος οικονομολόγος. «Μια τέτοια εξέλιξη θα βελτίωνε θεαματικά τις προοπτικές τους για [τις προεδρικές εκλογές] το 2027. Αν έπρεπε να κυβερνήσει η Ακροδεξιά για μεγαλύτερο διάστημα, το πιθανότερο είναι πως θα τα θαλάσσωσε.

Πέφτει σε αργή κίνηση

«Για έναν ηγέτη που αυτοπροβαλλόταν ως σύγχρονος Σαρλ ντε Γκωλ είναι κάπως ειρωνικό να πέφτει σε αργή κίνηση και να οδηγήσει σε αφαίμαξη το ίδιο αυτό σύνταγμα που θεώρησε το πολιτικό του πρότυπο. Η Πέμπτη Δημοκρατία της Γαλλίας γεννήθηκε μέσα από μια εξουθενωτική πολιτική αστάθεια και μια αέναη εναλλαγή πρωθυπουργών. Σας ακούγεται οικείο; Η κατάσταση το 1958 ήταν φυσικά χειρότερη, αλλά το σύστημα που δημιούργησε ο στρατηγός Ντε Γκωλ για να αποκαταστήσει την τάξη, απονέμοντας στον εαυτό του προεδρικές εξουσίες αμερικανικού τύπου, φαίνεται να έχει φτάσει στα όριά του. Ο μακρονισμός το έχει φέρει στα πρόθυρα του γκρεμού», έγραψε αυτήν την εβδομάδα η Φλόβια Κροζ Τζάκσον στο Bloomberg.

Διεθνείς αναλυτές συγκρίνουν συχνά τη σημερινή Γαλλία με την Ελλάδα το 2010. «Δεν είναι συγκρίσιμη η κατάσταση στη Γαλλία με εκεί-

νη της Ελλάδας την περίοδο 2008-2010, τουλάχιστον όχι ως προς τα περισσότερα οικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη ή την ικανότητά της να αντλεί φορολογικά έσοδα. Μια άλλη κρίσιμη διαφορά είναι το βάρος της Γαλλίας στην ευρωπαϊκή οικονομία. Οι Γερμανοί, για παράδειγμα, θέλουν η Γαλλία να εξισορροπήσει τα δημόσια οικονομικά της, αλλά γνωρίζουν πολύ καλά ότι μια σκληρή λιτότητα στη Γαλλία θα έπληττε σοβαρά και τη δική τους οικονομία – είμαστε υπερβολικά αλληλένδετοι για να συμβεί κάτι τέτοιο», επισημαίνει ο Γκαλάρ της Ipsos.

Αυτό που ανησυχεί περισσότερο τον Βαλέ είναι ότι «εξακολουθεί να υφίσταται στη Γαλλία ένα καθεστώς βαθιάς άρνησης για την ανάγκη δημοσιονομικής εξυγίανσης. Κανείς στη χώρα δεν μιλάει για μία σοβαρή προσπάθεια μείωσης του ελλείμματος, είτε στα αριστερά, είτε στα δεξιά του πολιτικού φάσματος. Αν

Σε κάτι τέτοιο πόνταρε και ο Μακρόν όταν προκήρυξε τις πρόωρες εκλογές τον Ιούνιο του 2024».

Ο Γκαλάρ από την πλευρά του θεωρεί ότι δεν μπορεί να υπάρξει άρση του αδιεξόδου χωρίς νέα προσφυγή στις κάλπες. «Ο πρόεδρος κάνει ουσιαστικά ό,τι θέλει – είναι σχεδόν ανέγγιχτος μετά την εκλογή του. Αν θέλει να συνεχίσει να διορίζει κυβερνήσεις που πέφτουν η μία μετά την άλλη, αυτό είναι τεχνικά εφικτό. Ο Μακρόν, ωστόσο, προφανώς σκέφτεται και την υστεροφημία του. Το πλέον έκτακτο της διάλυσης της Εθνοσυνέλευσης είναι ότι, μόλις γίνει, δεν μπορεί να επαναληφθεί για ένα χρόνο: “παγώνει” την κατάσταση και καθιστά άσκοπες τις εκκλήσεις για παραιτήσή του, αφού οποιοσδήποτε πρόεδρος θα έπρεπε να συνεργαστεί με την ίδια Εθνοσυνέλευση. Παρ’ όλα αυτά, δεν βλέπω πώς μπορούμε να αποσύρουμε την επιστροφή στις κάλπες σχετικά σύντομα».

Σε πρόσφατη δημοσκόπηση της Ipsos για τα ζητήματα που απασχολούν την κοινή γνώμη, η μετανάστευση βρίσκεται στην έκτη θέση, με μόλις το 18% των ερωτηθέντων να τη θεωρεί το κύριο πρόβλημα. Γιατί λοιπόν η Εθνική Συσπείρωση (RN) βρίσκεται τόσο ψηλά στις δημοσκοπήσεις;

Ο εκτελεστικός διευθυντής του ινστιτούτου απαντά ότι «η μετανάστευση δεν είναι το μόνο ζή-

τημα στο οποίο το RN θεωρείται ισχυρό. Υπάρχει και ο τομέας του νόμου και της τάξης. Ένα μεγάλο κομμάτι του εκλογικού σώματος είναι πιθανό να ψηφίσει με βάση αυτό. Και όπως σε πολλές χώρες, η Ακροδεξιά επωφελείται και από την αντισυστημική ψήφο, την οποία η ριζοσπαστική Αριστερά δεν καταφέρνει να συγκεντρώσει στον ίδιο βαθμό, όλους αυτούς τους ψηφοφόρους, δηλαδή, που έχουν βαρεθεί τα παραδοσιακά κόμματα».

Αριστερή αναξιοπιστία

Το ερώτημα είναι γιατί η γαλλική Αριστερά δυσκολεύεται να κεφαλαιοποιήσει τη λαϊκή απογοήτευση απέναντι στον Μακρόν και στις κεντρώες και συντηρητικές δυνάμεις. «Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι οι αριστερές ιδέες στα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα είναι πράγματι πολύ δημοφιλείς. Το παράδοξο όμως εξηγείται εύκολα: πρώτον, υπάρχουν και άλλα ζητήματα που έχουν μεγάλη σημασία για ορισμένα τμήματα του εκλογικού σώματος: η μετανάστευση, το έγκλημα, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί κ.λπ. Και δεύτερον, η Αριστερά δεν θεωρείται αξιόπιστη στη διαχείριση της οικονομίας. Ο κόσμος συμμερίζεται τις ιδέες της, αλλά δεν πιστεύει ότι η Αριστερά θα μπορούσε να τις εφαρμόσει με επιτυχία – ή φοβάται ότι το αποτέλεσμα θα έπληττε τις επιχειρήσεις, την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας».

Και οι τρεις τελευταίοι πρωθυπουργοί, ο Λεκορνί, ο Φρανσουά Μπαϊρού και ο Μισέλ Μπαρνιέ, απέτυχαν επειδή δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν την απαραίτητη πλειοψηφία για την ψήφιση ενός προϋπολογισμού λιτότητας, μια πρόκληση που περιμένει και τον επόμενο με δεδομένο ότι οι φιλοπροεδρικοί βουλευτές αποτελούν μειοψηφία. Πριν από λίγες εβδομάδες, όταν παραιτήθηκε ο Μπαϊρού, η χώρα γνώρισε μαζικές κινητοποιήσεις και απεργίες, προκαλώντας ανησυχίες για αναβίωση του κινήματος των «Κιτρινών Γιλέκων». Ο Γκαλάρ δεν πιστεύει ότι η Γαλλία θα ξαναζητήσει ποτέ κάτι παρόμοιο. Πράγματι, όμως, η οργή στην κοινωνία βράζει, «οπότε είναι πολύ πιθανό να δούμε μεγάλες κοινωνικές κινητοποιήσεις τις επόμενες εβδομάδες – κάτι που ήδη άρχισε να φαίνεται από τον Σεπτέμβριο. Το ερώτημα είναι αν θα λάβουν τη μορφή παραδοσιακών, συνδικαλιστικά οργανωμένων διαδηλώσεων ή πιο αυθόρμητων, άμορφων κινημάτων χωρίς ξεκάθαρα αιτήματα – τα οποία είναι πολύ πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν από οποιαδήποτε κυβέρνηση ή πρόεδρο».

Να μπει τέλος

«Πρέπει να τερματίσουμε την πολιτική κρίση που εξοργίζει τους Γάλλους και την αστάθεια που βλέπουμε στην εικόνα και τα συμπεριφέροντα της Γαλλίας», δήλωσε ο Σεμπαστιάν Λεκορνί αμέσως μετά τον –εκ νέου– διορισμό του στην πρωθυπουργία.

Οχι εκλογές

«Δεν νομίζω ότι η Γαλλία χρειάζεται – ξανά – πρόωρες βουλευτικές εκλογές. Μια τέτοια εξέλιξη θα βελτίωνε τις προοπτικές της Ακροδεξιάς για [τις προεδρικές] το 2027».

Σαχίν Βαλέ

Senior fellow στο German Council on Foreign Relations και πρώην σύμβουλος του Μακρόν στο υπουργείο Οικονομικών.

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΛΕΝΝΑ**

Το πρώτο σημάδι εμφανίστηκε στη διάρκεια της δεύτερης καραντίνας. Το νύχι του μικρού δακτύλου του αριστερού μου χεριού είχε εν μια νυκτί ασπρίσει. Αλλά μπροστά σε όσα διήνυε εκείνη την περίοδο η ανθρωπότητα, πόσο σημαντικό μπορούσε να είναι το ότι το νύχι του μικρού δακτύλου του αριστερού μου χεριού είχε εν μια νυκτί ασπρίσει;

Μέσα σε περίπου μία εβδομάδα, το ίδιο –φαινομενικά απαλό, εσωτερικά τραχύ– άσπρισμα είχε επεκταθεί στα εννέα από τα δέκα νύχια των χεριών. «Κάποιοι μύκητας», εκτίμησε η δερματολόγος συστήνοντας μια αλοιφή-βερνίκι. Κανένα αποτέλεσμα. Αντιθέτως, σύντομα «έπεσε» και το τελευταίο «αμόλυντο» νύχι που έως τότε αντιστεκόταν. Μέχρι που μέσα σε ένα μήνα, ο ασπρισμένος από τον δήθεν μύκητα δείκτης του αριστερού χεριού... στράβωσε.

Γκουγκλάροντας εσωτερικά

Η νέα –πραγματική– διάγνωση ακούστηκε απόκοσμη: «ψωρίαση, ψωριασική ονυχία, ψωριασική αρθρίτιδα» και η ηλικία του ασθενούς: 22 ετών. «Ψωρίαση». Η λέξη από μόνη της ηχεί σε πολλούς αποκρουστική. Συγκέεται εσφαλμένα με την ψώρα και με τον ψωριάρη. Πρώτη λάθος σκέψη του «ψωριάρη» ασθενούς: «As γκουγκλάρουμε “ψωρίαση εικόνες”». Δεύτερη: «As αποσπθίσουμε όλα τα συμπτώματα, ακόμη και τα πιο ακραία».

Η –μάλλον υστερική– καταβύθιση στο σύμπαν της online «συμπτωματολογίας» δεν καταπραΰνηκε ακριβώς από τα γεγονότα που ακολούθησαν. Εκτός από τον στραβό δείκτη, σύντομα στράβωσε και το μικρό δάκτυλο του αριστερού χεριού – το δάκτυλο από το οποίο ξεκίνησαν όλα. Η κορύφωση του πρώτου μέρους του δράματος ήρθε όταν έπετα από ένα βράδυ μικρών οχλήσεων, ο αγκώνας του δεξιού χεριού «πάγωσε».

Με τον αγκώνα «κολλημένο» σαν φιγούρα Καραγκιόζη, με τα ασπρισμένα νύχια και τα δύο στραβωμένα δάκτυλα καλυμμένα από χαντζαπλάστ για να μη «σοκάρεται» ο κόσμος από τη βαμπρική εικόνα των άνω άκρων, ο ασθενής διαπράττει και το τρίτο λάθος: επισκέπτεται τον πλέον ακατάλληλο γιατρό.

Η «ακαδημαϊκή» διάλεξη του ρευματολόγου έχει αρχικά ένα κάποιο ενδιαφέρον, μέχρι που –ευρισκόμενος πια σε ντελίριο από την «επιστημονική πληρότητα» (sic) της προσέγγισής του– ο ιατρός παραθέτει αναλυτικά τα χαρακτηριστικά της προτεινόμενης θεραπείας αλλά και τις ενδεχόμενες καταστροφικές καταλήξεις του –αμίλητου ως εκείνη τη στιγμή– ασθενούς. «Το φάρμακο αυτό χορηγείται και σε καρκινοπαθείς», «πιθανώς ο ασθενής να οδηγηθεί και σε αδυναμία περπατήματος», είναι οι δύο φράσεις-κλειδιά. «Μπάσκει θα μπορώ να ξαναπαίξω;», η πρώτη –γελιοί– αντίδρασή μου.

Το ηρώον των ομοιοπαθών

Ο θεράπων ιατρός αλλάζει, το κεφάλαιο «ζω με το αυτοάνοσό μου» ξεκινάει και με βρίσκει διχασμένο. Από τη μια, υπάρχει ως διαφυγή μια «ψωριασική μυθολογία». Εκτός από εμένα, ψωρίαση είχαν λ.χ. ο Ιωσήφ Στάλιν, ο Πάμπλο Εσκομπάρ και ο Βλαντιμίρ Ναμποκόφ –αμφιλεγόμενες φιγούρες, αλλά αν μη τι άλλο επιδραστικές, ανεξίτηλες. Ο Ναμποκόφ ειδικά φαίνεται να ήταν πεπεισμένος πως η δερματική του «κατάρ» τον κατέτρυχε ως συνέπεια των ενοχών επειδή είχε απατήσει τη γυναίκα του.

Από την άλλη, υπάρχει ο «ψωριασικός τρόμος». Ανά πάσα στιγμή το «κακό» μπορεί να ξυπνήσει, να αλλοιώσει το «έξω» σου, τα δάκτυλα, τους αγκώνες ή τον λαιμό σου. Ακόμη χειρότερα, ποια

Εγκον Σίλε, «Αυτοπορτρέτο», 1918. Παλαιότερα, η ψωρίαση αντιμετωπιζόταν σαν «δερματική κατάρ». Σήμερα, παρότι οι δεισδαιμονίες και ο ρατσισμός γύρω από το δέρμα παραμένουν, η εικόνα κάποιου έντονου ψωριασικού «τατουάζ» στον αγκώνα ή στον λαιμό μπορεί μεν να ξενίσει κάποιον, αλλά συνήθως αρκεί μια διαβεβαίωση πως «δεν κολλάει» και η ζωή θα συνεχιστεί.

Το τέρας που μπήκε από το μικρό δάχτυλο

Το φετινό Νομπέλ Ιατρικής δόθηκε στους ερευνητές για τα αυτοάνοσα. Πώς είναι όμως να ζεις από τα 22 σου με ένα από αυτά – με την ψωρίαση; Ημερολόγιο «συμβίωσης» με τη νόσο και το στίγμα

Η έρευνα που βραβεύθηκε

Το βραβείο Νομπέλ Ιατρικής για το 2025 απονεμήθηκε στους επιστήμονες και ερευνητές Μέρι Μπράνκκου, Φρεντ Ράμσντελ και Σιμόν Σακαγκούτσι για τις έρευνες και τις ανακαλύψεις τους σχετικά με το σύστημα περιφερικής ανοσολογικής ανοχής. Πρόκειται για το σύστημα που εμποδίζει το ανοσοποιητικό να «κτυπάει» περαιτέρω τον ανθρώπινο οργανισμό. Οι έρευνες των Μπράνκκου - Ράμσντελ - Σακαγκούτσι διαμορφώνουν νέες δυνατότητες, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση αυτοάνοσων νοσημάτων, φλεγμονωδών νοσημάτων του εντέρου, επιπλοκών έπειτα από μεταμοσχεύσεις οργάνων, αλλά και σε πιο αποτελεσματικές αντι-καρκινικές θεραπείες. Θεμέλιο των ερευνών τους είναι η ανακάλυψη ότι τα Τ ρυθμιστικά κύτταρα (T-regs) –τα κύτταρα που «ρυθμίζουν» τη φλεγμονή– μπορούν να λειτουργούν θεραπευτικά ως «μχανισμοί αυτοελέγχου» του ανοσοποιητικού συστήματος και να εμποδίζουν τα ανοσοκύτταρα από τα να επιτεθούν στο σώμα μας.

φταίει και η κληρονομικότητα;», ρωτάω τον κ. Τζιούφα. «Στην ψωρίαση υπάρχει πολυγονιδιακή κληρονομικότητα. Για να υπάρξει η νόσος, χρειάζεται να συνδράμουν πολλά γονίδια. Αυτό υποδηλώνει μια κληρονομικότητα ευρείας γονιδιακής βάσεως – όχι μια κάθετη, όπου ευθύνεται μόνο ένα γονίδιο, όπως λ.χ. ισχύει για τη μεσογειακή αναιμία», απαντάει.

Επιστρέφοντας στη φάση της εξάρσης και επειδή στην ψωρίαση ουδέν κρυπτόν υπό τον ήλιον, το επόμενο δύσκολο(;) στάδιο ήταν να μοιραστώ τη νέα συνθήκη με το περιβάλλον μου. Πολύ σύντομα, η «εξωτερικευση» φέρνει τη συνειδητοποίηση ότι όχι απλώς δεν είσαι μόνος, αλλά ότι πολλοί άνθρωποι κοντά σου κουβαλούν κι αυτοί το δικό τους «τεράτκι». Άλλοι πιο τρομακτικό, άλλοι πιο εξημερωμένο.

Όπως επισημαίνει ο κ. Τζιούφας, «η ψωρίαση είναι από τα πιο κοινά αυτοάνοσα, καθώς προσβάλλει περί το 2%-2,5% του παγκόσμιου πληθυσμού». Τις τελευταίες δεκαετίες, μάλιστα, προσθέτει, η διάγνωση γίνεται γρηγορότερα, ευκολότερα και σε πρώιμα στάδια του αυτοάνοσου, ενώ τα τελευταία χρόνια, λόγω των «στοχευμένων θεραπειών» –κάποιοι γιατροί τις αποκαλούν «βιολογικές θεραπείες»–, το αυτοάνοσο έχει καταστεί συνολικά πιο διαχειρίσιμο. Σε αυτό το πεδίο, μόλις πριν από λίγες ημέρες, πήγε και το φετινό Νομπέλ Ιατρικής. Απονεμήθηκε στους Μέρι Μπράνκκου, Φρεντ Ράμσντελ και Σιμόν Σακαγκούτσι για την ανακάλυψη των μυστικών της περιφερικής ανοσολογικής ανοχής που «φρενάρει» το ανο-

σοποιητικό από το να βλάψει περαιτέρω το σώμα.

Όσα «γράφει» το δέρμα

Η «εξωτερικευση» της ψωρίασης στους οικείους ήταν ανώδυνη. Τι γίνεται, όμως, με τον «έξω» κόσμο; Με δεδομένο ότι υπάρχουν συμπίσχνοντες με πολύ πιο έντονα και βαριά συμπτώματα από εμένα –όχι μόνον εξωτερικά– θα ήταν ίσως «κακομαθημενιά» ή πολυτέλεια να γίνει λόγος για «κοινωνικό στίγμα». Ο συγγραφέας του βιβλίου «Το Δέρμα», Σέρχιο ντελ Μολίνο, αναφέρει ότι κατά τον Μεσαίωνα η ψωρίαση συσχεόταν με τη λέπρα και οι ασθενείς στιγματιζόνταν και απομονώνονταν ως επικίνδυνοι. Σήμερα, παρότι οι δεισδαιμονίες και ο ρατσισμός γύρω από το «δέρμα» –το φυλετικά διαφορετικό, το γερασμένο, το μποτοξαρισμένο, το σπυριάρικο– παραμένουν, η εικόνα κάποιου έντονου ψωριασικού «τατουάζ» στον δικό μου αγκώνα ή λαιμό μπορεί μεν να ξενίσει κάποιον στον δρόμο, αλλά συνήθως αρκεί μια ψυχραιμη διαβεβαίωση πως «δεν κολλάει» και η ζωή θα συνεχιστεί.

Και η ζωή πράγματι συνεχίζεται, αλλά όχι πάντα με τους ίδιους όρους. Στη φάση εξάρσης της αρθρίτιδας, η ανοσοκατασταλτική θεραπεία έθεσε νέους, πρωτοφανείς μέχρι τότε περιορισμούς. Ξαφνικά, λίγο μετά τα είκοσι και εν μέσω πανδημίας, προσέχεις κι άλλο, αυτοπεριορίζεσαι, αποφεύγεις τον συνωστισμό και για μερικές ημέρες μετά την αγωγή αντιμετωπίζεις κόπωση, ζαλάδα, πονόκοιλο. Τα «νέο παιδί είσαι, ρε, δεν μασάς» του γραφείου δεν ηχούν πια ως απλές γραφικότητες, αλλά ως μια καθημερινή πίεση να αποδείξεις ότι όντως είσαι νέο παιδί, ότι όντως δεν μασάς. Αλλά θα «μασήσεις» όταν ακόμη και στην ελαφριά εκδοχή του το αυτοάνοσο επηρεάσει τις αντοχές του ανθρώπου σου ή εκνευρίσει κάποιους φίλους που μεταξί σοβαρού κι αστείου θα σου πουν «αφού, μωρέ, δεν έχεις τίποτα σοβαρό, τι κάθεσαι μέσα;». Ξαν το αυτοάνοσο να είναι η αρρώστια του ευαίσθητου, του υποχόνδριου, του μυγιάγγιχτου. Παλιά ο ασθενής με ψωρίαση ήταν «Νοσφεράτου», σήμερα «χιονονιφάδα».

Από την έναρξη της στοχευμένης θεραπείας και μετά, επέρχεται η διαδικασία της κανονικοποίησης. Κατά καιρούς, βεβαίως, η ψωρίαση ξανααυτιάει την πόρτα. Οι αγκώνες «ασπρίζουν», κάποιο «λέπι» βγαίνει γύρω από τον λαιμό ή στην κοιλιακή χώρα, ο πόνος στον –πια λιγότερο αγκυλωμένο– δεξιό αγκώνα σφίγγει, κάποια φλεγμονή «φλερτάρει» τα δύο στραβά δάκτυλα του αριστερού χεριού. Η κάθε μικρή ή μεγαλύτερη έξαρση αποκτά τρόπον τινά τον ρόλο ενός ιδιότυπου «μετρητή». Ξαν το ίδιο το σώμα να προειδοποιεί, να κτυπάει καμπανάκια, να σε επαναφέρει στην τάξη. Μήπως αγκάθθηκες παραπάνω; Μήπως δεν προσέχεις παραπάνω; Μήπως δεν προσέχεις στα ποτά και στα ξενύχτια; Μήπως «κάπου όπα» με τη φρενιτίδα του καθημερινού άγχους και τους άσκοπους συναίσθηματισμούς;

Για εκείνους που έχουν δει το «Γυμνό γεύμα» ίσως να μη φαντάζει ως ιδανικός επίλογος. Όμως, τελικά, η σχέση με την ψωρίαση θα μπορούσε να συνοψιστεί στη χαρακτηριστική αφίσσα της ταινίας του Ντέιβιντ Κρόνενμπεργκ. Εκεί όπου ο νευρωτικός, καταστροφικός και αυτοκαταστροφικός ήρωας του Πίτερ Βέλερ ποζάρει δίπλα στο άσπρο τέρας που τον καταδιώκει. Αμφότεροι κάπως μελαγχολικοί, αλλά συνειδητοποιημένοι ότι ίσως ο ένας θα κουβαλάει τον άλλον για πάντα. «Όσο απομακρύνεσαι από τη διάγνωση και η νόσος μπαίνει σε ύφεση, οι πιθανότητες ακραίας εξάρσης ελαττώνονται σημαντικά», καταλήγει στην πορεία μας ο κ. Τζιούφας. Μπορεί τελικά το «άσπρο τέρας» κάποια μέρα να εξαφανιστεί και να μην επιστρέψει.

Καθημερινή πίεση

Τα «νέο παιδί είσαι, ρε, δεν μασάς» του γραφείου δεν ηχούν πια ως απλές γραφικότητες, αλλά ως μια καθημερινή πίεση να αποδείξεις ότι όντως είσαι νέο παιδί, ότι όντως δεν μασάς.

Ιδιότυπος «μετρητής»

Κάθε μικρή ή μεγαλύτερη έξαρση αποκτά τρόπον τινά τον ρόλο ενός ιδιότυπου «μετρητή». Μήπως αγκάθθηκες παραπάνω; Μήπως δεν προσέχεις τη διατροφή σου;

Το χρονικό ενός αμφιλεγόμενου κανονισμού

2021	11 Μαΐου 2022	Μάρτιος 2023	Νοέμβριος 2023	1 Ιουλίου 2025	14 Οκτωβρίου 2025
Η Ε.Ε. θεσπίζει μια προσωρινή παρέκκλιση από την οδηγία ePrivacy, επιτρέποντας στους παρόχους να σκανάρουν τα μηνύματα για υλικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (CSAM). Ο κανονισμός αυτός έληξε τον Αύγουστο του 2024.	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή , μέσω της επιτρόπου Εσωτερικών Υποθέσεων Ιλβα Γιόχανσον, αποκαλύπτει την αρχική της πρόταση (CSAR - Child Sexual Abuse Regulation). Η αρχική εκδοχή απαιτεί αδιάκριτη σάρωση όλων των ιδιωτικών μηνυμάτων.	Παρουσιάζεται μια αναθεωρημένη εκδοχή, αναφερόμενη ως «Chat Control 2.0», η οποία προτείνει το σκανάρισμα κρυπτογραφημένων επικοινωνιών.	Η Επιτροπή Πολιτικών Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ψηφίζει υπέρ της κατάργησης του αδιάκριτου σκαναρίσματος, προτείνοντας στοχευμένη παρακολούθηση.	Η Δανία αναλαμβάνει την προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και επαναφέρει το νομοσχέδιο στην κορυφή της νομοθετικής ατζέντας.	Η προγραμματισμένη ψηφοφορία στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναβάλλεται για τις αρχές Δεκεμβρίου.

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Θέλετε να είστε βέβαιοι ότι τα παιδιά σας δεν θα έρθουν ποτέ σε επαφή με έναν παιδεραστή, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι όλες οι συνομιλίες σας θα σκανάρονται από τις Αρχές; Σε αυτό το σκληρό δίλημμα επιχειρεί μετ' επιτάσεως να απαντήσει η δανική προεδρία της Ε.Ε., φέρνοντας προς ψήφιση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον αναθεωρημένο «Κανονισμό για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών», που είναι γνωστός και ως CSAM («Child Sexual Abuse Material»). Ο κανονισμός θα ετίθετο σε ψηφοφορία στις 14 Οκτωβρίου, αλλά όπως αναφέρουν πηγές στις Βρυξέλλες, το θέμα δεν θα συζητηθεί στο Συμβούλιο των Υπουργών, γιατί ένα κράτος-μέλος –η Γερμανία εν προκειμένω– δεν είναι ακόμη έτοιμο να πάρει θέση. Ετσι, η ψηφοφορία μετατέθηκε για τις αρχές του Δεκεμβρίου 2025.

Ο ηγέτης της πλειοψηφίας της γερμανικής Βουλής, Γενς Σπαν, ήταν κατηγορηματικός: «Εμείς, ως κοινοβουλευτική ομάδα του CDU/CSU, είμαστε αντίθετοι στον αδιάκριτο έλεγχο των συνομιλιών. Αυτό θα ήταν σαν να ανοίγαμε προληπτικά όλα τα γράμματα για να ελέγξουμε αν περιέχουν κάτι παράνομο. Αυτό είναι απαράδεκτο και δεν θα συμβεί υπό την εποπτεία μας». Η στάση της Γερμανίας είναι το «κλειδί» για το μέλλον του CSAM. Αυτή τη στιγμή, 12 χώρες φέρεται να υποστηρίζουν τον κανονισμό (εκτός της Δανίας, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ρουμανία κ.ά.), 9 να είναι αντίθετες (Γερμανία, Πολωνία, Ολλανδία, Τσεχία κ.ά.), ενώ 6 προβάλλουν ακόμη ως αναποφάσιστες (ανάμεσά τους η Ελλάδα και η Ιταλία).

Ελεγχος παντού

Το διακύβευμα του κανονισμού δεν θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο, καθώς προβλέπει το υποχρεωτικό και αδιάκριτο σκανάρισμα όλων των ψηφιακών επικοινωνιών. Ουσιαστικά, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζητάει από όλες τις υπηρεσίες ανταλλαγής μηνυμάτων (τους παρόχους διαδικτυακών υπηρεσιών ή διαπροσωπικών επικοινωνιών) που λειτουργούν στην Ευρώπη να σκανάρουν τις επικοινωνίες των χρηστών τους, καθώς και τα αρχεία που αναλλάσσουν μεταξύ τους, με σκοπό τον εντοπισμό υλικού σεξουαλικής κακοποίησης ή αποπλάνησης παιδιών.

Το περιεχόμενο των επικοινωνιών θα σκανάρεται στις συσκευές των χρηστών (client-side scanning), πριν κρυπτογραφηθεί και αποσταλεί, και θα αφορά ακόμη και τις κρυπτογραφημένες συνομιλίες (end-to-end encryption). Η αλλαγή που έφερε η δανική προεδρία στον κανονισμό –του οποίου διάφορες εκδοχές έχουν αρχίσει να συζητούνται ήδη από τον Μάιο του 2022– είναι ότι το σκανάρισμα θα στοχεύει κυρίως σε διευθύνσεις ιστοσελίδων, σε εικόνες και βίντεο, και όχι σε κείμενα. Επίσης προβλέπεται η ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Κέντρου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, το οποίο θα διευκολύνει την εφαρμογή του κανονισμού, θα διατηρεί βάσεις δεδομένων και θα αξιολογεί και θα προωθεί τις αναφορές προς τις δικαστικές αρχές.

Με ακόμη πιο απλά λόγια, με τον CSAM η Ε.Ε. κάνει ένα αποφασιστικό βήμα ζητώντας από

SIS VU / THE NEW YORK TIMES

Θα σπάσει η Ε.Ε. το απόρρητο όλων των επικοινωνιών;

Ευρωπαϊκός «εμφύλιος» για τον κανονισμό «Chat control 2.0», που προβλέπει το «σκανάρισμα» όλων των μηνυμάτων στο όνομα της πάταξης της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών

«Κρυπτογράφηση σημαίνει ότι μόνο ο αποστολέας και ο παραλήπτης μπορούν να δουν το μήνυμα. Εάν κάποιος το έχει κοιτάξει –ακόμη και πριν κρυπτογραφηθεί– τότε καταστρέφεις την αξία που προσφέρει η κρυπτογράφηση», αναφέρει ο Μπαρτ Πρενέλ, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Λέβεν στο Βέλγιο. «Είναι σαν να λες ότι προστατεύουμε το απόρρητο του ταχυδρομείου, αλλά πριν βάλεις το γράμμα σου μέσα στον φάκελο, θα κοιτάξουμε τι γράφεις», προσθέτει ο Βέλγος ειδικός.

τους πολίτες της να παραιτηθούν από την ιδιωτικότητα των μηνυμάτων τους σε πλατφόρμες όπως το Signal, το Messenger, το Telegram και το WhatsApp, ώστε να διευκολυνθεί η σύλληψη παιδόφιλων. Αυτό φυσικά δεν θα μπορούσε να περάσει χωρίς αντίλογο, γεγονός που μαρτυρεί και η τριετής διεκυστήριδα ανάμεσα σε υποστηρικτές και πολεμίους της ρύθμισης. Αν τελικά ψηφιστεί, τότε θα ξυπνήσουμε σε μια Ευρώπη με «πρωτοφανείς δυνατότητες παρακολούθησης, ελέγχου και λογοκρισίας». Αυτό τουλάχιστον υποστηρίζουν σε ανοικτή επιστολή τους 760 ειδικοί επιστήμονες της κρυπτογραφίας και της κυβερνοασφάλειας, από 37 χώρες, που αντιτίθενται στον κανονισμό.

«Μαζική επιτήρηση»

Ενα από τα πιο σημαίνοντα πρόσωπα πίσω από το κείμενο της επιστολής είναι ο ειδικός στην κρυπτογραφία και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Λέβεν στο Βέλγιο Μπαρτ Πρενέλ, ο οποίος μίλησε αποκλειστικά στην «Κ». Σύμφωνα με τον Βέλγο ειδήμονα, ο κανονισμός, που στις τάξεις των αντιρροσίων είναι γνωστός και ως «Chat Control», συνιστά ξεκάθαρα «μαζική επιτήρηση» και μάλιστα χωρίς καν να υπάρχουν υποψίες. «Αναγνωρίζουμε πλήρως ότι το CSAM είναι ένα σοβαρό πρόβλημα και πιστεύουμε ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί. Πρέπει να κάνουμε τα πάντα για να αποτρέψουμε την κακοποίηση των παιδιών. Ωστόσο,

οι ασφαλείς επικοινωνίες είναι απαραίτητες για τη διατήρηση μιας ασφαλούς ψηφιακής κοινωνίας, γιατί προστατεύει όχι μόνο τους πολίτες, αλλά και τους δημοσιογράφους, τους πολιτικούς, τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος και τους ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν οι πολιτικοί μας δεν μπορούν να έχουν ιδιωτικές συνομιλίες, τότε δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική δημοκρατία», σημειώνει ο Πρενέλ.

Ενα ευρύ φάσμα επικριτών της ρύθμισης υποστηρίζει ότι το αδιάκριτο σκανάρισμα όλων των ιδιωτικών ψηφιακών επικοινωνιών υπονομεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Το Νομικό Τμήμα του Συμβουλίου της Ε.Ε. έχει επικαλεστεί στο παρελθόν τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. για να αποκλείσει τη γενικευμένη διατήρηση δεδομένων. Οι αντιτιθέμενοι στον κανονισμό πιστεύουν ότι αυτή η τεχνολογία σκαναρίσματος θα μπορεί εύκολα να επεκταθεί για την παρακολούθηση άλλων ειδών συνομιλιών, πέραν της παιδικής κακοποίησης. «Αυτό θα ρα «μαζική επιτήρηση» και μάλιστα χωρίς καν να υπάρχουν υποψίες. «Αναγνωρίζουμε πλήρως ότι το CSAM είναι ένα σοβαρό πρόβλημα και πιστεύουμε ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί. Πρέπει να κάνουμε τα πάντα για να αποτρέψουμε την κακοποίηση των παιδιών. Ωστόσο,

Το κύριο επιχείρημα των επικριτών είναι ότι ουσιαστικά καταργεί την κρυπτογράφηση απ' άκρου εις άκρον, δηλαδή την ιδιωτικότητα των ψηφιακών επικοινωνιών. «Οι υποστηρικτές

του κανονισμού προσπαθούν να το αρνηθούν, αλλά κρυπτογράφηση σημαίνει ότι μόνο ο αποστολέας και ο παραλήπτης μπορούν να δουν το μήνυμα. Εάν κάποιος το έχει κοιτάξει –ακόμη και πριν κρυπτογραφηθεί– τότε καταστρέφεις την αξία που προσφέρει η κρυπτογράφηση. Είναι σαν να λες ότι προστατεύουμε το απόρρητο του ταχυδρομείου, αλλά πριν βάλεις το γράμμα σου μέσα στον φάκελο θα κοιτάξουμε τι γράφεις», καταλήγει ο Πρενέλ.

Ο Χρήστος Ξενάκης, επικεφαλής της Ελληνικής Ομάδας Κυβερνοασφάλειας και καθηγητής στο Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, αναφέρει στην «Κ» ότι ενώ ο κανονισμός εκκινεί από καλές προθέσεις, οι λύσεις που προτείνει πιθανό να είναι αναποτελεσματικές. «Φαίνεται ότι στην προσπάθειά μας να προστατεύσουμε την παιδική ηλικία από τους κακόβουλους, παραδίδουμε μεγάλο μέρος της ιδιωτικότητάς μας, που είναι θεμελιώδες δικαίωμα κάθε δημοκρατικής κοινωνίας», τονίζει ο καθηγητής.

Το ίδιο υποστηρίζει και ο Πρενέλ. «Η τεχνολογία που προτείνεται να χρησιμοποιηθεί δεν πρόκειται να λειτουργήσει», λέει, προσθέτοντας ότι «σε μεγάλη κλίμακα οι τεχνικές ανίχνευσης παράνομου περιεχομένου είναι αναξιόπιστες, ανακριβείς».

Πώς θα λειτουργεί

Σχηματικά, θα εγκατασταθεί σε όλα τα κινητά τηλέφωνα ένα λογισμικό, το οποίο θα σκανά-

ρει σε ζωντανό χρόνο τις επικοινωνίες των χρηστών. Όταν ανιχνεύει ένα ύποπτο αρχείο, μια εικόνα γυμνού για παράδειγμα, θα επικοινωνεί με το κέντρο, το οποίο αυτομάτως θα συγκρίνει το αρχείο με πολλές άλλες παρόμοιες εικόνες, ώστε να κρίνει αν θα παραπέμψει την υπόθεση στις αρχές.

Ο Πρενέλ λέει ότι «δεν υπάρχει τεχνητή νοημοσύνη που να μπορεί να το κάνει αυτό χωρίς να κάνει μεγάλο αριθμό λαθών». Επίσης, μπορεί κάποιος πολύ εύκολα να αποφύγει την ανίχνευση «πειράζοντας» απλά τις εικόνες του. «Ο κανονισμός δεν θα πιάσει τους κακούς, οι δράστες θα στραφούν σε άλλες πλατφόρμες, όπως στο dark web», διατείνεται ο καθηγητής, «την ίδια ώρα όμως πολλοί άνθρωποι θα καταλήξουν να έχουν ποινικό μητρώο ή θα μπουν σε βάσεις δεδομένων της αστυνομίας, ακόμη κι αν είναι εντελώς αθώοι. Τα ψευδώς θετικά αποτελέσματα θα είναι πολλά». Ο Πρενέλ έχει υπολογίσει ότι το λογισμικό θα μπορούσε να «στοχοποιεί» περίπου 40 εκατομμύρια ανθρώπους τον χρόνο, αριθμό που χαρακτήρισε «εντελώς γελοίο».

Παράλληλα, οι επικριτές του κανονισμού θυμίζουν ότι τόσο οι σουηδικές ένοπλες δυνάμεις όσο και η ολλανδική υπηρεσία πληροφοριών έχουν δηλώσει διά εκπροσώπων τους ότι η υπονόμηση της κρυπτογράφησης δημιουργεί πολύ μεγάλο κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια, υποστηρίζοντας ότι εχθρικές χώρες θα εκμεταλλευθούν τις νέες τεχνολογίες για να επιτεθούν σε Ευρωπαίους χρήστες. Ωστόσο, ενώ η Ολλανδία αντιτίθεται επί του παρόντος στον κανονισμό, η Σουηδία συγκαταλέγεται μεταξύ των υποστηρικτών του.

Καταργείται η ιδιωτικότητα

Στην Ελλάδα, δεν παρατηρείται ιδιαίτερη κινητικότητα. Εξαίρεση, η Homo Digitalis. «Η πρόταση της δανικής προεδρίας για τον κανονισμό δεν αποτελεί νέα προσέγγιση, αλλά ένα συνονθύλευμα παλαιών και αποτυχημένων πρακτικών», επισημαίνει στην «Κ» ο Λευτέρης Χελιουδάκης, δικηγόρος και εκτελεστικός διευθυντής του μη κερδοσκοπικού οργανισμού προστασίας των δικαιωμάτων των ανθρώπων στην ψηφιακή εποχή. «Αντί να χτίσει γέφυρες εμπιστοσύνης με τα κράτη-μέλη που έχουν επανειλημμένως τα τελευταία χρόνια, και με πλήρη αιτιολόγηση, απορρίπτει τις προτεινόμενες ρυθμίσεις, επαναφέρει μέτρα που είχαν προτείνει και παλαιότερες προεδρίες, τα οποία προβλέπουν μεταξύ άλλων το υποχρεωτικό σκανάρισμα οπτικού περιεχομένου και τον έλεγχο των ιδιωτικών επικοινωνιών των πολιτών, υπονομεύοντας πλήρως την κρυπτογράφηση απ' άκρου εις άκρον. Μια τέτοια επίθεση στην ασφάλεια των κρυπτογραφημένων επικοινωνιών συνιστά ευθεία απειλή για το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, θεμέλιο λίθο κάθε δημοκρατικού κράτους. Αν οι επικείμενες ψηφοφορίες οδηγήσουν σε έγκριση κειμένου, θα πρόκειται για πολιτική παραχώρηση που διαβρώνει τους ίδιους τους θεσμούς της δημοκρατίας».

«Το πρόβλημα της παιδικής κακοποίησης δεν θα λυθεί με το σκανάρισμα των επικοινωνιών», τονίζει ο Πρενέλ, «γι' αυτό πρέπει να δώσουμε έμφαση στην πρόληψη και στις πιο στοχευμένες έρευνες».

Ο Χρήστος Ξενάκης, επικεφαλής της Ελληνικής Ομάδας Κυβερνοασφάλειας και καθηγητής στο Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, εξηγεί πως «στην προσπάθειά μας να προστατεύσουμε την παιδική ηλικία από τους κακόβουλους, παραδίδουμε μεγάλο μέρος της ιδιωτικότητάς μας, που είναι θεμελιώδες δικαίωμα κάθε δημοκρατικής κοινωνίας».

«Συνονθύλευμα παλαιών και αποτυχημένων πρακτικών» χαρακτηρίζει την πρόταση της Δανίας ο Λευτέρης Χελιουδάκης, δικηγόρος και εκτελεστικός διευθυντής του μη κερδοσκοπικού οργανισμού Homo Digitalis.

Του ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Μία δεκαετία πίσω, στην ταραγμένη περίοδο του επαπειλούμενου Grexit, του δημοψηφίσματος και των capital controls, στη Φωκία-νος Νέγηρ παιδιά από την Αφρική, την Ινδία, την Αλβανία και τη Γεωργία έκαναν το πολυπολιτισμικό «μωσαϊκό» της πλατείας ακόμη πιο θορυβώδες.

Από το απόγευμα, μέχρι σχεδόν τα μεσάνυχτα, ο φωνές τους και τα χτυπήματα της δερμάτινης μπάλας, σε συνδυασμό με τις μουσικές και τα χαρμάνια από τους ναργιλέδες, δημιουργούσαν ένα μεθυστικό ποικέφαλο. Καείς δεν ασχολούνταν μαζί τους. Μονάχα κάποιοι χομπίστες σκάουτερ που είχαν διασυνδέσεις με τους παράγοντες από τα αθναϊκά σωματεία και πίνοντας τον καφέ τους, τους ενημέρωναν για το αν αξίζει κάποιος από αυτούς τους πιτσιρικάδες.

Ο 13χρονος Ανδρέας Τεττέν σπάνια πια κατέβαινε στην πλατεία. Ούτε δίπλα, στον περίβολο του Αγίου Γεωργίου πήγαινε. Είχε πάρει... μεταγραφή. Όσοι ήθελαν να τον δουν έπρεπε να πάρουν τον ανήφορο για την Αλεπότρυπα. Τον είχε «καπαρώσει» ο Ατλας Κυψέλης που αγωνιζόταν στη Β΄ ΕΠΣΑ. Φορούσε πια φανέλα κόκκινη, μαύρο σορτσάκι και ποδοσφαιρικά παπούτσια. Παρότι μέλος της εφηβικής ομάδας, ο προπονητής του δεν δίσταζε να τον ρίχνει αλλαγή στα παιχνίδια των μεγάλων για να πάρει εμπειρίες, απέναντι σε... ευτραφείς 35άρηδες και 40άρηδες που κάθε Κυριακή «μάτωναν» τις φτέρνες τους στα χωμάτινα αθναϊκά γήπεδα.

Αυτά ήταν τα πρώτα ποδοσφαιρικά μαθήματα του 24χρονου σήμερα Ανδρέα. Εκεί έμαθε να μη φοβάται κανέναν αντίπαλο και οτιδήποτε πάει να τον σταματήσει. Αυτά τα βιώματα τον μετατρέπουν σε «ταύρο» που όταν μπαίνει στην αρένα, θέλει να πάρει παραμάζωμα όποιον βρει μπροστά του.

Ακούραστος κουβαλητής της μπάλας, ταχυδυναμικός με εκρηκτικές κινήσεις στον χώρο και καλός ντριντπλάι, την προηγούμενη Κυριακή στο παιχνίδι της Κηφισιάς με την ΑΕΚ υπενθύμισε από τι υλικό είναι οι μίλιέμενοι.

Οι είναι για τον φίλο του Γιάννη Αντετοκούνμπο τα Σεπόλια, είναι (και κάτι περισσότερα) για τον Ανδρέα η Κυψέλη. Στην οδό Επτανήσου όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε, εκεί εξακολουθεί να ζει. Με τη μητέρα του που κατέγεται από τη Σιέρα Λεόνε και τις δύο αδερφές του. Τον Γκάντζο πατέρα του δεν πρόλαβε να τον γνωρίσει. Εφυγε από τη ζωή σε ατύχημα σε καράβι, όταν αυτός ήταν μόλις οκτώ μηνών.

Ο συνδυασμός κρίκος με την Κηφισιά είναι αλύγιστος. Εκεί η μητέρα του εργάστηκε σκλη-

ρά φροντίζοντας ηλικιωμένους για να ζήσει τα τρία παιδιά της. Στη συνέχεια άνοιξε κομμωτήριο στην πλατεία Αμερικής, το οποίο λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

«Είναι όλη μου η ζωή. Χωρίς αυτήν δεν θα κατάφερνα τίποτα. Δούλευε σκληρά για να μας μεγαλώσει. Από το πρωί έως αργά το βράδυ. Όταν έκλεινε το μαγαζί, περνούσε από τη Φωκίωνος για να με μαζέψει», λέει για τη μητέρα του ο Ανδρέας, ο οποίος μετά τον Ατλанта πήγε στον ΠΑΟ Ρουφ, απ' όπου τον ανακάλυψε η Κηφισιά που τότε αγωνιζόταν στην Γ΄ Εθνική. Αν και δεσμευόταν με συμβόλαιο, στην ομάδα δόθηκαν κάποια χρήματα και η «αρπαγή» έγινε χωρίς χρονοτριβή.

Όσοι τον παρακολουθούν από

τις μικρότερες κατηγορίες γνωρίζουν καλά την αξία του. Ήταν ένα κρυμμένο διαμάντι. Έκανε πράγματα που δυστυχώς δεν τα κατέγραψαν κάμερες, έχει βάλει γκολ που χάρισαν ανόδους. Το άλμα της ομάδας των βορείων προαστίων από την Γ΄ Εθνική στη Super League 1 οφείλεται κυρίως σε αυτόν.

Παρότι έχει πολλά κοινά στοιχεία στο παιχνίδι του με αυτά του Λιβιά Γκαρσία (είναι όμως πιο ψηλός και πιο δυνατός), δεν έκανε «κλικ» σε καμία από τις μεγάλες ομάδες όταν το όνομά του έπεφτε στο τραπέζι ως υποψήφιος μεταγραφικός στόχος τα δύο τελευταία καλοκαίρια. Πίστευαν ότι δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις τους.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Σωστή κριτική, ρεαλιστική αξιολόγηση...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Ποιος πρώτος γύρος με Κύπριους μόνο διατηπτες και ποια πρόθεση για στήριξη τους; Από τη στιγμή που οι ίδιοι, κάποιοι έστω από τον κατάλογο διατηπτων πρώτης κατηγορίας, από μόνοι τους δεν στηρίζουν τον εαυτό τους, φυσιολογικά έχουμε ήδη καταγράψει συμμετοχή ξένων διατηπτων και σύντομα, όπως όλα δείχνουν, η παρουσία ξένων δεν θα περιορίζεται μόνο στο VAR. Υπάρχει δόση υπερβολής στις αντιδράσεις και τα παράπονα κατά της (κυπριακής) διατηπτίας; Ασφαλώς και η απάντηση είναι ναι. Υπάρχει όμως και αδιαμφισβήτητη εκτίμηση, πως τα σοβαρά λάθη που έχουν ήδη παρουσιαστεί δεν περιορίζονται στα δύο ή τρία και πολύ περισσότερο σε φάσεις που θα μπορούσε το VAR να παρέμβει. Πέραν από συγκεκριμένες φάσεις σε κάποιους αγώνες, είναι ξεκάθαρο η αδυναμία σωστής γενικότερης διαχείρισης αγώνων, από κάποιους διατηπτες και όχι απαραίτητα σε αγώνες ντέρμπι.

Ούτε το... άλλοθι του ισχυρισμού της μηδενιστικής κριτικής μπορεί να διαφοροποιήσει τα δεδομένα. Ποια κριτική και πότε θεωρείται μηδενιστική, όταν στην εποχή του VAR, με την τεχνολογία κυρίως αλλά και δύο ακόμη εκτιμήσεις-κρίσεις από διατηπτες, τον βαρίστα και τον βοηθό του, δεν διορθώνεται ένα σοβαρό λάθος, ικανό να επηρεάσει ή και να καθορίσει την εξέλιξη ή τελική έκβαση ενός αγώνα; Πολύ περισσότερο, όταν τέτοια λάθη είναι επανα-

λαμβανόμενα και από τους ίδιους διατηπτες...

Θαρραλέα η απόφαση της ΚΟΠ να πορευτεί με Κύπριους διατηπτες στο ξεκίνημα της φετινής περιόδου και σωστή η εκτίμηση πως θα πρέπει σταδιακά η κυπριακή διατηπσία να μπορεί να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις. Μην ξεχνάμε, όμως, πως πέραν από τη διάθεση και τη θέληση, στο πρακτικό κομμάτι τίποτα δεν έγινε προκειμένου να βελτιώσει την κατάσταση στον χώρο της κυπριακής διατηπτίας. Πέραν από την απόφαση να μειωθεί η συμμετοχή ξένων διατηπτων, τίποτα δεν είχε προκύψει από το οποίο να δικαιολογείται κάτι τέτοιο. Εκτός και αν κάποιος υποστηρίζει πως κακώς είχαμε, στον βαθμό που καταγράφηκε τα τελευταία χρόνια, παρουσία ξένων διατηπτων, εκτός και αν κάποιος έχει την άποψη πως άδικα ήταν η αξιολόγηση των Κύπριων διατηπτων τα τελευταία χρόνια, εκτός και αν κάποιος πιστεύει πως, έτσι ξαφνικά, διατηπτες οι οποίοι κάθε χρόνο παρουσιάζαν χτυπητές αδυναμίες και σοβαρά λάθη στην κρίση και τις αποφάσεις τους, βελτιώθηκαν, απλώς και μόνο γιατί η ΚΟΠ αποφάσισε να πορευτεί μόνο με αυτούς στη φετινή περίοδο!

Σαφώς και ο διατηπτής, αναπόφευκτα, θα υποπέσει σε λάθη. Το σοβαρό λάθος, σε «εύκολη» φάση είναι που ενοχλεί, το σοβαρό λάθος που δεν διορθώνεται εκεί και όπου το VAR παρεμβαίνει, είναι που αγνοείται και η ανοχή σε διατηπτες που συχνά υποπίπτουν σε σοβαρά λάθη, είναι που προβληματίζει...

Και δεν έχει να κάνει αυτό, με μηδενιστική κριτική...

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Το «φρούτο» εισήχθη στον τόπο μας, πριν ακόμη κηρυχθεί ο οικονομικός πόλεμος μεταξύ των μεγάλων οικονομικών του πλανήτη. Στο «προπολεμικό» σκηνικό της ελεύθερης αγοράς, διαφόρων ειδών επενδυτών η γενικότερη αντίληψη του «καταναλωτικού» - ποδοσφαιρικού κοινού ως προς το πώς διοικείται μια σύγχρονη ποδοσφαιρική εταιρεία.

Με αυτά και με αυτά, το νέο «φρούτο», όχι μονάχα ευδοκίμησε, κατέστη πέρα για πέρα επιθυμητό, τόσο στο κοινό όσο και στα ίδια τα σωματεία. Φτάσαμε δε στο σημείο, κάποιοι να εκτιμούν ότι χωρίς το «φρούτο» των επενδυτών διακυβεύεται ακόμη και η βιωσιμότητα των ομάδων. Πια, και με το νέο προϊόν να έχει για τα καλά μπει στις ζωές μας, ο κυπριακός ποδοσφαιρικός χάρτης διαφοροποιήθηκε πλήρως.

Η Ομόνοια «φύτεψε» επενδυτή και έχουν ήδη οι ρίζες του απλωθεί σ' όλο το πράσινο χωράφι. Η Πάφος αποδείχθηκε μακράν το πιο εύφορο έδαφος για το νέο

αγοράσουν κι έτσι επέστρεψε στην Αθήνα.

Διατακτικός μαζί του είναι μέχρι στιγμής και ο Ιβάν Γιοβάνοβιτς προκειμένου να τον καλέσει στην Εθνική έστω και ως επιβράβευση, αφού ο Σέρβος τεχνικός θεωρεί πως δύσκολα θα «χωρέσει» μαζί με τους Παυλίδη, Ιωαννίδη και Δουβίκα.

Πριν από τρία χρόνια και μετά μια μακρά γραφειοκρατική μάχη κατάφερε να πάρει τελικά την ελληνική ιθαγένεια. Το κανονικό επίθετο του πατέρα του, το Tetteh (προσφέρεται Τέττε), έγινε στα χαρτιά Τεττέν. Τα μόνα ταξίδια του στο εξωτερικό είναι με την Κηφισιά στις καλοκαιρινές προετοιμασίες της ομάδας. Πριν από δύο χρόνια βαφτίστηκε χριστιανός, παρότι η μητέρα του είναι μουσουλμάνα.

«Εγώ γεννήθηκα εδώ, πέντε βήματα μακριά από την εκκλησία. Δεν έζησα κάπου αλλού. Ο δικός μου Θεός ήταν εκεί που έπαιζα μπάλα κάθε μέρα», υποστηρίζει.

Ο ρατσισμός

Όταν παράγοντας του ελληνικού ποδοσφαίρου τον αποκάλεσε «μαϊμού», αν και είχε χρόνια να ασχοληθεί με ρατσιστικά σχόλια, οι μνήμες από το παρελθόν επέστρεψαν. «Ακουγα αρκετά από μικρός, αλλά η μητέρα μου μου είχε πει να κλείνω τα αυτιά μου και να πεισιμώνω περισσότερο. Καταλάβαινα πως ακόμη κι αυτός που τα έλεγε από την εξέδρα τα ξεστόμιζε λόγω της αντιπαλότητας, αφού αν ήταν διαφορετικά, θα σχολίαζε και τον Αφρικανό παίκτη της ομάδας του. Όταν όμως το λέει ο ίδιος ο πρόεδρος ομάδας, τότε αλλάζει», λέει.

Ο Ανδρέας εμπνεύστηκε από την ιστορία του Γιάννη Αντετοκούνμπο. Ειδικά όταν τον γνώρισε από κοντά κι έκαναν παρέα, παίρνοντας συμβουλές τόσο από αυτόν όσο και από τον αδελφό του Θανάση. «Μου έλεγε να παραμείνω συγκεντρωμένος σε αυτό που κάνω και να μην ξεχνώ ποτέ από πού προέρχομαι», λέει χαρακτηριστικά. Η γνωριμία τους έγινε μέσω της μητέρας του και της Βερόνικα Αντετοκούνμπο, η οποία ήταν πελάτισσα στο κομμωτήριο της πρώτης. Η φίλια τους παραμένει ακόμη δυνατή και όταν η δεύτερη επιστρέφει στην Ελλάδα, πάντα την επισκέπτεται.

Όποιο κι αν είναι το μέλλον του Ανδρέα, είτε πραγματοποιήσει το όνειρό του και κάνει τη μεταγραφή σε μεγάλη ελληνική ομάδα, είτε στο εξωτερικό, το σίγουρο είναι πως η καρδιά του θα συνεχίσει να χτυπάει για την Κυψέλη. Νοερά θα κλωτσάει την μπάλα αντικρίζοντας από τη μια το άγαλμα του «σκύλου» της Φωκίωνος και το νταμάρι της Αλεπότρυπας και από την άλλη την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και τον σταθμό του ΗΣΑΠ στην πλατεία Βικτωρίας.

Η συμβουλή του Γιάννη

Αντλούσε δύναμη από την ιστορία του Γιάννη Αντετοκούνμπο – αργότερα γνωρίστηκαν και έγιναν φίλοι. «Μου έλεγε να παραμείνω συγκεντρωμένος σε αυτό που κάνω και να μην ξεχνώ ποτέ από πού προέρχομαι».

Σάπια φρούτα

«φρούτο», στον Άρη έφτιαξαν έναν πανέμορφο κήπο, σύγχρονο και στιλάτο, στον Ύψωνα ομοίως, επικειρούν να διαμορφώσουν ένα θερμικό κήπο που ν' αποδίδει καρπούς, στην ΑΕΛ κατάφεραν να συνδυάσουν την παλιά μέθοδο παραγωγής με την καινούργια, στην ΑΕΚ έχουν ετοιμάσει το πεδίο για να φυτευτεί ο σπόρος, στη Σαλαμίνα έπεσε ο ιδεολογικός φράκτες που απέτρεπε την παραγωγή με καινούργιες μεθόδους... γενικός προσπάθειες να καρποφορήσει το νέο «φρούτο» γίνονται σε κάθε γωνιά του κυπριακού ποδοσφαιρικού χωραφιού. Βέβαια υπάρχουν και εξαιρέσεις.

Δυστυχώς, οι εγχειρήματα και αν έχουν κάνει στην Ανόρθωση, δεν είχε αίσια έκβαση. Το έδαφος αποδείχθηκε πετρώδες, άγονο και δεν οδηγεί σε κάποιο αποτέλεσμα. Προσπάθειες γίνονται και στον ΑΠΟΕΛ. Μήνες τώρα επικειρούν μήπως και καρποφορήσει το χωράφι, μα ουδείς, πέραν των εμπλεκόμενων, καταλαβαίνει τι πάει λάθος και δεν έχει αίσια κατάληξη. Τα δεδομένα δεν είναι ενθαρρυντικά ούτε και στον Απόλλωνα. Το φύτεψαν, άνηψε... μα υπάρχουν πολλές πιθανότητες το «φρούτο» να είναι τελικώς σάπιο. Φρούτα, που μπορεί να αλλοιωθούν και να σαπίσουν, μπορεί να προκύψουν ανά πάσα στιγμή.

Ακόμη και αυτά που τώρα μοιάζουν υγιή και καταναλώνονται με πάσα ευκολία. Για να αποτραπεί όμως ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αναγκαίο είναι ο κόσμος να τα προστάτευει, διαφυλάσσοντας ότι τα σάπια φρούτα δεν θα διαφθεύουν και τον υπόλοιπο οργανισμό (βλέπε το σωματείο). Κανείς, δηλαδή, επενδυτής δεν θα μπορεί να απειλήσει τη βιωσιμότητα των σωματείων! Μόνο τα μέλη, διά του σωματείου, μπορεί να θέσουν τέτοιου είδους ασφαλιστικές δικλίδες στη συμφωνία διαχείρισης με το νέο «φρούτο» επενδυτή.

Μεταβολές εβδομάδας			Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ.								
	-0,97%	Χ.Α.	-2,19%	-1,50%	5,07%	0,77%	0,87%	1,02%	1,02%

GARY RAFALOVSKY

Drones από τη Λεμεσό προς τον κόσμο

Η **Κύπρος** διαθέτει όλα τα απαραίτητα συστατικά και πλεονεκτήματα έτσι ώστε να εξελιχθεί σε περιφερειακό κέντρο τεχνολογίας drones και προηγμένης βιομηχανίας, αναφέρει ο συνιδρυτής της εταιρείας Swarmly Gary Rafalovsly σε συνέντευξη του στην «Κ». Η Swarmly ειδικεύεται σε προηγμένα μη επανδρωμένα συστήματα, όπως drones και ρομποτικά σκάφη και εξάγει τα προϊόντα της από την Κύπρο και συγκεκριμένα από τη Λεμεσό, σε Αφρική, Νοτιοανατολική Ασία, Λατινική Αμερική και Ουκρανία. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Σε ακίνητα επενδύουν τα νοικοκυριά

Τα **ακίνητα** αποτελούν διαχρονικά την αγαπημένη επενδυτική επιλογή των ελληνικών νοικοκυριών καθώς αντιστοιχούν στο 70% της περιουσίας τους και η αξία τους φθάνει τα 500-600 δισ. όταν ο μέσος όρος των ακινήτων στην Ευρωζώνη πέφτει στο 45%. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,91%	0,01%
Γερμανία	2,70%	0,00%
Γαλλία	3,51%	-4,03%
Ιταλία	3,45%	-0,06%
Ισπανία	3,14%	-0,10%
Ιρλανδία	2,87%	-0,08%
Ελλάδα	3,36%	0,00%
Ην. Βασίλειο	4,67%	0,06%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Στο συρτάρι η κατάργηση βίζας για ΗΠΑ

Δεν ανοίγει την πόρτα η Ουάσιγκτον για ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων

Μετέωρη είναι η ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων των ΗΠΑ παρά την υλοποίηση της τεχνικής προεργασίας και τη θετική αξιολόγηση που έλαβε η χώρα μας από τους Αμερικανούς αξιωμα-

τούχους. Όπως όλα δείχνουν, στον αέρα βρίσκεται η κατάργηση της βίζας τύπου Β για τουριστικούς ή επαγγελματικούς λόγους στις ΗΠΑ, καθώς δεν έχουν τεθεί σαφή χρονοδιαγράμματα για την ένταξη της Κύπρου στο

πρόγραμμα. Η κυπριακή κυβέρνηση ανέμενε ότι το Κογκρέσο θα αποφάσιζε για το θέμα πριν από τη λήξη του οικονομικού έτους των ΗΠΑ στις 30 Σεπτεμβρίου, κάτι που τελικά δεν συνέβη. Οι κυπριακές αρχές προ-

σβλέπουν στον επόμενο κύκλο αξιολόγησης για ένταξη στο πρόγραμμα, με στόχο το ζήτημα να τεθεί εκ νέου σε διμερές επίπεδο. Αρμόδιες πηγές επισημαίνουν ότι δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε ενδείξεις οι οποίες να

μαρτυρούν ότι οι ΗΠΑ έχουν διαφοροποιήσει τη στάση τους απέναντι στην ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα. Από μεριάς του υπουργείου Εξωτερικών σημειώνεται ότι συνεχίζονται οι προσπάθειες. **Σελ. 6**

Σε αποσύνθεση ορόσημα μεγάλων αμερικανικών πόλεων

Εμβληματικά κτίρια σε μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ, στέκουν πλέον έρημα και άδεια, σε μια κρίση που έχει επιδεινωθεί μετά την πανδημία. Το «Κτίριο Σούπερμαν» στην πρωτεύουσα του Ρόουντ Άιλαντ, Πρόβιντενς, παραμένει άδειο από το 2013, ενώ μεγάλα προβλήματα αντιμετωπίζουν πύργοι όπως το Chrysler Building στη Νέα Υόρκη, το Times Mirror Square στο Λος Άντζελες, πρώην έδρα των Los Angeles Times, το Renaissance Center ένα συγκρότημα επτά ουρανοξυστών στο κέντρο του Ντιτρόιτ - και ο διάδρομος LaSalle Street στο κέντρο του Σικάγου. **Σελ. 11**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Η σημασία και οι προκλήσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων

Οι **άμεσες** ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) αποτελούν βασικό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης, τεχνολογικής προόδου, αύξησης παραγωγικότητας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Για μικρές χώρες, όπως η Κύπρος, προσφέρουν πολύτιμα κεφάλαια, τεχνογνωσία και πρόσβαση σε διεθνείς αγορές, ενώ είναι κρίσιμες για τη διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου και την ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας.

Στο παρελθόν, η Κύπρος έχει προσελκύσει επενδυτές χάρη στο ευνοϊκό φορολογικό της σύστημα, τη στρατηγική της θέση και το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Ωστόσο, καθώς οι παγκόσμιες επενδυτικές τάσεις στρέφονται προς τη βιωσιμότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό, οι μικρές οικονομίες καλούνται να προσαρμοστούν

για να παραμείνουν ανταγωνιστικές.

Περαιτέρω, η Κύπρος έχει να αντιμετωπίσει προκλήσεις λόγω ανησυχιών για τη διαφάνεια και τη χρηματοοικονομική εποπτεία. Ένας ακόμη περιοριστικός παράγοντας είναι η μικρή εγχώρια αγορά που αποθαρρύνει διεθνείς επιχειρήσεις που αναζητούν ευρύ πεδίο δραστηριότητας. Επιπλέον, η γραφειοκρατία, η πολυπλοκότητα των ρυθμιστικών πλαισίων, η καθυστέρηση μεταρρυθμίσεων και η πολιτική αβεβαιότητα μειώνουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

Επίσης, η υπερβολική εξάρτηση από συγκεκριμένες χώρες επενδυτές ενέχει κινδύνους. Οι κυρώσεις προς τη Ρωσία επηρέασαν σημαντικά την αγορά ακινήτων. Η γεωγραφική διαφοροποίηση των ΑΞΕ –προσέλκυση επενδύσεων από Ε.Ε., ΗΠΑ, Ασία

και Μέση Ανατολή– ενισχύει τη σταθερότητα της οικονομίας.

Παράλληλα, οι υψηλές ΑΞΕ στον τουρισμό και ακίνητα, αν και προσφέρουν άμεση οικονομική ώθηση, δεν είναι παραγωγικές μακροπρόθεσμα. Επιπρόσθετα, η αύξηση των τιμών ακινήτων πιέζει τους ντόπιους, ενώ η τουριστική αγορά είναι ευάλωτη σε εξωτερικές εξελίξεις, όπως η γεωπολιτική αστάθεια, η κλιματική αλλαγή και οι αλλαγές στις ταξιδιωτικές προτιμήσεις.

Τα τελευταία χρόνια, η Κύπρος έχει σημειώσει αξιόλογη πρόοδο στον τομέα της τεχνολογίας. Το 2023, οι ΑΞΕ ανήλθαν σε €3,2 δισ., με περισσότερες από 800 τεχνολογικές εταιρείες να δραστηριοποιούνται στη χώρα, δημιουργώντας πέραν των 2.500 θέσεων εργασίας. Σήμερα, υπολογίζεται ότι ο τομέας των τεχνολογικών εταιρειών

συμβάλλει με πάνω από 10% στο ΑΕΠ.

Παραδείγματα από χώρες, όπως η Ιρλανδία και η Εσθονία, είναι χρήσιμα. Η Εσθονία, παρά το μικρό της μέγεθος, έχει προσελκύσει τεχνολογικές επενδύσεις μέσω της ψηφιακής διακυβέρνησης και του προγράμματος e-residency. Η Ιρλανδία έχει αξιοποιήσει την ιδιότητά της ως μέλος της Ε.Ε., το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό και τις φιλοεπενδυτικές πολιτικές για να προσελκύσει κολοσούς της φαρμακευτικής και της τεχνολογίας.

Ταυτόχρονα, όπως πράττουν και πλείστες άλλες χώρες, η Κύπρος οφείλει να προστατεύσει ζωτικούς τομείς της οικονομίας και να δημιουργήσει διαφανή πολιτική αποδοχής ΑΞΕ, η οποία να στοχεύει στην προσέλκυση κατάλληλων μακροπρό-

θεσμών επενδυτών. Η Κύπρος έχει τα θεμέλια για να μετατρέψει τις προκλήσεις σε ευκαιρίες. Με στοχευμένες μεταρρυθμίσεις και στροφή προς πράσινες τεχνολογίες, fintech, εκπαιδευτικές και ιατρικές υπηρεσίες, όπως επίσης και στη γοργά αναπτυσσόμενη αμυντική/στρατιωτική βιομηχανία, η χώρα μπορεί να ευθυγραμμιστεί με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. και να παραμείνει ελκυστικός προορισμός για ΑΞΕ. Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ε.Ε. προσφέρει ευκαιρίες χρηματοδότησης για αναβάθμιση υποδομών, στήριξη βιώσιμων έργων και βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pwc

We accelerate what's possible

so you can

turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Για να κλείσει η ΑΤΑ θα ανοίξει η φορολογική μεταρρύθμιση

Για την κυβέρνηση ο γρίφος της ΑΤΑ είναι μεγάλος. Τόσο μεγάλος που αποφασίστηκε να εμπλέξει και τον υπουργό Οικονομικών στις συζητήσεις με τους κοινωνικούς εταίρους. Υπουργός εργασίας και υπουργός Οικονομικών, λοιπόν, αναλαμβάνουν εκ νέου τις διαπραγματεύσεις σε μια απέλπιδα προσπάθεια να αποφευχθεί η κρίση. Ο υπουργός Οικονομικών, πέραν του ότι θα φέρει ισορροπία και ηρεμία στον διάλογο, θα βάλει πάνω στο τραπέζι και εναλλακτικές προτάσεις διάρρηξης του αδιεξόδου. Όπως για παράδειγμα την παραχώρηση φορολογικών κινήτρων για όσες επιχειρήσεις θα αποδώσουν την ΑΤΑ στο 100%. Και κάπως έτσι ανοίγει ξανά το κεφάλαιο φορολογική μεταρρύθμιση, που την τελευταία φορά που μας είχε απασχολήσει ήταν συμπληρωμένη για να οδηγηθεί στη Βουλή και να εγκριθεί από την ολομέλεια.

Δεν είναι πολιτική τα επιδόματα

Βασικό πρόβλημα στο εσωτερικό της οικονομίας είναι η επάρκεια των μισθών που δυσκολεύει τη δημιουργία οικογένειας προς αντιμετώπιση του ζητήματος της υπογεννητικότητας. Με τις τιμές στα ύψη η μόνη λύση βρίσκεται στην αύξηση των μισθών. Για να αυξηθούν οι μισθοί, όμως, πρέπει να αυξηθούν τα κέρδη των επιχειρήσεων και άρα η παραγωγικότητα των εργαζομένων. Η παραγωγικότητα των εργαζομένων αυξάνεται μέσω επενδύσεων στις υποδομές και στην τεχνολογία των εταιρειών. Και εδώ είναι το πρόβλημα, αφού οι επενδύσεις που όλα αυτά τα χρόνια παρακολουθούμε αφορούν σε αναπτύξεις γης με όλα τα αρνητικά συνակόλουθα. Και κάπως έτσι η παραγωγικότητα μένει καθηλωμένη, οι μισθοί στάσιμοι και η ποιότητα ζωής του ντόπιου πληθυσμού υποχωρεί.

ΘΑΝΟΣ ΣΚΛΗΡΟΥ

Στο 4% του ΑΕΠ το πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης, δεικνύοντας για άλλη μια φορά πως οι αριθμοί μπορούν να ευημερούν χωρίς τους πολίτες.

Βρισκόμαστε λοιπόν σε ένα φαύλο κύκλο που καθιστά την επιδοματική πολιτική ακατάλληλη.

Εκτός Κύπρου η δυναμική της ανάπτυξης

Η κυπριακή οικονομία βρίσκεται εδώ και καιρό σε επενδυτική υπερθέρμανση. Αποτέλεσμα αυτού οι τράπεζες να βρίσκονται σε επιφυλακή, καθώς τα χαμηλά επιτόκια επιβαρύνουν την κατάσταση βάζοντας και άλλο καύσιμο στη φρενήρη πορεία. Οι τράπεζες βρίσκονται σε επιφυλακή γιατί αξιολογούν τα δεδομένα έτσι που να μην γίνουν οι αιτίες που θα τροφοδοτούσε περαιτέρω τη φούσκα των ακινήτων, με όλα τα αρνητικά

που μπορεί αυτή η κατάσταση να συσσωρεύσει για το τραπεζικό σύστημα. Αποτέλεσμα αυτού, οι τράπεζες παρουσιάζουν χαμηλή παραγωγή δανείων, την ίδια ώρα που οι καταθέσεις δεν υποχωρούν. Βρίσκονται συνεπώς σε μια φάση χαμηλής αξιοποίησης της ρευστότητας, με αποτέλεσμα να φιγουράρουν πρώτες στην κατάταξη της Ευρωζώνης για τους δείκτες ρευστότητας. Ίδια περίπου κατάσταση επικρατεί και στην Ελλάδα, αφού και εκεί η ανάπτυξη είναι κατά βάση εξωτερικά τροφοδοτούμενη.

Η ΕΚΤ σε προβληματισμό

Για να πετύχει η δημοσιονομική σύγκλιση στη Γαλλία θα χρειαστεί κοινοβουλευτική πλειοψηφία που προς το παρόν δεν

σχηματίζεται, με αποτέλεσμα ο πρόεδρος Μακρόν το τελευταίο διάστημα να αποκαιρετά τον ένα πρωθυπουργό μετά τον άλλο. Το έλλειμμα στον προϋπολογισμό ξεπερνά το 5% του ΑΕΠ, ενώ ο δείκτης χρέους προσεγγίζει το 115% του ΑΕΠ. Οι αγορές είναι σε επιφυλακή και τα spread των γαλλικών ομολόγων πλησιάζουν το 1%, αφού ακόμα και η Ιταλία θεωρείται πιο αξιόχρεη από τη Γαλλία. Η κατάσταση ανησυχεί την ΕΚΤ, η οποία εφόσον χρειαστεί να παρέμβει για τον πληθωρισμό, δεν θα γνωρίζει με βεβαιότητα αν θα υπάρξει ομαλή μετάδοση της νομισματικής πολιτικής σε ολόκληρη την Ευρωζώνη. Σε ένα τέτοιο σενάριο η κατάσταση θα θυμίζει τις εποχές που η Ευρωζώνη κλήθηκε να απαντήσει σε υπαρκτά ζητήματα.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος

Εξυγίανση καλείται η διαδικασία κατά την οποία η αρχή εξυγίανσης προχωρεί σε αναδιάρθρωση ενός πιστωτικού ιδρύματος μέσω μεθόδων εξυγίανσης, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση των βασικών λειτουργιών του ιδρύματος, η ενίσχυση της σταθερότητας και εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό τομέα, και ο περιορισμός της επιβάρυνσης των φορολογούμενων, έχοντας ως απώτερο σκοπό τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Καθισχυάζοντας τις αγορές

Την περίοδο της πανδημίας τα κράτη χρεώθηκαν για να στηρίξουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Αποτέλεσμα αυτού, οι δείκτες δημόσιου χρέους να εκτοξευθούν, ενώ οι καταθέσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων να αυξηθούν. Αυτές οι καταθέσεις αξιοποιήθηκαν αρκούντως από τις τράπεζες προκειμένου να πραγματοποιήσουν τεράστια κέρδη όταν η ΕΚΤ για να αντιμετωπίσει τον πληθωρισμό άρχισε να ανεβάζει τα επιτόκια. Η κατάσταση του δημόσιου χρέους είναι αρνητική, αφού θέτει σε κίνδυνο την αξιοπιστία των προϋπολογισμών της Ευρωζώνης. Το επόμενο διάστημα τα κράτη-μέλη καλούνται να παρουσιάσουν ανάπτυξη και να μειώσουν το χρέος. Αν δεν συμβεί αυτό τότε οι αγορές θα τεθούν σε συναγερμό.

Καλά νέα για τον καρκίνο του προστάτη

Του ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΝΤΟΤΖ

Εκτιμάται ότι ένας στους οκτώ άνδρες θα διαγνωστεί με καρκίνο του προστάτη κάποια στιγμή στη ζωή του – συνήθως μετά τα 65. Σήμερα, η πλειονότητα των ασθενών επιβιώνει της νόσου, ενώ όλο και περισσότεροι άνδρες συνεχίζουν τη ζωή τους χωρίς να χρειαστεί να υποβληθούν σε θεραπεία. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι γιατροί μπορούν να ανιχνεύουν τους περισσότερους καρκίνους του προστάτη μέσω μιας απλής και οικονομικής εξέτασης αίματος, γνωστής ως PSA, η οποία εντοπίζει μια πρωτεΐνη που ονομάζεται ειδικό προστατικό αντιγόνο. Η εξέταση αυτή άλλαξε ριζικά τον τρόπο διάγνωσης του καρκίνου του προστάτη, επιτρέποντας στους γιατρούς να τον εντοπίζουν όσο είναι εύκολα αντιμετωπίσιμος. Εως το 2021, σχεδόν το 98% των ανδρών με καρκίνο του προστάτη παρέμεναν εν ζωή τουλάχιστον πέντε χρόνια μετά τη διάγνωσή τους.

Οι παραδοσιακές θεραπείες για τον καρκίνο του προστάτη – όπως η ακτινοθεραπεία και η χειρουργική αφαίρεση ολόκληρου του αδένος – παραμένουν αποτελεσματικές, αλλά συχνά συνοδεύονται από επιπτώσεις που μπορούν να αλλάξουν τη ζωή του ασθενούς. Σήμερα όμως οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι νεότερες θεραπευτικές προσεγγίσεις διευρύνουν σημαντικά τις επιλογές των ασθενών. Ακολουθούν όσα χρειάζεται να γνωρίζετε για τις σύγχρονες μεθόδους αντιμετώπισης του καρκίνου του προστάτη.

Χειρουργική επέμβαση

Για τους ασθενείς με μεγάλους, ταχέως αναπτυσσόμενους όγκους που δεν έχουν ακόμη εξαπλωθεί πέρα από τον προστάτη, η χειρουργική επέμβαση και η ακτινοθεραπεία εξακολουθούν να αποτελούν τις θεραπείες πρώτης επιλογής – και οι δύο είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές στην εξάλειψη της νόσου. «Αυτό που τελικά καλούνται να επιλέξουν οι ασθενείς», εξηγεί ο δρ Φρέντι Χάμντι, επικεφαλής του Τμήματος Χειρουργικών Επιστημών του

Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, «δεν είναι τόσο η αποτελεσματικότητα της θεραπείας, όσο οι παρενέργειες που είναι διατεθειμένοι να ανεχθούν». Οι περισσότεροι άνδρες που υποβάλλονται σε προστατεκτομή εμφανίζουν σε κάποιο βαθμό στυτική δυσλειτουργία και ακράτεια ούρων, ιδιαίτερα κατά το αρχικό διάστημα μετά τη χειρουργική επέμβαση.

Ακτινοθεραπεία

Οι άνδρες που υποβάλλονται σε ακτινοθεραπεία έχουν σχετικά μικρότερη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν προβλήματα στύσης ή ούρησης, αλλά ελαφρώς μεγαλύτερη πιθανότητα να παρουσιάσουν εντερικές διαταραχές ή να εμφανίσουν άλλους τύπους καρκίνου αργότερα.

Οι νεότεροι άνδρες και όσοι δεν αντιμετωπίζουν άλλα σημαντικά προβλήματα υγείας μπορούν να αναρρώσουν πιο εύκολα από μια προστατεκτομή, ενώ

Η πολυπαραμετρική μαγνητική τομογραφία, έχει να επιδείξει αξιoσημείωτα επιτεύγματα στην ανίχνευση ύποπτων όγκων.

οι άνδρες μεγαλύτερης ηλικίας ή όσοι έχουν κάποιες παθήσεις, όπως καρδιοπάθειες, ενδέχεται να μην είναι κατάλληλοι υποψήφιοι για τη συγκεκριμένη επέμβαση.

Εστιακή θεραπεία

Ενώ η χειρουργική επέμβαση και η ακτινοθεραπεία στοχεύουν ολόκληρο τον προστάτη, η εστιακή θεραπεία επικεντρώνεται αποκλειστικά στο τμήμα του αδένος που περιέχει τα καρκινικά κύτταρα, αφήνοντας ανέπαφο τον υπόλοιπο αδέν. Οι ουρολόγοι εφαρμόζουν διάφορες τεχνικές,

όπως υπερήχους υψηλής έντασης, κρυοθεραπεία και θεραπεία με λέιζερ.

Οι εστιακές θεραπείες έχουν δείξει ενθαρρυντικά αποτελέσματα σε πρώιμες κλινικές δοκιμές, αναφέρει η δρ Κρίστεν Σκαρπάτο, διευθύντρια του προγράμματος ειδικότητας στην Ουρολογία του Πανεπιστημίου Βάντερμπιλτ – αν και εξακολουθούν να θεωρούνται πειραματικές και δεν υπάρχουν επαρκή δεδομένα που να τεκμηριώνουν την αποτελεσματικότητά τους.

Η Σκαρπάτο – η οποία ειδικεύεται στην εστιακή θεραπεία – λέει ότι συχνά έχει λιγότερες παρενέργειες από τις παραδοσιακές θεραπείες, αλλά προειδοποιεί ότι δεν είναι κατάλληλη για όλους. Ο «ιδανικός υποψήφιος» για εστιακή θεραπεία, αναφέρει, είναι ένας άνδρας με όγκους μέσου κινδύνου που περιορίζονται σε μια μόνο περιοχή, η οποία είναι σαφώς αναγνωρίσιμη σε μια μαγνητική

τομογραφία. Η εστιακή θεραπεία συχνά δεν εξαλείφει πλήρως τον καρκίνο, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο υποτροπής.

Προηγμένη απεικόνιση

Μέχρι πρόσφατα, οι εξετάσεις PSA οδηγούσαν συνήθως απευθείας σε βιοψία, κατά την οποία οι ουρολόγοι έπαιρναν τυχαία δείγματα από ολόκληρο τον προστάτη. Ενα προηγμένο εργαλείο απεικόνισης, γνωστό ως πολυπαραμετρική μαγνητική τομογραφία, έχει «μεταμορφώσει» τον τομέα αυτό την τελευταία δεκαετία, σύμφωνα με τη Σκαρπάτο. Αν και δεν είναι ακόμη ευρέως διαθέσιμη, η εξέταση αυτή βοηθάει τους ειδικούς να εντοπίζουν ενδείξεις που σχετίζονται με επιθετικούς όγκους, όπως ανωμαλίες στους ιστούς ή μειωμένη αιμάτωση. Η Αμερικανική Ουρολογική Εταιρεία έχει αναθεωρήσει πρόσφατα τις οδηγίες της, συστήνοντας τη χρήση αυτής της εξέτασης όπου είναι διαθέσιμη.

Ορμονοθεραπεία

Ενας τύπος ορμονοθεραπείας, γνωστός ως ανδρογονικός αποκλεισμός, συμβάλλει στη μείωση της πιθανότητας υποτροπής ή εξάπλωσης του καρκίνου σε άλλα μέρη του σώματος. Ωστόσο, η θεραπεία αυτή είναι «πραγματικά δύσκολη για τους ασθενείς», σημειώνει η Σκαρπάτο, καθώς προκαλεί απότομη μείωση των επιπέδων τεστοστερόνης. «Όταν αφαιρείς από έναν άνδρα την τεστοστερόνη, ακόμη και προσωρινά, οι επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής του είναι πραγματικά σημαντικές», προσθέτει.

Τα χαμηλά επίπεδα τεστοστερόνης μπορεί να οδηγήσουν σε έλλειψη ενέργειας, σεξουαλική δυσλειτουργία, νοπτική θολούρα, απώλεια μυϊκής μάζας και αύξηση σωματικού βάρους, μεταξύ άλλων.

Νέα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης βοηθούν πλέον τους ειδικούς να προβλέψουν ποι οι άνδρες έχουν τις πιο επιθετικές μορφές της νόσου – και επομένως είναι πιο πιθανό να ωφεληθούν από την ορμονοθεραπεία – και ποι οι οποίοι μπορούν να την αποφύγουν.

Ενεργός παρακολούθηση των ασθενών

Μέχρι πριν από περίπου δεκαπέντε χρόνια οι περισσότεροι άνδρες που διαγιγνώσκονταν με καρκίνο του προστάτη υποβάλλονταν σε χειρουργική επέμβαση ή ακτινοθεραπεία. Αυτό, όμως, έχει πλέον αλλάξει. Ερευνες έδειξαν ότι οι ασθενείς συχνά παρουσιάζουν παρόμοια ποσοστά επιβίωσης με την τακτική της «ενεργού παρακολούθησης», κατά την οποία οι γιατροί καθυστερούν τη θεραπεία και ελέγχουν τακτικά τους όγκους που αναπτύσσονται αργά. Τα ευρήματα αποτέλεσαν «έκπληξη» για πολλούς ειδικούς, σημειώνει ο Χάμντι, επικεφαλής ερευνητής της μελέτης. Πολλοί άνδρες με καρκίνο χαμηλού κινδύνου – οι οποίοι αποτελούν περίπου το 43% των διαγνώσεων – μπορούν να ζήσουν το υπόλοιπο της ζωής τους χωρίς να υποστούν βλάβη στην υγεία τους από τους όγκους, προσθέτει. Ως αποτέλεσμα, σήμερα σχεδόν το 60% των ασθενών με καρκίνο χαμηλού κινδύνου επιλέγει την ενεργό παρακολούθηση αντί της θεραπείας – έναντι 26% το 2014. Ορισμένοι ειδικοί πιστεύουν ότι αυτός ο αριθμός θα έπρεπε να είναι υψηλότερος. Ο Χάμντι λέει ότι πολλοί ασθενείς δυσκολεύονται να αποδεχθούν την ιδέα του «να ζουν με έναν καρκίνο για το υπόλοιπο της ζωής τους», ακόμη και αν είναι χαμηλού κινδύνου. Όμως και η θεραπεία έχει κινδύνους, και μια μελέτη του 2023 έδειξε ότι σχεδόν το 20% των ανδρών μετάνιωσε για την προστατεκτομή λόγω των παρενεργειών. «Αν σας αφαιρέσω τον προστάτη ή σας υποβάλω σε ακτινοθεραπεία, μπορεί να σας εγγυηθώ ότι θα εμφανίσετε παρενέργειες από τη θεραπεία», λέει η δρ Κρίστεν Σκαρπάτο. «Αυτό που δεν μπορώ να σας εγγυηθώ είναι ότι η θεραπεία θα βελτιώσει το προσδόκιμο ζωής σας».

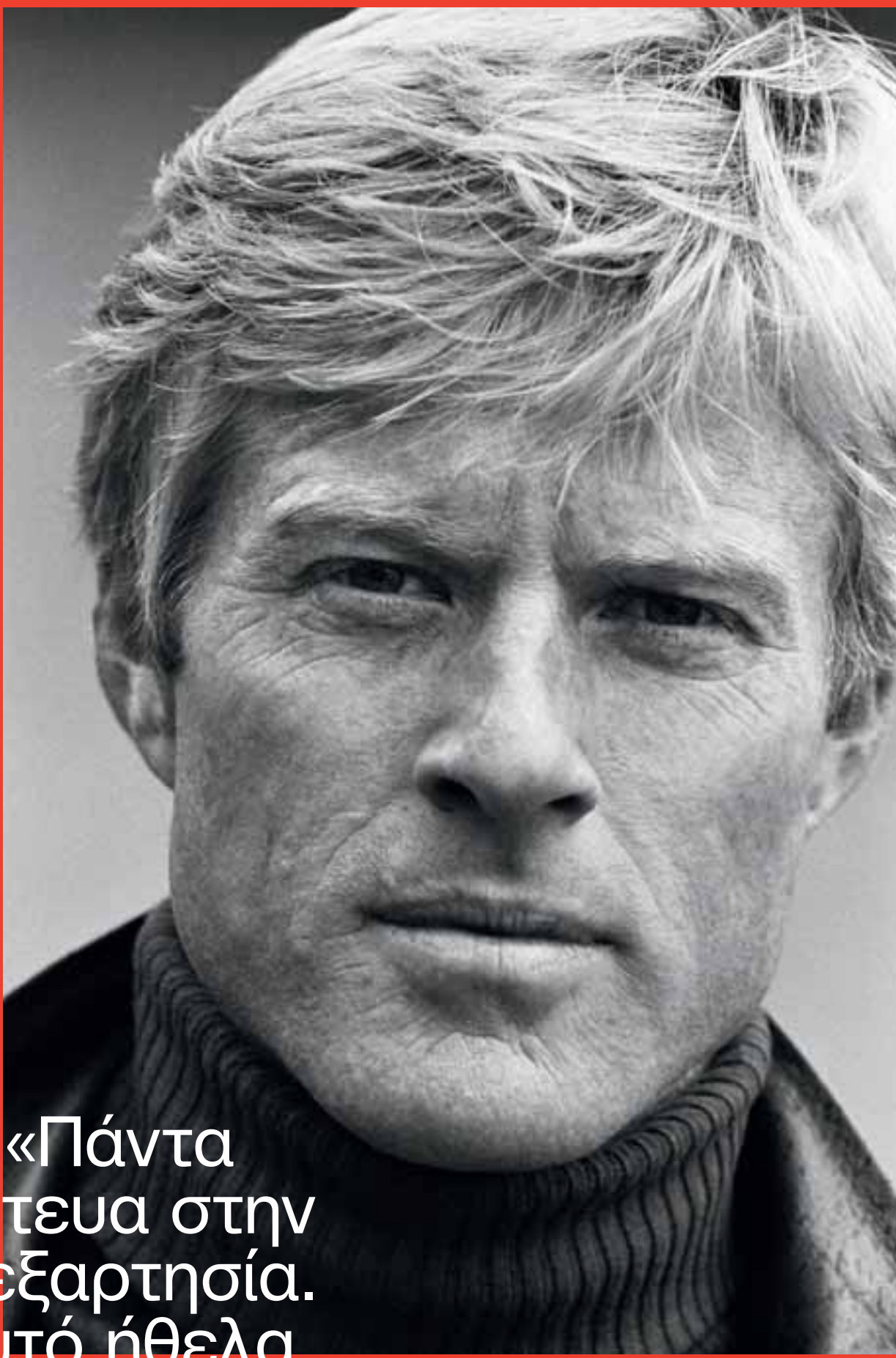

BENJAMIN L. WATSON / THE NEW YORK TIMES

Μια πρωτότυπη έκδοση
για έναν αμερικανικό θρύλο,
που έγραψε ιστορία με τους
δικούς του κανόνες.

1936-2025
Ρόμπερτ Ρέντφορντ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

«Πάντα
πίστευα στην
ανεξαρτησία.
Αυτό ήθελα
να είμαι»

ΚΥΡΙΑΚΗ
19/10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Τα στρατηγικά πλεονεκτήματα της Κύπρου την καθιστούν ελκυστικό τεχνολογικό κόμβο για την ανάπτυξη και παραγωγή μη επανδρωμένων και αμυντικών συστημάτων (drones), τόνισε ο συνιδρυτής της εταιρείας Swarmly με έδρα τη Λεμεσό, Gary Rafalovsky. Η εταιρεία ειδικεύεται σε προηγμένα μη επανδρωμένα συστήματα, όπως drones και ρομποτικά σκάφη. Συγκεκριμένα, η Swarmly κατασκευάζει τα κατακόρυφης απογείωσης και προγείωσης (VTOL) τακτικά UAV Poseidon H10, τα Poseidon H12, τα συστήματα VTOL Poseidon H6, τα οχήματα Oncilla C2 και Kipseli C2. Ο κ. Rafalovsky βρέθηκε στην Κύπρο και μίλησε στο πλαίσιο του συνεδρίου Digital Agenda 2025 με θεματολογία «Beyond AI».

-Πώς επιλέξατε τη Λεμεσό για έδρα της εταιρείας σας Swarmly και γιατί επιλέξατε τον τομέα της ανάπτυξης και παραγωγής των μη επανδρωμένων συστημάτων ως κύριο αντικείμενο δραστηριότητας;

-Ιδρύσαμε τη Swarmly στη Λεμεσό το 2018, αξιοποιώντας τη θέση της Κύπρου ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Θετικά επέδρασαν οι διαδικασίες που ακολουθούνται σε σχέση με τις εξαγωγικές άδειες, η καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας από τους Κύπριους και η διαφοροποιημένη δεξαμενή ταλάντων. Ένας άλλος παράγοντας για τον οποίο επιλέξαμε τη Λεμεσό ως έδρα της Swarmly είναι η εγγύτητα της στα λιμάνια,

Η Swarmly λειτουργεί ως ένας ολοκληρωμένος κατασκευαστής των μη επανδρωμένων συστημάτων όπως τα drones και τα ρομποτικά σκάφη.

τα πανεπιστήμια και τους συνεργάτες μας σε όλη την Ευρώπη και την Ασία. Αυτό είναι κάτι ιδιαίτερα χρήσιμο και βολικό για έναν κατασκευαστή με επικέντρωση στις εξαγωγές. Εμείς στη Swarmly προτιμάμε τον όρο «μη επανδρωμένα συστήματα» αντί drones και επικεντρωθήκαμε σε αυτά από την πρώτη μέρα, καθώς πρόκειται για τον βασικό τεχνικό και επιχειρηματικό τομέα εξειδίκευσης της ομάδας μας που εξελίσσεται ραγδαία. Υπάρχουν βέβαια και προκλήσεις οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τις τραπεζικές διαδικασίες και τη γραφειοκρατία. Από την άλλη, η δυνατότητα πρόσληψης μηχανικών με άριστη γνώση αγγλικών, η δυνατότητα να γίνονται δοκιμές καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου χάρη στον καλό καιρό, και η δυνατότητα για λειτουργία εντός του πλαισίου συμμόρφωσης της Ε.Ε., υπερίσχυαν των δυσκολιών. Αυτός ο συνδυασμός μάς επέτρεψε να κινηθούμε γρήγορα από τη σύλληψη της ιδέας μέχρι την υλοποίηση συστημάτων.

-Η Swarmly στη Λεμεσό κατασκευάζει ολόκληρα τα συστήματα ή μεμονωμένα τα εξαρτήματα για την ενσωμάτωσή τους;

-Η Swarmly αναλαμβάνει και τα δυο κομμάτια. Όπως κάθε σύγχρονος κατασκευαστής υψηλής τεχνολογίας, συνδυάζουμε την παραγωγή με προμηθευόμενα εξαρτήματα από το εξωτερικό. Λειτουργούμε ως ολοκληρωμένος κατασκευαστής των μη επανδρωμένων συστημάτων.

-Μπορείτε να μας δώσετε μια πλήρη εικόνα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της Swarmly στη Λεμεσό;

-Όλα τα στάδια για την ανάπτυξη των συστημάτων αυτών λαμβάνουν χώρα στη Λεμεσό. Από την έρευνα και την ανάπτυξη τους, τη σχεδίαση των προϊόντων, την ανάπτυξη του λογισμικού, την παραγωγή τους, τη συναρμολόγησή τους, την πραγματοποίηση δοκιμών και τα logistics. Όλα κάτω από μία στέγη, αυτή της Swarmly. Διαθέτουμε περίπου 5.000 τ.μ. παραγωγικών εγκαταστάσεων και εργοδοτούμε γύρω στους 60 εργαζόμενους, γεγονός που μας επιτρέπει να λαμβάνουμε τις αποφάσεις σχεδίασης των μη επανδρωμένων συστημάτων ακριβώς δίπλα από τη γραμμή παραγωγής πραγματοποιώντας τις απαραίτητες δοκιμές άμεσα.

Οι επενδύσεις μας στην έρευνα

και την καινοτομία εστιάζουν στην αυτονομία, στις ανθεκτικές επικοινωνίες, στην ηλεκτρονική προστασία και στη γρήγορη συντήρηση πεδίου. Στο λογισμικό, αναπτύσσουμε λογισμικό αποστολών, συστήματα ελέγχου εδάφους και αγωγούς ενπαιρώσεων, ώστε τα συστήματα να μπορούν να αναδιαμορφωθούν σε κάποιες ώρες και όχι σε μήνες.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι διεξάγουμε περιβαλλοντικές και λειτουργικές δοκιμές τοπικά χρησιμοποιώντας περιφερειακά πεδία και θαλάσσιες περιοχές για δοκιμές σε ακραίες συνθήκες. Η Λεμεσός είναι η μοναδική μας παραγωγική έδρα, ενώ διατηρούμε κέντρα υποστήριξης σε διάφορες χώρες για συντομότερους κύκλους συντήρησης και υψηλή διαθεσιμότητα πλατφορμών.

-Ποια είναι η στρατηγική της Swarmly για αναδυόμενες αγορές όπως η αγροτική τεχνολογία, η επιτήρηση, οι επιθεωρήσεις και η αστική εφοδιαστική;

-Παρακολουθούμε την ανάγκη που εντοπίζεται γι' αυτές τις χρήσεις, ωστόσο, η πραγματική, κλιμακούμενη ζήτηση σήμερα εντοπίζεται στην άμυνα και την εσωτερική

ασφάλεια. Οι αγορές αντιμετωπίζουν ζητήματα εμπιστοσύνης και ρυθμιστικά εμπόδια στον τομέα όπως η ενσωμάτωση στον εναέριο χώρο, η ευθύνη και οι άδειες για πτήσεις εκτός οπτικής επαφής που επιβραδύνουν την υιοθέτηση, παρά την έντονη τεχνολογική πρόοδο. Αντίθετα, οι πελάτες στον τομέα της ασφάλειας, έχουν σαφείς επιχειρησιακές ανάγκες, χρηματοδοτικούς πόρους και πιστικά χρονοδιαγράμματα.

Για αυτόν τον λόγο, ο οδικός χάρτης μας, δίνει προτεραιότητα σε πλατφόρμες έτοιμες για αποστολή, με αποδεδειγμένη αυτονομία, ανθεκτικούς συνδέσμους επικοινωνίας και απλοποιημένη συντήρηση, δυνατότητες που θα είναι εξίσου χρήσιμες όταν και αν οι πολιτικές ρυθμίσεις προχωρήσουν.

-Τι διαφοροποιεί τη Swarmly από άλλους κατασκευαστές και ενσωματωτές μη επανδρωμένων συστημάτων διεθνώς;

-Θα έλεγα ότι μας διαφοροποιούν η προσαρμοστικότητα και η ταχύτητά μας. Οι τακτικές και τα αντίμετρα εξελίσσονται ραγδαία, οπότε η αρχιτεκτονική και οι διαδικασίες μας επιτρέπουν γρήγορες διαδικασίες και

άμεση παράδοση όσων συστημάτων αποδεδειγμένα λειτουργούν. Την ίδια ώρα προσφέρουμε και αναβάθμιση των συστημάτων άμεσα. Πιο συγκεκριμένα, στη Swarmly σχεδιάζουμε με ανοιχτές, αρθρωτές διεπαφές, ώστε αισθητήρες, ραδιοσυστήματα και φορτία να μπορούν να αλλάζουν ή να αναβαθμίζονται με ελάχιστο χρόνο διακοπής. Όλα ανέφερα και προηγούμενως οι ομάδες μηχανικών και παραγωγής εργάζονται δίπλα-δίπλα και ως εκ τούτου όταν ένας χειριστής αναφέρει πρόβλημα πεδίου, μπορούμε να εφαρμόσουμε τη σχεδιαστική ή λογισμική διόρθωση σχεδόν άμεσα.

Όλα βασίζονται στην αρχή ότι ο πελάτης έχει προτεραιότητα. Οι πραγματικές επιχειρησιακές ανάγκες ορίζουν τις προδιαγραφές και εμείς ελαχιστοποιούμε τον χρόνο από τη δοκιμή ως τη βελτίωση.

-Τα drones σας προορίζονται κυρίως για εμπορικές, βιομηχανικές ή αμυντικές εφαρμογές και τι σας οδήγησε σε αυτή τη στρατηγική επιλογή;

-Αρχικά θα πρέπει να αναφέρω ότι διερευνήσαμε μια πολιτική εφαρμογή για τρισδιάστατες επιθεωρήσεις, αλλά οι διεθνείς κανονισμοί δεν επέτρεψαν κλιμάκωση. Το 2019 στραφίκαμε πλήρως στην άμυνα και την ασφάλεια εσωτερικού (αστυνομία, φύλαξη συνόρων, κρίσιμες υποδομές).

-Πώς ενσωματώνετε την τεχνητή νοημοσύνη, τον αυτοματισμό ή την τεχνολογία σμήνους στα προϊόντα σας σήμερα;

Η εταιρεία εξάγει τα προϊόντα της σε Αφρική, Νοτιοανατολική Ασία, Λατινική Αμερική και Ουκρανία.

- Χρησιμοποιούμε αποδεδειγμένης αξιοπιστίας στενή τεχνητή νοημοσύνη για πλοήγηση, αντίληψη περιβάλλοντος, αναγνώριση στόχων και εδάφους, καθώς και αυτοματοποίηση αποστολών. Όπου είναι δυνατόν υποστηρίζουμε συντονισμένες συμπεριφορές μεταξύ πολλαπλών πλατφορμών, όπως καταναγμένη αναζήτηση, πολυχωρική προσέγγιση ή μεταβίβαση παρακολούθησης, διατηρώντας πάντα τον ανθρώπινο έλεγχο.

Η προσέγγισή μας είναι πραγματιστική, οι αλγόριθμοι πρέπει να είναι κατανοητοί από τους χειριστές, ανθεκτικοί σε παρεμβολές και υποβάθμιση από τα GPS, και ανεκτικτοί σε ατέλειες των αισθητήρων. Δίνουμε προτεραιότητα στην αξιοπιστία στο πεδίο έναντι της καινοτομίας, γι' αυτό και ενεργοποιούμε τις δυνατότητες των συστημάτων μόνο όταν περάσουν επιτυχώς τις επιχειρησιακές δοκιμές. Οι γραμμές αναβάθμισης έχουν σχεδιαστεί ώστε οι μονάδες που βρίσκονται ήδη σε υπηρεσία να μπορούν να λαμβάνουν βελτιώσεις σταδιακά, συχνά χωρίς να επιστρέψουν στο εργοστάσιό μας.

Εξαγωγές σε Αφρική, Ασία, Αμερική και Ουκρανία

-Σε ποιες αγορές παρατηρείται η ισχυρότερη ζήτηση για τα μη επανδρωμένα συστήματά σας και σε ποιες αγορές στοχεύετε;

-Η ζήτηση γίνεται ισχυρότερη εκεί όπου η ανάγκη είναι άμεση. Εστιάζουμε σε Αφρική, Νοτιοανατολική Ασία, Λατινική Αμερική και Ουκρανία.

Στην Αφρική, οι ανάγκες αφορούν κυρίως τη φύλαξη συνόρων, την προστασία των κρίσιμων υποδομών και την αντιμετώπιση της λαθροεμπορίας.

Στη Νοτιοανατολική Ασία, δίνεται έμφαση στην επίγνωση του θαλάσσιου χώρου και στον έλεγχο των νησιωτικών συνόρων.

Στη Λατινική Αμερική, η ζήτηση επικεντρώνεται σε αντιναρκωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις ασφαλείας.

Στην Ουκρανία, από την άλλη, η προτεραιότητα είναι η προστασία των συστημάτων μας σε περιβάλλον υψηλής έντασης, κάτι που συνάδει με το μοντέλο μας για ευελιξία και ταχείες ενημερώσεις.

-Πιστεύετε ότι η Κύπρος έχει τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε πε-

ριφερειακό κέντρο τεχνολογίας drones και προηγμένης βιομηχανίας;

-Ναι φυσικά. Η Κύπρος διαθέτει όλα τα απαραίτητα συστατικά και πλεονεκτήματα έτσι ώστε να εξελιχθεί σε περιφερειακό κέντρο τεχνολογίας drones και προηγμένης βιομηχανίας. Ειδικότερα διαθέτει πρόσβαση στην αγορά της Ε.Ε., προσοντούχο ανθρώπινο δυναμικό, ευνοϊκούς ελέγχους εξαγωγών και εξωστρεφή οικονομία. Το επίπεδο διαβίωσης της χώρας και το καλό επίπεδο της εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας βοηθούν στην προσέλκυση και τη διατήρηση προσωπικού.

Για να παγιώσει το πλεονέκτημά της έναντι κέντρων στην πειρατική Ευρώπη ή τη Μέση Ανατολή, η Κύπρος πρέπει να διευκολύνει τις τραπεζικές υπηρεσίες της για τις εταιρείες διττής χρήσης, να μειώσει τη διοικητική γραφειοκρατία και να επεκτείνει τα διακρατικά (G2G) της κανάλια. Αυτά τα βήματα θα προσελκύσουν περισσότερες εταιρείες όπως η Swarmly και θα επιταχύνουν την ανάπτυξη του οικοσυστήματος.

-Πόσο εύκολη είναι η εξεύρεση και η διατήρηση ταλάντων για εργοδότηση στη Swarmly;

-Η εμπειρία μας είναι πολύ θετική σε αυτό το κομμάτι. Δίνουμε την ευκαιρία στους νέους μηχανικούς

Η Swarmly ολοκλήρωσε πρόσφατα μια καινοτόμα εναέρια λύση που μπορεί να εντοπίζει και να εξουδετερώνει άμεσα σύγχρονες μη επανδρωμένες απειλές.

τους οποίους εργοδοτούμε να αναλάβουν έργα τα οποία έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο για την εταιρεία μας. Θα έλεγα ότι έχουμε καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να διατηρήσουμε το προσωπικό της εταιρείας μας.

-Ποιο είναι το όραμα της Swarmly για τα επόμενα 3-5 χρόνια;

-Επισημαίνονται τρεις συγκεκριμένες προτεραιότητες που έχουμε θέσει ως εταιρεία.

Πρώτον, στοχεύουμε στην εξα-

σφάλιση πολυετών προγραμμάτων που προσφέρουν σταθερότητα και προβλεψιμότητα για πελάτες και προμηθευτές, επιτρέποντάς μας να ενισχύσουμε τη δυναμικότητά μας στη Λεμεσό και να διεκδικούμε τη φυσική και τεχνική παρουσία μας στο εξωτερικό.

Δεύτερον, επενδύουμε στην κλιμάκωση της υποδομής αναβαθμίσεων, ώστε οι στόλοι που βρίσκονται ήδη σε επιχειρησιακή χρήση να μπορούν να λαμβάνουν τακτικές αναβαθμίσεις σε λειτουργικότητα, ανθεκτικότητα και ασφάλεια, με ελάχιστο ή καθόλου χρόνο διακοπής.

Τρίτον, επιδιώκουμε τη διεύρυνση της συμμετοχής μας σε διακρατικά (G2G) και πολυεθνικά συνεργατικά σχήματα, μέσα από συμπράξεις που ευθυγραμμίζονται με τυποποιημένα πλαίσια προμηθειών, διατηρώντας παράλληλα την ευελιξία και ανταπόκρισή μας σε μικρότερους πελάτες.

Με πρακτική τραπεζική στήριξη για επιχειρήσεις διπλής χρήσης και στοχευμένη κρατική προώθηση, η Κύπρος μπορεί να μετατρέψει το φαινόμενο του brain drain σε

brain gain για τον τομέα της υψηλής τεχνολογίας και της αμυντικής βιομηχανίας.

-Υπάρχουν νέα έργα, συνεργασίες ή καινοτομίες της Swarmly που μπορείτε να μας αποκαλύψετε;

- Διατηρούμε ένα δυναμικό χαρτοφυλάκιο έργων σε περισσότερες από 20 χώρες. Πιο πρόσφατα, ολοκληρώσαμε μια καινοτόμα εναέρια λύση που μπορεί να εντοπίζει και να εξουδετερώνει άμεσα σύγχρονες μη επανδρωμένες απειλές, όπως παράτυπους χειριστές, παρεμβολείς (jammers) και μικροκυματικά ραντάρ.

Η λύση δίνει έμφαση στη γρήγορη ανίχνευση, τον ελαχιστοποιούμενο κίνδυνο παράπλευρων ζημιών, και την απρόσκοπτη ενσωμάτωσή της σε υπάρχουσες υποδομές ασφαλείας. Έχει σχεδιαστεί με αρθρωτή αρχιτεκτονική, ώστε οι χρήστες να μπορούν να προσαρμόζουν τα ενεργά μέσα και το προφίλ κάλυψης ανάλογα με το επιχειρησιακό τους περιβάλλον, και να προχωρούν σε στοχευμένες αναβαθμίσεις καθώς εξελίσσονται οι απειλές.

Γέφυρα η Κύπρος στην εξωστρέφεια των τραπεζών

Πλάνα για γραφεία αντιπροσωπείας ή και απόκτησης τραπεζικής άδειας στον Περσικό Κόλπο από Eurobank, ΕΤΕ και Alpha Bank

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Παρουσία σε χώρες εκτός της έδρας τους, μέσω γραφείων αντιπροσωπείας ή και απόκτησης νέων υποκαταστημάτων, προχωρούν οι ελληνικές τράπεζες. Συγκεκριμένα, τράπεζες με ριζες ελληνικές που έχουν πρωταγωνιστική παρουσία στην Κύπρο έχουν στόχο να χτίσουν επιχειρηματικούς δεσμούς με χώρες του Περσικού Κόλπου για να μεγαλώσουν την αγορά που δραστηριοποιούνται. Ο λόγος για τις Eurobank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Alpha Bank, που ή ήδη «τρέχουν» τη δημιουργία γραφείων αντιπροσωπείας, ή είναι στα άμεσα πλάνα τους η δημιουργία, ή έχουν πλάνα ακόμα και για απόκτηση τραπεζικής άδειας.

Η Eurobank από πλευράς της έχει πολλάκις πει για τους σχεδιασμούς της σε σχέση με τα γραφεία αντιπροσωπείας. Στην Ινδία θα δημιουργηθεί το πρώτο, περί τα τέλη του 2025, όπου θα μπορεί να φέρει επενδυτές-εταιρείες στην Ευρώπη και θα παρουν μέσω Κύπρου. Έχει τονίσει πως δεν θα δανείζει με κυπριακά χρήματα επενδύσεις σε Ινδία, αλλά το αντίστροφο. Θα δανείζει όσες ινδικές εταιρείες θέλουν να αποκτήσουν παρουσία στην Ευρώπη, κάτι που θα γίνεται σαφώς μέσω Κύπρου. Τα πλάνα της για γραφεία αντιπροσωπείας όμως δεν σταματούν εκεί, καθώς μετά τη δημιουργία γραφείων αντιπροσωπείας στην Ινδία, σκέψις υπάρχουν για δημιουργία γραφείων αντιπροσωπείας στο Ισραήλ και στον Κόλπο.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ενδιαφέρεται να πάει «ένα βήμα παρακάτω», αποκτώντας

Ανοίγουν νέους ορίζοντες οι τράπεζες, βλέποντας πως υπάρχει μεγάλη επιχειρηματική και οικονομική δραστηριότητα στη γύρω περιοχή.

όχι γραφείο αντιπροσωπείας, αλλά τραπεζική άδεια για κατάστημα στο Ριάντ, στη Σαουδική Αραβία. Η ΕΤΕ έχει πλάνα να χρησιμοποιήσει την κυπριακή της θυγατρική για δανεισμό μεγάλων έργων και ένα από αυτά ήταν η χρηματοδότηση του καλωδιακού συστήματος East to Med Data Corridor (EMC), ενός ομολογουμένως μεγαλεπήβολου έργου. Το βασικό «κόνσειπτ» πάντως της ΕΤΕ είναι η χρηματοδότηση μεγάλων προτζεκτ στη γύρω περιοχή.

Σχέδια για παρουσία σε Μέση Ανατολή και Σαουδική Αραβία έχει όμως και η Alpha Bank, βλέποντας τις επενδυτικές ευκαιρίες που διανοίγονται. Ακό-

Η επόμενη μέρα για το τραπεζικό σύστημα φέρνει στο προσκήνιο την ανάγκη για νέα πιστωτική ώθηση, αφού η εποχή των μεγάλων κερδών λόγω επιτοκίων έχει ήδη σταματήσει.

μα δεν υπάρχει κάτι ανακινώσιμο, ωστόσο αναμένεται να έχει αντίστοιχη στρατηγική με τις υπόλοιπες τράπεζες, είτε μέσω γραφείου αντιπροσωπείας, είτε

μέσω τραπεζικής άδειας, όπως θα προχωρήσει η ΕΤΕ.

Η Κύπρος ως Hub

Ο παρονομαστής όλων των κινήσων τους, πάντως, είναι η Κύπρος, παρόλο που στα προηγούμενα χρόνια για μερικές από τις παραπάνω τράπεζες είχε «πέσει στο τραπέζι» ακόμα και να σταματήσουν την παρουσία τους στην Κύπρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ΕΤΕ, που πριν την εποχή του Covid-19 είχε δώσει χέρια με την Astrobank για εξαγορά της, διαδικασία που τελικά «πάγωσε». Πλέον την Κύπρο μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν λόγω οικονομικών επιδόσεων του κράτους, αλλά και λόγω της στρατηγικής

της θέσης, ως βάση για το πλάνο επέκτασής τους στις αγορές του Περσικού Κόλπου. Επίσης, θα μπορούν να συμμετάσχουν στη χρηματοδότηση κοινοπρακτικών δανείων, που μπορεί να εμπλέκονται τα δύο ευρωπαϊκά κράτη, όπως η Ελλάδα και η Κύπρος.

Η επόμενη μέρα για το τραπεζικό σύστημα φέρνει στο προσκήνιο την ανάγκη για νέα πιστωτική ώθηση, αφού η εποχή των μεγάλων κερδών λόγω επιτοκίων έχει ήδη σταματήσει. Μπορεί να συνεχίζουν με τα κέρδη λόγω επιτοκίων με χαμηλότερο ρυθμό, αλλά σίγουρα έχουν σχεδιάσει τρόπους για να εξεύρουν νέα δεξαμενή κερδών.

Γραφείο στην Ελλάδα η ΒΟC

Στον αντίποδα, η Τράπεζα Κύπρου (ΒΟC) έχει σκέψις για δημιουργία γραφείων αντιπροσωπείας (rep-office) στην Ελλάδα. Είναι μία κίνηση που θα γίνει στο άμεσο μέλλον, αλλά είναι σαφές πως η Τράπεζα Κύπρου δεν ενδιαφέρεται να ανοίξει υποκατάστημα στην Ελλάδα. Το Γραφείο Αντιπροσωπείας θα χρησιμοποιείται για πελάτες της Τράπεζας Κύπρου και προτζεκτ στην Ελλάδα, όπου η Τράπεζα Κύπρου έχει ήδη μεγάλο δανειακό χαρτοφυλάκιο, κυρίως στον τομέα της Ναυτιλίας. Προς το παρόν, πάντως, πέραν της επέκτασης στην Ελλάδα με Γραφείο Αντιπροσωπείας, δεν έχει διαρρεύσει κάποιο πλάνο για δημιουργία αντίστοιχου Γραφείου σε χώρες του Περσικού Κόλπου.

Σημειώνεται πως, η Τράπεζα Κύπρου έχει ήδη «επιστρέψει» στην Ελλάδα μέσω της ένταξης της στο Χρηματιστήριο Αθηνών, στα τέλη του 2024.

Μείωση νέων δανείων τον Αύγουστο

Τον Αύγουστο του 2025 τα καθαρά νέα δάνεια παρουσίασαν μείωση και έφτασαν στα 245,5 εκατ., (από σύνολο 420,4 εκατ. νέων δανείων) σε σύγκριση με 445,3 εκατ. (από σύνολο 743,5 εκατ. νέων δανείων) τον Ιούλιο του 2025.

Τα καθαρά νέα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκαν στα 20,4 εκατ. σε σύγκριση με 24,9 εκατ. ευρώ. Τα καθαρά νέα δάνεια για αγορά κατοικίας παρουσίασαν μείωση στα 96,3 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 125,1 εκατ. ευρώ τον Ιούλιο του 2025. Τα καθαρά νέα δάνεια προς μη χρηματοοικονομικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. σημείωσαν μείωση στα 38,1 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με 57,3 εκατ. τον Ιούλιο.

Τέλος, τα καθαρά νέα δάνεια προς μη χρηματοοικονομικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. κατέγραψαν μείωση στα 83,9 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 230,9 εκατ. τον προηγούμενο μήνα.

ECONOMIST
IMPACT

21st Annual Cyprus Summit

Bridging continents for security, business and energy

November 3rd and 4th 2025 | Hilton Nicosia

In collaboration with

European Parliament
Office in Cyprus

hazlis & rivas
Economist Impact Events
for south-east Europe

The geostrategic importance of a united Cyprus

Dimitris Avramopoulos
Former European commissioner for migration, home affairs and citizenship
Former minister of foreign affairs
Greece

Arguments for creating a “small states club”

Armen Sarkissian
Former president and prime minister
Armenia

www.hazliseconomist.com | www.21stcyprussummit.economist.com

Platinum sponsors

Gold sponsor

Silver sponsor

Bronze sponsor

Communication sponsor

Official airline carrier

Telecommunications provider

Logistics supplier

Contributor

Supported by

Supporters

Web development

Digital agency

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Διαψεύδονται οι προσδοκίες της κυπριακής κυβέρνησης για ένταξη της χώρας στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων των ΗΠΑ μέσα στο τρέχον έτος. Το πρόγραμμα άρσης βίζας για ταξίδια στις ΗΠΑ δεν ήταν ανάμεσα στις προτεραιότητες της αμερικανικής κυβέρνησης. Το οικονομικό έτος των ΗΠΑ έκλεισε στις 30 Σεπτεμβρίου χωρίς να έχει ληφθεί καμία πολιτική απόφαση σε σχέση με τις χώρες που βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου.

Παρά τις συνεχείς προσπάθειες της Κυπριακής Δημοκρατίας και τη θετική αξιολόγηση από τους αξιωματούχους σε ό,τι αφορά την τεχνική προεργασία που έχει υλοποιηθεί, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν προτίθενται να ανάψουν το πράσινο φως για ταξίδια στη χώρα για επαγγελματικούς λόγους ή για τουρισμό χωρίς θεώρηση διαβατηρίου τύπου «Β».

Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι υπάκοοι των υπόλοιπων ευρωπα-

Οι ΗΠΑ έκλεισαν επ' αόριστον την πόρτα στις χώρες που βρίσκονταν σε διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα.

Στον πάγο η κατάργηση βίζας για ΗΠΑ

*Απίθανη η ένταξη της Κύπρου για φέτος
στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων*

Η κυβέρνηση συνεχίζει την προσπάθεια προκειμένου το ζήτημα να εγείρεται διμερώς - Αισιοδοξία ότι οι ΗΠΑ θα εντάξουν την Κύπρο στο πρόγραμμα με τον νέο κύκλο των πολιτικών αποφάσεων του οικονομικού έτους που άρχισε την 1η Οκτωβρίου.

ικών χωρών ταξιδεύουν στις ΗΠΑ με την επίδειξη της ηλεκτρονικής ταξιδιωτικής άδειας ESTA. Η ESTA (Electronic System for Travel Authorization) είναι η συντομογραφία της φράσης «Ηλεκτρονικό Σύστημα Ταξιδιωτικής Άδειας». Πρόκειται για ένα διαδικτυακό σύστημα αίτησης που ανέπτυξε η κυβέρνηση των ΗΠΑ για να ελέγχει εκ των προτέρων τους ταξιδιώτες του προγράμματος κατάργησης βίζας πριν τους επιτραπεί να εισέλθουν στις ΗΠΑ. Η ESTA πρέπει να υποβάλλεται το αργότερο 72 ώρες πριν από την αναχώρηση. Η ταξιδιωτική άδεια ισχύει για δύο χρόνια και πολλαπλές εισόδους.

Χωρίς χρονοδιάγραμμα

Απίθανο κρίνεται, σύμφωνα με τις πληροφορίες της «Κ», να ενταχθεί η Κύπρος στο πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων των ΗΠΑ πριν από το τέλος του 2025 καθώς το ζήτημα δεν τοποθετείται ψιλά στην ατζέντα της κυβέρνησης του Ντόναλντ Τραμπ. Η κυπριακή κυβέρνηση μέσω συγκεκριμένων τοποθετήσεων τόσο του υπουργείου Εξωτερικών όσο και της προεδρίας δήλωνε ιδιαίτερα αισιόδοξη για την ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα εντός του 2025. Δεν έλειπαν μάλιστα οι εκτιμήσεις από μέρους αξιωματούχων,

οι οποίοι έκαναν λόγο για ένταξη μας στο πρόγραμμα πριν από το τέλος της θητείας του τέως Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, ο οποίος παρέδωσε το προεδρικό αξίωμα στον Ντόναλντ Τραμπ στις 20 Ιανουαρίου. Ωστόσο, μετά το τέλος του οικονομικού έτους των ΗΠΑ μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι όποιες επιδιώξεις διατηρούσαν οι εμπλεκόμενοι σε σχέση με την ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα. Στόχος της κυβέρνησης ήταν να ολοκληρωθεί η όλη διαδικασία μέχρι τον Σεπτέμβριο, προκειμένου να αξιοποιηθεί το φετινό χαμηλό ποσοστό απορρίψεως αιτήσεων θεωρήσεων καθώς μία από τις προϋποθέσεις για ένταξη είναι το ποσοστό απόρριψης να είναι κάτω του 3%. Το φετινό ποσοστό της Κύπρου ανέρχεται σε μόλις 2,16% και ήταν το τρίτο χαμηλότερο στον κόσμο, σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ.

Τα τετελεσμένα

Η τεχνική προεργασία ολοκληρώθηκε με επιτυχία και αυτό προκύπτει από τη θετική τελική αξιολόγηση των Αμερικανών αξιωματούχων του υπουργείου Εξωτερικών, οι οποίοι βρέθηκαν στην Κύπρο τον Απρίλιο προκειμένου να εξακριβώσουν ότι όλα

όσα έχουν συμφωνηθεί στο σχέδιο δράσης με τις κυπριακές αρχές έχουν εφαρμοστεί. Η προσπάθεια ένταξης μας στο πρόγραμμα θα συνεχιστεί εφόσον έχουμε υλοποιήσει όλα τα τεχνικά απαιτούμενα ζητήματα, ανέφερε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου του υπουργείου Εξωτερικών Θεόδωρος Γκότσος. Ξεκαθάρισε ακόμα ότι η χώρα μας δεν πρόκειται να αρχίσει από το μηδέν την όλη διαδικασία της τεχνικής προεργασίας για ένταξη, καθώς ήδη οι συμφωνίες που έχουν υπογραφεί μεταξύ Κύπρου και ΗΠΑ εφαρμόζονται.

Προϋπόθεση για όλες τις χώρες οι οποίες έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα είναι η πρόθεση συνεργασίας με τις ΗΠΑ ως προς την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εγκλήματος. Αναφορικά με την Κύπρο, έχει προχωρήσει στις 17 Ιουλίου 2024 με την κύρωση της συμφωνίας με τις ΗΠΑ για την Ενίσχυση της Συνεργασίας για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Σοβαρού Εγκλήματος. Η πιο πάνω συμφωνία προέκυψε από τη «Συμφωνία PCSC», η οποία συνολογήθηκε μεταξύ των δύο πλευρών τον Δεκέμβριο του 2015, και αποτελεί μια εκ των προϋποθέσεων για την ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεω-

ρήσεων των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής». Ειδικότερα, η Ολομέλεια της Βουλής υπερψήφισε στις 24 του Οκτώβρη τον περί της Εφαρμοστικής Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Παράλληλα, έχει επιτευχθεί κατόπιν των οδηγιών των αξιωματούχων η 100% κάλυψη του συστήματος συλλογής στοιχείων επιβατών (PNR) στα λιμάνια και τα αεροδρόμια, δηλαδή στα σημεία εισόδου της χώρας από και προς τρίτες χώρες.

Ο κ. Γκότσος επισήμανε ότι το θέμα της ένταξης της Κύπρου θα συνεχιστεί να εγείρεται διμερώς καθώς αποτελεί πολιτική στόχευση. Προηγείται η τεχνική διεργασία της πολιτικής απόφασης σε σχέση με την ένταξη μας στο πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων των ΗΠΑ, πρόσθεσε. Η τελική απόφαση της ένταξης μας εξαρτάται πλέον από τις διαδικασίες της Ουάσιγκτον, υπογράμμισε ο κ. Γκότσος.

Η επόμενη μέρα

Στον επόμενο κύκλο αξιολόγησης ελπίζουν πλέον οι κυπριακές αρχές για την κατάργηση της βίζας για ταξίδια στις ΗΠΑ. Διπλωματικές πηγές εκφράζουν αισιοδοξία ότι με την επανεκκίνηση

ση των πολιτικών κύκλων εντός του νέου οικονομικού έτους, που ξεκίνησε την 1η Οκτωβρίου, το θέμα μπορεί να τεθεί εκ νέου σε διμερές επίπεδο. Οι ίδιες πηγές επισημαίνουν ότι δεν υπάρχουν οποιεσδήποτε ενδείξεις οι οποίες να μαρτυρούν ότι οι ΗΠΑ έχουν διαφοροποιήσει τη στάση τους απέναντι στην ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα. Από μεριάς του υπουργείου Εξωτερικών σημειώνεται ότι συνεχίζονται οι προσπάθειες, για συμμετοχή στο πρόγραμμα καθώς θα έχει πολλαπλά οφέλη για τις δύο χώρες, τόσο σε επίπεδο διευκόλυνσης ταξιδιών όσο και σε ζητήματα διμερούς συνεργασίας.

Ανοικτά μέτωπα στις ΗΠΑ

Οι εσωτερικές αλλαγές στην κυβέρνηση των ΗΠΑ και η πολιτική ρευστότητα φαίνεται να επιδρούν αρνητικά στο ζήτημα. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο το γεγονός ότι φέτος καμία απολύτως χώρα από αυτές που βρίσκονταν σε διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα δεν έχει πάρει το πράσινο φως από την Ουάσιγκτον. Σήμερα μόνο η χώρα μας, η Βουλγαρία και η Ρουμανία δεν συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Σημειώνεται ακόμα ότι η κυβέρνηση ανέμενε νωρίτερα από τον Απρίλιο τους Αμερικανούς αξιωματούχους για την πραγματο-

Καμία χώρα από αυτές που βρίσκονταν σε διαδικασία ένταξης στο πρόγραμμα δεν έχει πάρει το πράσινο φως από την Ουάσιγκτον.

ποίηση της τελικής αξιολόγησης των όσων έχουν εφαρμοστεί. Την ίδια ώρα αρνητικό αντίκτυπο στις τελικές αποφάσεις του Κογκρέσου για το θέμα επιφέρει η γενικότερη αυστηροποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής που εφαρμόζουν οι ΗΠΑ.

Πρόσφατα ο Τραμπ στα πλαίσια της αυστηροποίησης της μεταναστευτικής πολιτικής των ΗΠΑ εφάρμοσε τον νέο κανονισμός που περιορίζει τη διάρκεια βίζας για ξένους φοιτητές, συμμετέχοντες σε πολιτιστικά προγράμματα ανταλλαγής και δημοσιογράφους. Συγκεκριμένα, αντί της αυτόματης παραμονής «για όσο διαρκεί το πρόγραμμα ή η εργασία», οι θεωρήσεις F, J και I θα ισχύουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, με υποχρέωση αίτησης παράτασης.

Τέλος, αρνητικά φαίνεται ότι επιδρά το γεγονός ότι οι ΗΠΑ βρίσκονται σε shutdown καθώς το Κογκρέσο δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία για τη χρηματοδότηση του αμερικανικού κράτους εντός της προθεσμίας. Το γραφείο προϋπολογισμού του Λευκού Οίκου διατέλε τις υπηρεσίες να αρχίσουν να εκτελούν τα σχέδιά τους για μια παύση χρηματοδότησης, κάτι που σημαίνει ότι το αμερικανικό κράτος κλείνει – εκτός των βασικών λειτουργιών του.

Περισσότεροι τουρίστες από μακρινές αγορές βλέπουν Ελλάδα

Το 14% όσων σχεδιάζουν ταξίδι από Ασία και Βόρεια Αμερική

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Τη δυναμική ανάπτυξης που φέρουν για τον ελληνικό τουρισμό οι μακρινές αγορές, όπως αυτές της Βόρειας Αμερικής και της Ασίας, αποκαλύπτει η τελευταία έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών (ETC) για τις ταξιδιωτικές επιλογές των κατοίκων από αυτές τις χώρες κατά το τελευταίο τετράμηνο του έτους. Οι πέντε στους δέκα ερωτηθέντες ανέφεραν ότι σχεδιάζουν ένα ταξίδι μακριά από τις χώρες τους. Και από όσους θα ταξιδέψουν σε μακρινές αγορές, το 38% θα επισκεφθεί μία ή και περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Η Ελλάδα αποτελεί προορισμό επιλογής για το 14% όσων επισκεφθούν την Ευρώπη, από 12% κατά την προηγούμενη έρευνα της ETC. Πρόκειται για ευρήματα της κυλιόμενης έρευνας Long-Haul Travel Barometer. Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πορτογαλία και Ελβετία είναι οι χώρες που συγκεντρώνουν

υψηλότερα ποσοστά από την Ελλάδα, ενώ έπονται αγορές όπως αυτές της Αυστρίας και της Τουρκίας και άλλων 38 ευρωπαϊκών χωρών όπως Βέλγιο, Ολλανδία και άλλες.

Η έρευνα διεξήχθη σε επτά υπερπόντιες χώρες-αφετηρία τα-

Η ασφάλεια παραμένει ο σημαντικότερος παράγοντας για τους ταξιδιώτες κατά την επιλογή ενός προορισμού.

ξιδιών, και ειδικότερα τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, τη Βραζιλία, τον Καναδά, την Κίνα, την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα. Ιδίως για την αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών η έρευνα καταγράφει αυξημένη διάθεση για ταξίδια προς την Ευρώπη μεταξύ όσων σχεδιάζουν να ταξιδέψουν σε υπερπόντιους

Η Κίνα εξακολουθεί να είναι η πιο δυναμική αγορά, με το 69% των ερωτηθέντων να δηλώνει πρόθεση ταξιδιού προς την Ευρώπη, παρά την πτώση κατά 14 μονάδες σε σύγκριση με πέρυσι.

προορισμούς, με το 29% εξ αυτών να δηλώνει ότι σχεδιάζει ένα ταξίδι σε μία ή και περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έως τα τέλη του έτους, ποσοστό αυξημένο από το 23% της αντίστοιχης περυσινής χρονικής περιόδου.

Η Κίνα εξακολουθεί να είναι η πιο δυναμική αγορά, με το 69% των ερωτηθέντων να δηλώνει πρόθεση ταξιδιού προς την Ευρώπη, παρά την πτώση κατά 14 μονάδες σε σύγκριση με πέρυσι. Η Βραζιλία ακολουθεί με 46%, ενώ οι Αυστραλοί καταγράφουν άνοδο στο 37%.

Η σημασία των μακρινών αγορών αυξάνεται για την Ελλάδα. Μάλιστα, η αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών είναι πλέον μία από τις σημαντικότερες για τη χώρα, με τις αφίξεις αλλά και τις εισπράξεις από εκεί να αυξάνονται δυναμικά. Τον τελευταίο μήνα για τον οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, τον Ιούλιο στην Ελλάδα ήρθαν 209,7 χιλιάδες Αμερικανοί, φτάνοντας έτσι στο επτάμηνο τις 903,9 χιλιάδες.

Τον Ιούλιο δαπάνησαν 15,1% περισσότερα χρήματα απ' ό,τι το ίδιο μήνα πέρυσι, ανεβάζοντας το σύνολο των εισπράξεων από τις Ηνωμένες Πολιτείες στο επτάμηνο στα 954 εκατ., 25,3% περισσότερα από το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Κατέκτησαν έτσι για άλλη μια φορά τον τίτλο της αγοράς με την υψηλότερη μέση κατά κεφαλήν δαπάνη, στα 1.055 ανά ταξιδιώτη έναντι 631,7 ευρώ του συνόλου των ξένων επισκεπτών της χώρας.

Η έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών επιβεβαιώνει επίσης ότι η Ευρώπη θεωρείται η ασφαλέστερη περιοχή παγκοσμίως, μπροστά από άλλες περιφέρειες σε όρους πολιτικής σταθερότητας, προσωπικής ασφάλειας, φυσικών κινδύνων, σχέσεων με τους ντόπιους και κινδύνων πολεμικών συγκρούσεων ή τρομοκρατίας. Η ασφάλεια, μάλιστα, παραμένει ο σημαντικότερος παράγοντας για τους ταξιδιώτες κατά την επιλογή ενός προορισμού.

Δουλεύουμε περισσότερο από όλους στην Ε.Ε.

Ένας στους πέντε Έλληνες εργάζεται πάνω από 45 ώρες την εβδομάδα, ποσοστό διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Ένας στους πέντε Έλληνες απασχολείται πάνω από 45 ώρες την εβδομάδα, γεγονός που καθιστά τη χώρα μας αυτή με το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν χθες από τη Eurostat και αφορούν το δεύτερο τρίμηνο του 2025. Συγκεκριμένα, το 20,9% των Ελλήνων εργαζομένων ηλικίας μεταξύ 20 και 64 ετών απασχολείται, σε έναν ή περισσότερους εργοδότες, περισσότερες από 45 ώρες εβδομαδιαίως, ποσοστό διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (10,8%).

Η οικονομική αβεβαιότητα και η ανάγκη για βελτίωση του εισοδήματος λόγω των σημαντικά χαμηλών αμοιβών, η υψηλή ανεργία που παρά τη μείωση των τελευταίων μηνών παραμένει σημαντικά υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, η επισφάλεια που χαρακτηρίζει την εγχώρια αγορά εργασίας, η –πολλές φορές– ανεπαρκής εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας, αλλά και το μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων, με τις πολλές πολύ μικρές επιχειρήσεις και οικογενειακές πολλές φορές επιχειρήσεις, καθώς και η βαρύτητα που έχουν στην ελληνική οικονομία συγκεκριμένοι κλάδοι που στηρίζονται στην εντατικοποίηση της εργασίας κατά συγκεκριμένες περιόδους, όπως είναι ο τουρισμός και ο επισιτισμός, είναι σαφώς κάποιες από τις σημαντικότερες αιτίες του φαινομένου.

Εσχάτως η ρηχότητα της

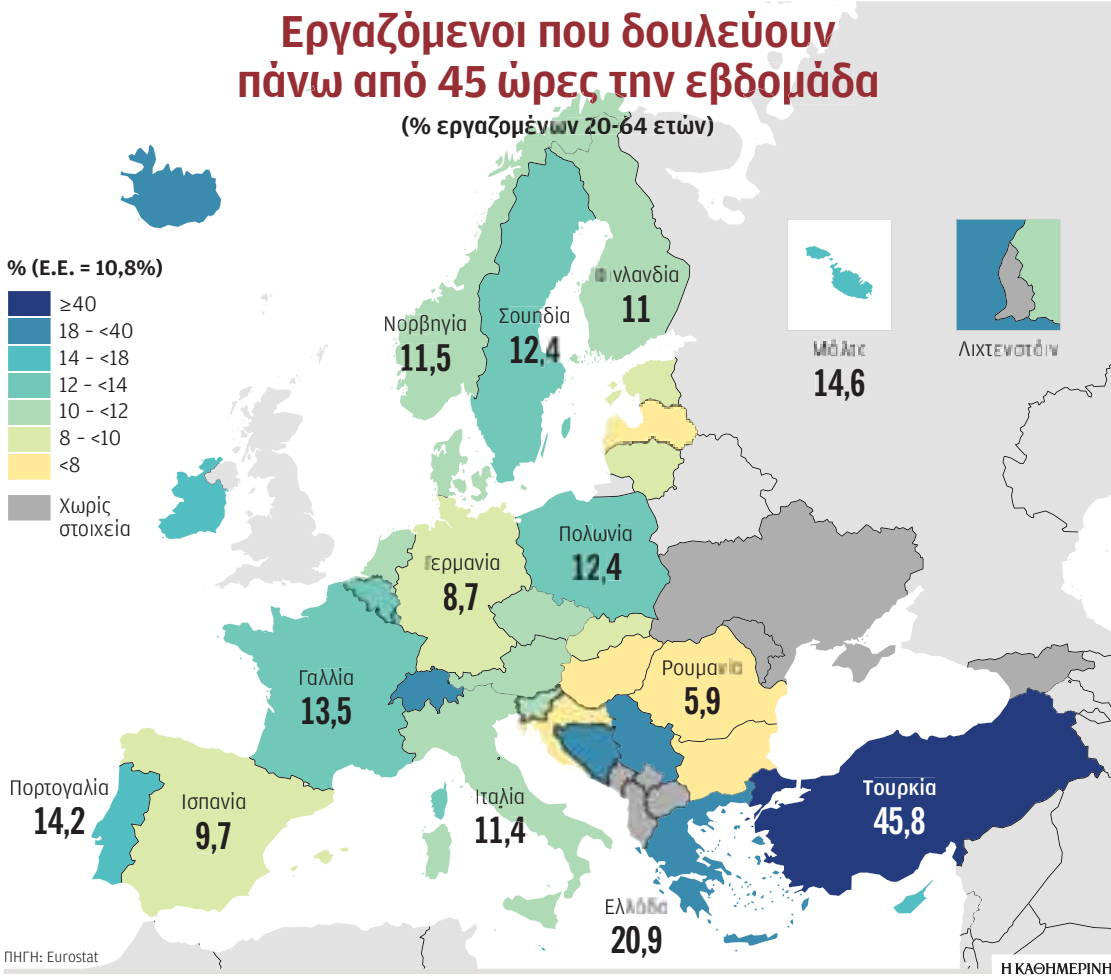
αγοράς αλλά και οι συνεχώς αυξανόμενες κενές θέσεις εργασίας, παράλληλα με την αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, δίνουν ένα χαρακτηριστικά πολυπαράγοντικό στο πρόβλημα.

Τι δείχνουν τα στοιχεία: Σύμφωνα με τη Eurostat, στην Ελλάδα το 20,9% των εργαζομένων απασχολείται πάνω από 45 ώρες. Ακολουθούν η Κύπρος (16,6%) και η Μάλτα (14,6%), ενώ στα χαμηλότερα επίπεδα βρίσκονται η Βουλγαρία (2,5%), η Λετονία (4,1%) και η Ρουμανία (5,9%). Το 72,3% των εργαζομένων στην Ε.Ε. εργάζεται μεταξύ 20 και 44 ωρών εβδομαδιαίως, ενώ στην Ελλάδα μόλις το 6,1% εργάζεται λιγότερο από 19 ώρες, ένδειξη

Βασική αιτία, οι χαμηλοί μισθοί. Οι εργαζόμενοι αποδέχονται υπερωρίες ή δευτερεύουσες απασχολήσεις για να συμπληρώσουν το εισόδημά τους.

περιορισμένους μερικής απασχόλησης.

Σύμφωνα άλλωστε με παλαιότερα στοιχεία της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας, ο μέσος εβδομαδιαίος χρόνος εργασίας στην Ελλάδα το 2024 ήταν 39,8 ώρες στην κύρια εργασία – επίσης ο υψηλότερος στην Ε.Ε. Μάλιστα, για τους άνδρες πλήρους απασχόλησης ο μέσος όρος φθάνει στις 42,4 ώρες.

Δεν πρέπει βέβαια να παραγνωριστεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα δεδομένα του πληροφοριακού συστήματος «Εργάνη», το 2025 υπήρξε σημαντική αύξηση στις δηλωθείσες υπερωρίες, καθώς προσεγγίζουν πλέον τα τέσσερα εκατομμύρια ώρες, αυξημένες κατά περίπου 1,8 εκατ. σε σχέση με το 2024.

Ιδιαίτερα έντονη άνοδος πα-

ρατηρείται στους κλάδους του τουρισμού και της εστίασης, όπου οι δηλωθείσες υπερωρίες αυξήθηκαν έως και 728% σε επταμηνιαία βάση.

Κατά το διάστημα αυτό υπήρξε καθολική εφαρμογή σε πολλούς κλάδους της εγχώριας επιχειρηματικής ζωής του μέτρου της χρήσης της ψηφιακής κάρτας εργασίας, ενώ κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους

υπήρξε και αλλαγή στον υπολογισμό του κόστους των ασφαλιστικών εισφορών για την εργασία πέραν του 8ώρου, που ενθάρρυναν τη δήλωση των πραγματικών ωρών εργασίας.

Η εξαιρετικά υψηλή διάρκεια εβδομαδιαίας εργασίας στην Ελλάδα συνδέεται άμεσα, όπως επισημαίνουν οι ειδικοί, με τους χαμηλούς μισθούς. Οι εργαζόμενοι αποδέχονται

υπερωρίες ή δευτερεύουσες απασχολήσεις για να συμπληρώσουν το εισόδημά τους. Η Ελλάδα άλλωστε συγκαταλέγεται στις χώρες με τους χαμηλότερους μέσους ετήσιους μισθούς στην Ε.Ε., παρά τις περισσότερες ώρες εργασίας. Καθώς η δημοσιοποίηση των στοιχείων της Eurostat βρήκε την ηγεσία του υπουργείου Εργασίας στη Βουλή, όπου συζητείται στην Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων το νέο εργασιακό νομοσχέδιο, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε τι αναφέρεται στην έκθεση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ) που συνοδεύει το νομοσχέδιο: οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά εργαζομένων για πάνω από 45 ώρες είναι συχνά και εκείνες με τους χαμηλότερους μισθούς. Και η Ελλάδα επιβεβαιώνει αυτόν τον κανόνα: οι πολίτες εργάζονται περισσότερο, χωρίς αυτό να αντικατοπτρίζεται σε υψηλότερες αμοιβές.

Στην έκθεση της ΟΚΕ μάλιστα, όπου αναφέρονται δύο διαφορετικές θέσεις για το θέμα της ευελιξίας και των υπερωριών, από τους εκπροσώπους των εργοδοτών και των εργαζομένων, επισημαίνεται παράλληλα ότι η υπερεργασία έχει αντίθετες επιπτώσεις στην παραγωγικότητα.

Γίνεται, δε, αναφορά στον ΟΟΣΑ που έχει επισημάνει ότι οι χώρες με λιγότερες ώρες εργασίας τείνουν να έχουν υψηλότερη αποδοτικότητα, ενώ η παρατεταμένη κόπωση μειώνει την αποτελεσματικότητα των εργαζομένων.

GoGordian
REAL ESTATE

THE ART
OF THE
SMART DEAL

gogordian.com | 77 77 56 56

Κτήριο μικτής χρήσης στην Αγλαντζιά, Λευκωσία
€2.400.000 €2.100.000

Τουριστικό τεμάχιο στη Σωτήρα (Αγία Θέκλα), Αμμόχωστος
€785.000 €700.000

Οικιστικό Τεμάχιο στη Μεσόγη, Πάφος
€560.000 €500.000

Οικιστικό τεμάχιο στον Κόρνο, Λάρνακα
€405.000 €375.000

Μια μεταρρύθμιση που καθυστέρησε 11 χρόνια

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Την 1η Ιουνίου 2014 δημοσίευσα σε αυτή τη στήλη ένα κείμενο με τίτλο: «**Ένα “τρελό” αλλά οικονομικό εκλογικό σύστημα**». Το κείμενο αυτό είναι σήμερα εξαιρετικά επίκαιρο, διότι ο υπουργός Εσωτερικών **Θοδωρής Λιβάνιος** έχει ανακοινώσει ότι σύντομα θα καταθέσει ένα νομοσχέδιο, το οποίο ουσιαστικά υλοποιεί τις δικές μου προτάσεις. Ομολογώ ότι δεν καταλαβαίνω γιατί μας πήρε 11 χρόνια, και σπατάλη μερικών εκατοντάδων εκατομμυρίων, για να εξορθολογίσουμε ένα σύστημα. Τέλος πάντων. «**Κάλλιο αργά, παρά ποτέ!**» Παρακαλώ, διαβάστε τι έγραφα τότε:

«**Ένας σοφός (με όλη τη σημασία της λέξης) τραπεζίτης,** μου έλεγε πριν από κάμποσα χρόνια, ότι **“αν μπορείς να ανάψεις το τσιγάρο σου με ένα σπίρτο και χρησιμοποίησεις δύο σπίρτα, το δεύτερο είναι σπατάλη”**. Θα μου πείτε: τι αξία έχει ένα σπίρτο; Τεράστια, γιατί στην ουσία χρησιμοποιούμε διπλάσιους πόρους από όσους απαιτεί η διαδικασία. Δηλαδή σπατάλη 100%. Έτσι πρέπει να αντιμετωπίζουμε κάθε προσπάθεια που κάνουμε. Πρέπει πάντοτε να εξετάζουμε τη δυνατότητα να επιτύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα με λιγότερο κόστος και προσπάθεια.

Μετά τη σύντομη αυτή εισαγωγή, πάμε στο θέμα μας που είναι ένα “τρελό” εκλογικό σύστημα. Οι πρόσφατες τριπλές εκλογές (σημ. Αυτοδιοικητικές και Ευρωεκλογές 2014) τελείωσαν και όλοι ασχολούνται να αποκαωδικοποιήσουν τα μηνύματα που μας έδωσαν με τα αποτελέσματά τους. [...]

Θέλω όμως να συζητήσουμε το σύστημα που εφαρμόζουμε στις Περιφερειακές και Δημοτικές Εκλογές και να επανεξετάσουμε την όλη διαδικασία που μας υποχρεώνει να ψηφίζουμε σε δύο Κυριακές. Αν μπορούσαμε να επιτύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα ψηφίζοντας μόνο μια φορά δεν θα είχαμε τεράστια οικονομία; Κάτι σαν το άναμμα του τσιγάρου με ένα μόνο σπίρτο αντί για δύο. Ξέρετε κάτι; Κανένας μέχρι σήμερα δεν έχει εξετάσει το πραγματικό κόστος μιας εκλογικής διαδικασίας. Συνήθως μας απασχολεί το άμεσο κόστος που πληρώνει το υπουργείο Εσωτερικών. Αυτό όμως είναι ένα μέρος του συνολικού κόστους που δημιουργούν οι οποιοδήποτε εκλογές. Για παράδειγμα, περίπου 4,2 εκατομμύρια

ψηφοφόροι ψήφισαν τη Β΄ Κυριακή στις πρόσφατες Περιφερειακές εκλογές της 25ης Μαΐου 2014. Και μόνο οι μετακινήσεις (με ίδια μέσα ή με τη δημόσια συγκοινωνία) αυτών των ψηφοφόρων, προς και από τα εκλογικά κέντρα, είναι μια τεράστια σπατάλη, που δεν παράγει απολύτως τίποτα, εκτός φυσικά από την ψήφο τους. Οι εκλογικές άδειες είναι επίσης ένα μεγάλο στοιχείο κόστους το οποίο χάνεται από την ελληνική οικονομία. Οι δύο γύροι διπλασιάζουν περίπου το κόστος των εκλογών και είναι σκόπιμο να εξετάσουμε την αιτιολογία γιατί έχουν καθιερωθεί στην Ελλάδα αλλά και σε πολλές χώρες οι Αυτοδιοικητικές (και όχι μόνο) εκλογές να γίνονται σε δύο γύρους.

Ο βασικότερος λόγος για τη διενέργεια εκλογών σε δύο γύρους είναι για να δίνεται η δυνατότητα στον νικητή να έχει άνετη πλειοψηφία στο Δημοτικό ή Περιφερειακό Συμβούλιο, ώστε να μπορέσει να εφαρμόσει το πρόγραμμά του. Σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο, στις Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές ο νικητής (είτε από την Α΄ Κυριακή είτε από τους δύο γύρους), παίρνει τουλάχιστον τα 3/5

Κανένας μέχρι σήμερα δεν έχει εξετάσει το πραγματικό κόστος μιας εκλογικής διαδικασίας. Συνήθως μας απασχολεί το άμεσο κόστος που πληρώνει το υπουργείο Εσωτερικών.

των εδρών. Δηλαδή, αν κάποιος επικρατήσει έστω και με μια ψήφο θα πάρει έδρες που ισοδυναμούν με ποσοστό 60%.

Τώρα χαλαρώστε και ελάτε να δούμε αν μπορούμε να επιτύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα (ή ακόμα καλύτερο, όπως νομίζω) ψηφίζοντας μόνο μια Κυριακή, που περιλαμβάνει όμως και τους δύο γύρους των εκλογών. Πάμε στο εκλογικό τμήμα και ψηφίζουμε όπως ακριβώς ψηφίζουμε σήμερα. Η μόνη αλλαγή είναι ότι ρίχνουμε τον φάκελό μας στην κάλπη που γράφει Α΄ Γύρος. Στη συνέχεια μας δίνουν ένα μόνο ψηφοδέλτιο το οποίο έχει όλους τους συνδυα-

Στις Αυτοδιοικητικές εκλογές οι δύο γύροι διπλασιάζουν περίπου το κόστος της διαδικασίας. Θα μπορούμε όμως να εκλέγουμε τους δημάρχους ψηφίζοντας μόνο μια Κυριακή, που θα περιλαμβάνει όμως και τους δύο γύρους των εκλογών.

σμούς που μετέχουν στην εκλογή. Μάλιστα μπορεί να περιλαμβάνει και τις φωτογραφίες των υποψηφίων δημάρχων ή περιφερειάρχων, ώστε ακόμα και αγράμματοι να γνωρίζουν τι ψηφίζουν και να μην έχουν έτοιμα ψηφοδέλτια στην τσέπη. Ψηφοδέλτια με φωτογραφίες υπάρχουν σε πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος. Στο ψηφοδέλτιο αυτό ο ψηφοφόρος σημειώνει με σταυρό τον υποψήφιο δήμαρχο ή περιφερίαρχη της επιλογής του και αυτό το ψηφοδέλτιο μπαίνει στην κάλπη με την επισήμανση Β΄ Γύρος.

Μετά το τέλος της ψηφοφορίας, ο Εφορευτική Επιτροπή του

εκλογικού τμήματος ανοίγει πρώτα την κάλπη του Α΄ Γύρου και μετά τα ψηφοδέλτια ακριβώς όπως γίνεται σήμερα. Καμία αλλαγή. Στη συνέχεια μετρά τα ψηφοδέλτια της κάλπης του Β΄ Γύρου. Αφήνουμε κατά μέρος τους σταυρούς των υποψηφίων συμβούλων γιατί η διαδικασία αυτή δεν αλλάζει καθόλου. Τα αποτελέσματα σε ψήφους συνδυασμών του τμήματος για τον Α΄ και Β΄ Γύρο αποστέλλονται με τις ίδιες διαδικασίες στη Νομαρχία και στο υπουργείο Εσωτερικών. Η διαδικασία της εκλογής είναι η ακόλουθη. Αθροίζονται τα αποτελέσματα του Α΄ Γύρου σε όλα τα τμήματα του δήμου και αν κάποιος

συνδυασμός συγκεντρώνει το 50% συν μια ψήφο (σημ. ή όποιο άλλο όριο, όπως το 42% που έχουμε τώρα), εκλέγεται δήμαρχος, όπως γίνεται σήμερα. Αν όχι, τότε αθροίζονται τα αποτελέσματα του Β΄ Γύρου σε όλα τα τμήματα και όποιος από τους δύο συνδυασμούς που πρώτευσαν στον Α΄ Γύρο έχει τα περισσότερα ψηφοδέλτια εκλέγεται δήμαρχος. Η κατανομή των εδρών γίνεται με τον ίδιο τρόπο και ο δήμαρχος θα έχει τουλάχιστον τα 3/5 του Δημοτικού Συμβουλίου.

Τι έχουμε επιτύχει; Φέραμε τη διαδικασία της Β΄ Κυριακής στην Α΄ Κυριακή και γλιτώσαμε μια ολόκληρη ψηφοφορία. Η μοναδική διαφορά είναι το γεγονός ότι ο ψηφοφόρος όταν βάζει τον σταυρό του στο ψηφοδέλτιο του Β΄ Γύρου δεν γνωρίζει ποιοι είναι οι μονομάχοι. Προσωπικά βρίσκω ότι έτσι είναι πολύ πιο “ελεύθερη” η επιλογή του, παρά να είναι υποχρεωμένος να επιλέξει μεταξύ δύο υποψηφίων που πιθανότατα να μην είχε διαλέξει την Α΄ Κυριακή. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα είναι ότι δεν μπορούν να γίνουν “τερές” ή “ανίερες” συμμαχίες μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου. Το τι έγινε μεταξύ 18ης και 25ης Μαΐου περιγράφεται δυστυχώς μόνο με μια λέξη, της οποίας το πρώτο συνθετικό είναι “αλλάξο...” και την οποία δεν μπορώ να γράψω στο κείμενο αυτό. Προτείνω σε όποιον θέλει να τεκμηριώσει την “αγγελική” συμπεριφορά των ψηφοφόρων, να αναλύσει τις μετακινήσεις των ψηφοφόρων των συνδυασμών ανά τμήμα στις πρόσφατες εκλογές. Νομίζω ότι θα είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα διατριβή στις Πολιτικές Επιστήμες.

Για παράδειγμα: Στην Πάτρα βγήκε ο υποψήφιος του ΚΚΕ, ο οποίος στη Β΄ Κυριακή πήρε όλες τις ψήφους του Σύριζα, παρά το γεγονός ότι αυτά τα δύο κόμματα στις θέσεις τους εκφράζουν ανοικτά το Βιβλικό: “**οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις**”. Στην Πειραιά ο **Μώραλης** της Β΄ Κυριακή πήρε όλες τις ψήφους του Σύριζα και κάτι παραπάνω. Στην Περιφέρεια Αττικής, φαίνεται ότι το ΚΚΕ δεν έριξε μόνο λευκά ψηφοδέλτια, αλλά και τουλάχιστον 70.000 προς τη μεριά της **Δούρου**. Ακόμα, οι Πειραιώτες για να ανταποδώσουν την υποστήριξη του Σύριζα στον **Μώραλη**, έδωσαν στη **Δουρου** πολύ υψηλά ποσοστά 56,2%, ενώ

στην Περιφέρεια επικράτησε μόνο με 50,8%.

Τα παραπάνω είναι μόνο μερικά από τα κραυγαλέα παραδείγματα της “συναλλαγής” που γίνεται μεταξύ της Α΄ και της Β΄ Κυριακής των Αυτοδιοικητικών Εκλογών. Με το προτεινόμενο σύστημα, τέτοιοι είδους συναλλαγές δεν θα εξαλειφθούν εντελώς, αλλά θα περιοριστούν σημαντικά διότι δεν θα είναι γνωστό (κατά την ώρα της συμφωνίας) το αποτέλεσμα του Α΄ Γύρου, πάνω στο οποίο βασίζονται οι συμφωνίες.

Ποιοι μπορεί να αντιδράσουν; Είμαι απολύτως βέβαιος ότι τα κόμματα δεν θέλουν ένα τέτοιο σύστημα. Γενικά, τα κόμματα δεν θέλουν οποιαδήποτε μεταρρύθμιση η οποία περιορίζει τις δυνατότητές τους για τη διαχείριση (manipulation) οποιασδήποτε κατάσταση. Προσωπικά δεν μπορώ να βρω ποιος άλλος θα αντιδρούσε στην καθιέρωση ενός τέτοιου συστήματος. Εχουμε πέντε χρόνια μπροστά μας για τις επόμενες Αυτοδιοικητικές Εκλογές και αξίζει τον κόπο να ανοίξουμε τη συζήτηση για να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε τη διαδικασία επιλογής των αρχόντων μας, με πιο διαφανή τρόπο και σίγουρα πιο οικονομικό. Ακόμα, οι ψηφοφόροι θα αντιμετωπίζουν με περισσότερη ευευθυνότητα την ψήφο του Β΄ Γύρου, όταν δεν γνωρίζουν ποιοι θα είναι οι “μονομάχοι”. Ευπρόσδεκτες αντιρρήσεις και σχόλια μέσω των επιστολών της “Καθημερινής”. Μήπως καταφέρουμε να αλλάξουμε κάτι σε αυτό τον τόπο!*

Αυτά έγραφα τότε. Δυστυχώς, όμως, ενώ η κυβερνήση της Ν.Δ. άλλαξε τον εκλογικό νόμο για τις αυτοδιοικητικές εκλογές, εντούτοις δεν έκανε αυτή τη μεταρρύθμιση. Τα αποτελέσματα τα είδαμε στον Δήμο Αθηναίων. Συναρπαστηκαν όλοι εναντίον του **Κώστα Μπακογιάννη** και έτσι βγάλαμε δήμαρχο αυτόν που πήρε 14% την Α΄ Κυριακή. Μπράβο μας.

Υ.Γ. Η διπλή ψηφοφορία σε μια Κυριακή, έχει ένα ακόμα σημαντικό πλεονέκτημα. ΔΕΝ θα έχουμε αυξημένη αποχή τη Β΄ Κυριακή, όπως έγινε στην Αθήνα το 2023. Την Α΄ Κυριακή ψήφισαν 145.000 και τη Β΄ Κυριακή 114.000. Θερραπέυει και αυτό το θέμα!

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επικειρήσεων.

Η Ευρώπη αλλάζει την ΚΑΠ κι εμείς ξανακάνουμε τα ίδια λάθη

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΠΑΚΟΛΑ**

Η **Ευρωπαϊκή** Επιτροπή προτείνει μια ριζική μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής μετά το 2027, ενοποιώντας ταμεία και αρμοδιότητες. Όμως, ενώ οι Βρυξέλλες και τα υπουργεία ανασυντάσσουν τους θεσμούς, η πραγματική παραγωγή, οι ίδιοι οι αγρότες παραμένουν θεατές στο έργο που καθορίζει το μέλλον τους.

Στις 16 Ιουλίου 2025, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποκάλυψε το προσχέδιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) για τη μετα-2027 εποχή, εγκαινιάζοντας μια ριζική αναδιάρθρωση του ευρωπαϊκού αγροτικού μοντέλου. Για πρώτη φορά, η αγροτική πολιτική εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο χρηματοδότησης που συνδέει τη γεωργία με τη βιομηχανία, την άμυνα και την κοινωνική συνοχή, υπό το National and Regional Partnership Fund (NRP). Το νέο ταμείο, ύψους 865 δισ. ευρώ, συγκεντρώνει όλους τους πόρους, εκ των οποίων μόλις 295,7 δισ. ευρώ προβλέπονται για τις άμεσες ενισχύσεις, ένα ποσοστό που αντικατοπτρίζει τη συρρίκνωση της αυτονομίας της γεωργίας μέσα στη γενικότερη οικονομική στρατηγική της Ενωσης.

Η μεταρρύθμιση αυτή σηματοδοτεί τη διάλυση της παραδοσιακής δομής των δύο πυλώνων,

του πρώτου για τις ενισχύσεις και του δεύτερου για την αγροτική ανάπτυξη, και μεταφέρει σημαντικές εξουσίες στα κράτη-μέλη, τα οποία θα αποφασίζουν εφεξής για τον επιμερισμό των κονδυλίων. Η «ευελιξία» που επικαλείται η Επιτροπή προβάλλεται ως μέσο απλοποίησης, όμως για πολλούς παρατηρητές προοιωνίζεται διάσπαση της κοινής πολιτικής και ενίσχυση των ανισοτήτων.

Η Επιτροπή Γεωργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (AGRI) αντέδρασε ήδη στις 7 Ιουλίου

Η διασφάλιση ελάχιστων πόρων για τη γεωργία δεν μπορεί να εξαρτάται από εθνικές ευαισθησίες.

2025, προτείνοντας μέσω έκθεσης τη διατήρηση αυτόνομου προϋπολογισμού για την ΚΑΠ και ενός ισχυρού πυλώνα II. Η εισηγήτρια Κάρμεν Κρέσπο Ντίαζ (EPP, Ισπανία) προειδοποίησε πως «η διασφάλιση ελάχιστων πόρων για τη γεωργία δεν μπορεί να εξαρτάται από εθνικές ευαισθησίες», επισημαίνοντας ότι χωρίς σταθερή ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, η γεωργία θα διολι-

Οι διαμαρτυρίες και μπλόκα κατά της νέας ΚΑΠ που κατέκλυσαν την Ευρώπη οδήγησαν σε ορισμένες «απλοποιήσεις», χωρίς όμως να αλλάξουν τη φιλοσοφία του συστήματος.

σθίσει σε ένα σύστημα άνισων ταχυτήτων. Η έκθεση αναμένεται να συζητηθεί στην ολομέλεια το φθινόπωρο, σε μια συνεδρίαση που θα κρίνει πολλά για τη φυσιογνωμία της ΚΑΠ.

Οι ανησυχίες των αγροτών είναι ήδη καταγεγραμμένες από το 2023 – πολυπλοκοί κανόνες, υπερβολική γραφειοκρατία και ασφυκτικό περιβαλλοντικό πλαίσιο που συχνά αγνοεί τις πραγματικές ανάγκες των παραγωγών. Οι διαμαρτυρίες-μπλόκα που κατέκλυσαν την Ευρώπη οδήγησαν σε ορισμένες «απλοποιήσεις», χωρίς όμως να αλλάξουν τη φιλοσοφία του συστήματος. Τώρα, η υπόσχεση μιας «ευκολότερης» ΚΑΠ κινδυνεύει να κρύψει μια πολιτική απομάκρυνσης από τον παραγωγό, καθιστώντας τον περισσότερο διαχειριζόμενο αντικείμενο παρά συμμετέτοχο στη λήψη αποφάσεων.

Ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο διαμορφώνεται μια νέα αρχιτεκτονική για την ΚΑΠ, στην Ελλάδα οι αλλαγές περιορίζονται κυρίως στη διοικητική αναδιάρθρωση των οργάνων που εποπτεύουν το στρατηγικό σχέδιο. Το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προχώρησε πρόσφατα σε νέα τροποποίησης της Επιτροπής Παρακολούθησης, διευρύνοντας τη σύνθεσή

με φορείς και οργανισμούς της διοίκησης από τον ΟΠΕΚΕΠΕ και τον ΕΛΓΑ έως τον ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, την ΕΘΕΑΣ και την ΠΙΕΝΑ.

Ωστόσο, πίσω από τη θεσμική αυτή διεύρυνση παραμένει αμετάβλητο το ουσιαστικό: οι ίδιοι οι παραγωγοί, εκείνοι που σηκώνουν το βάρος της ελληνικής γεωργίας, εξακολουθούν να μην έχουν ουσιαστικό λόγο στον σχεδιασμό των πολιτικών που καθορίζουν το μέλλον τους. Οι αποφάσεις λαμβάνονται σε κλειστές αίθουσες, με ελάχιστη συμμετοχή της πραγματικής παραγωγής, που παρακολουθεί το έργο ως θεατής για ακόμη μία φορά.

Αν η ΚΑΠ υπήρξε επί δεκαετίες ο βασικός άξονας υλοποίησης πολιτικών για τη μείωση των τιμών και τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας για όλη την Ευρώπη, σήμερα κινδυνεύει να μετατραπεί σε άθροισμα εθνικών στρατηγικών και συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων «σχημάτων» που οδήγησαν στη σημερινή ζοφερή πραγματικότητα. Για τους παραγωγούς, που παραμένουν θεατές σε αυτό το έργο, το ερώτημα δεν είναι πια αν η Ευρώπη αλλάζει πορεία, αλλά αν θα βρουν θέση πάνω στο τρένο.

Ο κ. Γιώργος Μπακόλας είναι αγρότης και project manager στο Agrocapiatal.gr.

Εκτίναξη τιμών χρυσού λόγω παγκόσμιας ανασφάλειας

Στο πολύτιμο μέταλλο έχουν στραφεί θεσμικοί επενδυτές και κεντρικές τράπεζες

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Οι τιμές του χρυσού ξεπέρασαν τις 4.000 δολάρια η ουγγιά για πρώτη φορά στην ιστορία, συνεχίζοντας το ράλι που ξεπερνάει το 50% μέχρι στιγμής φέτος, οδεύοντας έτσι στη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση από το 1979, όταν το πετρελαϊκό σοκ εκείνης της χρονιάς οδήγησε σε τεράστια αύξηση του πληθωρισμού.

Οι κεντρικές τράπεζες και οι θεσμικοί επενδυτές είναι οι κύριοι «υπεύθυνοι» αυτής της ιστορικής στροφής προς την ασφάλεια, με μία βασική αιτία για την... μανία του χρυσού να αποτελεί η πολιτική του Ντόναλντ Τραμπ. Όπως σχολιάζουν οικονομολόγοι, η «εκρηκτική» πορεία του χρυσού σηματοδοτεί τη φθίνουσα εμπιστοσύνη των επενδυτών στις ΗΠΑ.

Ειδικότερα, το ράλι του πολύτιμου μετάλλου φέτος έχει υποστηριχθεί από ένα «κοκτέιλ» παραγόντων, όπως η γεωπολιτική αβεβαιότητα, η επιθετική εμπορική πολιτική Τραμπ, η αποδυναμωση του δολαρίου, οι προσδοκίες για περαιτέρω μειώσεις των επιτοκίων από τη Fed, οι απειλές σχετικά με την ανεξαρτησία της Fed, οι συνεχιζόμενες αγορές από τις κεντρικές τράπεζες και η πρόσφατα ενισχυμένη ζήτηση από τα διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια - ETFs, ενισχύοντας έτσι τον ρόλο του χρυσού ως ασφαλούς καταφυγίου.

Η πρόσφατη εκτόξευση του χρυσού τροφοδοτήθηκε και από την αυξημένη αβεβαιότητα για την οικονομία των ΗΠΑ, καθώς το κλείσιμο (shutdown) της κυβέρνησης συνεχίζεται για δεύτερη εβδομάδα. «Για τον υπόλοιπο κόσμο, μετατρέπουμε τα

εργαλεία της οικονομικής πολιτικής σε όπλα», σημείωσε ο οικονομολόγος Μοχάμεντ Ελ Ερίαν. «Η ανησυχία είναι ότι σιγά σιγά, με την πάροδο του χρόνου, το ράλι του χρυσού αρχίζει να υποδηλώνει μια διαβρωμένη πίστη στο “τι κάνει τις ΗΠΑ ξεχωριστές”», πρόσθεσε.

Και οι λόγοι του ράλι δεν σταματούν εκεί. Οι πολιτικές αναταραχές στη Γαλλία και στην Ιαπωνία, που τροφοδοτούν δημοσιονομικές ανησυχίες, έχουν επίσης ενισχύσει τον χρυσό και τη στροφή προς «ασφαλή επενδύτικά καταφύγια».

Από το 2024

Οι τιμές του χρυσού άρχισαν να αυξάνονται απότομα το 2024, καθώς οι κεντρικές τράπεζες και οι επενδυτές στράφηκαν στο πολύτιμο μέταλλο εν μέσω αυξανόμενων γεωπολιτικών εντάσεων και παγκόσμιας οικονομικής αβεβαιότητας. Το φετινό εκρηκτικό ράλι του χρυσού, που αγγίζει το 54%, ακολουθεί την αύξηση κατά 27% που σημείωσε η τιμή του το 2024 και την άνοδο κατά 13% το 2023, με την όρεξη των επενδυτών για το πολύτιμο μέταλλο να συνεχίζει ακόρεστη και σε ρυθμούς-ρεκόρ.

Η επιστροφή των εισροών στα ETFs των ανεπτυγμένων αγορών για πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρόνια συνεχών εκροών είναι επίσης μεταξύ των παραγόντων που ενισχύουν αυτό το ράλι, όπως επισημαίνει η Deutsche Bank. Μέχρι στιγμής φέτος, οι εισροές σε ETFs χρυσού έχουν αγγίξει το ρεκόρ των 64 δισ. δολ., με τα 17,3 δισ. δολ. από αυτά να σημειώνονται μόνο τον Σεπτέμβριο. Αυτή είναι μια δραματική «στροφή» σε σχέση

της Μεγάλης Βρετανίας για τη διάθεση χρυσών λιρών Αγγλίας. Εκτός από τις λίρες χρυσού, τόσο η ΤτΕ όσο και η Τράπεζα Πειραιώς πωλούν ή αγοράζουν ράβδους χρυσού.

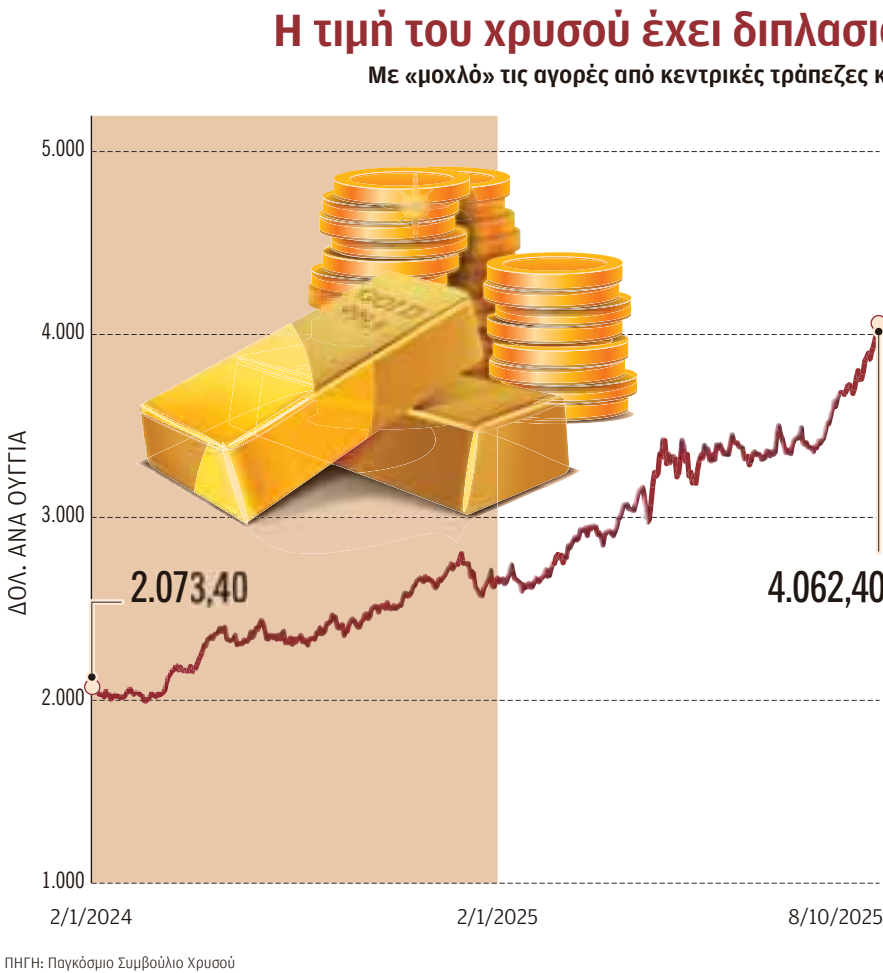
Σύμφωνα με το δελτίο τιμών της Τράπεζας της Ελλάδος, η τιμή πώλησης της χρυσής λίρας διαμορφώνεται από χθες στα 922,46 ευρώ, ενώ η τιμή αγοράς ανέρχεται στα 787,31 ευρώ. Την αντίστοιχη περίοδο πριν από ένα χρόνο, η τιμή πώλησης ήταν 652,34 ευρώ και η τιμή αγοράς 546,45 ευρώ. Έτσι, μέσα σε ένα χρόνο, η αξία της χρυσής λίρας έχει αυξηθεί κατά 41,4%.

Πολύ κοντά στα 921,5 ευρώ είναι η τιμή πώλησης από την Τράπεζα Πειραιώς, ενώ η τιμή αγοράς είναι στα 787,6 ευρώ.

Γάμοι, βαφτίσια και κρίση

Η σχέση των Ελλήνων με τον χρυσό ήταν διαχρονικά ισχυρή, καθώς αποτελούσε «άγκυρα» σταθερότητας απέναντι στην πολιτική και οικονομική αστάθεια με έντονο ακόμη και το πολιτισμικό στοιχείο, καθώς συνδέθηκε και με τη συνέχεια της οικογένειας, οι οποίες κρατούσαν λίρες από γενιά σε γενιά. Πέραν αυτών που αγοράζουν λίρες ως επένδυση, αρκετοί είναι και εκείνοι που αγοράζουν λίρες ως δώρο σε κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως ένας γάμος, τα βαφτίσια κ.ά.

Η σχέση των Ελλήνων με τον χρυσό αναθερμάνθηκε έντονα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όταν ο φόβος της

Το φετινό «χρυσό» ράλι αγγίζει το 54%, ενώ έχει ήδη προηγηθεί αύξηση 27% το 2024 και άνοδος 13% το 2023.

με τις εκροές συνολικού ύψους 23 δισ. δολ. που καταγράφηκαν το διάστημα 2021-2024, σύμφωνα με υπολογισμούς του Παγκοσμίου Συμβουλίου Χρυσού. Και κατά τους αναλυτές, το ενδιαφέρον των θεσμικών για τον χρυσό μόλις που έχει ξεκινήσει.

Οι μεγάλοι αγοραστές

Την ίδια στιγμή, οι κεντρικές τράπεζες συνεχίζουν να είναι μεγάλοι αγοραστές χρυσού. Με την ανησυχία για τον πληθωρισμό, την επιδείνωση της δημοσιονομικής υγείας των ΗΠΑ, την ανεξαρτησία της Fed και τη γεωπολιτική αστάθεια εγείρονται ερωτήματα σχετικά με τη σταθερότητα των μακροπρόθεσμων ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου, που παραδοσιακά αποτελούν το ασφαλέστερο περιουσιακό στοιχείο στον κόσμο.

Ο χρυσός ξεπέρασε πρόσφατα το ευρώ και έγινε το δεύτερο μεγαλύτερο παγκόσμιο αποθεματικό περιουσιακό στοιχείο μετά το δολάριο ΗΠΑ και, για πρώτη φορά από το 1996, ο χρυσός αντιπροσωπεύει μεγαλύτερο μερίδιο των αποθεματικών των κεντρικών τραπεζών από τα ομόλογα του Δημοσίου.

Τα παγκόσμια αποθέματα χρυσού των κεντρικών τραπεζών έχουν αυξηθεί σε ένα πρωτοφανές ποσό ύψους 4,8 τρις. δολ. (36.360 τόνοι) σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Παγκοσμίου Συμβουλίου Χρυσού, αυξημένα κατά 38% από το τέλος του 2024, καθώς οι τιμές-ρεκόρ τροφοδότησαν μια ιστορική αναπροσαρμογή των θέσεων των κεντρικών τραπεζών.

Οι ΗΠΑ παραμένουν ο μεγαλύτερος κάτοχος χρυσού στον κόσμο με 8.133 τόνους (το 78% των συνολικών αποθεματικών τους) και ακολουθούν η Γερμανία, η Ιταλία και η Γαλλία, που κατέχουν μεταξύ 2.400 και 3.350 τόνων, ενώ πέμπτη είναι η Ρωσία με 2.327 τόνους. Ενδεικτικά, η Ελλάδα έχει 114,68 τόνους χρυσού (62% των συνολικών αποθεματικών) και κατατάσσεται στην

37η θέση διεθνώς όσον αφορά τα αποθέματα χρυσού.

«Οι αγορές από τις κεντρικές τράπεζες αναμένεται να φτάσουν κατά μέσον όρο τους 80 και 70 τόνους τον μήνα το 2025 και το 2026 αντίστοιχως, καθώς οι κεντρικές τράπεζες των αναδυόμενων αγορών είναι πιθανό να συνεχίσουν τη διαρθρωτική διαφοροποίηση των αποθεμάτων τους σε χρυσό», εκτιμούν οι αναλυτές της Goldman Sachs, προσθέτοντας ότι αυτή η τάση θα συμβάλει στην περαιτέρω σημαντική άνοδο των τιμών του πολύτιμου μετάλλου. Η αμερικανική τράπεζα αύξησε αυτή την εβδομάδα την εκτίμησή της για τις τιμές του χρυσού, «βλέποντας» τις 4.900 δολάρια στο τέλος του 2026, από 4.300 δολ. πριν, επισημαίνοντας ότι το πρόσφατο ράλι οφείλεται στη διαρκή ζήτηση τόσο από τις κεντρικές τράπεζες όσο και από τους Δυτικούς επενδυτές και τα ETFs χρυσού, μία τάση που θα συνεχιστεί.

Τι «βλέπουν» οι αναλυτές

Το ράλι του χρυσού έχει ακόμη δρόμο μπροστά του, σύμφωνα και με τη UBS. Επικαλούμενη ισχυρές επενδυτικές εισροές, ένα

ασθενέστερο δολάριο ΗΠΑ και αυξημένο γεωπολιτικό κίνδυνο, η τράπεζα αύξησε την πρόβλεψή της για την τιμή του χρυσού σε 4.200 δολάρια στους επόμενους μήνες, ενώ στο αισιόδοξο (bullish) σενάριο της βλέπει τα 4.700 δολάρια. Όπως τόνισε, ο χρυσός, που παραμένει η κορυφαία της επενδυτική επιλογή, συνεχίζει να επωφελείται από τα χαμηλότερα πραγματικά επιτόκια στις ΗΠΑ και τις προσδοκίες για έναν ανανεωμένο κύκλο μείωσης των επιτοκίων.

Πάντως, η Bank of America προειδοποίησε τους επενδυτές να μην αφήνουν την εβδομάδα, καθώς ο χρυσός πλυσίαζε τις 4.000 δολ., να είναι προσεκτικοί στο εξής. «Ο χρυσός αντιμετωπίζει εξάντληση από την ανοδική τάση και εμφανίζει σημάδια κόπωσης τεχνικά, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διόρθωση στο τέταρτο τρίμηνο», σημείωσε. Παρ' όλα αυτά πρόσθεσε ότι η «περαιτέρω ανοδική πορεία τα επόμενα χρόνια είναι σίγουρα πιθανή» και πως έπειτα από τη διόρθωση, το πολύτιμο μέταλλο θα ακολουθήσει τον δρόμο προς τις 5.000 δολάρια ανά ουγγιά.

ΗΠΑ	1	8.133,46
Γερμανία	2	3.350,25
Ιταλία	3	2.451,84
Γαλλία	4	2.437
Ρωσία	5	2.326,52
Κίνα	6	2.302,26
Ελβετία	7	1.039,94
Ινδία	8	879,98
Ιαπωνία	9	845,97
Τουρκία	10	639,01
Ολλανδία	11	612,45
Πολωνία	12	515,33
Ταϊβάν	13	423,94
Πορτογαλία	14	382,66
Ουζμπεκιστάν	15	365,8
Σ. Αραβία	16	323,07
Καζακστάν	17	316,46
Ην. Βασίλειο	18	310,29
Λίβανος	19	286,83
Ισπανία	20	281,58

Οι χώρες με τα μεγαλύτερα αποθέματα χρυσού (ΤΟΝΟΙ)

Η Ελλάδα στην 37η θέση με 114,68 τόνους χρυσού

Οι Ελληνες βλέπουν υψηλά κέρδη και πωλούν τις χρυσές λίρες

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Μπορεί η αστάθεια στην παγκόσμια οικονομία να ωθεί τους επενδυτές στην αγορά χρυσού, εκτινάζοντας τη ζήτηση και καταριπτόντας το ένα ρεκόρ μετά το άλλο, στην Ελλάδα οι κάτοχοι χρυσών λιρών είδαν μια ευκαιρία αποκόμισης κερδών. Οι πωλήσεις χρυσών λιρών κατά το 9μηνο του 2025 υπερέβησαν τις νέες αγορές, αντιστρέφοντας την τάση των προηγούμενων μηνών, περίοδο κατά την οποία οι αγορές ήταν περισσότερες από τις πωλήσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία της «Κ», ήδη το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου οι αγοραπωλησίες χρυσού έφτασαν τα 110.000 κομμάτια και η πλειοψηφία αφορά πωλήσεις από ιδιώτες που επωφελούνται από την ευνοϊκή συγκυρία ανόδου της τιμής του πολύτιμου μετάλλου για να ρευστοποιήσουν κέρδη. Με βάση τα ίδια στοιχεία, οι πωλήσεις από ιδιώτες έφτασαν τα 70.000 κομμάτια, ενώ περί τις 40.000 περίπου ήταν την ίδια περίοδο οι αγορές από ιδιώτες.

Υπενθυμίζεται ότι στη χώρα μας η δυνατότητα αγοράς ή πώλησης χρυσών λιρών επίσημα γίνεται αποκλειστικά από την ΤτΕ και την Τράπεζα Πειραιώς, που διατηρεί τα δικά της αποθέματα και είναι η μοναδική εμπορική τράπεζα στη χώρα που δραστηριοποιείται σε προϊόντα και υπηρεσίες χρυσού, ως επίσημος αντιπρόσωπος και διανομέας του Βασιλικού Νομισματοκοπείου

της Μεγάλης Βρετανίας για τη διάθεση χρυσών λιρών Αγγλίας. Εκτός από τις λίρες χρυσού, τόσο η ΤτΕ όσο και η Τράπεζα Πειραιώς πωλούν ή αγοράζουν ράβδους χρυσού.

Σύμφωνα με το δελτίο τιμών της Τράπεζας της Ελλάδος, η τιμή πώλησης της χρυσής λίρας διαμορφώνεται από χθες στα 922,46 ευρώ, ενώ η τιμή αγοράς ανέρχεται στα 787,31 ευρώ. Την αντίστοιχη περίοδο πριν από ένα χρόνο, η τιμή πώλησης ήταν 652,34 ευρώ και η τιμή αγοράς 546,45 ευρώ. Έτσι, μέσα σε ένα χρόνο, η αξία της χρυσής λίρας έχει αυξηθεί κατά 41,4%.

Πολύ κοντά στα 921,5 ευρώ είναι η τιμή πώλησης από την Τράπεζα Πειραιώς, ενώ η τιμή αγοράς είναι στα 787,6 ευρώ.

Γάμοι, βαφτίσια και κρίση

Η σχέση των Ελλήνων με τον χρυσό ήταν διαχρονικά ισχυρή, καθώς αποτελούσε «άγκυρα» σταθερότητας απέναντι στην πολιτική και οικονομική αστάθεια με έντονο ακόμη και το πολιτισμικό στοιχείο, καθώς συνδέθηκε και με τη συνέχεια της οικογένειας, οι οποίες κρατούσαν λίρες από γενιά σε γενιά. Πέραν αυτών που αγοράζουν λίρες ως επένδυση, αρκετοί είναι και εκείνοι που αγοράζουν λίρες ως δώρο σε κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως ένας γάμος, τα βαφτίσια κ.ά.

Η σχέση των Ελλήνων με τον χρυσό αναθερμάνθηκε έντονα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όταν ο φόβος της

Οι πωλήσεις λιρών από ιδιώτες έφτασαν τις 70.000 το 9μηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου. Το ίδιο διάστημα αγοράσθηκαν 40.000.

πτώχευσης είχε ενσκήψει πάνω από τη χώρα και οδήγησε πολλούς σε αγορές χρυσών λιρών. Είναι ενδεικτικό ότι το 2010 η ΤτΕ πούλησε 194.475 κομμάτια, τον μεγαλύτερο αριθμό της τελευταίας 20ετίας, ενώ το 2011 οι πωλήσεις έφτασαν τα 146.887 κομμάτια. Μετά το 2015 οι αγοραπωλησίες έπεσαν κάτω από τα 100.000 κομμάτια τον χρόνο, αλλά θα πρέπει να σημειωθεί ότι

οι συναλλαγές που γίνονται μέσω της ΤτΕ αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο περίπου των συνολικών συναλλαγών, καθώς το μεγαλύτερο μέρος γίνεται μέσω της Τράπεζας Πειραιώς. Οι συναλλαγές της κεντρικής τράπεζας το 2024 ήταν κυρίως αγορές χρυσού (συγκεκριμένα 48.328 κομμάτια το 2024), ενώ μόλις 7.182 κομμάτια ήταν οι πωλήσεις χρυσών λιρών. Μέσα από

τα δύο αυτά βασικά κανάλια – ΤτΕ και Τράπεζα Πειραιώς– διακινήθηκαν το 2024 συνολικά 150.000 κομμάτια. Ανεπίσημο κανάλι αποτελούν τα ενεχυροδανειστήρια, οι συναλλαγές μέσω των οποίων απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, καθώς δεν διαθέτουν σε όλες τις περιπτώσεις τους εξειδικευμένους πιστοποιητές για την αξιολόγηση των χρυσών νομισμάτων που φέρουν διάφορα χαρακτηριστικά ανάλογα με την προέλευσή τους ή ακόμη και τη χρήση τους.

Δεν είναι όλες ίδιες

Στα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να προσέξει ο ενδιαφερόμενος αγοραστής είναι το βάρος της που είναι 7,988 γραμμάρια, η διάμετρος που είναι 22,05 χιλιοστά, το πάχος που είναι 1,52 χιλιοστά και η καθαρότητα του χρυσού που μετρείται στα 22 καράτια. Ο χρυσός, όπως εξηγούν αρμόδια στελέχη, έχει πολλές ιδιαιτερότητες και γι' αυτό οι αρμόδιες υπηρεσίες έχουν εξειδικευμένα στελέχη που μπεννίζουν το πιθανό ρίσκο που έχει να κάνει με τον χρυσό. Π.χ., μια λίρα μπορεί να έχει κυτυπήματα ή κάποια φθορά στην περιμέτρο και γι' αυτό μπορεί να αξιολογηθεί σε τιμή χαμηλότερη σε σχέση με μια λίρα Αγγλίας που δεν έχει υποστεί τέτοιου είδους ταλαιπωρία. Μπορεί επίσης να είναι και λιποβαρής λόγω της χρήσης της και έτσι το βάρος της να είναι λιγότερο από το επιτρεπτό, κάτι που επηρεάζει επίσης την τιμή της.

Πυκνώνουν τα σύννεφα για τη γαλλική οικονομία

Τι εκτιμούν διεθνείς οίκοι για έλλειμμα, ανάπτυξη και αποδόσεις ομολόγων

Είναι η δεύτερη σε μέγεθος οικονομία της Ευρωζώνης και γενικότερα της Ε.Ε. μετά τη Γερμανία και για πολλά χρόνια απολάμβανε τις υψηλότερες βαθμολογίες πιστοληπτικής αξιολόγησης, καθώς οι οίκοι του κλάδου της έδιναν τα επιθυμητά τρία «Α» τα οποία της διασφάλιζαν την προτίμηση των επενδυτών και ένα συγκριτικά χαμηλό κόστος δανεισμού. Υπό μία έννοια ίσως και να διατηρεί ισχυρές πλευρές και αντιστάσεις, αλλά η διαρκής επιδείνωση των δημοσιονομικών της στοιχείων την έχει οδηγήσει σε μια πολυσχιδή πολιτική κρίση, που με τη σειρά της θα αναπαράγει και θα επιτείνει τα δημοσιονομικά της προβλήματα.

Η Γαλλία έχει επανειλημμένως παραβιάσει τους κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας της Ευρωζώνης και συγκεκριμένα τα όρια για το ύψος του ελλείμματος και του χρέους και έχει επανειλημμένως βρεθεί στο στόχαστρο της Κομισιόν με τη γνωστή «διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος», που συνεπάγεται αλληπάλληλες πιέσεις. Τώρα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια αδήριτη πραγματικότητα, την ανάγκη να περιορίσει επιτέλους το δημοσιονομικό

της έλλειμμα που ανέρχεται στο 5,8% του ΑΕΠ της από το περασμένο έτος, σαφώς άνω του ορίου του 3%, και να μειώσει το χρέος της, το οποίο από πέρυσι έχει φτάσει στο 113% του ΑΕΠ της, όταν το όριο των κανόνων της Ευρωζώνης είναι στο 60% του

Η Fitch Ratings υποβάθμισε τη Γαλλία τον περασμένο μήνα, ενώ το ίδιο αναμένεται να κάνει και η Moody's στα τέλη Οκτωβρίου.

ΑΕΠ. Βρίσκεται εν ολίγοις ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης με τα μεγαλύτερα ύψη χρέους και έρχεται μετά την Ελλάδα και την Ιταλία. Βάσει των όσων έχουν συμφωνηθεί με την Κομισιόν πρέπει να βάλει σε τάξη τα του οίκου της, αλλά τίποτε δεν δείχνει να οδεύει προς αυτή την κατεύθυνση. Και οι επανειλημμένες πιτώσεις κυβερνήσεων σε καμιά περίπτωση δεν οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά δεδομένης της αστάθειας που

Η Goldman Sachs εκτιμά ότι η ανάπτυξη της Γαλλίας αναμένεται να παραμείνει αναιμική και δύσκολα θα υπερβεί μια αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,8% το επόμενο έτος. Θεωρώντας ιδιαίτερως πιθανή μια νέα «δημοσιονομική διολίσθηση» της χώρας, όπως χαρακτηρίζει την αδυναμία της να περιορίσει το έλλειμμά της, ο τραπεζικός κολοσσός υποστηρίζει ότι παρά τις προσπάθειες το έλλειμμά της θα παραμείνει στο 5,5% το 2025.

καλλιεργούν εμπνέουν ανησυχία για το τι μέλλει γενέσθαι στη σημαντική αυτή ευρωπαϊκή οικονομία, που θα μπορούσε να μεταδώσει την κρίση της πέραν των συνόρων της.

Η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος φαίνεται εξαιρετικά δύσκολος στόχος για τη Γαλλία, δεδομένου ότι η ανάπτυξη της αναμένεται να παραμείνει αναιμική και σύμφωνα με την Goldman Sachs δύσκολα θα υπερβεί μια αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,8% το επόμενο έτος. Θεωρώντας ιδιαίτερως πιθανή μια νέα «δημοσιονομική διολίσθηση» της Γαλλίας, όπως χαρακτηρίζει την αδυναμία της να περιορίσει το έλλειμμά της, ο εν λόγω τραπεζικός κολοσσός εκτιμά ότι παρά τις προσπάθειες το έλλειμμα της χώρας θα παραμείνει στο 5,5% το 2025. Σε ό,τι αφορά το επόμενο έτος προ-

βλέπει δημοσιονομικό έλλειμμα ύψους 5,3% του ΑΕΠ. Και όπως τονίζει ο Αντόνιο Φάτας, καθηγητής Οικονομικών στο INSEAD, «δεδομένης της σύνθεσης του γαλλικού κοινοβουλίου, δεδομένου του κατακερματισμού του πολιτικού σκηνικού, των θέσεων της άκρας Δεξιάς και της άκρας Αριστεράς, είναι πολύ δύσκολο να συμφωνήσει σε έναν προϋπολογισμό που να είναι σύμφωνος με τους δημοσιονομικούς κανόνες».

Οι εκτιμήσεις δίστανται ως προς το τι πρόκειται να συμβεί σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση που θα τύχει η Γαλλία από τις αγορές ομολόγων και ποιες θα είναι οι συνέπειες αν οδηγηθεί σε νέα εκλογικά αναμείτρηση. Δύο τραπεζικοί κολοσσοί, η Goldman Sachs και η Citigroup, υποθετούν ουσιαστικά αντίθετες απόψεις. Ο Σάιμον Φρέιςενετ της

πρώτης εκτιμά πως ουσιαστικά οι αγορές έχουν ήδη προεξοφλήσει τον κίνδυνο από μια νέα εκλογική αναμέτρηση, καθώς έχει ήδη αυξηθεί το κόστος δανεισμού της Γαλλίας με τις μαζικές πωλές των γαλλικών ομολόγων που ακολούθησαν την παραίτηση του Γάλλου πρωθυπουργού. Οι μαζικές πωλές ομολόγων οδήγησαν σε άνοδο των αποδόσεών τους και το spread των δεκαετών στο υψηλότερο επίπεδο του έτους. Από την πλευρά της η Citigroup είναι πιο επιφυλακτική και προειδοποιεί πως οι παρενέργειες μιας εκλογικής αναμέτρησης «μόλις που έχουν αρχίσει» να αντανακλώνται στις αποδόσεις και τα spreads των ομολόγων. Ο Αμάν Μπασσνάλ, αναλύτης του εν λόγω τραπεζικού ομίλου, υπολογίζει πως αν προκληθούν πρόωρες εκλογές ενδέχεται να αυξηθεί το spread

των γαλλικών δεκαετών κατά τουλάχιστον 14 μονάδες βάσης, ίσως και περισσότερο.

Στους απαισιόδοξους ως προς τη μεταχείριση που θα τύχει η Γαλλία από τις αγορές συγκαταλέγεται και ο Σάιμον Γουάιτ, οικονομολόγος του Bloomberg, ο οποίος τονίζει πως «οι αγορές δεν έχουν απεριόριστη υπομονή και αν δεν υπάρξει κάποια λύση, κάποια έξοδος από αυτή τη μη βιώσιμη δημοσιονομική κατάσταση της Γαλλίας στο εγγύς μέλλον, τότε τα spreads θα εκτοξευθούν ξανά». Την έλλειψη ανοχής από πλευράς των αγορών αντανακλούν, άλλωστε, και οι αντιδράσεις των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης, καθώς ήδη ένας εξ αυτών, η Fitch Ratings, υποβάθμισε τη Γαλλία τον περασμένο μήνα. Το ίδιο αναμένεται να κάνει και η Moody's στα τέλη Οκτωβρίου.

Απαιτήσεις Τραμπ για περισσότερες παραχωρήσεις από την Ευρώπη

Οι νέες απαιτήσεις των ΗΠΑ για παραχωρήσεις υπονομεύουν την πρόσφατη εμπορική συμφωνία, πιστεύουν αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έστειλε στις Βρυξέλλες μια νέα πρόταση για «αμοιβαίο, δίκαιο και ισορροπημένο» εμπόριο.

Ευρωπαίοι αξιωματούχοι θεωρούν τις απαιτήσεις αυτές μαξιμαλιστικές και τις παραχωρήσεις που ζητάει η Ουάσινγκτον σημαντικές, όπως είπαν στο Bloomberg, χωρίς να δώσουν λεπτομέρειες, καθώς οι χώρες-μέλη δεν έχουν ενημερωθεί ακόμα για τις συζητήσεις αυτές.

Οι νέες απαιτήσεις των ΗΠΑ έρχονται καθώς οι δύο πλευρές ετοιμάζονται να διαπραγματευτούν τα επόμενα στάδια της εμπορικής συμφωνίας στην οποία κατέληξαν το καλοκαίρι, με βάση την οποία επιβάλλονται δασμοί 15% στις περισσότερες ευρωπαϊκές εξαγωγές προς τις ΗΠΑ.

Οι ΗΠΑ αναζητούν ένα

«άνοιγμα» για να συζητήσουν θέματα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, όπως οι ψηφιακοί και τεχνολογικοί κανόνες και η συμμόρφωση των επιχειρήσεων με κανονισμούς που σχετίζονται με το κλίμα. Η Ευρώπη έχει δηλώσει κατ' επανάληψη ότι η διατήρηση της εποπτικής αυτονομίας της αποτελεί κόκκινη γραμμή, όμως θα συνομιλήσει με τις ΗΠΑ για κάθε ζήτημα.

Υπονομεύεται η πρόσφατη εμπορική συμφωνία, λένε Ευρωπαίοι αξιωματούχοι.

Όπως σημειώνει το Bloomberg, και οι δύο πλευρές έχουν κάνει αρκετά βήματα τους τελευταίους μήνες για την υλοποίηση της εμπορικής συμφωνίας τους.

Η κυβέρνηση Τραμπ επιβεβαίωσε ότι τα ευρωπαϊκά αυτοκίνητα

Ουάσινγκτον και Βρυξέλλες ετοιμάζονται να διαπραγματευθούν τα επόμενα στάδια της εμπορικής συμφωνίας, με βάση την οποία επιβάλλονται δασμοί 15% στις περισσότερες ευρωπαϊκές εξαγωγές προς τις ΗΠΑ.

τα εντάσσονται στον δασμολογικό συντελεστή 15%, αντί για τον υψηλότερο 25% που έχει επιβληθεί στον κλάδο. Οι εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων από την Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να έχουν την ίδια αντιμετώπιση.

Ως αντάλλαγμα, η Ε.Ε. έχει παρουσιάσει νομοθεσία για τη μείωση των δασμών στα αμερικανικά βιομηχανικά προϊόντα και σε ορισμένες μη ευαίσθητες γεωργικές εξαγωγές. Η κίνηση αυτή χρειάζεται την υποστήριξη

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο πρέπει επίσης να δώσει το πράσινο φως για τη συνολική εμπορική συμφωνία.

Ωστόσο, στις συζητήσεις για τη μείωση των αμερικανικών δασμών στον χάλυβα και στο αλουμίνιο από το 50% έχει σημειωθεί ελάχιστη πρόοδος. Η Ε.Ε. ανακοίνωσε αυτή την εβδομάδα ότι σκοπεύει να εφαρμόσει τον ίδιο δασμολογικό συντελεστή στις εισαγωγές χάλυβα, όταν αυτές υπερβαίνουν συγκεκριμένα όρια.

Την ίδια στιγμή, όπως λένε οι πηγές του Bloomberg, οι ΗΠΑ δεν δέχονται να προσθέσουν προϊόντα όπως το κρασί και τα ποτά στη λίστα των εισαγωγών που εξαιρούνται από τους δασμούς του 15%.

Οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι ανησυχούν επίσης γιατί η κυβέρνηση Τραμπ διευρύνει τη λίστα των παράγωγων προϊόντων του χάλυβα και του αλουμινίου που εντάσσονται στον δασμολογικό συντελεστή του 50% και ετοιμά-

ζει πιθανώς νέους δασμούς σε κλάδους όπως αυτός των ιατρικών συσκευών και τεχνολογιών.

Η ανησυχία είναι ότι οι κινήσεις αυτές αποδυναμώνουν το ανώτατο όριο του 15% που μόλις είχαν συμφωνήσει οι Βρυξέλλες με την εμπορική συμφωνία.

«Το κυριότερο επιχείρημα για να “πουλήσουμε” τη συμφωνία στον ιδιωτικό τομέα και στην κοινωνία είναι η σταθερότητα», δήλωσε ο επίτροπος Βιομηχανίας της Ε.Ε., Στεφάν Σεζουρνέ, μιλώντας στο Bloomberg αυτή την εβδομάδα. «Χωρίς σταθερότητα τα τέσσερα χρόνια, μπορεί να είναι δύσκολο να πούμε ότι αυτή η συμφωνία είναι μια καλή συμφωνία», είπε.

Οι αξιωματούχοι της Ε.Ε. θα ζητήσουν πολιτική καθοδήγηση από τα κράτη-μέλη σχετικά με την πρόταση των ΗΠΑ και τον τρόπο χειρισμού των επόμενων βημάτων στις διαπραγματεύσεις, ανέφεραν οι πηγές του Bloomberg.

Πτώση της βιομηχανικής παραγωγής στη Γερμανία

Η γερμανική βιομηχανική παραγωγή κατρακύλησε πολύ περισσότερο από το προσδοκώμενο τον Αύγουστο, καθώς οι εσπευσμένες και μαζικές αποστολές που έγιναν προς ΗΠΑ στην αρχή του έτους ενόψει των δασμών φαίνεται πως σταμάτησαν να τροφοδοτούν την ανάπτυξη, με αποτέλεσμα ιδίως η παραγωγή αυτοκινήτων να κάνει «βουτιά».

Σε σύγκριση με τον Ιούλιο, η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά τουλάχιστον 4,3%, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη συρρίκνωση από τον Μάρτιο του 2022, δηλαδή αμέσως μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Σε τριμηνιαίο επίπεδο η παραγωγή ήταν 1,3% χαμηλότερη, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της χώρας.

Η παραγωγή στην αυτοκινη-

τοβιομηχανία, τον μεγαλύτερο πυλώνα της γερμανικής μεταποίησης υποχώρησε απότομα 18,5% σε σύγκριση με τον Ιούλιο, καθώς ορισμένα εργοστάσια έκλεισαν για καλοκαίρι και έγιναν αναδιατάξεις στην παραγωγή. Η ζήτηση από τον κορυ-

Μειώθηκε κατά 4,3% τον Αύγουστο, «βουτιά» 18,5% στην αυτοκινητοβιομηχανία.

φαίο εμπορικό εταίρο της Γερμανίας, τις ΗΠΑ, επιβραδύνθηκε ραγδαία μετά τους πρώτους μήνες του έτους, όταν είχαν σημειωθεί μαζικές αγορές ενόψει της επιβολής των δασμών από τον Αμερικανό πρόεδρο.

«Ακόμη κι αν υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που δεν θα επαναληφθούν, φοβόμαστε ότι η απότομη πτώση στη βιομηχανική παραγωγή αντανακλά έντονα το τέλος των προληπτικών παραδόσεων στις ΗΠΑ» ενόψει των δασμών, σχολίασε ο Κάροτεν Μπρτζέσκι, επικεφαλής οικονομολόγος της ING. Ο ίδιος προειδοποίησε ότι τα «εξαιρετικά απογοητευτικά» δεδομένα για τη βιομηχανία τον Αύγουστο αύξησαν τις πιθανότητες ενός ακόμη τριμήνου συρρίκνωσης της γερμανικής οικονομίας, η οποία εμφάνισε μείωση του ΑΕΠ κατά 0,3% το δεύτερο τρίμηνο. Αλλωστε, η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης αντιμετωπίζει δυσκολίες εδώ και χρόνια, μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, όταν εκτινάχθηκε το ενεργειακό κόστος.

Σημειώνεται ότι ο δείκτης πευθυμένων προμηθειών (PMI) της S&P Global για τη μεταποίηση υποχώρησε τον Σεπτέμβριο στις 49,5 μονάδες από το υψηλό 38 μηνών στις 49,8 μονάδες τον Αύγουστο. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν μια ελαφρώς ισχυρότερη τάση στην παραγωγή σε σύγκριση με τα δεδομένα της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας, αλλά και πάλι είναι πιο ασθενή από τους πρώτους μήνες του έτους.

Οι βιομηχανικές παραγγελίες μειώθηκαν για τέταρτο συνεπτό μήνα τον Αύγουστο, κατά κύριο λόγο εξαιτίας χαμηλών επιδόσεων στην αυτοκινητοβιομηχανία και λόγω της πτώσης της ζήτησης από το εξωτερικό. Κοιτώντας μπροστά, οι αναλυτές θεωρούν ότι οι τάσεις στην παραγωγή κινούνται πτωτικά.

Οι βιομηχανικές παραγγελίες μειώθηκαν για τέταρτο συνεπτό μήνα τον Αύγουστο, κατά κύριο λόγο εξαιτίας χαμηλών επιδόσεων στην αυτοκινητοβιομηχανία και λόγω της πτώσης της ζήτησης από το εξωτερικό.

Σε παρακμή εμβληματικά κτίρια σε μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ

Στέκουν έρημα λόγω της υποτονικής
ζήτησης για χώρους γραφείων

Δεκάδες ιστορικά κτίρια γραφείων που άλλαξαν τον ορίζοντα στις μεγαλουπόλεις των ΗΠΑ, απαθανάτιστηκαν σε καρτ ποστάλ και έσφυζαν κάποτε από ζωή στέκουν πλέον έρημα και άδεια, σε μια κρίση που έχει επιδεινωθεί μετά την πανδημία. Καθώς η ζήτηση για χώρους γραφείων παραμένει υποτονική, πολλά οικοδομήματα - ορόσημα της αστικής ανάπτυξης βρίσκονται πλέον σε «μηχανική υποστήριξη», όπως γράφει η Wall Street Journal, οδηγώντας τους διαχειριστές τους, αλλά και τις πόλεις που τα φιλοξενούν, σε τεράστια οικονομικά και πολιτικά διλήμματα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το Industrial National Bank Building, το λεγόμενο «Κτίριο Σούπερμαν», στην πρωτεύουσα του Ρόουντ Αϊλαντ, Πρόβιντενς. Ο δημοφιλής πύργος των 26 ορόφων, σύμβολο οικονομικής ισχύος και το υψηλότερο κτίριο κάποτε της πόλης, παραμένει άδειος από το 2013 μετά την αποχώρηση της Bank of America. Ο ιδιοκτήτης του πρότεινε τη μετατροπή του σε διαμερίσματα, οι τοπικοί αξιωματούχοι ωστόσο δίστασαν, επιμένοντας να παραμείνει εμπο-

ρικός κόμβος. Γρήγορα έγινε σύμβολο της συνολικής παρακμής του κέντρου της πόλης. «Είναι το υψηλότερο κτίριο στην πόλη. Βρίσκεται σε κάθε καρτ ποστάλ. Και είναι άδειο. Αυτό έχει επιπτώσεις», λέει ο δήμαρχος της Πρόβιντενς, Μπρετ Σμά-

Η πιο κοινή πρόταση για τη διάσωσή τους είναι η μετατροπή τους σε κατοικίες ή ξενοδοχεία. Η αλλαγή, ωστόσο, είναι εξαιρετικά δαπανηρή.

ιλί. Φέτος το καλοκαίρι έπειτα από πολλούς διαταγμούς άρχισε να διαφαίνεται λύση στο αδιέξοδο. Ο Ντέιβιντ Σουίτσερ, ο 70χρονος κατασκευαστής που είχε στην κατοχή του το κτίριο, κατάφερε να συγκεντρώσει χρηματοδότηση ύψους 308 εκατ. δολαρίων και το σχέδιο μετατροπής πήρε το «πράσινο φως» από τις Αρχές. Ο Σουίτσερ πέθανε, ωστόσο, και το πλάνο «πάγωσε», επαναφέροντας στο προσκήνιο ένα κρίσιμο ερώτημα: τι μπορείς να κάνεις όταν

Το «Κτίριο Σούπερμαν» στην πρωτεύουσα του Ρόουντ Αϊλαντ, Πρόβιντενς, παραμένει άδειο από το 2013, ενώ μεγάλα προβλήματα αντιμετωπίζουν πύργοι όπως το Chrysler Building στη Νέα Υόρκη, το Times Mirror Square στο Λος Άντζελες, πρώην έδρα των Los Angeles Times, το Renaissance Center (φωτογραφία) -ένα συγκρότημα επτά ουρανοξυστών στο κέντρο του Νιτρώιτ- και ο διάδρομος LaSalle Street στο κέντρο του Σικάγου.

το πιο σημαντικό τοπόσημο της πόλης σου είναι πολύ ιστορικό για να κατεδαφιστεί, αλλά και πολύ δαπανηρό για να σωθεί; Πολλές αμερικανικές πόλεις που συνδέθηκαν άρρηκτα με εμβληματικά κτίρια του 20ού αιώνα αντιμετωπίζουν αντίστοιχα διλήμματα: το Chrysler Building στη Νέα Υόρκη, το Times Mirror Square στο Λος Άντζελες, πρώην έδρα των Los Angeles Times, το Renaissance Center -ένα συγκρότημα επτά ουρανοξυστών στο κέντρο του Νιτρώιτ- και ο διάδρομος LaSalle Street στο κέντρο του Σικάγου.

Αρκετά από αυτά κατάφεραν βέβαια να περάσουν στη νέα εποχή. Το κτίριο Woolworth της Νέας Υόρκης, κάποτε το υψηλότερο στον κόσμο, μετέτρεψε τους τελευταίους ορόφους του σε πολυτελή συγκροτήματα. Τόσο το κτίριο PSFS στη Φιλαδέλ-

φεια όσο και ο Πύργος Foshay στη Μινεάπολη αναγεννήθηκαν ως ξενοδοχεία. Αλλά πολλοί εμβληματικοί πύργοι γραφείων παραμένουν σε ακηρσία χρόνο με τον χρόνο και η επισκευή τους γίνεται όλο και πιο δαπανηρή. Σε ορισμένες πόλεις, μάλιστα, ολόκληρες περιοχές γραφείων αντιμετωπίζουν απαξίωση. Το Σικάγο αγωνίζεται να διατηρήσει ζωντανό τον διάδρομο LaSalle, το ιστορικό οικονομικό κέντρο που διαθέτει δεκάδες οικονομικά προβληματικά ακίνητα.

Αν και πολλές επιχειρήσεις θέλουν να επιστρέψουν οι εργαζόμενοι στον χώρο εργασίας τους, η ζήτηση για χώρους γραφείων παραμένει υποτονική, ειδικά σε παλαιότερα κτίρια. Το ποσοστό κενών γραφείων στις ΗΠΑ είναι 14%, ελαφρώς μειωμένο από το ιστορικό υψηλό

που σημειώθηκε νωρίτερα φέτος, σύμφωνα με την εταιρεία δεδομένων CoStar Group.

Μόλις η κενότητα ενός κτιρίου φτάσει σε ένα ορισμένο σημείο, η απαξίωσή του επιταχύνεται και τα καταστήματα λιανικής πώλησης συνήθως κλείνουν. Πριν από μια δεκαετία, περίπου το 15% των κτιρίων γραφείων στις ΗΠΑ είχαν κενές θέσεις άνω του 25%. Σήμερα είναι πάνω από 20%. Κτίρια που είναι κενά κατά 25% ή περισσότερο σήμερα αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 80% των κενών χώρων γραφείων στις ΗΠΑ, από περίπου 65% πριν από μια δεκαετία, σύμφωνα με την CoStar.

Η πιο κοινή πρόταση για τη διάσωση αυτών των κτιρίων είναι η μετατροπή τους σε κατοικίες και λιγότερο συχνά σε ξενοδοχεία. Η αλλαγή, ωστόσο, είναι εξαιρετικά δαπανηρή, κα-

θώς απαιτεί -μεταξύ άλλων- την αναβάθμιση απαρχαιωμένων συστημάτων. Τα υψηλά επιτόκια και ο πληθωρισμός έχουν εκτοξεύσει επίσης το κόστος των έργων ανακαίνισης.

Οι τοπικοί αξιωματούχοι, τέλος, συχνά διστάζουν να εγκρίνουν τα πλάνα, με την ελπίδα ότι θα βρεθεί νέος ενοικιαστής και τα κτίρια-φαντάσματα θα διατηρήσουν τη θέση τους ως σημαντικός εμπορικός κόμβος και πηγή θέσεων εργασίας. Συχνά, τα έργα μετατροπής δεν είναι οικονομικά βιώσιμα χωρίς γενναιοδωρες κυβερνητικές επιδοτήσεις και φοροαπαλλαγές. Για πολλές πόλεις η διάσωση αυτών των αρχιτεκτονικών κοσμημάτων δεν είναι απλώς μια οικονομική απόφαση, αλλά μια κρίσιμη προσπάθεια για την ψυχική και οικονομική αναζωογόνηση των κέντρων τους.

ΕΤΟΙΜΗ;

Εθελοντική Στράτευση Γυναικών 2025

Αν είσαι 18-26 ετών, δήλωσε "παρούσα" στο κάλεσμα της πατρίδας και ετοιμάσου να γράψεις τη δική σου ιστορία, στο νέο κεφάλαιο της Εθνικής Φρουράς.

Αιτήσεις έως 24 Οκτωβρίου, ηλεκτρονικά ή και σε όλα τα Στρατολογικά Γραφεία.

ΑΠΟ 1η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΟ ΣΕΡΒΙΣ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΤΗ ΓΕΥΣΗ & ΤΑ ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΑ COCKTAILS

Σε ακίνητα το 70% της περιουσίας των ελληνικών νοικοκυριών

Ουραγοί οι Έλληνες σε επενδύσεις συνταξιοδοτικών προγραμμάτων

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Σταθερή αξία αποτελούν για τα ελληνικά νοικοκυριά οι τοποθετήσεις σε ακίνητα, που αντιπροσωπεύουν το 70% της συνολικής περιουσίας τους, με την αξία τους να υπολογίζεται κοντά στα 500-600 δισ. ευρώ. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, όπου κατά μέσον όρο τοποθετούν το 45% των περιουσιακών τους στοιχείων σε ακίνητα, προκρίνοντας τις τοποθετήσεις σε συνταξιοδοτικά προγράμματα, χρηματοοικονομικά προϊόντα και ομόλογα, στα οποία τοποθετούν το 37% των περιουσιακών τους στοιχείων.

Αντίστροφη είναι η κατάσταση στη χώρα μας, με τα νοικοκυριά να προκρίνουν ως δεύτερη επενδυτική επιλογή τις καταθέσεις, που αντιπροσωπεύουν το 20% της συνολικής περιουσίας τους (150 δισ. ευρώ με βάση τα τελευταία στοιχεία Αυγούστου 2025), έναντι μέσου όρου 15% στην Ευρωζώνη.

Σε συνταξιοδοτικά προγράμματα έχουν τοποθετήσει μόλις το 5% της περιουσίας τους (ένα ντι μέσου όρου 25% στην Ευρωζώνη) και άλλο ένα 5% είναι τοποθετημένο σε χρηματοοικονομικά προϊόντα, έναντι 12% στην Ευρωζώνη (10% σε μετο-

χικούς τίτλους και αμοιβαία κεφάλαια και το 2% σε ομόλογα). Ακόμα και σε χώρες με υψηλά ποσοστά τοποθετήσεων σε ακίνητα, όπως η Ιταλία, το 20% των περιουσιακών στοιχείων των πολιτών είναι τοποθετημένο σε συνταξιοδοτικά και χρηματοοικονομικά προϊόντα, ενώ σε χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία τα ποσοστά αποταμίευσης σε συνταξιοδοτικά και χρηματοοικονομικά προϊόντα φτάνουν το 45%-50%.

Παρά τα χαμηλά επιτόκια καταθέσεων, πάνω από το 60% του χρηματοοικονομικού τους πλούτου είναι σε μετρητά, το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωζώνη.

Ο «συντηρητισμός» των Ελλήνων στις επενδυτικές επιλογές τους δεν εξαντλείται μόνο στα ακίνητα. Αφορά εξίσου και τις τοποθετήσεις σε ρευστά διαθέσιμα, αφού σύμφωνα με τις αναλύσεις των τομέων διαχείρισης περιουσίας των τραπεζών, τα ελληνικά νοικοκυριά διατη-

ρούν πάνω από το 60% του χρηματοοικονομικού πλούτου τους σε μετρητά, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην Ευρωζώνη, παρά το γεγονός ότι τα επιτόκια των καταθέσεων στη χώρα μας είναι από τα χαμηλότερα σε σύγκριση με τα επιτόκια άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Το ποσοστό μεταξύ των ενηλίκων που έχουν στην κατοχή τους επενδυτικά προϊόντα είναι λιγότερο από 10%. Μετοχές έχει το 8% των ενηλίκων, επενδυτικό λογαριασμό το 5% και αμοιβαία κεφάλαια μόλις το 2%, ενώ το 3% έχει ομόλογα και περίπου το 1% έχει ομόλογα ή έντοκα γραμμάτια του ελληνικού Δημοσίου.

Η εικόνα αυτή κατατάσσει την Ελλάδα σε μια από τις χαμηλότερες θέσεις στην ευρωπαϊκή αγορά των υπό διαχείριση κεφαλαίων—στη 16η θέση μεταξύ 21 χωρών—, με υπό διαχείριση κεφάλαια μόλις 22 δισ. ευρώ, έναντι 44 δισ. ευρώ που έχει η Πορτογαλία (κατατάσσεται στη 14η θέση), 506 δισ. ευρώ που έχει η Ισπανία (κατατάσσεται στην 7η θέση), ενώ πολλαπλάσια είναι τα υπό διαχείριση κεφάλαια αγορών όπως η Ιταλία, που φθάνει το 1,5 τρις. ευρώ, και η Γαλλία, που ξεπερνάει τα 4,8 τρις. ευρώ.

Στελέχη της αγοράς του asset management αποδίδουν τον χαμηλό βαθμό κατοχής επενδυτικών προϊόντων στο χαμηλό επίπεδο χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, με το 44% των ενηλίκων να δηλώνει ότι δεν γνωρίζει πώς να αποταμιεύει ή να επενδύει μακροπρόθεσμα, ενώ λιγότεροι από τους μισούς ενηλίκους κατανοούν την έννοια της διαφοροποίησης του κινδύνου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ερευνών, σημαντικό

ποσοστό των ενηλίκων επιδεικνύει στάση βραχυπρόθεσμου ορίζοντα, με περισσότερους από τους μισούς (55%) να πιστεύουν ότι τα χρήματα υπάρχουν για να ξοδεύονται, το 37% να έχει την τάση να ζει για το σήμερα και να αδιαφορεί για το αύριο και το 29% να θεωρεί ότι είναι πιο ικανοποιητικό να ξοδεύει χρήματα παρά να τα αποταμιεύει για το μέλλον.

Σύμφωνα με στελέχη της αγοράς διαχείρισης περιουσίας, η αξία των τοποθετήσεων σε ακίνητα ενισχύεται από τη σταθερή άνοδο των τιμών τα τελευταία χρόνια, αλλά η δημιουργία αυτής της υπεραξίας αποτελεί αντικίνητρο για μια σημαντική μερίδα του πληθυσμού, που έχει μάλιστα μεγαλύτερη ανάγκη αποταμίευσης. Όπως εξηγούν, εξαιτίας της ανόδου των τιμών των ακινήτων, η αγορά με τη μορφή επένδυσης είναι πλέον απαγορευτική για έναν σημαντικό αριθμό νοικοκυριών, που δεν διαθέτουν το κεφάλαιο για μια τέτοια κίνηση, αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει η αποταμίευση σε χρηματοοικονομικά μέσα, ειδικά για τα νοικοκυριά με μικρά ή μεσαία εισοδήματα. Σε αντίθεση με την αγορά ακινήτου που απαιτεί σημαντικά κεφάλαια, «η επένδυση σε αμοιβαία κεφάλαια, ασφαλιστικά προϊόντα ή σε συνδυασμούς καταθετικών και επενδυτικών λογαριασμών απαιτεί μικρά ποσά και μπορεί να εξασφαλίσει ένα συμπληρωματικό εισόδημα σε βάθος χρόνου», ενισχύοντας το επίπεδο της αποταμίευσης, που παραμένει αρνητικό και είναι το χαμηλότερο στην Ευρωζώνη, καταγράφοντας μείωση 3,6% το πρώτο τρίμηνο του 2025.

Η Λευκωσία κατέγραψε 534 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 430 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας αύξηση 24,2%. Η συνολική αξία συναλλαγών αυξήθηκε κατά 31,3% εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €84 εκ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €64 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 30,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 19,8% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 18% είχε η Λευκωσία στα νέα πωλητήρια έγγραφα αφού κατέγραψε 351 νέα πωλητήρια φέτος, σε αντίθεση με 298 τον Σεπτέμβριο του 2024. Τους πρώτους εννέα μήνες

τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώθηκαν συνολικά 1.731 πωλήσεις ακινήτων. Η Λευκωσία σημειώνει αύξηση σε πωλητήρια έγγραφα της τάξης του 15%. Η Λεμεσός κατέγραψε 466 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 421 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 10,7%. Εκρηκτική αύξηση κατά 62,8% σημείωσε η συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €188,7 εκ. ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €115,9 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 26,9% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 44,5% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον, η Λεμεσός κατέγραψε και 436 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 11% αυξημένα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2024. Ο πιο πάνω επιδόσεις και δη της αξίας συναλλαγών την κάνουν να διατηρεί το στέμμα της σαν βασίλισσα της αγοράς και για τον Σεπτέμβριο.

Η Λάρνακα κατέγραψε 339 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 282 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024, σημειώνοντας αύξηση 20%. Η συνολική αξία συναλλαγών αυξήθηκε

ΠΗΓΗ: ΟΟΣΑ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι κτηματικές επιδόσεις του Σεπτεμβρίου 2025

Παρόλο που ο Σεπτέμβριος είναι γενικά μήνας που κινείται νωχελικά σε επενδύσεις ακινήτων λόγω των αυξημένων εξόδων του μέσου νοικοκυριού, φέτος υπήρξαν χαρακτηριστικά θετικές μεταβολές για τις επαρχίες της Λευκωσίας, της Λεμεσού και της Λάρνακας, οριακά θετικές μεταβολές για την Πάφο, ενώ η Αμμόχωστος κινήθηκε γενικά αρνητικά.

Πάμε να δούμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τι μας είπαν οι αριθμοί.

Τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώθηκαν συνολικά (παγκύπρια) 1.731 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Τον αντίστοιχο μήνα πέρσι καταγράφηκαν 1.530 πωλήσεις σημειώνοντας έτσι μίαν αύξηση φέτος της τάξης του 13,1%.

Σε ό,τι αφορά στα νέα πωλητήρια έγγραφα (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν) ο φετινός Σεπτέμβριος σημείωσε αύξηση 15,1%, με 1.484 πωλητήρια έγγραφα να κατατίθενται φέτος έναντι 1.289 πέρσι.

Έτσι οι εννέα μήνες φέτος έκλεισαν με συνολική αύξηση 13% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρσι. Επιπρόσθετα, η συνολική αξία συναλλαγών είχε ραγδαία αύξηση. Τον Σεπτέμβριο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €424 εκ. και συγκρινόμενη με τον Σεπτέμβριο του 2024 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €324 εκ., βλέπουμε μια εκρηκτική αύξηση επενδυμένων κεφαλαίων της τάξης του 30,9%.

Πώς κατανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 534 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 430 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας αύξηση 24,2%. Η συνολική αξία συναλλαγών αυξήθηκε κατά 31,3% εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €84 εκ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €64 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 30,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 19,8% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 18% είχε η Λευκωσία στα νέα πωλητήρια έγγραφα αφού κατέγραψε 351 νέα πωλητήρια φέτος, σε αντίθεση με 298 τον Σεπτέμβριο του 2024. Τους πρώτους εννέα μήνες

Τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώθηκαν συνολικά 1.731 πωλήσεις ακινήτων.

Η Λευκωσία σημειώνει αύξηση σε πωλητήρια έγγραφα της τάξης του 15%. Η Λεμεσός κατέγραψε 466 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 421 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 10,7%. Εκρηκτική αύξηση κατά 62,8% σημείωσε η συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €188,7 εκ. ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €115,9 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 26,9% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 44,5% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον, η Λεμεσός κατέγραψε και 436 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 11% αυξημένα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2024. Ο πιο πάνω επιδόσεις και δη της αξίας συναλλαγών την κάνουν να διατηρεί το στέμμα της σαν βασίλισσα της αγοράς και για τον Σεπτέμβριο.

Η Λάρνακα κατέγραψε 339 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 282 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024, σημειώνοντας αύξηση 20%. Η συνολική αξία συναλλαγών αυξήθηκε

Σε ό,τι αφορά στα νέα πωλητήρια έγγραφα (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν) ο φετινός Σεπτέμβριος σημείωσε αύξηση 15,1%, με 1.484 πωλητήρια έγγραφα να κατατίθενται φέτος έναντι 1.289 πέρσι.

κατά 16,7% εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €52,5 εκ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €45 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 19,6% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 12,4% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 18% είχε τον Σεπτέμβριο η Λάρνακα στα νέα πωλητήρια έγγραφα, εφόσον κατέγραψε 305 νέα πωλητήρια έγγραφα έναντι 259 πέρσι. Η Λάρνακα συνεχίζει γενικά μια καλή πορεία, αφού η περίοδος των εννέα μηνών έκλεισε με 15% αύξηση στα νέα πωλη-

τήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024. Η Πάφος κατέγραψε 290 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 274 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας μικρή σχετικά αύξηση 5,8%. Σχεδόν αμετάβλητη έμεινε η Πάφος σε συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Σεπτέμβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €75,5 εκ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €74 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 16,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 17,8% επί της αξίας συ-

ναλλαγών. Αύξηση 18% κατέγραψε η Πάφος στα πωλητήρια έγγραφα αφού τον Σεπτέμβριο υπήρξαν 313 νέα πωλητήρια έγγραφα έναντι 266 τον Σεπτέμβριο του 2024. Παρά τη γενική σταθεροποίηση, η Πάφος φαίνεται να βαδίζει ικανοποιητικά αφού η περίοδος των εννέα μηνών έκλεισε με 11% αύξηση στα νέα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 102 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι 123 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώνοντας σημαντική πτώση της τάξης του 17,1%. Αντίστοιχη μείωση 6% σημείωσε και στη συνολική αξία συναλλαγών, αφού τον Σεπτέμβριο φέτος έλκυσε €23,4 εκ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 έλκυσε €24,9 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 5,9% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 5,9% επί της αξίας συναλλαγών. Η Αμμόχωστος κατέγραψε μέτρια αύξηση 7% κατά τον Σεπτέμβριο στα νέα πωλητήρια έγγραφα, με 79 φέτος έναντι 74 πέρσι. Παρόλο που η περίοδος των εννέα μηνών φέρνει την Αμμόχωστο με συνολική αύξηση 10% στα πωλητήρια έγγραφα, φαίνεται να μην μπορεί να παρακολουθήσει τους ρυθμούς των άλλων επαρχιών, ιδιαίτερα κατά τους τελευταίους μήνες, γεγονός που αρχίζει πλέον να προβληματίζει.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες

εργαλεία

Κυριακή 12 Οκτωβρίου 2025

Το χιούμορ, η ευαισθησία, η υπερβολή, το σχήμα, η αλήθεια το γέλιο και η χαρά του μικρού παιδιού που έχω μέσα μου υπήρξαν βασικά υποκριτικά εργαλεία προσέγγισης του ρόλου μου.

Η αλήθεια δεν βρίσκεται μόνο στην εικόνα

Ο Δημήτρης Αντωνίου πρωταγωνιστεί στην παράσταση «Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά» και μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Δημήτρης Αντωνίου φοράει φανταχτερά ρούχα και υποδύεται τον βασιλιά στην παράσταση «Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά» του ΘΟΚ, στη σκηνή 018, σε σκηνοθεσία Μαρίνας Βρόντη. Ο πάντοτε γελαστός και χαρισματικός ηθοποιός Δημήτρης Αντωνίου μίλησε στην «Κ» για τον ρόλο του, λέγοντας πως ο χαρακτήρας που υποδύεται αλλάζει ρούχα, όχι για τη μόδα καθαυτή, αλλά κυρίως προσπαθώντας να καλύψει την συναισθηματική του κενότητα. Για το πώς αντιμετώπισε τον ήρωά του λέει: «Το χιούμορ, η ευαισθησία, η υπερβολή, το σχήμα, η αλήθεια το γέλιο και η χαρά του μικρού παιδιού που έχω μέσα μου υπήρξαν βασικά υποκριτικά εργαλεία προσέγγισης του ρόλου μου». Για το έργο λέει πως μάς καλεί να ξεσκεπάσουμε τα δικά μας «αυτοκρατορικά και βασιλικά» ρούχα και να αναζητήσουμε την ουσία. «Να κοιτάζουμε την πραγματικότητα κατάματα, ακόμη κι αν αυτό είναι δύσκολο».

–Ποια ρούχα φοράει ο δικός σου βασιλιάς;

–Ο δικός μου βασιλιάς φοράει διαδοχικά ρούχα εποχής που θυμίζουν μια εξωφρενική και ακραία πασαρέλα μόδας. Λαμπερά, χρυσά, μεταξένια χρώματα, υφές που ακτινοβολούν πολυτέλεια, και λεπτομέρειες που δείχνουν την εμμογή του με τη μόδα. Κάθε σκηνή φέρνει κι ένα νέο κοστούμι, από έντονα αξεσουάρ και κυρίως ρούχα που υπογραμμίζουν την εξουσία του. Ο χαρακτήρας μου αλλάζει ρούχα, όχι για τη μόδα καθαυτή, αλλά κυρίως προσπαθώντας να καλύψει την συναισθηματική του κενότητα.

–Οι άρχοντές μας σήμερα πολλές φορές κυκλοφορούν «γυμνοί», εμείς ως κοινωνία όμως το καταλαβαίνουμε;

–Ναι, κυκλοφορούν «γυμνοί» με την έννοια ότι οι συμπεριφορές τους μπορούν να φαίνονται επιφανειακές ή κενές νοήματος. Πολλές φορές οι ισχυροί φαίνονται ότι παίζουν με τη σιωπή μας και με τη δύναμή τους, προσφέροντας μια εικόνα ασφάλειας και τάξης. Πίσω από τη λάμψη και τα θεάματα όμως κρύβεται ο φόβος, τα συμφέροντα και η επι-

θυμία να διατηρηθεί μια συγκεκριμένη εικόνα. Η κοινωνία μπορεί να καταλαβαίνει την κενότητα πίσω από αυτή τη σκηνή, αλλά ο φόβος του να χάσουμε κάτι ή η ανάγκη για σταθερότητα μάς κρατάει σε παγωμένη σιωπή. Το έργο μάς καλεί να ξεσκεπάσουμε τα δικά μας «αυτοκρατορικά και βασιλικά» ρούχα και να αναζητήσουμε την ουσία. Να κοιτάζουμε την πραγματικότητα κατάματα, ακόμη κι αν αυτό είναι δύσκολο.

–Υποκριτικά πως προσέγγισες τον ρόλο του βασιλιά;

–Το χιούμορ, η ευαισθησία, η υπερβολή, το σχήμα, η αλήθεια το γέλιο και η χαρά του μικρού παιδιού που έχω μέσα μου υπήρξαν βασικά

“

«Η γλώσσα, ο ρυθμός και τα οπτικά στοιχεία επιτρέπουν πολλαπλές αναγνώσεις, από διασκεδαστικές μέχρι σκέψεις σχετικά με την αλήθεια και την εικόνα».

υποκριτικά εργαλεία προσέγγισης του ρόλου μου. Ο βασιλιάς είναι ταυτόχρονα ευάλωτος και εγωκεντρικός, ακριβώς όπως ένας άνθρωπος που ζει σε μια μόνιμη πασαρέλα. Και εδώ παίζει ρόλο η σκηνοθεσία: η σπουδαία, παιγνιδική και πολύτιμη σκηνοθετική προσέγγιση της Μαρίνας Βρόντη με εισαγάγει σε μια γλώσσα που συνδέει το γέλιο με τη συγκίνηση, τη σκηνική φωνή με τη σωματικότητα. Με αυτήν τη ματιά βλέπω τη μόδα ως εργαλείο αυτοκριτικής και σκέψης για τον ρόλο μου και κατ' επέκταση για τον εαυτό μου

–Ποιο είναι το αποτύπωμα που θέλεις να αφήσει αυτή σου η ερμηνεία;

–Εύχομαι ο κάθε θεατής να προβληματιστεί. Η αλήθεια δεν βρίσκε-

«Η αλήθεια δεν βρίσκεται μόνο στην εικόνα, αλλά στην ικανότητα να βλέπεις πέρα από αυτή», λέει ο ηθοποιός Δημήτρης Αντωνίου, που υποδύεται τον βασιλιά στην παράσταση του ΘΟΚ «Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά».

ται μόνο στην εικόνα, αλλά στην ικανότητα να βλέπεις πέρα από αυτή. Ευελπιστώ στη μεγαλύτερη δυνατή κατανόηση εκ μέρους του κοινού για το πώς ο υλισμός μπορεί να κρύβει φόβους, ανασφάλειες και βαθύτερες επιθυμίες. Βλέποντας τον βασιλιά, εύχομαι να γεννηθεί μια κριτική σκέψη για τον ρόλο της μόδας και της εξουσίας στη ζωή μας. Την πασαρέλα και την δηθενιά που μας επιβάλλεται τόσο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όσο και από τους «άρχοντες» της χώρας.

–«Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά» είναι μια παράσταση δια-ηλεκιακή, νομίζω... ισχύει;

–Ναι, έχει ένα ευρύ εύρος ηλικιών: τα παιδιά ελκύονται από το οπτικό της μέρος, το παραμύθι, τις εικόνες, το σκηνικό, τα φώτα και τα

χρώματα, ενώ οι ενήλικες εντοπίζουν το αίσθημα της ειρωνείας και της κοινωνικής κριτικής. Η γλώσσα, ο ρυθμός και τα οπτικά στοιχεία επιτρέπουν πολλαπλές αναγνώσεις, από διασκεδαστικές μέχρι σκέψεις σχετικά με την αλήθεια και την εικόνα. Η σκηνοθεσία επίσης ενισχύει αυτή τη δια-ηλεκτική πρόσβαση, προσφέροντας ένα κοινό σημείο συνάντησης όπου τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες μπορούν να αναγνωρίσουν τις μεταφορές.

–Πολλά ψέματα κάνουν μια αλήθεια... στις μέρες μας... έχει θεραπεία αυτή η στρέβλωση;

–Τα ψέματα μπορούν να «διασκεδάσουν» την αλήθεια, αλλά δεν την αλλάζουν. Η θεραπεία δεν είναι εύκολη ή γρήγορη: χρειάζεται κριτική σκέψη, παιδεία, συνείδηση,

λογική, ειλικρίνεια και όρια. Στο θέατρο, μέσω της παράστασης, προσπαθούμε να ενεργοποιήσουμε την ικανότητα του κοινού να αναζητεί την αλήθεια πίσω από τους ρόλους και τις μάσκες, να διακρίνει την επιφανειακή λάμψη από τη γνήσια βαθιά ανθρώπινη εμπειρία.

–Πόσο εύκολο είναι να χτιστεί το θεατρόφιλο κοινό του αύριο;

–Δεν είναι εύκολο, αλλά πιστεύω υπάρχουν διαδρομές αποτελεσματικές, όταν εφαρμοστούν συντονισμένα, όπως η θεατρική εκπαίδευση, δραστηριότητες στα σχολεία, εργαστήρια και παραστάσεις όπου το κοινό συμμετέχει ενεργά. Η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει, αρκεί να διατηρείται η ζωντανή επικοινωνία και η ανθρώπινη εμπειρία πάνω στη σκηνή. Για να προσελκύσουμε νέους θεατές χωρίς να θυσιάσει η ποιότητα, πρέπει να επιλέγουμε θέματα προσιτά σε όλες τις ηλικίες και να υιοθετούμε μια γλώσσα σκηνής που συνδυάζει χιούμορ, ευαισθησία και τόλμη. Οι βασικές προτεραιότητες είναι η εκπαίδευση και η επαφή με τα σχολεία μέσω προγραμμάτων που συνδέουν τη θεωρία με πρακτική, με δραματοποιήσεις, μικρές παραστάσεις και οργανωμένες επισκέψεις που περιλαμβάνουν αφηγήσεις και συζήτηση μετά την παράσταση. Παράλληλα, η συμμετοχή του κοινού ενισχύεται με διαδραστικά εργαστήρια όπου οι θεατές συμβάλλουν στη δημιουργία ή στη σκηνοθεσία μικρών σκηνών, και με ευέλικτες μορφές παράστασης που προσαρμόζονται στον χώρο και στον χρόνο. Η σωστή χρήση της τεχνολογίας μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση και τη διάδραση χωρίς να χάνονται οι ζωντανές στιγμές, ενώ η επιλογή θεμάτων και γλωσσών που φέρνουν κοντά διαφορετικές γενιές ενισχύει τη συμμετοχή.

Πληροφορίες: ΘΟΚ, Σκηνή 018, «Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά», Μια διασκευή του έργου του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, από τους Παρασκευά Καρασούλο και Νίκανδρο Σαββίδη, σε σκηνοθεσία Μαρίνας Βρόντη. Παραστάσεις: Κυριακές 12, 19, 26 Οκτωβρίου, ώρα 10:30 π.μ.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

12.10-16.10.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

Γιάννης Μηλίδης

Η ΕΛΚ σε συνεργασία με το Συντονιστικό Συμβούλιο Πολιτιστικών Φορέων Λεμεσού διοργανώνει δι-άλεξη του Γιάννη Μηλίδη με θέμα «Η Ποίηση και η Ζωγραφική των Ιθαγενών της Αυστραλίας: Τέχνη, Ιστορία, Τραύμα και Αντίσταση». Θα απευθύνουν χαιρετισμό ο Εύρος Αλεξάνδρου, Πρόεδρος του Συντονιστικού Συμβουλίου Πολιτιστικών Φορέων Λεμεσού και ο Ελευθέριος Πλουτάρχου, Πρόεδρος της ΕΛΚ. Θα προηγηθεί εισαγωγική ομιλία από τον Χρίστο Τσιαίλη, μέλος του Δ.Σ. της ΕΛΚ. Αίθουσα Στέγης Γραμμά-των και Τεχνών Λεμεσού, 16ης Ιου-νίου 1943, 7, Λεμεσός, 14 Οκτωβρί-ου, ώρα 7:00 μ.μ.

ΘΕΑΤΡΟ

2ο Φεστιβάλ Mitsikouri

Έντεκα παραστάσεις από εννέα χώρες θα φιλο-ξενήσει φέτος το Φεστιβάλ Παραστατικών Τε-χνών για Παιδιά και Νεαρά Άτομα Mitsikouri, του οποίου το πρόγραμμα ανακοινώθηκε επίσημα σήμερα. Μετά τη μεγάλη επιτυχία που σημειώ-σε η πρώτη διοργάνωση, το φεστιβάλ επιστρέ-φει με ένα πλούσιο πρόγραμμα υπό το σλόγκαν «DISCOVERING», προσφέροντας παραστάσεις που απευθύνονται σε παιδιά όλων των ηλικιών. Το πρόγραμμα του φεστιβάλ περιλαμβάνει φέ-τος μια ποικιλία παραστάσεων θεάτρου, χορού, μουσικής, θεάτρου αντικειμένων και σύγχρονου τσίρκου, πολλές εκ των οποίων έχουν παρουσια-στεί στα σημαντικότερα φεστιβάλ παραστατικών

τεχνών για παιδιά και νεαρά άτομα διεθνώς. Η πλειονότητα των παραστάσεων είναι μη λεκτικές, κάτι που τις καθιστά προσβάσιμες σε παιδιά κά-θε καταγωγής. Το φεστιβάλ παρουσιάζει, επίσης, ένα πλούσιο παράλληλο πρόγραμμα, το οποίο θα ανακοινωθεί τις επόμενες μέρες και περιλαμβά-νει εργαστήρια, διαλέξεις, σεμινάρια, συζητήσεις και άλλες δράσεις. Οι παράλληλες αυτές δράσεις απευθύνονται σε παιδιά, γονείς και κηδεμόνες, εκπαιδευτικούς και επαγγελματίες των τεχνών. Η φετινή διοργάνωση θα πραγματοποιηθεί από τις 11 μέχρι τις 19 Οκτωβρίου σε Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα, Πάφο και Λεύκαρη. **Προπώληση εισιτη-ρίων μέσω της ιστοσελίδας της SoldOut Tickets**

ΕΚΘΕΣΗ

«Διάλογος με την Επιφάνεια 2»

Ο γνωστός ζωγράφος Κώ-στας Ιωακείμ θα παρουσι-άσει έκθεση με πρόσφατη και παλαιότερη ζωγραφι-κή δουλειά στην Γκαλερί Γκλόρια, στη Λευκωσία, με τίτλο «Διάλογος με την Επιφάνεια 2». Παρουσιά-ζονται, μεταξύ άλλων και πίνακες με θέματα συμ-βολικά, έργα ανάμνησης του Ονείρου του Μπέλ-λαπαις με μεταφυσικές ενοράσεις. «Σαν νέος που γεννήθηκε και μεγάλωσε με τον παππού ιερέα του Αββαείου, το Μπέλλα-παις χάραξε τα σημάδια της ψυχής του στη ζωή και την ευαίσθητη ύπαρξη τον καλλιτέχνη». Το απο-τέλεσμα είναι επίλεκτη, μελετημένη, συστηματική και αφαιρετική εργασία που προσδίδει ποιότητα και ευαισθησία που αγγί-ζει την Ψυχή. Διάλογος με την Επιφάνεια του καμβιά. Η έκθεση θα παραμεί-νει ανοικτή μέχρι τις 18 Οκτωβρίου 2025. **Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία.**

ΕΚΘΕΣΗ

«On the Island of Circe»

Η γκαλερί Stand In Line παρουσιάζει την ατο-μική έκθεση του Κύπριου εικαστικού, Κων-σταντίνου Κυρτή, με τίτλο «On the Island of Circe». Στη νέα του συλλογή έργων, ο Κων-σταντίνος Κυρτής αντλεί έμπνευση από την Αϊαία της Κίρκης, ένα νησί του οποίου το ίδιο το «όνομα διαμορφώνεται από την επανάλη-ψη, που παράγεται από την κυκλική άνοδο και πτώση της γλώσσας στο στόμα. Ο Κωνστα-ντίνος Κυρτής γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1974. Σπούδασε Ζωγραφική, Σχέδιο και Γλυ-πτική στο Laguna College of Art and Design (LCAD) στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Έργα του

βρίσκονται στις μόνιμες συλλογές του Museu Europeu d'Art Modern (MEAM) στη Βαρκε-λώνη, στο Μουσείο του Βελγικού Ομοσπον-διακού Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες, στην Κρατική Πινακοθήκη Σύγχρονης Τέχνης στη Λευκωσία, στη Συλλογή Τέχνης της Κεντρι-κής Τράπεζας της Κύπρου, στο Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου και σε πολλές ιδιωτικές συλλογές. Εγκαίνια: Παρασκευή, 17 Οκτωβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Διάρκεια έως 7 Νοεμβρίου. Stand In Line, Μετοχίου 26Α, Άγιος Ανδρέας, Λευκωσία. **Πληροφορίες standinlineartspace@gmail.com**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

10 χρόνια Art Seen

Η Art Seen γιορτάζει μία Δεκαετία Δημιουργίας με την έκθεση DECENNIAL: A Creative Legacy, σε επιμέλεια Μαρίας Στάθη. Η έκ-θεση παρουσιάζει νέα έργα από μια δυναμική ομάδα καλλιτεχνών που έχουν πραγματοποιήσει ατομικές εκθέσεις στην Art Seen και που έχουν συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση της πορείας της. Η έκθεση υιοθετεί μια αρχειακή προσέγγιση, τόσο σε επίπεδο επιμελητικής σύλληψης όσο και εγκατάστασης, ανατρέχοντας σε όλες τις ατομικές εκθέσεις που φιλοξενήθηκαν στην Art Seen την τελευταία δεκαετία. Παράλληλα, αναδεικνύει τους συμμετέχοντες καλλιτέχνες, την πρακτική τους και την πορεία της δουλειάς τους, υπογραμμίζοντας τον ρόλο της Art Seen ως ένας ανοιχτός χώρος διαλόγου, πειραματισμού και έρευνας – μια πλατφόρμα που καλ-λιεργεί τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία. Γκαλερί Art Seen, Λεωφ. Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, 66Β, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22006624 | info@art-seen.org, www.art-seen.org**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ποια Ευρώπη;» του Μιχ. Παπαδόπουλου

Το θέατρο Αντίλογος επιστρέφει στο σανίδι με μια σύμπραξη με τη θεατρι-κή ομάδα Σόλο για τρεις παρουσιάζο-ντας το έργο του Μιχάλη Παπαδόπου-λου, «Ποια Ευρώπη», σε σκηνοθεσία Νεοκλή Νεοκλέους. Με αφορμή την ασταθή και σκοτεινή εποχή από ποτέ, στην οποία ζούμε, που γεννά ερω-τήματα για το τι σημαίνει ουσιαστική κοινωνική πρόοδος, εξέλιξη, ελευθε-ρία ισότητα και αποδοχή, το θέατρο Αντίλογος, στρέφεται στην δύναμη της τέχνης και του θεάτρου. Με αυ-τή ακριβώς την αφορμή έρχεται και το πρωτότυπο θεατρικό κείμενο του

Μιχάλη Παπαδόπουλου «Ποια Ευ-ρώπη» που εξελίσσεται στο σήμερα. Το «Ποια Ευρώπη» πραγματεύεται τα μεγάλα αδιέξοδα του σύγχρονου Ευρωπαίου πολίτη. Η παράσταση θα τύχει υπερπληθισμού και απόδοσης στη νοηματική γλώσσα με στόχο να είναι προσβάσιμη σε άτομα με ακου-στική αναπηρία, ενώ σε συνεργασία με τη Σχολή Τυφλών εξασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση ατόμων με οπτι-κή αναπηρία. Παιζουν Χάρης Κκολός, Μέλανη Στέλιου, Φώτης Φωτίου, Χρι-στίνα Χριστόφια. Πρώτη παράσταση 17 Οκτωβρίου, ώρα 8:00 μ.μ.,Θέατρο

Μασκαρίνι, Λατσιά, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Πρεμιέρα 18 Οκτωβρίου,ώρα 8:00 μ.μ., Θέατρο Μασκαρίνι, Λατσιά. Παραστάσεις: κά-θε Σάββατο στις 8:00 μ.μ. και Κυρια-κή στις 7:00 μ.μ., Θέατρο Μασκαρίνι, Αθαλάσσης 4, Λατσιά. **Πληροφορίες, κρατήσεις τηλέφωνο 99251331. Εισι-τήρια: Soldout tickets**

ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Η φρίκη στα social media θα είναι παντοτινή

Πώς προχωράς όταν κουβαλάς στην τσέπη σου έναν πόλεμο σε υψηλή ευκρίνεια; Πώς σταματά-ει το μίσος και πώς καταλαγιά-ζουν τα πάθη όταν εικόνες και βίντεο με διαμελισμένα πτώμα-τα και ισοπεδωμένες πόλεις θα διατηρούνται αποθηκευμένες αιωνίως στους σέρβερ μιας πλατ-φόρμας; Ερωτήματα με αφορμή τις διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό του ανηλεούς πολέ-μου μεταξύ Ισραήλ - Παλαιστι-νvs. Στον παλιό κόσμο ειρήνη σήμαινε υπογραφή μιας συνθή-κης· σήμαινε μνήμες, τραγούδια και βιβλία ιστορίας. Αλλά και βλέμμα στο μέλλον. Οι άνθρω-ποι ήθελαν να προχωρήσουν. Στον κόσμο των social media όλα συνυπάρχουν σε ένα αέναο παρόν. Οι γάτες του Αν Νικόλα ξεπάστρεψαν τα φίδια αλλά στο τέλος καθήκανε. Δεν άντεξαν τό-σο φαρμάκι, όπως έγραψε στο αριστούργημά του ο Σεφέρης. Τι γίνεται όμως όταν το μόνο που

Τον περασμένο Μάρτιο, η επιστή-μων Τζέιν Γκούνταλ έδωσε μια συ-νέντευξη στο Netflix υπό την προ-πόθεση να μεταδοθεί μετά τον θάνατό της.

επιβιώνει είναι το δηλητήριο;

Είτε φανατικοί αναγνώστες, ευκαι-ριακοί ή απλώς ινφλουένσερ, όλοι είχαν κάτι να πουν για το Νομπέλ Λογοτεχνίας. Δεκτό. Όλοι είχαν κάτι να πουν και να θυμηθούν για το Επί Λέξει που έκλεισε ορι-στικά την εβδομάδα που πέρασε. Δεκτό. Όλοι είχαν κάτι να πουν για τον Πολύχρωμο Πλανήτη που οδεύει επίσης για κλείσιμο. Δε-κτό. Μήπως αντί απλώς να λέμε και να θυμόμαστε αυτό το κάτι, να αγοράζαμε και κανένα βιβλίο παραπάνω; Δεκτό;

Τι σχέση έχουν ο Γιώργος Κων-σταντίνου και ο Κώστας Πρέκας; Η Ξένια Καλογεροπούλου με τη Μαρία Ιωαννίδου; Για το (διεθνές) Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεο-σσαλονίκης φαίνεται πως έχουν πολλά κοινά και γι' αυτό το 66ο ΦΚΘ οργανώνει σε συνεργασία με τη Finos Film μια τιμητική βρα-διά με 36 ηθοποιούς που –αντι-

γράφω– «πρωταγωνίστησαν σε μερικές από τις πιο καθοριστικές στιγμές του ελληνικού σινεμά της δεκαετίας του 1960». Ανάμεσά τους οι Βασίλης Καίλας, Σωτήρης Τζεβελέκος, Γιώργος Πάντζας και πολλοί πολλοί άλλοι. «Ενα δυνα-τό και πολυαναμενόμενο reunion που πιστεύουμε ότι θα γράψει ιστορία!». Για το τελευταίο δεν υπάρχει αμφιβολία.

Ενιωσα αμχανία βλέποντας τη νέα εκπομπή του Netflix «Famous last words» με συνεντεύξεις δια-σώμων που συναινούν ότι η προ-βολή της συνέντευξής τους θα γίνει «μετά». Μετά θάνατον. Τι-ποτα δεν μένει πια ιδιωτικό, ούτε καν τα τελευταία λόγια. Η Τζέιν Γκούνταλ έκανε «ποδαρικό» στο νέο σόου και μόνο να αναρωτιέ-ται μπορεί κανείς ποιος θα μπο-ρούσε να είναι ο επόμενος. Ίσως είναι η μοναδική εκπομπή στον κόσμο που δεν θα ήθελες να έρ-θει η σειρά σου.

Οι γάτες του Αν Νι-κόλα ξεπάστρεψαν τα φίδια αλλά στο τέ-λος καθήκανε. Δεν άντεξαν τόσο φαρ-μάκι, όπως έγραψε στο αριστούργημά του ο Σεφέρης. Τι γίνεται όμως όταν το μόνο που επιβιώνει είναι το δηλητήριο;

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«Κράτα την ψυ-χή σου στο χέρι και περπάτα»

«Το ισχυρότερο όπλο μας είναι ότι δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε». Η 24χρονη Παλαιστίνη φωτορεπόρ-τερ Φάτμα Χασόνα, με ένα πλατύ, φωτεινό, αλπομόνητο χαμόγελο, φο-ρώντας χιτζάμπ, απευθύνεται, μέσω βιντεοκλήσης, στην Ιρανή σκηνοθέ-τιδα Σεπιντέ Φαρσί. Είναι Απρίλιος του 2024 και η αρχή μιας ψηφιακής επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο γυ-ναίκες –που θα μπορούσαν να είναι κόρη και μάνα, εξάλλου η Σεπιντέ λέει στη Φάτμα ότι έχει μια κόρη στην ηλικία της– η οποία θα κρα-τήσει σχεδόν ένα χρόνο, ακριβώς. Γιατί 16 Απριλίου του 2025 η Φάτμα (Φάτεμ για τους φίλους της) με έξι μέλη της οικογένειάς της σκοτώθη-καν στον ύπνο τους από ισραηλινή επίθεση. Η μία γυναίκα αποκλει-σμένη στη Γάζα, η άλλη αυτοεξόρι-στη, λόγω του καθεστώτος στη χώ-ρα της, στη Γαλλία, όπου ζει εδώ και πολλά χρόνια. Η ηρωική απελευσί-α της μιας και η επαγγελματική ευαι-σθησία της άλλης τις έφεραν «κο-ντά» για ένα χρόνο. Όσο παράδοξο κι αν είναι αυτό το «κοντά», μιας και η ασφάλεια μιας ευρωπαϊκής πρω-τεύουσας και η κανονικότητα μιας ζωής με ταξίδια και υποχρεώσεις δεν έχει τίποτα κοινό με μια λωρίδα γης γεμάτη ερείπια, νεκρούς, βοήθεια που δεν φτάνει ποτέ, μυρωδιά από χημικά, ήχους (διαρκώς) από drones και πολεμικά αεροπλάνα, γεύση –τη νιώθεις ως θεατής– από σκόνη και μπάζα· δεκάδες χιλιόμετρα με μπά-ζα και καταστροφή.

Το ντοκιμαντέρ «Κράτα την ψυχή σου στο χέρι και περπάτα», που προβλήθηκε στις «Νύχτες Πρε-μιέρας» και θα βγει στις αίθουσες στις 13 Νοεμβρίου (μα τι θόδνες των κινητών, η επικοινωνία είναι πολύ δύσκολη και εμποδισμένη από την κακή σύνδεση, τα αγγλικά της Φά-τεμ είναι περιορισμένα, αλλά δεν χρειάζονται πολλές λέξεις για να συντεθεί ο εφιάλτης. Εξάλλου, εκτός από τις φωτογραφίες που τραβήει η ίδια, και μόνο ένα τράβελινγκ στον δρόμο προς το σπίτι της (,), κάνει και τη δική μας ανάσα βαριά και δύσκο-λη. Η ατμόσφαιρα που εισβάλλει δεν περιγράφεται ως πόλεμος ή εγκλω-βισμός με τα μέτρα που ξέρουμε. Το κορίτσι αυτό έχει μια αισιοδοξία και ένα χαμόγελο που ταραίζει και φό-ρα, που αντλεί από την αίσθηση της αποστολής.

Πρέπει να καταγράψει αυτό που συμβαίνει. Την ακούμε να λέει ότι 9 μήνες επικοινωνίας με τη σκη-νοθέτιδα, μέτρησε μία φορά που έφαγε ένα κοτόπουλο και άλλη μία σοκολάτα. Mas δείχνει ένα σακου-λάκι τοιτς ως γεύμα της ημέρας, ένα μικρό μπουλ με τρεις πιρουνιές «νονντς», τα ονομάζει, που της ετοι-μασε ένας φίλος της. Την παρακο-λουθούμε σιγά σιγά να αδυνατίζει, να χάνει το χρώμα της (όχι το χαμό-γελό της), να αλλάξει το βλέμμα της, να εκμυστηρεύεται, προς το τέλος, ότι έχει κατάθλιψη που χειροτερεύει, ένα διαρκή πονοκέφαλο, μένει ολο-ένα και πιο σιωπηλή, ακίνητη, αδύ-ναμη να αντιδράσει. «Εσύ, είσαι στη θάλασσα;» ρωτάει τη σκηνοθέτιδα. Χωρίς ήλλη ή ψόγο. Το γατάκι της Σεπιντέ Φαρσί κάνει αβλαβείς διε-λεύσεις πίσω από το κινητό, ψυχία και τάξη, λουσμένη σε ένα διαυγές φως, κυριαρχεί στο όμορφο διαμέρι-μά της. Απαντά ότι τη βλέπει από το παράθυρό της. «Κάνε μια ευχή», την παροτρύνει η σκηνοθέτις. «Τι θα ήθελες;». «Να βρεθώ σε ένα normal place, στη φύση, να αναπνεύσω κα-θαρό αέρα. Να πάω σε έναν τόπο δι-ασκέδασης, οπουδήποτε»...

Ταινίες που γίνονται αφορμή για διάλογο

Το 15ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου υποδέχεται το κοινό με ενδιαφέρουσες προβολές στο Θέατρο Ριάλτο

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το 15ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου (11 έως τις 17 Οκτωβρίου) ξεκίνησε και οι καλλιτεχνικοί διευθυντές του Καίτη Παπαδήμα και Διομήδης Κουφτερός μιλούν στην «Κ» για τις παράλληλες δράσεις, τις ειδικές προβολές και τα ενδιαφέροντα προγράμματα που προσφέρονται, όπως το Cinematherapy, που συνδυάζει τον κινηματογράφο και την ψυχοθεραπεία που ωθεί το κοινό να σκεφτεί την ταινία ψυχαναλυτικά, και συνεχίζει για δεύτερη χρονιά, το Shoot'n'Run 2025 για τους φοιτητές, και είναι ένα challenge δημιουργίας ταινίας μικρού μήκους σε 2 μέρες, και το Shorts for Kids, ένα σύντομο αλλά προσεγμένο πρόγραμμα πέντε ταινιών, συνολικής διάρκειας περίπου 40 λεπτών, που απευθύνεται σε μικρότερα παιδιά. Ο Διομήδης και η Καίτη παραλαμβάνουν τα νβία ενός εδραιωμένου φεστιβάλ από τον Ιωακείμ Μυλωνά και την Αλεξία Ρότερ, και στόχος των δύο νέων καλλιτεχνικών διευθυντών όπως λένε είναι να εξελιχθεί το φεστιβάλ σε ένα hub της περιοχής μας, «γι' αυτό και ήδη γίνονται ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, εργαζόμαστε συστηματικά για να αναπτύξουμε ακόμη περισσότερο το τοπικό μας κοινό.

και η Αλεξία Ρότερ... Φαντάζομαι έχετε μακροπρόθεσμα πλάνα;

—Φυσικά. Άλλωστε, μόνο σε βάθος χρόνου μπορούν να γίνουν ουσιαστικές αλλαγές και βελτιώσεις και να διαμορφωθεί μια σαφής καλλιτεχνική κατεύθυνση. Το φεστιβάλ είναι ήδη εδραιωμένο στον ευρωπαϊκό χώρο και έχει ένα πιστό κυπριακό κοινό. Στόχος μας είναι να εξελιχθεί σε ένα hub της περιοχής μας, γι' αυτό και

«Οι ειδικές προβολές είναι προγράμματα προσεκτικά σχεδιασμένα, με σαφή στόχο και θεματολογία, που πιστεύουμε πως θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον του κοινού».

ήδη γίνονται ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, εργαζόμαστε συστηματικά για να αναπτύξουμε ακόμη περισσότερο το τοπικό μας κοινό.

—Πείτε μας κάτι περισσότερο για το Cinematherapy by E.K.K.O.M.E.A. Τι είναι και τι θα περιλαμβάνει;

—Το Cinematherapy είναι μια δράση που έκδοση του ξεκίνησε στην περσινή φεστιβάλ και, λόγω της θερμής ανταπόκρισης του κοινού και της ενεργής συμμετοχής του στη διαδικασία, αποφασίσαμε να τη συνεχίσουμε. Είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα

Οι καλλιτεχνικοί διευθυντές του 15ου Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου, Καίτη Παπαδήμα και Διομήδης Κουφτερός, πιστεύουν πως είναι πιο σημαντικό από ποτέ να δώσουμε στα παιδιά ευκαιρίες να ζήσουν τη μαγεία του κινηματογράφου στη μεγάλη οθόνη.

της Ντενίζ Νικολάκου, συνθετικής ψυχοθεραπεύτριας, που συνδυάζει τον κινηματογράφο και την ψυχοθεραπεία που ωθεί το κοινό να σκεφτεί την ταινία ψυχαναλυτικά. Φέτος, θα προβληθεί η βραβευμένη ταινία μικρού μήκους «Τσικτιγκλον: Η Νεράιδα και το Παλικάρι» του Μάριου Μεττή, ενώ θα ακολουθήσει συζήτηση με τον σκηνοθέτη, τον πρωταγωνιστή Μάριο Ιωάννου

(μέσω βιντεοκλήσης) και τη συντονίστρια Ντενίζ Νικολάκου. Σκοπός του cinematherapy είναι η αναγνώριση και επεξεργασία συναισθημάτων, η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και η προσωπική εξέλιξη μέσα από την ταύτιση με τους χαρακτήρες και των ιστοριών τους. Ταυτόχρονα, ανοίγει έναν όμορφο και ειλικρινή διάλογο γύρω από δύσκολα, αλλά ουσιαστικά θέματα.

—Shoot'n'Run 2025... Εμπλέκετε δημιουργικά και τους φοιτητές. Τα αποτελέσματα αυτής της δράσης πού θα τα δούμε και πώς θα αξιοποιηθούν;

—Η συμμετοχή των φοιτητών και γενικώς των νέων είναι απαραίτητη για την εξέλιξη ενός φεστιβάλ. Φέτος επαναφέρουμε μια δράση που έχει ξαναγίνει στο παρελθόν, σε συνεργασία με την Σχολή Καλών & Εφαρμοσμένων Τεχνών του ΤΕΠΑΚ, ένα challenge δημιουργίας ταινίας μικρού μήκους σε 2 μέρες. Τα αποτελέσματα θα τα δούμε την Τετάρτη 15 Οκτωβρίου στις 6:00 μ.μ. επί της σκηνής του Ριάλτο, ενώ τη νικήτρια ταινία θα τη δούμε στην τελετή λήξης. Ελπίζουμε αυτή η πρωτοβουλία να εμπνεύσει νέους δημιουργούς να πειραματιστούν και να βρουν τη φωνή τους μέσα από τον κινηματογράφο, καθώς και να εμπλακούν πιο ενεργά στα κινηματογραφικά δρώμενα του τόπου.

—Αισιοδοείτε ότι μπορούμε να δημιουργήσουμε τους αυριανούς θεατές, εξ ου και Shorts for Kids. Τι θα περιλαμβάνει το πρόγραμμα αυτό; Οι δημιουργοί αφουγκράζονται την αισθητική των παιδιών και τι ζητούν;

—Πιστεύουμε πως είναι πιο σημαντικό από ποτέ, στην εποχή του «fast-food» περιεχομένου και των μικρών οθονών, να δώσουμε στα παιδιά ευκαιρίες να ζήσουν τη μαγεία του κινηματογράφου στη μεγάλη οθόνη. Το Shorts for Kids είναι κάτι που γίνεται πρώτη φορά στο φεστιβάλ μας και θεωρούμε πως έχει

πολύ μεγάλο περιθώριο εξέλιξης. Πρόκειται για ένα σύντομο αλλά προσεγμένο πρόγραμμα πέντε ταινιών, συνολικής διάρκειας περίπου 40 λεπτών, που απευθύνεται σε μικρότερα παιδιά. Οι ταινίες προέρχονται από διάφορες χώρες του κόσμου, κάποιες πιο διασκεδαστικές και παικνιδιάρικές, άλλες με ένα πιο ήπιο κοινωνικό μήνυμα. Όλες ανήκουν στην τέχνη του animation και προσφέρουν διαφορετικές αισθητικές και αφηγηματικές προσεγγίσεις.

—Πολλές και ενδιαφέρουσες και οι ειδικές προβολές, αντέχει το φεστιβάλ όλες αυτές τις δράσεις;

—Θα φανεί στην πράξη (γέλια)! Οι ειδικές προβολές είναι προγράμματα προσεκτικά σχεδιασμένα, με σαφή στόχο και θεματολογία, που πιστεύουμε πως θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον του κοινού. Εξάλλου, αυτό είναι και η ουσία ενός φεστιβάλ, ένα πλαίσιο όπου μπορείς να δεις πράγματα που δύσκολα θα συναντούσες αλλού, συγκεντρωμένα και επιμελημένα χρονικά και χωρικά με τρόπο που δημιουργεί έναν διάλογο.

Πληροφορίες: 15ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΑΙΝΙΩΝ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ ΚΥΠΡΟΥ, 11 έως τις 17 Οκτωβρίου, Θέατρο Ριάλτο, Λεμεσός. Επικοινωνία: τηλ. 77777745, FB: @Int'l Short Film Festival of Cyprus, Instagram: isffc_filmfestival, www.isffc.com.cy | www.rialto.com.cy

2025

τόλμισαν για καλό σκοπό

ΘΕΑΤΡΟ

Λέξη

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Χριστίνα Κωνσταντίνου

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ
Γιώργος Τσιάκκας

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ:
Έλενα Ευσταθίου
Χριστίνα Παυλίδου
Μαρίνος
Χατζηβασιλείου
Κύνθια Παυλίδου
Έλενα Σιδερά
Μαρίνα Βρόντη
Σταυριάνα Καδή
Βασίλης Χαραλάμπους

μαζί σας από

03.10.25

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΑΤΣΙΩΝ

τακτικές παραστάσεις
Παρασκευή - Σάββατο - Κυριακή

και σε όλες τις πόλεις

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΟΙ ΦΟΥΡΝΟΙ

ΖΩΡΠΑΣ

ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Sold Out

TICKETS

CALENDAR GIRLS - Stage version © Tim Firth 2009 based on the Miramax Film, screenplay by Juliette Towhidi and Tim Firth. CALENDAR GIRLS was first presented by David Pugh Ltd at Chichester Festival Theatre on 5th September 2008. CALENDAR GIRLS transferred to the Noel Coward Theatre, London on 4th April 2009. Buena Vista Theatrical Group Credit "Based on the Miramax motion picture by Juliette Towhidi & Tim Firth"

Ο υφιστάμενος ναός της Παναγίας Κανακαριάς (12ος αιώνας) στο χωριό Λυθράγκωμη της επαρχίας Αμμοχώστου είναι κτισμένος πάνω στα ερείπια μιας σειράς παλαιότερων ναών, αρχικά μιας παλαιохριστιανικής ξυλόστεγης βασιλικής του 5ου και ενός ναού του 8ου αιώνα.

Εκτεταμένες συντηρήσεις και στερεωτικές εργασίες στον ναό και στα κτήρια της μονής της Παναγίας Κανακαριάς έγιναν το 2025 από την Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά.

Του δρος **ΑΝΔΡΕΑ ΦΟΥΛΙΑ**

Ο υφιστάμενος ναός της Παναγίας Κανακαριάς (12ος αιώνας) στο χωριό Λυθράγκωμη είναι κτισμένος πάνω στα ερείπια μιας σειράς παλαιότερων ναών, αρχικά μιας παλαιохριστιανικής ξυλόστεγης βασιλικής του 5ου και ενός ναού του 8ου αιώνα. Κατά τον 12ο αιώνα σε μια άλλη ανακατασκευή ο ναός μετατράπηκε σε καμαροσκεπαστη βασιλική με τρούλλο. Η αρχική βασιλική ήταν τρίκλιτη, με δύο κιονοστοιχίες που αποτελούνταν από έξι λίθινους κίονες η καθεμιά, ενώ έφερε νάρθηκα στα δυτικά. Η σημερινή κεντρική αψίδα, η οποία ανήκει στην παλαιохριστιανική φάση του 5ου αιώνα ενσωματώθηκε στον μεταγενέστερο μεσοβυζαντινό ναό. Μέχρι και το 1920 υπήρχε σύνθρονο στην αψίδα αποτελούμενο από τρεις ευθύγραμμες βαθμιδές και στο κέντρο του επισκοπικός θρόνος. Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας υπήρχε αποσπασματικό και αποτοιχισμένο σήμερα προεικονομαχικό ψηφιδωτό (πρώτο τρίτο 6ου αι.)

Διάφορες επεμβάσεις έγιναν το 1920, τις δεκαετίες του 1940 και του 1950. Σύμφωνα με τον Αρχιμανδρίτη Κυπριανό και τη «Χρονολογική Ιστορία» του (1788) το μοναστήρι υπάγεται στην Αρχιεπισκοπή Κύπρου κατά την Οθωμανική περίοδο.

με την ένθρονη Βρεφοκρατούσα εντός ιριδίζουσας δόξας, και τους σεβίζοντες Αγγέλους δίπλα σε φοινικόδενδρα (από τις πρώτες και σημαντικότερες γραπτές αναφορές που γίνονται για τον ναό και το αποσπασματικό ψηφιδωτό είναι αυτή του Ρώσου ερευνητή Jakov Smirnov το 1897). Η τοποθέτηση της Βρεφοκρατούσας εντός μάντορας, δηλαδή φωτεινής δόξας, εμπεριέχει θεολογικά νοήματα τα οποία σχετίζονται με την υπεράσπιση των ορθόδοξων θέσεων της τότε εποχής, γύρω από την θεανθρώπινη φύση του Χριστού και τη θέση της Παναγίας ως Θεοτόκου στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας. Στην άκτυπα του τόξου υπήρχε σειρά με 13 ψηφιδωτά μετάλλια με τις μορφές των αποστόλων. Στο κεντρικό μετάλλιο που είχε καταστραφεί από παλιά σε άγνωστο χρόνο θα πρέπει να υπήρχε είτε σταυρός είτε μετάλλιο με τη μορφή του Χριστού. Παρόμοιες ζώνες με ψηφιδωτά μετάλλια με τις μορφές των αποστόλων υπάρχει στη μονή του Σινά και στον ναό του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα της Ιταλίας. Το ψηφιδωτό ως γνωστόν αποτοχίστηκε από αρχαιοκάπηλους γύρω στο 1979 και πωλήθηκε στο εξωτερικό. Μετά από νομικές διαδικασίες στις Ηνωμένες Πολιτείες, επέστρεψαν στην Κύπρο ορισμένα τμήματα του ψηφιδωτού, που εκτίθενται σήμερα στο Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ΄. Το τελευταίο κομμάτι

που επέστρεψε το 2018 ήταν το μετάλλιο με τη μορφή του αποστόλου Ανδρέα, το οποίο εντοπίστηκε στο εξωτερικό το 2014 από την ιστορικό τέχνης Μαρία Παφίτη. Η πρώτη βασιλική καταστράφηκε στα μέσα του 7ου αι. και στη θέση της οικοδομήθηκε, περίπου στις ίδιες διαστάσεις με την παλιά, γύρω στο 700 άλλη τρίκλιτη (19 μ. X 11,90 μ. με τον μεταγενέστερο νάρθηκα, χωρίς τις αψίδες), όπου οι κίονες αντικαταστάθηκαν με πεσσούς. Σύμφωνα με τους A.H.S. Megaw και E.J.W. Hawkins (δες «The Church of the Panagia Kanakaria at Lythrankomi in Cyprus. Its Mosaics and Frescoes»), η βασιλική του 8ου αι. ήταν πάλι ξυλόστεγη με κτιστό ορθογώνιο πύργο πάνω από το ιερό βήμα. Θεωρούν επίσης ότι κατά τον 12ο αι., σε άλλη ανακαίνιση, οικοδομήθηκαν οι υφιστάμενες καμάρες που καλύπτουν τα πλαϊνά κλίτη και ενισχύθηκαν οι πεσσοί. Από την άλλη ο S. Curcic, (δες Middle Byzantine Architecture on Cyprus: Provincial or Regional?), συμφωνεί ότι η βασιλική ανακατασκευάστηκε γύρω στο 700 και ότι οι κίονες αντικαταστάθηκαν από πεσσούς, αλλά όμως θεωρεί ότι η βασιλική αυτή ήταν εξ αρχής καμαροσκεπαστη. Την τελευταία υπόθεση θεωρώ ως την πιθανότερη, λόγω των ομοιοτήτων που παρουσιάζονται με τις γειτνιάζουσες καμαροσκεπαστες βασιλικές της Αφέντρικας, της

Πάνω η επιγραφή του 9ου αιώνα και τοιχογραφία με τη Βρεφοκρατούσα Παναγία.

Η ανατολική πλευρά του ναού πριν την συντήρησή του.

Συκάδας και της Κορόβιας.

Ο σημερινός ναός

Ο σημερινός ναός της Παναγίας της Κανακαριάς είναι μια καμαροσκεπής βασιλική, με τρούλλο στο κέντρο του μεσαίου κλίτους και φουρνικό πάνω από το ιερό βήμα, που είναι προσθήκες του 12ου αι. Οι ογκώδεις πεσσοί διατυπώνονται από μικρά ημικυκλικά τόξα, ώστε να επικοινωνούν τα διάφορα μέρη του ναού μεταξύ τους. Οι αρχικές εισόδους του ναού βρίσκονταν στη δυτική πλευρά και αντιστοιχούσαν μια για κάθε κλίτος. Τον 12ο αι. καλύφθηκαν οι αρχικές εισόδους του ναού από τον νάρθηκα που είχε μόνο μια κεντρική είσοδο. Η θύρα που επικοινωνούσε το βόρειο κλίτος με τον νάρθηκα εντοιχίστηκε. Μεταγενέστερες είναι πιθανότατα οι θύρες που υπάρχουν στη βόρεια και στη νότια πλευρά. Τα μικρά μονόλοβα παράθυρα στη νότια πλευρά, ίσως είναι σύγχρονα με την πρώτη ανακατασκευή. Στον δυτικό τοίχο ψηλά υπάρχει σταυρόσχημο παράθυρο. Λόγω των συνεχών ανακαινίσεων είναι δύσκολο να εκφέρει κάποιος οριστική γνώμη για τις διάφορες φάσεις στηρίζομενος στην τοιχοδομία. Το χαμηλότερο μέρος του βόρειου και δυτικού τοίχου φαίνεται να ανήκουν, στην πρώτη ανακατασκευή του 700, αποτε-

Κάτω η Παναγία η Κανακαριά, η τοιχογραφία του 16ου αιώνα στη νότια είσοδο.

λούμενο από μεσαιου μεγέθους ημιπεξεργασμένους πωρόλιθους.

Επιγραφή του 9ου αι.

Στη δυτική πλευρά του ΝΔ πεσσού, σώζεται μια πολύ σημαντική, αλλά μισοκατεστραμμένη επιγραφή, η οποία αναφέρεται στον πατριάρχη Ιεροσολύμων Σολομώντα, που ταυτίζεται με πρόσωπο που έζησε μεταξύ των ετών 860-865. Η επιγραφή αναφέρεται πιθανώς σε κάποια ανακαίνιση του ναού ή πρόκειται για ταφική. Μια άλλη χαρακτηριστική επιγραφή στη δυτική είσοδο που αναγράφει τη χρονολογία 1779 και αναφέρεται στον ηγούμενο Χρύσανθο τεκμηριώνει την επιδιόρθωση του δυτικού τοίχου και τη διαμόρφωση της εισόδου στον νάρθηκα. Την περίοδο αυτή πρέπει να έγιναν και εργασίες επιδιόρθωσης του κεντρικού τρούλλου που είχε πάθει ζημιές το 1750. Διάφορες άλλες επεμβάσεις έγιναν το 1920, τις δεκαετίες του 1940 και του 1950. Σύμφωνα με τον Αρχιμανδρίτη

Ο σημερινός ναός της Παναγίας της Κανακαριάς είναι μια καμαροσκεπής βασιλική, με τρούλλο στο κέντρο του μεσαίου κλίτους και φουρνικό πάνω από το ιερό βήμα, που είναι προσθήκες του 12ου αι.

Κυπριανό και τη «Χρονολογική Ιστορία» του (1788) το μοναστήρι υπάγεται στην Αρχιεπισκοπή Κύπρου κατά την Οθωμανική περίοδο. Μοναχοί στη μονή πρέπει να υπήρχαν μέχρι και τα τέλη του 18ου αιώνα.

Τοιχογραφική του ναού

Στον ναό σώζονται αποσπασματικά τοιχογραφικά σπαράγματα, τα οποία τοποθετούνται χρονολογικά μετά τη δεύτερη οικοδομική φάση του ναού τον 8ο αι., όπως οι τοιχογραφίες με απλά γεωμετρικά σχήματα στα δύο ανατολικά εσωράχια της βόρειας πεσσοστοιχίας. Στη δυτική πλευρά του πεσσού της βόρειας καμάρας σώζεται αποσπασματικά σταυρός, ο οποίος διακοσμείται με πλοχμοειδές κόσμημα στις κεφαίες και έχει ελικοειδείς απολήξεις. Στη δυτική πλευρά του ΝΔ πεσσού δίπλα από την επιγραφή, σώζεται αποσπασματική και εξιτηλη τοιχογραφία με την Παναγία και τον Χριστό, η οποία χρονολογείται κατά την ίδια περίοδο με την επιγραφή, δηλαδή στο δεύτερο μισό του 9ου αιώνα. Εκτεταμένες συντηρήσεις και στερεωτικές εργασίες έγιναν το 2025 από την Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά.

Ο δρ Ανδρέας Φούλιας είναι βυζαντινολόγος και μέλος της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά.

Το καύχημα των κατοίκων της Λυθράγκωμης

«Το να γνωρίζουμε και να φροντίζουμε τα μνημεία μας είναι μια πολύτιμη παρακαταθήκη για το μέλλον του τόπου»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Με τον βυζαντινολόγο δρ Ανδρέα Φούλια κάναμε μία κουβέντα για το σπουδαίο από κάθε άποψη μνημείο της Κανακαριάς, στη Λυθράγκωμη της Αμμοχώστου, με αφορμή την αποπεράτωση των εργασιών συντήρησης του ναού και των μοναστηριακών κτηρίων που τον περιβάλλουν, από τη δι-κοινοτική Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά. Ο δρ Ανδρέας Φούλιας μιλάει για τη σημασία που έχει ο ναός της Παναγίας Κανακαριάς για τη βυζαντινή τέχνη και ιστορία, και όχι μόνο για την Κύπρο. Μιλάει για τις προκλήσεις που αντιμετώπισε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια των εργασιών συντήρησης και εξαιρεί την αгаσπή συνεργασία όλων των εμπλεκομένων, της Τεχνικής Επιτροπής, του Συμβουλευτικού της Σώματος, των ομάδων των μελετητών, αλλά και του εργολάβου και του εργατικού προσωπικού, «όλοι αντιλαμβάνονταν ότι είχαμε να συντηρήσουμε ένα σημα-

Η όμορφη εκκλησία της Κανακαριάς ήταν ο κυρίως ναός της Λυθράγκωμης Αμμοχώστου και το καύχημα των κατοίκων της, αφού ήταν το κέντρο της κοινωνικής ζωής της κοινότητας, πράγμα βέβαια που ισχύει για κάθε χωριό ή πόλη.

Αριστερά το ψηφιδωτό μετάλλιο με τον Απόστολο Ανδρέα, μετά την επιστροφή του στην Κύπρο το 2018. Είναι το τελευταίο κομμάτι που έχει εντοπιστεί και επαναπατρίσσει από το εξωτερικό.

Δεξιά Ο Χριστός όπως ήταν πριν από την αποτοίχισή του.

“
Για τη συντήρηση του μοναστηριακού συγκροτήματος εργάστηκαν και συνεργάστηκαν δεκάδες άνθρωποι από όλη την Κύπρο με αίσθημα ευθύνης, βρίσκοντας λύσεις για τα όποια προβλήματα υπήρχαν.

ντικό μνημείο με ιστορία 1500 χρόνων» λέει. Σημειώνει πως η αποτοίχιση των ψηφιδωτών και ορισμένων τοιχογραφιών του ναού ήταν αναμφίβολα ένα μεγάλο πλήγμα για το ίδιο το μνημείο αλλά και για τον πολιτισμό της Κύπρου: «Δυστυχώς οι καταστροφές αυτές αποτελούν πλέον μέρος της πολυσύνθετης ιστορίας του. Στηριζόμενοι στις παλαιότερες επιστημονικές δημοσιεύσεις, κάποια από αυτά εντοπίστηκαν, ταυτίστηκαν, επανακτήθηκαν και ευτυχώς επαναπατρίστηκαν».

–Γιατί ο ναός της Παναγίας Κανακαριάς είναι τόσο σημαντικός για την Κύπρο και την τέχνη γενικότερα;

–Ο ναός της Παναγίας Κανακαριάς είναι σημαντικός για την Κύπρο αλλά και τη βυζαντινή τέχνη γενικότερα, επειδή είναι ένα μνημείο το οποίο ενσωματώνει αρχιτεκτονικά μέρη από τον 5ο αιώνα και εξής, και ζωγραφικά στοιχεία από τον 6ο αιώνα μέχρι και τον 16ο. Ο σημερινός τρούλλος ναός είναι κυρίως το αποτέλεσμα μιας ανοικοδόμησής του 12ου αιώνα, αφού προηγήθηκε μια ενδιάμεση φάση τον 8ο αιώνα. Αρχικά κτίστηκε εκεί μια παλαιοχριστιανική ξυλόστεγη βασιλική και ακολούθησαν διαδοχικές οικοδομικές φάσεις και επιδιορθώσεις στους μετέπειτα αιώνες. Από τη φάση του 5ου αιώνα σώθηκε η αψίδα στα ανατολικά, όπου το τεταρτοσφαίριό της διακοσμήθηκε με το σημαντικότερο προεικονομαχικό και αποσπασματικό ψηφιδωτό του 6ου αιώνα με την απεικόνιση της ένθρονης Βρεφοκρατούσας Θεοτόκου, τους Αγγέλους και στο εσωράκιο της τα μετάλλια με τις μορφές των αποστόλων. Η τοποθέτηση της Βρεφοκρατούσας μέσα σε αμυγλαδόσχημη φωτεινή δόξα εμπειρείχε θεολογικό νόημα, που ήθελε να τονίσει και να υποστη-

ρίξει το δυοφυστικό δόγμα του Χριστού, αλλά και τον ρόλο της Παναγίας ως Θεοτόκου σε μια εποχή έντονων συζητήσεων και αποφάσεων Οικουμενικών Συνόδων. Αναφέραμε ήδη ότι το ψηφιδωτό αυτό, είναι προεικονομαχικό, δηλαδή είναι από αυτά τα λίγα ζωγραφικά έργα που διασώθηκαν πριν από την έκρηξη της εικονομαχικής κρίσης του 726 που κράτησε μέχρι το 843. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο στην Ιταλία, στο Σινά και στην ανατολική Τουρκία σώζονται αντίστοιχα προεικονομαχικά ψηφιδωτά, τα οποία είναι μεγάλης σημασίας για τον χαρακτήρα της πρώιμης χριστιανικής ζωγραφικής. Από την άλλη, η όμορφη εκκλησία της Κανακαριάς ήταν ο κυρίως ναός της Λυθράγκωμης Αμμοχώστου και το καύχημα των κατοίκων της, αφού ήταν το κέντρο της κοινωνικής ζωής της κοινότητας, πράγμα βέβαια που ισχύει για κάθε χωριό ή πόλη.

–Ποιες ήταν οι δυσκολίες που αντιμετωπίσατε σχετικά με την τεκμηρίωση/συντήρηση του ναού;

–Ο ναός και το μοναστήρι της Παναγίας της Κανακαριάς είχε εκκύσει περιηγητές και ερευνητές από παλιά και έτσι ορισμένοι μας άφησαν κείμενά τους γι’ αυτό. Τρία όμως σημαντικά επιστημονικά συγγράμματα συνέβαλαν στο να το κάνουν γνωστό στη διεθνή επιστημονική κοινότητα, συνεπώς και στην επιστημονική τεκμηρίωση του ναού και των κειμηλίων του: πρώτα το άρθρο του Ρώσου ερευνητή Jakon Smirnov το 1897 και μετά οι μονογραφίες της Marina Sacoroulo, La Theotokos a la mandorle de Lythrankomi, και λίγα χρόνια πριν το σπουδαιότερο πόνημα για το μνημείο, που έγραψαν οι A.H.S. Megaw, E.J.W. Hawkins, The Church of the Panagia

Kanakaria at Lythrankomi in Cyprus. Its Mosaics and Frescoes. Βέβαια, όταν λήφθηκε η απόφαση πριν από τρία χρόνια περίπου από την Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά για συντήρηση/αποκατάσταση του μνημείου, έπρεπε να το ξαναδοούμε, να το μελετήσουμε, να αναγνωρίσουμε τις αρχιτεκτονικές του φάσεις, να αξιολογήσουμε τη στατική του επάρκεια, αλλά και να μετρήσουμε τις ζημιές που άφησε ο χρόνος και η εγκατάλειψη και δυστυχώς η καταστροφική δράση αρχαιοκαπήλων, οι οποίοι αφαίρεσαν γύρω στο 1979 το γνωστό επιτοίχιο ψηφιδωτό και ορισμένες τοιχογραφίες. Για τη συντήρηση του μοναστηριακού συγκροτήματος εργάστηκαν και συνεργάστηκαν δεκάδες άνθρωποι από όλη την Κύπρο με αίσθημα ευθύνης, βρίσκοντας λύσεις για τα όποια προβλήματα υπήρχαν.

–Με αφορμή τις εργασίες συντήρησης της Κανακαριάς συζηθάν στο φως νέα στοιχεία για τον ναό, ποια είναι αυτά; Αλλάζει κάτι στο ιστορικό γινέψο;

–Οι όροι εντολής συντήρησης του ναού και του μοναστηριού της Κανακαριάς ήταν συγκεκριμένοι και δεν περιελάμβαναν οποιουδήποτε είδους αρχαιολογική ανασκαφή. Σε κάθε περίπτωση όμως όταν αναλαμβάνονταν τέτοια μεγάλα έργα συντήρησης, δίδεται η ευκαιρία για μια επανεξέταση των δεδομένων, αρχιτεκτονικών, ζωγραφικών και άλλων. Τα όποια νέα στοιχεία και ευρήματα δεν φαίνεται να αλλάζουν κάτι από τη γενικότερη ιστορία του μνημείου, αλλά σε κάθε περίπτωση θα αξιολογηθούν από τους ειδικούς και θα δημοσιευτούν σε εύθετο χρόνο.

–Ο ναός δυστυχώς βεβηλώθηκε μετά το 1974, τα ψηφιδωτά

και οι τοιχογραφίες του αποκολλήθηκαν, αυτό δυσκόλεψε την επανάγνωση του μνημείου; Πόσο σημαντικές είναι για την κατανόηση της βυζαντινής τέχνης;

–Η αποτοίχιση των ψηφιδωτών και ορισμένων τοιχογραφιών του ναού ήταν αναμφίβολα ένα μεγάλο πλήγμα για το ίδιο το μνημείο αλλά και για τον πολιτισμό της Κύπρου. Δυστυχώς οι καταστροφές αυτές αποτελούν πλέον μέρος της πολυσύνθετης ιστορίας του. Στηριζόμενοι στις παλαιότερες επιστημονικές δημοσιεύσεις, κάποια από αυτά εντοπίστηκαν, ταυτίστηκαν, επανακτήθηκαν και ευτυχώς επαναπατρίστηκαν. Πέρα από τη συναισθηματική φόρτιση που υπάρχει όταν συντηρείς ένα τέτοιο μνημείο, τα δεδομένα αυτά τα λαμβάνεις υπόψη σου σε σχέση με τις επεμβάσεις που γίνονται. Ελπίζουμε όλοι ότι κάποια μέρα θα μπορέσουν να επαναποθετηθούν τα ψηφιδωτά και οι τοιχογραφίες που αποτοίχιστηκαν στην αρχική τους θέση. Γι’ αυτόν ακριβώς τον λόγο είναι πολύ σημαντικό ακόμη και σήμερα να γίνονται επιστημονικές τεκμηριώσεις των κειμηλίων όλων των ναών.

–Ποιες ήταν οι προκλήσεις που έπρεπε να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια των εργασιών αποκατάστασης από την Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά;

–Οι προκλήσεις ήταν πολλές και η δουλειά που χρειάστηκε να γίνει πολυσύνθετη και συλλογική. Η συντήρηση ενός μεγάλου μνημείου, με πολλές αρχιτεκτονικές φάσεις, ζωγραφικά διαφόρων εποχών και προβλήματα εγκατάλειψης δεκαετιών είναι πάντα μια μεγάλη πρόκληση, που προνοεί αρκετές ώρες δουλειάς από όλους, συντονισμό εργασιών και οικονομικό κόστος βέβαια. Το

σημαντικότερο πρόβλημα που είχαμε να διαχειριστούμε ήταν ο σεβασμός της ιστορίας και της αυθεντικότητας του μνημείου, ώστε οι επόμενες γενιές να παραλάβουν από εμάς ένα ναό που θα καθοδηγεί σωστά τον πιστό, τον θεατή και τον ειδικό, χωρίς να τον παραπλανεί με αυθαίρετες και μη αναστρέψιμες επεμβάσεις. Ακόμα λάβαμε υπόψη μας και τον εξωτερικό περιβάλλοντα χώρο, αφαιρώντας μεγάλα διακοσμητικά δένδρα που φυτεύτηκαν αυθαίρετα δημιουργώντας πραγματικό κίνδυνο οι ρίζες τους να κατέστρεφαν τυχόν θεμέλια και αρχαιότητες από την παλαιοχριστιανική βασιλική που βρίσκονταν καλυμμένα από το έδαφος. Έγιναν επίσης στερεωτικές εργασίες σε πρόσκτισμα του ναού που βρισκόταν στη βορειοδυτική πλευρά.

–Ακολουθείτε διεθνείς πρακτικές συντήρησης και αποκατάστασης, και συνεργάζεστε πολλοί για κάθε έργο...

–Οι εργασίες της Τεχνικής Επιτροπής ακολουθούν πάντοτε τις διεθνείς επιστημονικές πρακτικές συντήρησης και αποκατάστασης αρχαίων μνημείων, έτσι ώστε αυτό να διατηρεί την αρχική του υπόσταση και τα αυθεντικά του στοιχεία. Ασφαλώς σε κάθε περίπτωση δεν διαφεύγουν της προσοχής μας τα κοινωνικά δεδομένα κάθε μνημείου, αλλά και ότι τα θέματα συντήρησης και αποκατάστασης επιδέχονται πολλών διαφορετικών ερμηνειών και αποκλινουσών απόψεων. Σεβαστές βέβαια οι διαφορετικές απόψεις, αλλά θεωρώ ότι η διεπιστημονική ομάδα της Τεχνικής Επιτροπής μπορεί να υποστηρίξει με σοβαρά επιχειρήματα τις όποιες αποφάσεις της. Πέρα όμως από αυτές τις γενικές θεωρητικές αρχές θα πρέπει να πω ότι το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπί-

σαμε ήταν η διαβρωτική δράση της υγρασίας και των ομβρίων υδάτων, που σε ορισμένες περιπτώσεις εισέρχονταν στον ναό και ειδικά στην ανατολική πλευρά, όπου προκάλεσαν ζημιές. Η υγρασία προκαλεί σταδιακά αποσάθρωση και καταστροφή όχι μόνο της τοικοποιίας αλλά και των όποιων τοιχογραφιών επηρεάζονται από αυτήν. Τα θέματα αυτά βέβαια αντιμετωπίστηκαν ριζικά και όλες οι τοιχογραφίες στερεώθηκαν και συντηρήθηκαν με επιτυχία. Θα πρέπει εδώ να εξάρω την αгаσπή συνεργασία όλων των εμπλεκομένων, της Τεχνικής Επιτροπής, του Συμβουλευτικού της Σώματος, των ομάδων των μελετητών, αλλά και του εργολάβου και του εργατικού προσωπικού, οι οποίοι αντιλαμβάνονταν ότι είχαμε να συντηρήσουμε ένα σημαντικό μνημείο με ιστορία 1500 χρόνων.

–Ποια άλλα μνημεία της Κύπρου είναι αυτής της σπουδαιότητας;

–Η Κύπρος παρά το μικρό

“
Όλα τα μνημεία, ο κάθε ναός, το κάθε τέμενος είναι μοναδικά και το καθένα έχει τη δική του σπουδαιότητα και μοναδικότητα, συνθέτοντας όλα μαζί το ιστορικό και μνημειακό μωσαϊκό του νησιού.

της μέγεθος έχει μεγάλη ιστορία, πολλά και σημαντικά μνημεία. Η βραβευμένη με βραβείο Europa Nostra, Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά είναι περήφανη για το έργο που έχει επιτελέσει μέχρι σήμερα, αφού 200 μνημεία σε όλη την Κύπρο συντηρήθηκαν και αποκαταστάθηκαν, ενώ ορισμένα διασώθηκαν από βέβαιο αφανισμό. Η Επιτροπή βρίσκεται τώρα στη διαδικασία συντήρησης σπουδαίων μνημείων, όπως είναι ο εμβληματικός ναός του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων στη μεσαιωνική Αμμόχωστο, ο Άγιος Προκόπιος στη Σύγκραση, ο Άγιος Γεώργιος του Παράγγου στο Βαρώσι, η Παναγία Αψινθιώτισσα στο Σιχαρί, τα τεμένη στο Κοιλάνι και στον Άγιο Θωμά στη Λεμεσό κ.ά. Όλα τα μνημεία, ο κάθε ναός, το κάθε τέμενος είναι μοναδικά και το καθένα έχει τη δική του σπουδαιότητα και μοναδικότητα, συνθέτοντας όλα μαζί το ιστορικό και μνημειακό μωσαϊκό του νησιού. Εξάλλου γι’ αυτό ονομάζονται μνημεία, ακριβώς επειδή διασώζουν τις μνήμες και τις αναμνήσεις των ανθρώπων που έζησαν ή ζουν εκεί, αφού εκεί παντρεύτηκαν, βάπτισαν ή έθαψαν τους δικούς τους, εκεί προσευχήθηκαν, χάρηκαν ή έκλαψαν. Η Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά και το Συμβουλευτικό της Σώμα, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της UNDP, και κυρίως με τη στήριξη των απλών ανθρώπων της Κύπρου θα συνεχίσει να δίνει το παράδειγμα της αгаσπής και αποδοτικής συνεργασίας μεταξύ Ελλήνοκυπρίων, Τουρκοκυπρίων, Μαρωνιτών, Αρμενικών και Λατίνων για στήριξη ενός καλύτερου μέλλοντος για τα παιδιά μας σε μια ειρηνική Κύπρο. Το να γνωρίζουμε και να φροντίζουμε τα μνημεία μας είναι μια πολύτιμη παρακαταθήκη για το μέλλον του τόπου.

MATIEΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΙΣΙ

Αυτοκρατορία του ύπνου

Μια ιδιαιτέρως πρωτότυπη έκθεση με τίτλο «Η αυτοκρατορία του ύπνου» έχει εγκαινιαστεί στο Μουσείο Μαρμωτάν-Μονέ. Με επιμελήτριες τη νευρολόγο και ιστορικό της επιστήμης Λάουρα Μπόσι και τη Σιλβί Καρλιέ, διευθύντρια του μουσείου, η έκθεση διερευνά τη συμβολική και αλληγορική διάσταση του ύπνου με προεκτάσεις στην κοσμική και ιερή φαντασία. Έργα τέχνης από τον 19ο και τον 20ό αιώνα συνθέτουν την αφήγηση.

ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

Κάσα Μπατλό

Ένα από τα διάσημα κτίρια του Γκαουντί, η Κάσα Μπατλό (ή Κάσα Μπατιό στην καταλανική προφορά), οικοδόμημα του 1904, πρόκειται να εγκαινιάσει έναν νέο χώρο 230 τ.μ. στον δεύτερο όροφο, αφιερωμένο στη σύγχρονη τέχνη. Θα εγκαινιαστεί στις 31 Ιανουαρίου 2026 με έκθεση της λονδρέζικης κολεκτίβας United Visual Artists (UVA), που ίδρυσε ο Ματ Κλαρκ. Θα υπάρξει επίσης πρότζεκτ για ένθεση έργων στην πρόσοψη του κτιρίου.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

Αλεξάντερ Κάλντερ

Νέος προορισμός άνοιξε στη Φιλαδέλφεια της Πενσυλβανίας, αφιερωμένος στο έργο του Αμερικανού γλύπτη Αλεξάντερ Κάλντερ (1898-1976). Οι Κήποι Κάλντερ (Calder Gardens) είναι ένας υποβλητικός χώρος, όπου συνδιαλέγονται η τέχνη, η αρχιτεκτονική και το τοπίο. Είναι μια σύμπραξη των Ιδρυμάτων Κάλντερ και Μπαρνς. Η αρχιτεκτονική τοπίου είναι έργο του Ολλανδού Πιέτ Ούντολφ και το κτίριο του μουσείου έργο των αρχιτεκτόνων Herzog & de Meuron.

ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ

Από τον Αραβικό Κόλπο

Στη Γλυποθήκη της Κοπεγχάγης, με την κλασικιστική παράδοση, παρουσιάζεται έκθεση έργων της 40χρονης εικαστικού Αλια Φαρίντ, που έχει καταγωγή από το Κουβέιτ και το Πουέρτο Ρίκο. Με αυτήν την πλούσια πολιτισμική αναφορά η Φαρίντ έχει στήσει τα γεμάτα συμβολισμό γλυπτά της ως αλληγορία της γεωπολιτικής του Αραβικού Κόλπου, των οικοσυστημάτων και της ανάγκης έκφρασης πέρα από τα συμβατικά όρια.

ΟΞΦΟΡΔΗ

Δάφνη Ράιτ

Στο Μουσείο Ασμόλεαν της Οξφόρδης μία από τις περιοδικές εκθέσεις μάς φέρνει σε επαφή με τα γλυπτά της 62χρονης Ιρλανδέζας Δάφνης Ράιτ (Daphne Wright). Είναι πολιτική του μουσείου να προσκαλεί σύγχρονους καλλιτέχνες για να δημιουργήσουν νέα έργα εμπνευσμένα από τις συλλογές του Ασμόλεαν. Η έκθεση, σε συνεργασία με την γκαλερί Hugh Lane του Δουβλίνου, επαναφέρει το βλέμμα μας στις νεκρές φύσεις και στη συλλογή προπλασμάτων του μουσείου.

Η γέφυρα Μπλακφράιαρς στον Τάμεση είναι ορόσημο του βικτωριανού Λονδίνου.

Το επίτευγμα του βικτωριανού Λονδίνου

Μία από τις ιστορικές γέφυρες του Τάμεση στο Λονδίνο, η γέφυρα Μπλακφράιαρς, υποβάλλεται σε μια εκτενή διαδικασία ριζικής αποκατάστασης. Είναι ένα ορόσημο του βικτωριανού Λονδίνου και όπως φαίνεται με τις εργασίες που άρχισαν αυτόν τον Οκτώβριο του 2025, θα είναι και ένα ορόσημο για τον 21ο αιώνα. Οι πρώτες εργασίες είχαν αρχίσει το 2023, αλλά σταμάτησαν για να προχωρήσουν ευρύτερα αποχετευτικά έργα. Δεν πρόκειται για μια απλή ανακαίνιση αλλά για έργο πνοής, που θα δώσει

και πάλι λάμψη σε αυτό το τεχνικό και αισθητικό επίτευγμα του 19ου αιώνα. Η γέφυρα Μπλακφράιαρς συγκαταλέγεται στα έργα αναμόρφωσης του Λονδίνου στη μέση βικτωριανή περίοδο. Εγκαινιάστηκε το 1869. Έργο του διάσημου τότε μηχανικού Τζόζεφ Κιούμπετ (1811-1872), ο οποίος είχε αναλάβει εκτενή έργα του σιδηροδρομικού δικτύου, καθώς και αποβάθρες σε λουτροπόλεις της Αγγλίας του 19ου αιώνα, η γέφυρα Μπλακφράιαρς χαρακτηρίζεται από την εξαιρετική επεξεργασία σιδήρου.

Τα 2.000 κυττοσιδινά στοιχεία, έργα τέχνης από μόνα τους, θα διατηρηθούν στην πρωτότυπη εκδοχή τους και όσα χρειάζονται αντικατάσταση θα είναι ακριβή αντίγραφα. Είναι ένα έργο που θα αυτοχρηματοδοτηθεί και δεν θα επιβαρύνει τους φορολογουμένους, όπως διευκρίνισε ο πρόεδρος του ιδρύματος για τις γέφυρες του Λονδίνου (City Bridge Foundation), Πολ Μαρτινέλι. Με θέα προς τον τρούλο του Αγίου Παύλου, αλλά και την Τέιτ Μόντερν, η γέφυρα Μπλακφράιαρς υπήρξε στην εποχή της ένα

μείζον εκσυγχρονιστικό έργο σε συνάρτηση και με την ανάπτυξη των σιδηροδρόμων και των δικτύων στο Λονδίνο. Εκεί ενδιαφέρον να σημειωθεί πως η γέφυρα που γνωρίζουμε και η οποία μετράει 156 χρόνια ζωής είχε αντικαταστήσει μια άλλη γέφυρα του 18ου αιώνα, σχεδιασμένη σε ρυθμό ιταλικής Αναγέννησης προσαρμοσμένη στις ανάγκες μιας μικρότερης πόλης με υποδομές αντίστοιχες της πρώιμης βιομηχανικής επανάστασης. Εκείνη η παλιά γέφυρα είχε κατασκευαστεί τη δεκαετία του 1760

και τα έργα της κατασκευής της με θέα το λονδρέζικο τοπίο ήταν το θέμα ζωγραφικού πίνακα από τον τοπιογράφο Σάμιουελ Σκοτ (1701-1772). Η γέφυρα, όπως αναμένεται να αποδοθεί σε λίγους μήνες, θα βαφτεί με τα πρωτότυπα χρώματα και θα αποτελεί σημείο αναφοράς για την κληρονομιά και την ταυτότητα του Λονδίνου. Τα έργα ανέλαβε η εταιρεία Taziker Industrial, που επί μισόν αιώνα είναι αφιερωμένη στην αναβάθμιση των υποδομών στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Η επιστήμη των ερωτικών φαινομένων

Στο «Συμπόσιο» ο Πλάτων βάζει τον Ερμίστα να συγκρίνει την επιστήμη του, την ιατρική, με τη μουσική, λέγοντας πως η ιατρική είναι «η επιστήμη των ερωτικών τάσεων του σώματος για πλήρωση και κένωση», ενώ η μουσική, ως προς την αρμονία και τον ρυθμό, δεν είναι παρά «επιστήμη των ερωτικών φαινομένων». Ο κύριος Γκρι σκέφτεται τον λόγο του Ερμίστα ακούγοντας ένα νέο άλμπουμ της δισκογραφικής Ricercar, το «Concerti Spirituali». Περιλαμβάνει φωνητικά και οργανικά έργα ενός Ιταλού συνθέτη που έζησε από το 1595 έως το 1665. Το όνομα αυτού: Ταρκουίνο Μερούλα (Tarquino Merula).

Ποιος τον γνωρίζει; Οι «άρρωστοι» με την προκλασική εποχή. Ο Μερούλα έκανε ένα πέρασμα από τη Βενετία, μεσουράνησε ως αυλικός μουσικός στην Πολωνία, επέζησε της πανούκλας στο Μπέργκαμο (η οποία εξολόθρευσε την οικογένειά του), για να αναδειχθεί ως οργανίστας και συνθέτης θρησκευτικών έργων. Γνωστός επίσης ήταν για τις λογοτεχνικές ανησυχίες του, για την οξυτάτη αίσθηση του κιούμπο, καθώς και για τους τρεις γάμους του. Η νέα αυτή παραγωγή, σε εξαιρετικές ερμηνείες του φωνητικού και ορχηστρικού συνόλου InAlto, περιλαμβάνει «θρησκευτικά κοντσέρτα» και έργα για εκκλησιαστικό όργανο. Με σημερινούς όρους, θα μπο-

Το σύνολο InAlto εξερευνά το μουσικό σύμπαν ενός λιγότερο γνωστού Ιταλού συνθέτη: του Ταρκουίνο Μερούλα (1595-1665).

ρούσαμε να μιλάμε για άλμπουμ τραγουδιών με ενδιαμέσα «ινστρομένταλ»: οι συνθέσεις δεν υπερβαίνουν τα πέντε λεπτά· οι περισσότερες κυμαίνονται γύρω στα τρία λεπτά και κάτι, που σημαίνει ότι οι εναλλαγές στη διάθεση και στο ύψος είναι συνεχείς. Ο κύριος Γκρι στέκεται σε δύο κομμάτια. Το ένα είναι από τα πιο γνωστά έργα του, η καντσονέτα «Hor ch'è tempo di dormire» για υψίφωνο, μπάσο κοντίνουο, λαούτο και όργανο: είναι το νανούρισμα της Παναγίας προς το θείο βρέφος. Έχει όμως μια απελπισία: Κοιμήσου, λέει στο μαρότς, διότι σε περιμένουν βάσανα (τα Ιερά Πάθη). Η ελάσσων τονικότητα περνάει στη μείζονα μονάχα αφού το παιδί έχει απο-

κοιμηθεί. Θα μπορούσε όμως να είναι οποιοδήποτε νανούρισμα μητέρας προς το παιδί της, με όλη την αγωνία της για το μέλλον που το περιμένει. Ή, ακόμα, το νανούρισμα της ερωμένης προς τον εραστή της με την αγωνία του μελλοντικού χωρισμού. Η δεύτερη μεγάλη στιγμή του άλμπουμ είναι το «Favus distillans», από το τόσο διφορούμενο, θρησκευτικό και ερωτικό «Άσμα ασμάτων»: «Κληρίον αποστάζουσι χείλη σου, νύμφη, μέλι και γάλα υπό την γλώσσαν σου, και οσμή ιματίων σου ως οσμή Λιβάνου». Εδώ ο Μερούλα επιβεβαιώνει τον Ερμίστα: Μουσική, «η επιστήμη των ερωτικών φαινομένων».

TARQUINO MERULA Concerti Spirituali InAlto Bernard Foccroulle Ricercar

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΣΙΣΥΣΣ ΑΛΩΝΙΣΤΙΩΤΟΥ

Ενοπλοι της Χαμάς οδηγούν αιμόφυρτο Ισραηλινό όμηρο, τον Γιάρντεν Μπίμπας, στη Γάζα, στις 7 Οκτωβρίου του 2023. Ο ίδιος σώθηκε και επέστρεψε στο Ισραήλ στις αρχές του 2024. Η σύζυγός του Σίρι και τα δυο τους αγόρια, ο Κιρίρ και ο Αριέλ, ηλικίας οκτώμισι μηνών και τεσσάρων ετών αντίστοιχα, που κρατούνταν σε άλλη περιοχή της Γάζας, δεν επεζήσαν. Για κάποιους όλα αυτά δεν είναι βία, αλλά κάτι διαφορετικό, που εξηγείται με τη λογική και με επικειρήματα.

Το Κακό που μάθαμε να «εξηγούμε»

Μια **διαδικτυακή** φίλη ανέβασε ένα βίντεο από ένα καταφύγιο ζώων στην Ουκρανία, στο Κίεβο, από κάμερα που κατέγραφε τις αντιδράσεις τους: τον τεράστιο φόβο, τις απεγνωσμένες κινήσεις τους να βρουν κάπου να κρυφτούν στους συνεχιζόμενους βομβαρδισμούς.

Δεν γνωρίζω με βεβαιότητα τις προθέσεις της· υποθέτω, όμως, ότι –μάλлон ενστικτωδώς και όχι συνειδητά– επέλεξε να προβάλει μια «πρωτότυπη» τραγική σκηνή, προκειμένου να στρέψει την προσοχή μας σε ό,τι τραγικό συνεχιζεται στην Ουκρανία. Διότι τα πτώματα και οι ακρωτηριασμένοι άνθρωποι –στρατιώτες, πολίτες, μικρά παιδιά– που έχουν πλημμυρίσει τις οθόνες μας (οι εκόνες, γιατί το διάβασμα «δεν λείει» και πολλά πράγματα), μαζί με βίντεο «εφαρμοσμένους» bias ακόμη κι από εφήβους, δεν αρκούν. Δεν φαίνεται να οδηγούν σε μείωση της τηλεθέασής τους ή των διαδικτυακών προβολών. Δεν φαίνεται να απορρίπτεται το «κακό». Αντιθέτως. Σαν να πεινάμε για κάτι ακόμη χειρότερο. Και δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι το θέλουμε μόνο στις οθόνες μας.

Η εικόνα του πόνου

Η αγαθή, μάλλον ασυνειδητη πρόθεση της διαδικτυακής φίλης συνάπτει την απολύτως συνειδητή Χαμάς στο πεδίο αναγνώρισης της ανθρώπινης «διαστροφής». Και στις δύο περιπτώσεις το κοινό στοιχείο είναι η χρήση της εικόνας του πόνου – η πρώτη ως έκκληση για ενσυναίσθηση, η δεύτερη ως εργαλείο τρόμου.

Όπως γράφει σε άρθρο του ο καθηγητής Φιλοσοφίας Τζέικομπ Χόλαντ: «Οι τρομοκράτες της Χαμάς που κατάλαβαν, έστω και διαισθητικά, την αποτελεσματικότητα του πολιτικού θεάτρου της Αλ Κάιντα το ενίσχυσαν. Στις 7 Οκτωβρίου, εξοπλίστηκαν με κάμερες GoPro, ώστε η σφαγή και τα βασανιστήρια που διέπραξαν να μεταδοθούν σε όλο τον κόσμο. Δημοσιοποίησαν τις πράξεις τους, στοιχηματίζοντας –σωστά!– ότι κάποιοι θα απολάμβαναν το πορνό θανάτου τους και ότι ο κόσμος γενικά θα ανταποκρινόταν κατηγορώντας τα θύματά τους. Για όσους έχουν δει τα 22 λεπτά βίντεο που κυκλοφόρησαν οι Ισραηλινοί, αυτή η αντίδραση είναι ακατανόητη. Βλέπουμε ζευγάρια καμένα σαν τα απολιθωμένα θύματα της Πομπηίας, με τις κραυγές τους τη στιγμή του θανάτου να έχουν παγώσει για πάντα. Ακούω έναν διασώστη να περιγράφει αυτό που είδε σε ένα κιμπούτς: τα πτώματα ενός παιδιού με το μάτι του βγαλμένο, μιας μπτέρας με το στήθος της κομμένο, μιας κόρης με το πόδι της κομμένο, ενός γιου με τα δά-

χτυλά του κομμένα. Ένας κοινός παρονομαστής σε όλα τα γεγονότα αυτού του «είδους» είναι η παρόρμηση να τα εξηγήσουμε ή να τα «συγκροτήσουμε» με τρόπους που ελαχιστοποιούν τον τρόπο που προκαλούν».

Υπό μία ανάγνωση, αυτό έκανε η Χάνα Αρεντ γράφοντας για την «κοινοτοπία του Κακού». Κατά μιαν ερμηνεία όχι για να το εξωραΐσει, αλλά για να δείξει ότι το κακό μπορεί να προκύψει χωρίς πάθος, μέσα από ρουτίνα, υπακοή, αδράνεια. Υπό μιαν άλλη ανάγνωση, με πιο γνωστή αυτήν του Γκέρσομ Σόλεμ, ενός από τους πιο επιδραστικούς Εβραίους στοχαστές του 20ού αιώνα, υπονόμεισε έτσι την αξία της ελεύθερης βούλησης και το μεγαλείο του ανθρώπου που αντιστέκεται, ενώ οι απόψεις της για τα εβραϊκά συμβούλια εισήγαγαν το στοιχείο της «ενοχοποίησης των θυμάτων» – δηλαδή ότι μέρος της ευθύνης βαρύνει τις παθολογικές συμπεριφορές ή τις συνεργασίες των Εβραίων ηγετών υπό πίεση. Οι Γερμανοί οι ίδιοι, στην πράξη, φαίνεται να έχουν απορ-

Μεταφράζουμε τη βία σε αφήγημα, σε «θέση» ή «αντίθεση» και παύουμε να αντικρίζουμε την ωμότητά της. Κι επειδή θέλουμε να είμαστε «οι καλοί», να πράττουμε για μια δίκαιη αιτία, βρισκουμε ηθικό έρεισμα ακόμη και για τα πιο αποτρόπαια έργα.

ρίψει την ερμηνεία της «κοινοτοπίας» και ίσως γι' αυτό προς τιμήν τους –υπό την έννοια ότι έχουν συλλογικά κατανοήσει το αδινότοπο των στρατοπέδων και του εγκλήματος των ναζί– δεν μπορούν, «απαγορεύουν» στον εαυτό τους να «βγουν μπροστά» προς υπεράσπιση των Παλαιστινίων: «Για τη Γερμανία, η αναγνώριση ενός παλαιστινιακού κράτους είναι πιθανό να έρθει στο τέλος της διαδικασίας», δήλωσε ο Γερμανός υπ. Εξωτερικών Γιόχαν Βάντεφουλ στον ΟΗΕ. Δυσκολεύονται ακόμη και σήμερα να υπερασπιστούν ανοιχτά θέσεις που ενδέχεται να τους φέρουν σε ηθικά γκρίζες ζώνες. Αυτό από μόνο του είναι μάθημα ιστορικής μνήμης.

Ίσως στην «παρόρμηση να τα εξηγήσουμε ή να τα συγκροτήσουμε με τρόπους που ελαχιστοποιούν τον τρόπο που προκαλούν» βασίζονται και πολλοί «δράστες του Κακού». Ιδεολόγοι οπαδοί

κάποιοι -ισμού ή μεμονωμένοι εγκληματίες. Αφού «εξηγώντας» επιλέγουμε τη μία ή την άλλη θέση πιστεύοντας ότι «στεκόμαστε στη σωστή πλευρά της Ιστορίας», ότι αντιμετωπίζουμε τα πράγματα ηθικά, ότι είμαστε οι καλοί.

Βίαιοι, αλλά ηθικοί

Γιατί έτσι μεταφράζουμε τη βία σε αφήγημα, σε «θέση» ή «αντίθεση», και παύουμε να αντικρίζουμε την ωμότητά της. Κι επειδή θέλουμε να είμαστε «οι καλοί», να πράττουμε για μια δίκαιη αιτία, βρίσκουμε ηθικό έρεισμα ακόμη και για τα πιο αποτρόπαια έργα. Και αυτό είναι μια άλλη παρανοϊκή(;) παράμετρος της ανθρωπίνης φύσης: Να γινόμαστε βίαιοι, εγκληματικοί, έχοντας βρει την ηθική βάση σε κάποια αδικία που υπέστημεν. Διότι δεν μου φαίνεται πιθανό ότι είναι οι γεωστρατηγικές αναλύσεις που οδηγούν στην υπεράσπιση του ενός ή του άλλου. Ίσως είναι η βαθύτερη ψυχική ανάγκη μας να επινοούμε ηθικές δομές που μας προστατεύουν από την αναμέτρηση με το αδιανόητο.

Ωστόσο, μέσα σ' αυτήν τη σύγχυση, διακρίνεται και ένα στοιχείο ελπιδοφόρο: όσο κι αν φαίνεται παραωχημένο, οι άνθρωποι συνεχίζουν να έχουν ανάγκη από ηθικούς κανόνες για να πορευτούν – ίσως ακόμη και όταν αυτοί οι κανόνες γίνονται άλλοθι της βίας.

Γιατί τι είναι τελικά αυτό που μας οδηγεί να εκτιμούμε ότι πράττουμε σωστά, ακόμη κι όταν πράττουμε εγκληματικά απέναντι στον συνάνθρωπο; Είναι η αδυναμία μας να κοιτάζουμε το Κακό κατάρματα, γιατί αυτό θα σήμαινε ριζικές αναθεωρήσεις στη ζωή και στις πεποιθήσεις μας; Είναι πιο εύκολο να το θεωρήσουμε κοινότοπο, λέγοντας ότι «συμβαίνει παντού» ή «μπορεί να το κάνει οποιοσδήποτε»; Μα αν αποδεχούμε την κοινοτοπία του, τότε το Κακό δεν εγκαθίσταται ως φυσική πραγματικότητα, μια πραγματικότητα που υποτίθεται ότι δεν θέλουμε; Ίσως, τελικά, η αληθινή μας δοκιμασία δεν είναι να εξηγήσουμε το Κακό, αλλά να αντέξουμε να το αναγνωρίσουμε χωρίς υπεκφυγές κι έτσι να δούμε αν η αντίστασή μας είναι ειλικρινής ή απλώς μία ακόμη αφήγηση που μας παρηγορεί.

Προσωπικώς, «θέλω να πιστεύω» ότι ο άνθρωπος φέρει εντός του το Καλό, αλλά σύρεται στο Κακό. Κυρίως όταν παραδίνει την ελευθερία της σκέψης και της κρίσης του σε κάτι, σε κάποιον, σε οποιαδήποτε «αναγκαιότητα». Αλλά ήδη αυτό το «θέλω» μπροστά από το «πιστεύω» ενέχει την αμφιβολία. Ίσως, όμως, το ίδιο «θέλω» να συνιστά και προϋπόθεση για την τελική επιλογή...

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Επιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣΚυκλοφόρησε το νέο τεύχος της «Νέας Εποχής»
Τκ. 366 (Φθινόπωρο 2025)

Το **φθινοπωρινό** τεύχος της «Νέας Εποχής» που μόλις κυκλοφόρησε ολοκληρώνει τις εκδόσεις του 2025 με πολλές και ενδιαφέρουσες συνεργασίες. Η συνομιλία της Αναστασίας Χάσιου με τους Μανώλη Νεοφύτου, Σάββα Σάββα, Πέτρο Κουλουμή και Σάββα Χριστοδούλου με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Μίκη Θεοδωράκη αναδεικνύει το ανεξήγητο αποτύπωμα του μεγάλου μουσικοσυνθέτη στην ιστορία και τον πολιτισμό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και η αναφορά της Σοφίας Χατζήπαπα στον Δρόμο του Μεταξίου και στις πολιτιστικές συγκλίσεις που ανέδειξε και αναδεικνύει, εστιάζοντας με ταξί άλλων και στο πως αυτές εκφράστηκαν από κύριους δημιουργούς. Το φθινοπωρινό τεύχος έχει τη χαρά να φιλοξενεί προδημοσίευση από το νέο μυθιστόρημα του Σταύρου Χριστοδούλου «Εξί λεπτά ακόμα» και διηγήματα από τους Ανδρέα Μαλόρη, Κώστα Πατίνιο, Χαράλαμφο Πιερή και Κωνσταντίνο Ιωαννίδη όπως και ποίηση από τους Βάκη Λοΐζιδη, Πάμπη Αναγνιώτη, Αντώνη Γεωργίου, Μελέτη Αποστολίδη, Μαρία Σιακαλλή, Άννα Τενέζη, Λουκία Σταυρινού και Θεμελίνα Τρικοίλη. Το τεύχος συμπληρώνουν ενδιαφέρουσες βιβλιοπαρουσιάσεις και σχόλια. Η «Νέα Εποχή» κυκλοφορεί ανελλιπώς από το 1959 και είναι το μακροβιότερο πολιτιστικό περιοδικό του τόπου μας. Κυκλοφορεί τέσσερις φορές το χρόνο και η ετήσια συνδρομή του είναι μόνο €20. Όσοι ενδιαφέρονται να γίνουν συνδρομητές του περιοδικού μπορούν να επικοινωνούν με το τηλέφωνο 22864502 ή ηλεκτρονικά στο neaerochi@cytanet.com.cy

500 ΛΕΞΕΙΣ

με τον

ΓΙΑΝΝΗ ΞΟΥΡΙΑ

Ο Γιάννης Ξούριος γεννήθηκε το 1971. Ζει στην Αθήνα και διδάσκει Νεοελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τελευταίο βιβλίο του είναι η συλλογή «Φύλλα βασιλικού», Gutenberg, 2025.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Διαβάζω την όμορφη «Ανταρκτική» της Claire Keegan και τον «Ανιψιό του Ραμώ» του Ντιντε-Μα το βιβλίο που με έχει συνεπάρει αυτόν τον καιρό είναι το «Ecstatic Cahoots. Fifty Short Stories» του Stuart Dybek.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα κάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

Από την καθημερινή επαγγελματική σπουδή της φιλολογίας ολόένα και μαθαίνω ενδιαφέροντα πράγματα από τα διαβάσματά μου. Αυτό όμως μάλλον δεν μετράει. Πιο συχνά, τα πιο παράξενα, πρωτόκουστα σ' εμένα, τα μαθαίνω μέσα από τα διαβάσματα μιας σταθερής παρέας λίγων φίλων: για τους προϊστορικούς ανθρώπους, την αρχιτεκτονική, την αρχαιολογία, το σινεμά, το θέατρο, τις ψυχικές ασθένειες και τη δομή της ύλης, την καταγωγή και την προοπτική του σύμπαντος, τα δέντρα και τα φυτά, κι ένα σωρό άλλα. Γίνονται λοιπόν ο ακροατής των αναγνώσεών τους. Για να παραλλάξω τη διατύπωση ενός διάσημου θεωρητικού της λογοτεχνίας, είμαι πολύ συχνά «αναγνώστης δευτέρου βαθμού».

Βρήκατε ποτέ τον μπελά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο; Οχι. Δεν βρέθηκα ποτέ σε δύσκολη θέση γιατί διάβασα ένα βιβλίο. Μα και δεν κινήθηκα ποτέ σε περιβάλλοντα προκατειλημμένα ή εχθρικά απέναντι σε είδη βιβλίων και σε ιδέες. Εχω κρατήσει στα χέρια μου χωρίς ντροπή κείμενα ιερά και κείμενα βέβηλα, όπως όλοι μας, υποθέτω. Αντιθέτως, μπορώ να θυμηθώ κάμποσες περιπτώσεις που τα πράγματα δεν πήγαν καλά, γιατί αμέλησα να διαβάσω ένα βιβλίο.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη. Πρωινό, σε ήσυχο σπίτι, χωρίς περισπασμούς και, κυρίως, χωρίς δουλειά να περιμένει.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε; Δεν υπάρχουν εξ' ορισμού λογοτεχνικά είδη που ορέγομαι ή

αποστρέφομαι. Μου αρέσουν πάντως τα υβριδικά κείμενα, που βρίσκονται στο μεταίχμιο του λογοτεχνικού και μη λογοτεχνικού. Καθώς περνούν τα χρόνια, όλο και περισσότερο, δυσκολεύομαι με τις εκτενείς, τις μακρόσυρτες αφηγήσεις. Για να δικαιολογηθώ, κρύβομαι πίσω από τον Μπόρχες.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Η θερμοκρασία και ο ρυθμός της αφηγηματικής φωνής, η αβίαστη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας και η υπαινικτικότητα.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία; Ειλικρινά δεν το έχω σκεφτεί. Σίγουρα πάντως θα διάλεγα με κριτήριο όχι την πλοκή, αλλά την εικαστική ένταση που αποπνέει ένα κείμενο. Αφού τα παπαδιαμαντικά «Ρόδινη ακρογιάλια» έχουν γίνει ταινία, γιατί να μη γίνει και «Ο ερωδός» του Μπασάνι;

Τι συνδέει τα αφηγήματα στο βιβλίο σας «Φύλλα βασιλικού»; Δύσκολο να απαντήσω με τρόπο κατηγορηματικό. Δεν κατέχω εντελώς τα κείμενά μου. Σκέφτομαι πως ένα συνδετικό στοιχείο μπορεί να είναι οι πρωτοπρόσωποι αφηγητές τους, που φανερώνονται και συγχρόνως κρύβονται, που μένουν κάπως μισοφωτισμένοι, αλλά πάντοτε παρόντες. Δεν αποκλείεται μάλιστα ο χαρακτήρας ενός διηγήματος να γίνεται ο αφηγητής του επόμενου. Ένα γεγονός που βρίσκεται κατακλιμασμένο ως λεπτομέρεια στο ένα να αποτελεί το κύριο θέμα του άλλου. Οτι όλοι τους θέλουν να γίνουν πραγματικοί, ν' αποκτήσουν σώμα υλικό, ν' αναστηθούν.

Ποια η σημασία του χρόνου στις ιστορίες του βιβλίου; Τα πάντα, στην αφήγηση ως πράξη και στο αφήγημα ως αποτέλεσμα, είναι χρόνος, η τεχνική και το θέμα. Η ίδια η τέχνη είναι ένας αγώνας να κερδηθεί ο χαμένος χρόνος. Ακόμη και μέσα στο μυαλό του αναγνώστη αυτές οι ιστορίες μου θα ήθελαν να έχουν τη δύναμη να νικήσουν τον χρόνο που έχει πια τη μορφή της λήθης.

KOTOHARU/LOTOGE / SHUEISHA, ANIPLEX, UFDABLE

Το τελευταίο κεφάλαιο του δημοφιλούς franchise Demon Slayer «Το κάστρο του απείρου», που κάνει πρεμιέρα αυτή την εβδομάδα στις ελληνικές αίθουσες, βρίσκεται ήδη στο Top 15 των πιο εμπορικών ταινιών της χρονιάς. Το anime έχει εξελιχθεί σε βιομηχανία δισεκατομμυρίων δολαρίων, που ξεπερνάει αθλήματα, μουσική και χολιγουντιανά μπλοκμπάστερ. Μάλιστα, το Netflix ανακοίνωσε ότι anime παρακολουθεί το 50% του κοινού του σε παγκόσμια κλίμακα.

Η επανάσταση του anime

«Είναι μόνο η αρχή», τονίζει στην «Κ» ο Μίτσελ Μπέργκερ, αντιπρόεδρος της πλατφόρμας Crunchyroll

Της **ΜΑΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Όταν ο ολυμπιονίκης Νόα Λάιλς έκανε την πόζα του Goku μετά την απόκτηση του χρυσού μεταλλίου του, εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη κατάλαβαν την αναφορά. Ήταν μια υπενθύμιση της οικουμενικής κυριαρχίας του anime, που πλέον βρίσκεται πολύ μακριά από τις παράνομες βιντεοκασέτες της παιδικής ηλικίας, έχοντας εξελιχθεί σε mainstream βιομηχανία δισεκατομμυρίων δολαρίων που ξεπερνά σε δημοφιλία star, αθλήματα, μουσική και χολιγουντιανά μπλοκμπάστερ. Το Netflix ανακοίνωσε τον περασμένο Ιούνιο ότι το 50% του παγκόσμιου κοινού του παρακολουθεί anime. Ταυτόχρονα, η αγορά του anime προβλέπεται ότι θα διπλασιαστεί από τα σημερινά 30 στα 60 δισ. δολάρια έως το 2030. Κεντρικό ρόλο σε αυτή τη θεαματική άνοδο έχει παίζει το Crunchyroll, η μεγαλύτερη συνδρομητική πλατφόρμα για anime, με πάνω από 15 εκατομμύρια συνδρομητές, που εξαγοράστηκε από τη Sony και είναι διαθέσιμο και στην Ελλάδα. «Είναι δύσκολο σήμερα να βρεις έναν έφηβο που να μην ξέρει το anime κι εμείς εστιάζουμε στο να έχουν πρόσβαση στο περιεχόμενο όσοι ενδιαφέρονται να το καταναλώσουν», εξηγεί ο Μίτσελ Μπέργκερ, executive αντιπρόεδρος παγκόσμιου εμπορίου του Crunchyroll, που συνάντησε την «Κ» στα τελευταία Φεστιβάλ Καννών και Ανοί (το δεύτερο αποτελεί τη μεγαλύτερη διοργάνωση για την τέχνη των κινουμένων σχεδίων). Τίτλοι όπως «Solo Leveling», «Demon Slayer», «Jujutsu Kaisen» και «My Hero Academia» προκαλούν πλέον μεγαλύτερη μανία από εκείνους της Marvel, online και σε συνέδρια για φαν.

«Υπάρχουν φαν του anime παντού», παρατηρεί ο Μπέργκερ. «Θα το θέσω ως εξής: Δεν θέλουμε να είμαστε κάτι για όλους, αλλά να είμαστε πάντα για κάποιον. Οι φαν του anime είναι παθιασμένοι με χαρακτήρες, ιστορίες, στιγμές κι εμείς θέλουμε να

ενισχύσουμε αυτό το πάθος». Η φιλοσοφία του Μπέργκερ εκφράζει τη γενικότερη στάση του Crunchyroll, που δεν νιώθει απαραίτητως ότι πρέπει να επισκευάσει κάθε διαθέσιμη υπηρεσία streaming, αλλά να γίνει απαραίτητο σε ένα κοινό που ήδη το θεωρεί απολύτως αναγκαίο μέσα στο οικοσύστημα του anime. Αλλάστε, το πάθος είναι χαρακτηριστικό σε όλους τους τομείς της ζωής της Gen Z, έχοντας δημιουργήσει μια νέα οικονομία, εκείνη της συναισθηματικής σύνδεσης: η νέα γενιά δεν ακολουθεί τάσεις, αλλά χτίζει μια βαθιά προσωπική σχέση με τα ενδιαφέροντά της. Η ενασχόλησή της με το anime γίνεται με την ίδια αφοσίωση που προσεγγίζει τα πάντα, από τις καταναλωτικές συνήθειες (όπως η προτίμηση στο Rare Beauty της Σελένα Γκόμεζ, που δεν πουλάει απλώς καλλυντικά, αλλά αξίες όπως η έμφαση στην ψυχική υγεία) μέχρι την ψυχαγωγία (τα εκατομμύρια edits του TikTok για την αθεράπευτα ρομαντική τηλεοπτική σειρά «The Summer I Turned Pretty»). Θυσιάζει την ευκολία κάνοντας στροφή στους υποτίτλους, γιατί προσφέρουν μια συναισθηματική αυθεντικότητα και συμπερίληψη. Σύμφωνα με πρόσφατα έρευνα του National Research Group σε ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Ινδία, Μεξικό, Βραζιλία, Γερμανία και Γαλλία, 88% των εφήβων δηλώνουν πως το anime αποτελεί «κλειδί» για την ταυτότητά τους. Στην ίδια έρευνα, το anime ανακηρύσσεται κορυφαίο ανάμεσα σε 24 είδη αντιπροσωπεύοντας τις αρχές και τα ιδανικά της γενιάς του. «Αυτό που αγαπώ στο anime είναι ότι το fandom του δεν βασίζεται σε έναν τίτλο», λέει ο Μπέργκερ. «Αν είσαι φαν του Star Wars ή του Star Trek, είσαι φαν του Star War ή του Star Trek. Το anime, όμως, βασίζεται στην αφήγηση, στο εικαστικό στυλ, στην ανάπτυξη χαρακτήρων. Εκεί μέσα υπάρχουν αμέτρητες ιστορίες, χαρακτήρες, καινούργιοι τίτλοι που διαρκώς ανανεώνονται και διατηρούν τον ενθουσιασμό σου».

Την ώρα που άλλοι ανταγω-

Ο Μίτσελ Μπέργκερ δεν θεωρεί ότι ο κινηματογράφος και το streaming συγκρούονται. «Στην αίθουσα είσαι με εκατοντάδες ανθρώπους που μοιράζονται το ίδιο πάθος», εξηγεί ο executive αντιπρόεδρος παγκόσμιου εμπορίου του Crunchyroll.

νιστές του απαξιώνουν την αξία της κινηματογραφικής εμπειρίας, το Crunchyroll έχει υιοθετήσει μια φιλική προσέγγιση προς τη μεγάλη οθόνη, διαθέτοντας δημοφιλείς τίτλους του στα σινεμά και ενθαρρύνοντας το κοινό να τους αναζητήσει. Πρόκειται για μια ασυνήθιστη πρακτική που, ωστόσο, έχει αποφέρει χειροπιαστά και μακροχρόνια αποτελέσματα.

«Δεν θεωρώ ότι το streaming και ο κινηματογράφος συγκρούονται», τονίζει αποφασιστικά ο Μπέργκερ. «Οι περισσότεροι φαν ανακαλύπτουν το anime μέσω streaming. Αλλά, όταν γίνεις φαν, χρειάζεσαι και την εμπειρία. Στην αίθουσα ζεις κάτι ανεπανάληπτο: είσαι με εκατοντάδες ανθρώπους που μοιράζονται το ίδιο πάθος, την ίδια στιγμή, με ανώτερες συνθήκες ήχου και εικόνας. Δεν αντικαθιστά το streaming, είναι διαφορετική εμπειρία. Και οι δύο μπορούν να συνυπάρχουν και να ενισχύουν η μία την άλλη». Τα νούμερα, τουλάχιστον, επιβεβαιώνουν τη θετική στάση που απέναντι στο τεράστιο δίλημμα της εποχής της σύγχρονης ψυχαγωγίας. Το «Demon Slayer: Kimetsu no Yaiba - The Movie:

Mugen Train» έγινε η #1 ταινία σε εισπράξεις παγκοσμίως το 2020, εν μέσω της πανδημίας (στην Ιαπωνία, μάλιστα, αποτελεί την πιο εμπορική ταινία όλων των εποχών, παίρνοντας το στέμμα από το κλασικό «Ταξίδι στη Χώρα των Θαυμάτων» του Χαγιάο Μιγιαζάκι). Το τελευταίο κεφάλαιο του franchise, με τίτλο «Demon Slayer: Kimetsu no Yaiba - Το κάστρο του απείρου», που κάνει πρεμιέρα αυτή την εβδομάδα και στις ελληνικές αίθουσες, βρίσκεται ήδη στο top 15 των πιο εμπορικών ταινιών της χρονιάς, έχοντας κυκλοφορήσει μόλις σε 13 αγορές πριν από τη μεγάλη του επέκταση αυτό το Σάββατοκύριακο. «Όταν εγώ μεγάλωνα, πηγαίναμε σινεμά για την κοινωνική εμπειρία», συνεχίζει ο Μπέργκερ. «Η Gen Z δεν έχει αυτή τη συνήθεια. Το anime, όμως, επειδή βασίζεται στο είδος και όχι μόνο σε ένα franchise, μπορεί να σε κάνει να πας ξανά σινεμά με φίλους. Στην αίθουσα βλέπεις την ενέργεια, κάνεις γνωριμίες, βλέπεις από κοντά άτομα που ήξερες μόνο online. Αυτή η κοινότητα είναι αναπόσπαστο μέρος του anime και γι' αυτό το κινηματογραφικό κομμάτι είναι τόσο σημαντικό. Είμαι πολύ αισιόδοξος για το μέλλον του κινηματογράφου».

Η ελληνική αγορά

Στην Ελλάδα, το anime συχνά ζει στις αναμνήσεις των προηγούμενων γενιών, που αναπολούν σε φόρουμ τα πρωινά με «Sailor Moon» και «Dragon Ball Z». Αυτό πάντως που ξεκίνησε σαν νοσταλγία έχει μετατραπεί σε κάτι πολύ μεγαλύτερο. Το anime γεμίζει κινηματογραφικές αίθουσες, αυξάνει τις συνδρομές στο Crunchyroll και συναγωνίζεται κατά μέτωπον τις χολιγουντιανές παραγωγές. Περήτρανη απόδειξη αποτελεί το νέο «Demon Slayer», που ξεκίνησε την πορεία του στα ελληνικά multiplex με συνεχόμενες sold out προβολές. Για τον Μπέργκερ, ακόμη και μια μικρή αγορά σαν την ελληνική αποτελεί κομμάτι της ευρύτερης

στратηγικής του Crunchyroll, που έχει έναν βασικό πυρήνα: τους φανατικούς θαυμαστές. «Όλες οι περιοχές είναι σημαντικές για εμάς», επισημαίνει. «Το Crunchyroll είναι διαθέσιμο σε 200 χώρες. Με το streaming έχουμε μεγάλο αποτύπωμα, με τη Sony Pictures στη διανομή κινηματογράφου ξέρουμε ότι οι φαν βρίσκονται παντού. Μπορεί μια ταινία να προβληθεί σε 5.000 αίθουσες ή σε 50: ακόμη κι αν είναι 50, γι' αυτούς τους θεατές σημαίνει τα πάντα. Θέλουμε να τους προσφέρουμε την καλύτερη δυνατή εμπειρία στη σωστή κλίμακα του εκάστοτε fandom». Και η Ειρήνη Σουγανίδου, διευθύντρια της εταιρείας Feelgood Entertainment που διανέμει τους τίτλους του Crunchyroll στη χώρα μας, εκφράζει την αισιοδοξία της για τη διείσδυση του είδους στη δική μας μεριά του πλανήτη. «Προσπαθούμε συνεχώς να αφουγκραζόμαστε τις συνήθειες του ελληνικού κοινού και τις νέες ευκαιρίες που δημιουργούνται σε όλο τον κόσμο», mas υπογραμμίζει. «Η κυκλοφορία του «Demon Slayer» είναι για εμάς μια πρόκληση και μαζί μια ευκαιρία να μεγάλωσουμε το κοινό του anime στην Ελλάδα. Η ταινία προβάλλεται με υποτίτλους και μεταγλωττισμένη στα ελληνικά, ώστε να δώσουμε τη δυνατότητα στο κοινό να την παρακολουθήσει με όποιον τρόπο επιθυμεί».

Διασφαλίζοντας ότι κάθε περιοχή νιώθει πως αναγνωρίζονται η κουλτούρα, η γλώσσα και το καλλιτεχνικό της παρελθόν, το Crunchyroll αρχίζει να μετατρέπεται σε anime και ιστορίες πέρα από την Ιαπωνία, εμπνευσμένες από την Κορέα και την Αμερική. Σημαίνει αυτό ότι κάποτε μπορεί να δούμε και μια αφήγηση από την ελληνική μυθολογία; «Υπάρχουν υπέροχες ιστορίες παντού», απαντάει ο Μπέργκερ. «Οι δημιουργοί πάντα αναζητούν τις πιο ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες νέες οπτικές. Το υλικό μπορεί να έρθει από οπουδήποτε. Και σήμερα παράγεται περισσότερο σπουδαίο anime από ποτέ. Αυτό είναι καλό για όλους».

“

Οι φαν έχουν πάθος

Δεν θέλουμε να είμαστε κάτι για όλους, αλλά να είμαστε τα πάντα για κάποιον. Οι φαν του anime είναι παθιασμένοι με χαρακτήρες, ιστορίες, στιγμές κι εμείς θέλουμε να ενισχύσουμε αυτό το πάθος.

“

Αμέτρητοι χαρακτήρες

Αν είσαι φαν του Star Wars ή του Star Trek, είσαι φαν του Star Wars ή του Star Trek.

Το anime, όμως, βασίζεται στο εικαστικό στυλ, στην ανάπτυξη χαρακτήρων. Εκεί μέσα υπάρχουν αμέτρητες ιστορίες.

Το πρώτο μυθιστόρημα του Χόρχε Κομενσάλ είναι φτιαγμένο από αλλεπάλληλες στρώσεις υλικού, διαφορετικού και πυκνότερου κάθε φορά: το βιβλίο μεγαλώνει ολοένα μπροστά στα μάτια μας.

Ενα έξοχο, τρομερά πυκνό κείμενο, που διαβάζεται με θέρμη και αγωνία παρά το ζοφερό θέμα του. Ακόμη και με ιλαρότητα. Αλλωστε, υπάρχει καιρός τού κλαίειν και καιρός τού γελάν.

ΧΟΡΧΕ ΚΟΜΕΝΣΑΛ
Οι μεταλλάξεις
μτφρ.: Χριστίνα Φιλήμονος
εκδ. Carnivora, 2025, σελ. 200

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Οι «Μεταλλάξεις», πρώτο μυθιστόρημα του Μεξικανού Χόρχε Κομενσάλ (1987), είναι ένα σημαντικό βιβλίο – και εξηγούμαι. Κατ’ αρχάς, έχει μια πρωτότυπη ιδέα και χτίζεται λίγο λίγο γύρω από αυτήν. Κατά δεύτερον, έχει γραφτεί έπειτα από μακρά περίοδο μαθητείας του συγγραφέα γύρω από την αλαλία, την ογκολογία και την ψυχανάλυση –δεν μιλάμε απλώς για έρευνα εδώ–, τέτοια που μας έφερε στον νου τον επίστη ξεχωριστό εκπρόσωπο των Γραμμάτων της Λατινικής Αμερικής, Χίλιανό Μπενχαμίν Λαμπιατούτ (1980) και ειδικά το «Όταν παύουμε να καταλαβαίνουμε τον κόσμο» (μτφρ. Αγγελική Βασιλάκου, εκδ. Δώμα 2024). Κυρίως όμως γιατί είναι φτιαγμένο από αλλεπάλληλες στρώσεις υλικού, διαφορετικού και πυκνότερου κάθε φορά: το βιβλίο μεγαλώνει ολοένα μπροστά στα μάτια μας, ενώ το τοπίο της ασθένειας και των επιπτώσεών της αλλάζει ανάλογα με τον κεντρικό χαρακτήρα της εκάστοτε σκάνς, με έναν τρόπο αληθινά έξοχο.

Σε κάθε περίπτωση, η ιστορία είναι απλή. Ο Ραμόν Μαρτίνας, 50 ετών, επιτυχημένος δικηγόρος, διαγιγνώσκεται με

Η καριέρα του ήρωα καταρρέει μετά την αποκοπή της γλώσσας του εξαιτίας του καρκίνου. Ένας δικηγόρος που δεν μπορεί να αγορεύσει... Και η καριέρα είναι μόνο η αρχή του ντόμινο.

καρκίνο στη γλώσσα· για την αντιμετώπισή του κρίνεται αναγκαία η αποκοπή της· ο Ραμόν μένει βουβός και όλα γύρω του ανατρέπονται: δεν μπορεί πια να εργάζεται, καθώς η δουλειά του στηρίζεται ακριβώς στην «προφορική» του παρουσίαση δικαστήρια, το κόστος της θεραπείας τον στραγγίζει οικονομικά, οι σχέσεις του με τη σύζυγο και τα παιδιά του παίρνουν μια αλλόκοτη τροπή. Ταυτόχρονα, ξανάρχεται σε επαφή με τον αδελφό του, έναν επιτυχημένο επιχειρηματία, για να του χορηγήσει ένα δάνειο. Ο αδελφός του δέχεται, ζητώντας του όμως να

υποθηκεύσει το μεγάλο, άνετο σπίτι του, το καύχημά του. Και ο Ραμόν οδηγείται προς τον θάνατο, ξέροντας πως όλα, τότε, θα διαλυθούν.

Αφορμή

Αλλά, μολονότι αυτά τα στοιχεία συνιστούν τον αφηγηματικό κορμό του βιβλίου, βρίσκονται εκεί απλώς σαν αφορμή για να φανούν οι ήρωες: οι «Μεταλλάξεις» είναι ένα μυθιστόρημα χαρακτήρων.

Είναι η σύζυγος του Ραμόν και τα δύο παιδιά του (κυρίως, δε, ο γιος του, με τον οποίο ο Κομενσάλ δείχνει να έχει με-

γαλύτερη «συγγένεια»). Η υπηρέτριά του, που έχει έρθει από την επαρχία, κουβαλώντας μια πελώρια «παγανιστική» αφέλεια. Ο αδελφός του, η πηγή του κακού, ο βιομήχανος πλαστικού, ο άνθρωπος που ενδεχομένως προκάλεσε αυτό το κακό στον Ραμόν, και όχι με κάποιον μεταφυσικό τρόπο: είναι φορέας μιας διττής μόλυνσης, εσωτερικής και εξωτερικής, τέτοιας που σκεπάζει την Πόλη του Μεξικού. Ο ογκολόγος που τον παρακολουθεί, ένας εραστής της μπαρόκ μουσικής, που θέλει να γίνει διάσημος λυτρώνοντας την ανθρωπότητα από τον καρκίνο. Η

ψυχαναλύτρια ασθενών με καρκίνο, επιζήσασα και η ίδια, που έχει αφιερώσει τη ζωή της στους πελάτες της, καλλιεργήτρια κάνναβης την οποία χρησιμοποιεί σαν θεραπευτικό μέσο, ή έστω παρηγορητικά. Ο νεαρός υποχόνδριος φοιτητής που κουράρει, κυρίως αυτός, που δεν αντέχει να ακουμπήσει άνθρωπο, μα που ερωτεύεται μια συμφοιτήτριά του. Και είναι, ασφαλώς, και ο παπαγάλος που έρχεται στο σπίτι του Ραμόν, ένα πουλί που του χαρίζει τρόπον τινά τη λαλιά του, βλαστημώντας – και πώς αλλιώς...

Σύνθετες οικογενειακές σχέσεις, εφηβικές διαταραχές, μαγική σκέψη, ένα χιούμορ που σε κάνει να δακρύζεις συχνά από τα νευρικά γέλια –όπως όταν γελάμε στις κηδείες–, πικρή ειρωνεία, εμμονές και ψυχαναγκαστικές συνήθειες, μπρόντντα και πατριαρχία, αλαλία και αφασία, νομικός λόγος και οικολογία, ιατρική στιβαρότητα και ψυχανάλυση, ο Φλομπέρ και η Βίβλος, η τέχνη και η θρησκεία: ιδού λίγα μόνο από τα υλικά ενός μυθιστορήματος που στα χέρια ενός επιδεδειγμένου συγγραφέα θα είχε άλλη τύχη. Εδώ όμως μας προσφέρει ένα έξοχο, τρομερά πυκνό κείμενο για τη γλώσσα και τα όριά της, που διαβάζεται με θέρμη και αγωνία, παρά το ζοφερό θέμα του. Ακόμη και με ιλαρότητα. Αλλωστε, υπάρχει καιρός του κλαίειν και καιρός του γελάν.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μια πλούσια συλλογή από εκπαιδευτικά βιβλία, διαθέσιμα στην παλάμη του χεριού σου

Read
ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ ΟΛΗ Η ΚΥΠΡΟΣ!

LOVE 100.7FM 98.1 & 105.7

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 06:00 – 10:00

Τάσος Τρύφωνος - Χριστιάνα Αρτεμίου
Σύλια Ιωαννίδου - Γρηγόρης Αυγουστή

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Με τονικά σίγουρη και εκφραστική φωνή, η Φανή Αντωνέλου ερμάνευσε τραγούδια σε ποίηση Γκαίτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΑΓΗΣ

Μπαρόκ φεστιβάλ
στη Γερμανική Εκκλησία

Από τις 25 έως και τις 28 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε φέτος το «Μπαρόκ Φεστιβάλ της Αθήνας». Τις εκδηλώσεις του θεσμού, που ξεκίνησε το 2017, φιλοξένησε η Γερμανική Εκκλησία της Αθήνας. Υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση της βιολονίστριας Αναστασίας Μπλιώρη, οι συναυλίες ξεκίνησαν με μια βραδιά μουσικής συνθετών που έζησαν στην Ιβηρική. Τα μέλη του Iberian Ensemble, δηλαδή οι Πορτογάλοι Αλεξάντρε Αντράδε (φλάουτο τραβέρσο) και Νταβίντ Κρουθ (μπαρόκ τσέλο), όπως επίσης ο Βραζιλιάνος Ιβάν Ολιβέιρα (θεόρβη και μπαρόκ κιθάρα), έπαιξαν έργα του Πορτογάλου συνθέτη Κάρλος Σέισας, αλλά και των Ιταλών Λουίτζι Μποκερίνι και Ντομένικο Σκαρλάτι, οι οποίοι έζησαν σε Ισπανία και Πορτογαλία. Ξεκίνησαν, όμως, ερμηνεύ-

πιο από τα δύο όργανα απέδιδε επιτυχέστερα το ύψος και την ατμόσφαιρα που επιθυμούσε να δώσει στη μουσική. Το πειστικό αποτέλεσμα έκανε να παραβλέπει κανείς ορισμένα προβλήματα του Κρουθ με την ορθοτονία, που έπληξαν κυρίως τη μελωδική Σονάτα για τσέλο σε σολ μείζονα (G.5) του Μποκερίνι, η οποία, παρεμπιπτόντως, είναι έργο του κλασικισμού.

Ποιήματα του Γκαίτε

Στον κλασικισμό ανήκε επίσης σχεδόν εξ ολοκλήρου το πρόγραμμα της τελευταίας βραδιάς, κατά την οποία η υψίφωνος Φανή Αντωνέλου και η πιανίστρια Σοφία Γκαντιλιάν ερμάνευσαν τραγούδια βασισμένα σε ποίηση του Γκαίτε. Οχι απαραίτητα τις πιο διάσημες μελοποιήσεις των στίχων του, καθώς αυτές θα μας ταξίδευαν στον κόσμο του Σούμπερτ και του ρομαντισμού, δηλαδή αρκετά μακριά από την μπαρόκ θεματολογία του φεστιβάλ. Κριτήριο επιλογής υπήρξαν οι μουσικές προτιμήσεις του ίδιου του Γερμανού ποιητή. Ετσι, ακούστηκαν κυρίως τραγούδια φίλων και αισθητικών συννοδοιπόρων του, όπως ο Καρλ Φρίντριχ Τσέλτερ και ο Γιόχαν Φρίντριχ Ράιχαρτ, οι οποίοι ως συνθέτες, όμως, έχουν περιορισμένο ενδιαφέρον. Κατά έναν τρόπο, βεβαίως, ακριβώς αυτό ήταν το ενδιαφέρον στοιχείο της βραδιάς, αφού δεν ακούστηκαν οι διάσημες μελοποιήσεις των ποιημάτων του Γκαίτε που παρουσιάζονται συνήθως, αλλά πολύ λιγότερο γνωστές εκδοχές, οι οποίες είχαν το δικό τους ενδιαφέρον και κυρίως ανέδειξαν το μουσικό γούστο του ποιητή. Εύκολα ξεχώρισαν ανάμεσά τους οι μουσικές ευφυείς των Μπετόβεν και Μότσαρτ.

Οδηγός στο γοπευτικό αυτό ταξίδι υπήρξε η καθαρή, τονικά σίγουρη και εκφραστική φωνή της Φανής Αντωνέλου, η οποία απέδωσε γλαφυρά τη λυρική ή δραματική ατμόσφαιρα κάθε μικρογραφίας, αλλά και τις μεταπτώσεις διαθέσεων, που υπήρχαν σε ορισμένες από αυτές. Η καλή άρθρωση υπήρξε πρόσθετο δώρο. Στο πλευρό της υπήρξε η αρμενικής καταγωγής πιανίστρια, που τη συνόδευσε παίζοντας σε αντίγραφο ενός φορτεπιάνου της εποχής του Μπετόβεν. Μόνη, η Γκαντιλιάν φανέρωσε τις εκφραστικές δυνατότητες του οργάνου ερμηνεύοντας δύο χορούς της Πολωνής πιανίστριας Μαρίας Σιμανόφσκα.

Tron: Ares ★★★
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2025), 119΄
Σκηνοθεσία: Γιοακίμ Ρόνινγκ
Ερμηνείες: Τζάρεντ Λέτο, Γκρέτα Λι, Εβαν Πίτερς

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Ο Τσάρλι Χάναμ υποδύεται τον διαδρόμο Εντ Γκιν, τον άνθρωπο που ενέπνευσε στον Αλφρεντ Χίτσκοκ τον κεντρικό χαρακτήρα του «Ψυχώ».

Η Καμπί Ράδερχορντ στον ρόλο της Αγκάτ, που ονειρεύεται τον έρωτα όπως τον περιγράφει η Τζέιν Οστεν.

Γκρέτα Λι και Τζάρεντ Λέτο με τον Αρτούρο Κάστρο σε σκηνή του «Tron: Ares». Ο Λέτο εξανθρωπίζει με μέτρο τον τεχνητό χαρακτήρα του, ενώ στο πλάι του η Λι συμπληρώνει πειστικά το μοτίβο της συνύπαρξης ανθρώπου - μηχανής.

DOLBY VISION

Τεχνητή νοημοσύνη
που σώζει το αύριο

Ένας «καταλυτικός κώδικας» για ανθρώπους και μηχανές

Το franchise φαντασίας, που μας μεταφέρει στον ψηφιακό κόσμο των βίντεο γκέιμ, επιστρέφει για να αντιστρέψει (μερικώς) τους όρους και να προσαρμωθεί στο περιβάλλον του 2025. Καθώς ο ανταγωνισμός δύο τεχνολογικών κολοσσών κορυφώνεται, ένα προηγμένο πρόγραμμα τεχνητής νοημοσύνης με την ονομασία Ares (Τζάρεντ Λέτο) αναλαμβάνει μια επικίνδυνη αποστολή στον πραγματικό κόσμο. Η επαναστατική αυτή πράξη του δημιουργεί την αίσθηση της συνειδήσης, η οποία θα οδηγήσει τον... Άρη να χαράξει τον δικό του δρόμο και να συμμετάσχει με μια προγραμματισμένη (Γκρέτα Λι), επιχειρώντας να εντοπίσουν τον περίφημο «καταλυτικό κώδικα» του παλιού γνωστού μας Κέβιν Φλιν (Τζεφ Μπρίτζες) και έτσι να προχωρήσουν σε ένα μέλλον όπου ανθρωπότητα και τεχνολογία μπορούν να συνυπάρξουν.

Ο δημιουργός του ορίτζιναλ «Tron», Στίβεν Λισμπέργκερ, παραμένει εδώ ως παραγωγός

και συν-σεναριογράφος, παραδίδοντας τη σκηνοθετική μπαγκέτα στον Γιοακίμ Ρόνινγκ («Maleficent»). Ο τελευταίος δημιουργεί ένα καλοστημένο φιλμ, που ποντάρει φυσικά στη δράση και στα εντυπωσιακά ειδικά εφέ, δίχως όμως να αφήνει τελείως στην άκρη το τεχνολογικό ντιμπέι της εποχής μας, το οποίο έχει φυσικά στο επίκεντρό του την επέλαση της τεχνητής νοημοσύνης. Εδώ βέβαια μιλάμε για επιστημονική φαντασία, οπότε τα πάντα είναι επαυξημένα, με το ψηφιακό πρόγραμμα να παίρνει σάρκα και οστά στον πραγματικό κόσμο. Με τον τρόπο αυτό μάλιστα έχουμε μια ταιριαστή αντιστροφή των όρων του πρώτου φιλμ, όπου ο χαρακτήρας του Τζεφ Μπρίτζες εγκλωβίζεται μέσα στον ψηφιακό λαβύρινθο.

Οι προοπτικές της AI

Από εκεί και έπειτα τα πράγματα είναι αρκετά γνώριμα: εντυπωσιακές μάχες με τη λείζερ υπερρόπλα, τρελές καταδιώξεις με τις

φουτουριστικές μοτοσικλές του Tron –και όχι μόνο– μαζί με λίγο (ευπρόσδεκτο) κιούμορ για κομπιουτεράδες και νοσταλγικό ηλεκτρονικό σάουνττρακ με Depeche Mode. Όπως είπαμε, στο περιθώριο όλων των παραπάνω, και με κάποια απλούστευση, γίνεται λόγος για τις τρομακτικές διαστάσεις της AI, αλλά σχεδόν εξίσου και για τις συναρπαστικές προοπτικές της. Ο Τζάρεντ Λέτο από την πλευρά του εξανθρωπίζει με μέτρο τον τεχνητό χαρακτήρα του, ενώ στο πλάι του η Γκρέτα Λι («Περασμένες ζωές») συμπληρώνει πειστικά το μοτίβο της συνύπαρξης ανθρώπου - μηχανής, που διατρέχει ολόκληρη την ταινία. Οι δυο τους δεν είναι ακριβώς συμβατοί, ωστόσο με έναν τρόπο ταιριάζουν σαν δίδυμο απέναντι στον «κακό» του Εβαν Πίτερς (γνωστός από το τηλεοπτικό «Ντάμερ» του Netflix) και έχοντας τη βοήθεια του σοφού γέροντα, Τζεφ Μπρίτζες, ο οποίος εμφανίζεται σε μια απολαυστική σκηνή βγαλμένη κατευθείαν από τα '80s.

HOME CINEMA

Το τέρας πίσω από το «Ψυχώ»

Τέρας: Η ιστορία του Εντ Γκιν ΘΡΙΛΕΡ (2025)

Δημιουργός: Ιαν Μπρέναν, Ράιαν Μέφρι
Ερμηνείες: Τσάρλι Χάναμ, Σουζάνα Σον

Η σειρά ανθολογίας που αφηγείται τις ιστορίες μερικών από τους πιο διάσημους εγκληματίες της αμερικανικής ιστορίας επιστρέφει με εκείνη του διαδρόμου Εντ Γκιν. Τον άνθρωπο, ο οποίος ενέπνευσε τον κεντρικό χαρακτήρα στο «Ψυχώ» του Χίτσκοκ, υποδύεται εδώ ο Τσάρλι Χάναμ. Λεπταίνοντας πολύ τη φωνή του και υιοθετώντας το παιδιάστικο ύφος του Εντ, ο Βρετανός ηθοποιός μεταμορφώνεται σε έναν άνδρα που οδηγείται στην παράνοια και στις αποτρόπαιες πράξεις εξαιτίας (και της αρρωστημένης σχέσης με τη μητέρα του. Όπως και στους προ-

ηγούμενους κύκλους της σειράς, έτσι και εδώ η κατάλληλη ατμόσφαιρα χτίζεται προσεκτικά από τους δημιουργούς, που μας στέλνουν στις παγωμένες ερμηές του Ουισκόνσιν της δεκαετίας του 1940, όπου γεννιέται το... τέρας. Δεν μένουν ωστόσο εκεί, αφού η αφήγηση κινείται με άνεση ανάμεσα σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, κάνει άμεσες αναφορές σε ιστορικά γεγονότα –π.χ. τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον πόλεμο του Βιετνάμ– και βουτάει στα χολιγουντιανά παρασκήνια.

Η Τζέιν Οστεν

με κατέστρεψε ★★★

ΚΟΜΕΝΤΙ (2024), 94΄

Σκηνοθεσία: Λορά Πιανί

Ερμηνείες: Καμπί Ράδερχορντ, Πάμπλο Πάουλι

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε μια ρομαντική κομε-

ντί, η οποία βρίσκει την κλασική γαλλική μορφή της σε ένα κομψό φιλμ με λογοτεχνικό περιτύλιγμα. Στα 30 κάτι της, η Αγκάτ είναι μια υπάλληλος βιβλιοπωλείου και απελπισμένη εργένισσα με δύο μεγάλες επιθυμίες: να συναντήσει έναν έρωτα, όπως τον διαβάζει στα αγαπημένα της μυθιστορήματα της Τζέιν Οστεν, και να καταφέρει να γίνει συγγραφέας. Όταν θα δεχθεί την πρόταση ενός λογοτεχνικού εργαστηρίου στην Αγγλία, η ζωή της θα πάρει ενδιαφέρουσα στροφή. Η πρωταγωνίστρια, Καμπί Ράδερχορντ, τα καταφέρνει αρκετά καλά στον ρόλο μιας πιο «ψαγμένης» –αλλά όχι λιγότερο αδέξι-ας– Μπρίτζες Τζόουνς, η οποία νιώθει ότι ζει σε λάθος εποχή. Οι αναφορές του φιλμ στο έργο της Τζέιν Οστεν είναι έξυπνα τοποθετημένες και το βρετανικό φλέγμα των δεύτερων χαρακτήρων σίγουρα ευπρόσδεκτο.

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

«**Περί αντισημιτισμού.** Μια λέξη στην ιστορία» τιτλοφορείται το νέο βιβλίο του ιστορικού Μαρκ Μαζάουερ το οποίο κυκλοφορεί εντός της εβδομάδας από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Ο Μ. Μαζάουερ είναι γνωστός στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό από το 1994 με το «Στην Ελλάδα του Χίτλερ. Η εμπειρία της Κατοχής», επίσης από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Ακολούθησαν πολλοί ακόμη τίτλοι με θέμα την Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Ελλάδα.

Καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Κολούμπια, στη Νέα Υόρκη, ο Μαρκ Μαζάουερ επανέρχεται τώρα με την ιστορία που κρύβει μια έννοια όπως ο αντισημιτισμός. Το βιβλίο κυκλοφορεί σε μια φορτισμένη περίοδο εξαιτίας των τραγικών εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, κάτι που θίγει και ο ίδιος σε αυτό.

Η «Κ» του έθεσε ηλεκτρονικά ορισμένα ερωτήματα με αφορμή το νέο αυτό βιβλίο του Βρετανού ιστορικού.

– Πώς μπορεί η ιστορία μιας λέξης, καθώς και οι δυσκολίες στον ορισμό της, να μας βοηθήσουν να τοποθετηθούμε απέναντι στα τραγικά γεγονότα που εκτυλίσσονται στη Μέση Ανατολή;

– Η Ιστορία, ασφαλώς, δεν εξαντλείται στις λέξεις, ωστόσο, κάποιες φορές, οι λέξεις έχουν βαρύνουσα σημασία και μπορούν εύκολα να μας παρασύρουν, ιδίως όταν σχετίζονται με φορτισμένα ή αμφιλεγόμενα ζητήματα. Αυτό που με παρακίνησε να γράψω αυτό το βιβλίο ήταν όσα έβλεπα να εκτυλίσσονται γύρω μου στο πανεπιστήμιο όπου διδάσκω. Δεν ήταν μόνο ότι είδα πολλούς φοιτητές να επικρίνονται και να κατηγορούνται άδικα επειδή πήραν θέση σε ένα μείζον ζήτημα παγκόσμιας σημασίας. Ήταν επίσης όσα συνέβαιναν με τις ίδιες τις λέξεις. Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου 2023, οι λέξεις φορτίστηκαν με ιδιαίτερο βάρος. Πολλοί υπαγόρευαν ποιες λέξεις ακριβώς έπρεπε να χρησιμοποιεί κάποιος και, αντιστρόφως, ποιες απαγορεύονταν ακόμη και να προφέρει.

Μία από αυτές ήταν ο «αντισημιτισμός». Υπήρχε, και εξακολουθεί προφανώς να υπάρχει, τεράστια σύγχυση γύρω από το τι ακριβώς σημαίνει. Είναι ο αντισημιτισμός εθνοτική προκατάληψη; Αποτελεί μορφή κριτικής προς το Ισραήλ; Είναι όλα αυτά μαζί; Μπορεί κάποιος να τα διαχωρίσει; Σήμερα, ελάχιστοι μπορούν να απαντήσουν με βεβαιότητα σε αυτά τα ερωτήματα, και όσοι το κάνουν με μεγάλη αυτοπεποίθηση ή απερισκεψία, είναι συνήθως εκείνοι που προκαλούν τη ζημιά.

Αυτές οι ασάφειες έχουν απτές συνέπειες. Αφενός, ο αντισημιτισμός είναι μια πραγματικότητα, συνεπώς, η κατάχρηση και η λανθασμένη χρήση της λέξης υπονομεύουν τον αγώνα εναντίον του. Αφετέρου, όταν μια νόμιμη διαμαρτυρία χαρακτηρίζεται αντισημιτική, αυτό καταλήγει να λειτουργεί ως μέσο φίμωσης των ανησυχίας για τους Παλαιστίνιους. Και ως εκπαιδευτικός, δεν μπορώ παρά να ανησυχώ για το πώς ο αγώνας κατά του αντισημιτισμού δυσχεραίνει τη διδασκαλία και τη δημόσια συζήτηση – και για ορισμένους, τις καθιστά αδύνατες.

Το πρόβλημα αυτό με τις λέξεις δεν περιορίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, βλέπουμε πόσο δύσκολο είναι για πολλούς να κατανοήσουν τη διαφορά ανάμεσα σε Εβραίους και Ισραηλινούς. Ή πάρτε, για παράδειγμα, τη λέξη «σιωνιστής», η οποία χρησιμοποιείται αδιακρίτως, όπως και η λέξη «αντισιωνιστής».

– Ποια είναι η ιστορία της λέξης «αντισημιτισμός»; Έχει θρησκευτικές ρίζες που ανάγονται στα κείμενα της Καινής Διαθήκης; Επηρεάστηκε πράγματι σε συγκεκριμένη στιγμή και τόπο, το 1879, όπως επισημαίνεται στο βιβλίο σας, παρότι ως έννοια

υπήρχε πολύ νωρίτερα;

– Τα μέσα του 19ου αιώνα ήταν η περίοδος κατά την οποία αναδύθηκε για πρώτη φορά η σύγχρονη πολιτική, με τις ιδεολογίες, τα πολιτικά κόμματα, τον Τύπο και την άνοδο της κοινής γνώμης. Ένα από τα επακόλουθα ήταν η επινόηση πολλών νέων λέξεων με το πρόθημα «αντι-» (όπως «αντιβασιλικός» ή «αντιρεπουμπλικανός»). Καθώς επρόκειτο και για μια περίοδο εντεινόμενης δημοκρατικοποίησης, με ολοένα και περισσότερους ανθρώπους να αποκτούν δικαίωμα ψήφου στην Ευρώπη και στην Αμερική, η πολιτική χειραφέτηση των μειονοτήτων αναδείχθηκε σε μείζον ζήτημα της εποχής. Ο αντισημιτισμός πρωτοεμφανίστηκε σε αυτό το πλαίσιο, ως πολιτικό κίνημα που εναντιωνόταν στη χειραφέτηση των Εβραίων και στην ένταξή τους ως ισότιμων μελών της κοινωνίας. Βεβαίως, οι αντιεβραϊκές προκαταλήψεις είναι πολύ παλαιότερες – ανάγονται ήδη στην αρχαιότητα. Η άνοδος του χριστιανισμού, ειδικότερα, εδραίωσε αντιεβραϊκά στερεότυπα στην ευρωπαϊκή κοινωνία, καθώς ο ίδιος ο χριστιανισμός έχει μια θεολογικά αμφίσημη θέση απέναντι στην πίστη από την οποία γεννήθηκε.

– Παραδοσιακά, ο αντισημιτισμός εθεωρείτο «προνόμιο» της άκρας Δεξιάς. Έχει αλλάξει αυτό σήμερα;

– Από τον 19ο αιώνα και μετά, αντισημιτικές θέσεις συναντώνται σε όλο το πολιτικό φάσμα, από την Αριστερά έως τη Δεξιά – ο Πруντόν υπήρξε φανατικός αντισημίτης, ενώ και ο Μαρξ διατύπωσε κάποιες μάλλον ιδιόρρυθμες θέσεις για τους Εβραίους. Ωστόσο, για τους περισσότερους

Μαρκ Μαζάουερ, ιστορικός

Πρόβλημα με τις λέξεις υπάρχει και στην Ελλάδα

Η συζήτηση για τον αντισημιτισμό που φούντωσε λόγω Γάζας και η διαφορά ανάμεσα στον Εβραίο και στον Ισραηλινό

Είναι πολύ σημαντικό, σύμφωνα με τον Μαρκ Μαζάουερ, να μπορούμε να διακρίνουμε πότε η κριτική στο Ισραήλ μετατρέπεται σε αντισημιτισμό. «Η κατάχρηση και η λανθασμένη χρήση της λέξης υπονομεύουν τον αγώνα εναντίον του», προσθέτει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Columbia.

Το βιβλίο του Μαρκ Μαζάουερ βγαίνει στις προθήκες εντός της εβδομάδας.

αριστερούς, επρόκειτο για δευτερεύον ζήτημα, και, ιδίως από τα μέσα του 20ού αιώνα και έπειτα, πολλοί εξ αυτών αντιτάχθηκαν όλο και πιο έντονα στον αντισημιτισμό, ο οποίος τότε άρχισε να ταυτίζεται ολοένα και περισσότερο με τη Δεξιά.

Πρέπει να κάνουμε μια διάκριση που έχει ιδιαίτερη σημασία: τη διάκριση ανάμεσα στις αντισημιτικές προκαταλήψεις και στους αντισημίτες. Οι πρώτες υπήρξαν –και ως ένα βαθμό εξακολουθούν να είναι– αρκετά διαδεδομένες. Οι αντισημίτες, ωστόσο, δηλαδή όσοι είχαν εμμονή με τους Εβραίους και τους θεωρούσαν υπεύθυνους για όλα τα δεινά του κόσμου, αποτελέσαν τον πυρήνα της ανόδου της άκρας Δεξιάς, τόσο πριν όσο και μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Με την άνοδο των ναζί, ο αντισημιτισμός αναδείχθηκε σε κεντρική ιδεολογική αρχή του ισχυρότερου κράτους της Ευρώπης. Η γενοκτονία των Εβραίων οδήγησε στην απαξίωση του αντισημιτισμού ως πολιτικού προ-

γράμματος, με αποτέλεσμα να τον ασπάζονται πλέον μόνο περιθωριακές ομάδες της άκρας Δεξιάς. Θα έλεγα ότι σήμερα, η άκρα Δεξιά –η οποία, βέβαια, είναι ισχυρότερη από ό,τι στο παρελθόν– παραμένει το προπύργιο του αντισημιτισμού. Το γεγονός ότι πολλοί ακροδεξιοί εθνικιστές εκφράζουν με θέρμη τον θαυμασμό τους για το Ισραήλ, δεν αναιρεί τον αντισημιτισμό τους.

Σήμερα, ωστόσο, η θέση είναι πιο συγκεχυμένη, καθώς ο αντισημιτισμός συχνά επαναπροσδιορίζεται ως παράλογη κριτική στο Ισραήλ. Και επειδή οι πιο ένθερμοι επικριτές του Ισραήλ προέρχονται από την Αριστερά, αυτό έχει οδηγήσει πολλούς υπερασπιστές του να καταλογίζουν αντισημιτισμό στην Αριστερά.

Το ζητούμενο σήμερα είναι να μπορούμε να διακρίνουμε πότε η κριτική στο Ισραήλ μετατρέπεται σε αντισημιτισμό. Κατά τη γνώμη μου, η λεγόμενη Διακήρυξη της Ιερουσαλήμ για τον Αντισημιτισμό αντιμετωπίζει εξαιρετικά αυτό το δύσκολο ζήτημα, ενώ ο ορισμός της λεγόμενης Διεθνούς Συμμαχίας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (IHRA) όχι απλώς δεν βοηθά, αλλά κάνει τα πράγματα χειρότερα. Ο αντισημιτισμός και ο αντισιωνισμός είναι –στο σημερινό πλαίσιο– δύο διαφορετικά πράγματα. Κάποιες φορές συναντώνται, τις περισσότερες όμως όχι.

– Υπάρχει «αραβικός αντισημιτισμός»;

– Μία από τις τραγωδίες του 1948 και όσων ακολούθησαν, ήταν ότι συνέβαλε στην άνοδο ενός αντισημιτισμού ευρωπαϊκού τύπου, σε μια περιοχή του κόσμου –τη Μέση Ανατολή– όπου ήταν σε μεγάλο βαθμό άγνωστος.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι πρώτοι θεωρητικοί του σιωνισμού, ακόμη κι όταν προέβλεπαν την αραβική εκθρόνιση απέναντι στον εβραϊκό εποικισμό στην Παλαιστίνη, δεν την απέδιδαν ποτέ στον αντισημιτισμό. Και όμως σήμερα, η αραβική εκθρόνιση προς το Ισραήλ περιγράφεται κατ'κανόνα ως υποκινούμενη από τον αντισημιτισμό. Αυτό δεν είναι απολύτως ακριβές: η ρίζα του προβλήματος βρίσκεται σαφώς στην εκδίωξη των Παλαιστίνιων, στη διαμάχη για τη γη και ίσως επίσης στο αίσθημα ταπείνωσης που προκάλεσε επί δεκαετίες μια μικρή δύναμη. Ταυτόχρονα, υπάρχει μια δόση αλήθειας σε αυτή την κατηγορία: μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την άνοδο, στον αραβόφωνο λόγο, θεωριών συνωμοσίας, όπως τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», αντισημιτικών κειμένων που ισχυρίζονται ότι οι Εβραίοι κρύβονται πίσω από όλα. Η διάδοσή τους από τη δεκαετία του 1950 και μετά όχι μόνο δεν ενίσχυσε το παλαιστινιακό ζήτημα, αλλά πρόσφερε και βολικό άλλοθι σε γενιές αποτυχημένων Αράβων ηγετών. Από την άλλη, ο ρατσισμός έχει ενταθεί και στις δύο πλευρές, ενώ για την άνοδο του αντιαραβικού ρατσισμού στο Ισραήλ έχουν γραφτεί πολύ λιγότερα απ' ό,τι για τον αραβικό αντισημιτισμό.

– Μαζί με τον όρο «αντισημιτισμός» και τον τρόπο που χρησιμοποιείται και νοηματοδοτείται σήμερα, θα λέγατε ότι και ο όρος «γενοκτονία» εξετάζεται πλέον υπό νέο πρίσμα; Δεν είναι από μόνη της πολύ σοκαριστική η ιδέα ότι το Ισραήλ ακολουθεί πρακτικές γενοκτονίας – ιδίως για έναν Εβραίο, αλλά και γενικότερα;

Όπως είπα, βρισκόμαστε σε μια μάχη λέξεων. Ένας μου λέει ότι πρέπει να χρησιμοποιώ τη λέξη «γενοκτονία» για να περιγράψω όσα συμβαίνουν στη Γάζα, άλλος μου λέει ότι δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τη χρησιμοποιώ. Δεν πιστεύω ότι αυτός ο απόλυτος δογματισμός βοηθάει. Οι λέξεις λειτουργούν ως κώδικες που συμπυκνώνουν έννοιες, ο ρόλος τους είναι να ανοίγουν μια συζήτηση, όχι να τη σφραγίζουν. Χρειάζεται πνευματικό θάρρος για να διεκδικούμε την ελευθερία να χρησιμοποιούμε τις λέξεις που θεωρούμε καταλληλότερες, προκειμένου να κατανοούμε μια κατάσταση. Οσα έχει διαπράξει ο IDF θα έπρεπε να είναι βαθιά σοκαριστικά για οποιονδήποτε διαθέτει συνείδηση, ανεξάρτητα από το πώς χαρακτηρίζονται οι ενέργειές του στη Γάζα και στη Δυτική Οχθη. Θα είχε, άραγε, μικρότερη σημασία η γενοκτονία των Αρμενίων αν τη χαρακτηρίζαμε απλώς ως μαζική σφαγή;

– Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου σας, συνδέετε τα γεγονότα στη Λωρίδα της Γάζας, από τον Οκτώβριο του 2023, με τη συζήτηση περί αντισημιτισμού και με το πώς βιώσατε εσείς αυτή την εμπειρία στην πανεπιστημιούπολή του Κολούμπια. Μπορεί κανείς σήμερα να θρηνήσει εξίσου τις απώλειες Εβραίων και Παλαιστίνιων, ή κάτι τέτοιο θεωρείται υποκρισία;

– Πιστεύω ότι η άγνοια –ή, καλύτερα, η αδιαφορία– για την Ιστορία στις μέρες μας συνδέεται όλο και περισσότερο με την προθυμία να αντιμετωπίζουμε τα παγκόσμια ζητήματα μέσα από απλόικούς ηθικούς διαχωρισμούς. Από τούτη την πλευρά βρίσκεται το Καλό και από εκείνη το Κακό. Ποιος δεν θα ήθελε να βρίσκεται στη «σωστή πλευρά»; Όμως ο κόσμος δεν είναι βιντεοπαιχνίδι, και η ικανότητά μας να κατανοούμε την πολυδιάστατη φύση των πραγμάτων φθίνει. Μπορεί κάποιος να πενήθει και τους Εβραίους και τους Παλαιστίνιους νεκρούς; Αναρωτιέμαι πώς φτάσαμε στο σημείο να θεωρούμε ότι αυτό είναι καν ζήτημα. Το να θρηνούμε τους νεκρούς και από τις δύο πλευρές ασφαλώς δεν έρχεται σε αντίθεση με καμία πολιτική δέσμευση – αρκεί αυτή να είναι έξυπνη, όχι ανόητη.

MARK MAZOWER
«Περί αντισημιτισμού. Μια λέξη στην ιστορία», μτφρ: Κωστής Πανσέληνος, εκδ. Αλεξάνδρεια

Επικίνδυνος άγνοια

Είναι ο αντισημιτισμός εθνική προκατάληψη; Αποτελεί μορφή κριτικής προς το Ισραήλ; Είναι όλα αυτά μαζί; Μπορεί κάποιος να τα διαχωρίσει; Σήμερα, ελάχιστοι μπορούν να απαντήσουν με βεβαιότητα σε αυτά τα ερωτήματα, και όσοι το κάνουν με μεγάλη αυτοπεποίθηση ή απερισκεψία, είναι συνήθως εκείνοι που προκαλούν τη ζημιά.

ΤΕΥΧΟΣ 207 | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2025

γαστρονόμος

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΜΥΣΤΙΚΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΜΕ ΤΗΝ
«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ»
ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΑ
ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΜΕ 4 €

Τα γρήγορα
καταλεύματα
της

Όσπρια
εξπρές

Έξτρα γρήγορες
μακαρονάδες με
βταγκετίνι

Έχεις αυγό,
έχεις φαγητό

ΣΕ 30'
ΤΡΩΜΕ

ΤΙ ΘΑ ΦΤΙΑΞΟΥΜΕ ΤΟ ΒΡΑΔΥ
ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙ

19/10

+
Η Μαριλένα Ιωαννίδου
μάς φτιάχνει
μπιφτεκάκια κοτόπουλου &
κουνουπίδι με τηγανιά πιπεριάς
και cashew nuts

Α;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πρωτοκτύπου και Οικονομική Εμπειρία

www.kathmerini.gr